

แนวคิดชาติ ศาสน์ กษัตริย์: ความเป็นไทยกับการเข้าร่วมสงครามเกาหลี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาประวัติศาสตร์ ภาควิชาประวัติศาสตร์
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2561
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE IDEA OF NATION, RELIGION AND KING: THAINESS AND THAILAND'S PARTICIPATION
IN THE KOREAN WAR

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in History
Department of History
Faculty of Arts
Chulalongkorn University
Academic Year 2018
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

แนวคิดชาติ ศาสน์ กษัตริย์: ความเป็นไทยกับการเข้าร่วม
สงครามเกาหลี

โดย

น.ส.เกษราภรณ์ หาญแก้ว

สาขาวิชา

ประวัติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสนา วงศ์สุรวัฒน์

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.กิงกาญจน์ เทพกาญจนา)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาวรรณ เรืองศิลป์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสนา วงศ์สุรวัฒน์)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ตุลย์ อิศรางกูร ณ อยุธยา)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิภาพร รัชตพัฒนากุล)

เกษราภรณ์ หาญแก้ว : แนวคิดชาติ ศาสน์ กษัตริย์: ความเป็นไทยกับการเข้าร่วมสงครามเกาหลี. (THE IDEA OF NATION, RELIGION AND KING: THAINESS AND THAILAND'S PARTICIPATION IN THE KOREAN WAR) อ.ที่ปรึกษาหลัก : ผศ. ดร. วาสนา วงศ์สุวรรณ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาเหตุผลของประเทศไทยในการเข้าร่วมสงครามเกาหลี (ค.ศ. 1950-1953) โดยพบว่าการสร้างวาทกรรมชาตินิยมของประเทศไทยหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้นำปัจจัยบรรยากาศทางการเมืองสมัยใหม่มาเป็นประเด็นหลักสำคัญ เน้นย้ำไปยังความมั่นคงของประเทศที่กำลังถูกลัทธิคอมมิวนิสต์รุกรานโดยเชื่อมโยงเข้ากับสถานการณ์โลกการเมืองสมัยใหม่ที่เกิดการปะทะกันระหว่างลัทธิคอมมิวนิสต์และเสรีประชาธิปไตย ซึ่งส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ทางการเมืองของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จนกระทั่งคาบสมุทรเกาหลีกลายเป็นพื้นที่การปะทะกันของอุดมการณ์ทางการเมืองจากทั้งสองฝ่าย

เมื่อเกิดสงครามเกาหลีขึ้น ไทยเป็นประเทศแรกในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ประกาศเข้าร่วมสงคราม ซึ่งถือเป็นการแสดงท่าทีทางการเมืองอย่างชัดเจนว่า ประเทศไทยนั้นสนับสนุนนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์และสนับสนุนอเมริกา อีกทั้งได้รัฐไทยนำเอาแนวคิดชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ขึ้นมาเป็นวาทกรรมหลักเพื่อสนับสนุนนโยบายของประเทศไทยในการเข้าร่วมสงครามเกาหลี ดังนั้นนโยบายการสร้างชาติและต่อต้านคอมมิวนิสต์ของประเทศไทยได้รับอิทธิพลจากบริบททางการเมืองระหว่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งการคุกคามจากคอมมิวนิสต์จีนและถูกกำหนดโดยเหตุการณ์ในสถานการณ์ทางการเมืองโลกในช่วงสงครามเกาหลี

CHULALONGKORN UNIVERSITY

สาขาวิชา ประวัติศาสตร์

ปีการศึกษา 2561

ลายมือชื่อนิสิต

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

5880106122 : MAJOR HISTORY

KEYWORD: THAINESS / KOREAN WAR / COMMUNIST

Katesaraporn Hanklaeo : THE IDEA OF NATION, RELIGION AND KING:
THAINESS AND THAILAND'S PARTICIPATION IN THE KOREAN WAR. Advisor:
Asst. Prof. Wasana Wongsurawat, Ph.D.

This thesis investigates the Thai State's reasons for participating in the Korean War (1950 – 1953 AD). Research findings demonstrate that the building of nationalist discourse of the Thai state following the conclusion of the Second World War relied heavily upon factors of modern political atmosphere. It focused on national security that was being challenged by communism in the global political context of the ideological conflict between communism and liberal democracy. This directly affected the political situation in East Asia, resulting in the Korean Peninsula becoming an arena for the violent conflict between the two political ideological camps

When the Korean War broke out, Thailand was the first country in Southeast Asia to declare its participation in the war. This was a clear declaration of support for the USA and its anti-communist policies in Asia. Moreover, the Thai state established the concept of 'Nation, Religion and King' as the principle discourse to support the Thai state's participation in the Korean War. Hence, the Thai state's nation-building and anti-communist policies were influenced by international political contexts, especially the threats from communist China, and were significantly shaped by the global political situation during the Korean War.

Field of Study: History

Student's Signature

Academic Year: 2018

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

ข้าพเจ้าขอขอบคุณอาจารย์ภาควิชาประวัติศาสตร์ทุกท่านในความเมตตาและเอ็นดูศิษย์คนนี้เสมอมา โดยเฉพาะ ผศ.ดร.ภาวรรณ เรืองศิลป์ อ.ดร.ตุลย์ อิศรางกูร ณ อยุธยา และ ผศ.ดร.นิภาพร รัชตพัฒนากุล ที่เอาใจใส่พร้อมให้คำปรึกษาและชี้แนะให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้ลุล่วงมาพอสมควร

ขอบคุณกำลังใจสำคัญจาก ผศ.ดร.วาสนา วงศ์สุรวัฒน์ ที่เชื่อมั่นและให้โอกาสศิษย์คนนี้เสมอขอบคุณผู้เขียนหนังสือทุกเล่มที่ได้อ่าน งานสัมมนาวิชาการทุกงานที่ได้เข้าร่วมที่ช่วยให้ข้าพเจ้าได้เรียนรู้และเข้าใจตัวเองมากขึ้น ขอขอบคุณกัลยาณมิตรทั้งในรั้วและนอกรั้วจุฬาฯทุกคน โดยเฉพาะปวีณาที่อยู่เคียงข้างกันมาโดยตลอด ขอขอบคุณสุรเชตที่เข้ามาช่วยเหลือปรับแก้วิทยานิพนธ์ในช่วงท้าย ขอขอบคุณครอบครัวที่สนับสนุนและเคารพทุกการตัดสินใจของข้าพเจ้า และขอบคุณตัวข้าพเจ้าเองที่สามารถเขียนวิทยานิพนธ์เล่มนี้ได้สำเร็จลุล่วง

สุดท้ายในวันนี้ วันที่กำลังปรับแก้วิทยานิพนธ์ ป่านกำลังเดินทางไกล...แสนไกล พี่ขอให้หมอป่านไปเป็นดาวบนฟ้านะคะ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ได้รับทุนสนับสนุนจาก โครงการทุนวิจัยมหาบัณฑิต สกว.

เกษราภรณ์ หาญแก้ว

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
1.3 ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	3
ความสัมพันธ์ไทยกับสหรัฐอเมริกา	3
ความเป็นไทยในช่วงสงครามเกาหลี.....	10
สงครามเกาหลี.....	17
1.4 สมมติฐานของการศึกษา	20
1.5 ขอบเขตและวิธีการศึกษา.....	21
1.6 นิยามศัพท์	21
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	22
บทที่ 2 สงครามเกาหลีและการรื้อฟื้นแนวคิดทางการเมืองแบบ ชาติ ศาสน์ กษัตริย์.....	23
2.1 สงครามเกาหลี.....	24
2.2 อิทธิพลสงครามเกาหลีต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และไทย	26
2.3 ประเทศโลกเสรีกับการเข้าร่วมสงครามเกาหลี.....	32
2.3.1 เสรีประชาธิปไตยและสถาบันพระมหากษัตริย์ วาทกรรมความเป็นไทยโดยพระองค์วรวงศ์.....	34

พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร	34
การหวนกลับของสถาบันพระมหากษัตริย์	42
2.3.2 ประเทศสมาชิกของสหประชาชาติ	46
บทที่ 3 ความไม่เป็นไทยภายใต้สถานการณ์สงครามเกาหลี	1
3.1 อิทธิพลการเมืองจากจีนคอมมิวนิสต์	54
3.2 นโยบายปิดล้อมของจอร์จ เอฟ. เคนเนดี	57
3.3 ลัทธิแมคคาร์ธี	58
3.4 สถานะของสาธารณรัฐประชาชนจีนในสงครามเกาหลี	61
3.5 สถานการณ์คอมมิวนิสต์ของรัฐไทยหลังการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน	63
3.5.1 วิกฤตการณ์ของชาวจีนโพ้นทะเล	63
3.5.2 การกำจัดคู่อริทางการเมือง	66
3.6 นโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์: จุดยืนทางการเมืองของไทย	67
บทที่ 4 สถานะของรัฐไทยในสงครามเกาหลี	81
4.1 ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐไทยกับเกาหลีก่อนสงคราม	82
4.2 แผนการสนับสนุนสงครามเกาหลี	84
4.3 การจัดตั้งหน่วยกองกำลังพิเศษเข้าสู่สงครามเกาหลี	91
4.4 “พยัคฆ์น้อย” ทหารไทยในสงครามเกาหลี: จากทหารอาสาสู่ทหารกล้า	103
4.4.1 จากกรุงเทพฯ สู่กรุงโซล	103
4.4.2 วันสำคัญราชการที่ปรากฏใน <u>สมรภูมิสาร</u>	107
4.4.3 สมรภูมิพอร์ชอป	108
4.5 การประดับเหรียญเกียรติยศและเครื่องราชอิสริยาภรณ์: จากทหารอาสาสู่ทหารกล้า	110
บทที่ 5 ความทรงจำทางสังคมและวัฒนธรรมการเมืองของสงครามเกาหลี กับการประกอบสร้าง แนวคิดความเป็นไทย	127
5.1 อนุสรณ์สถานสงครามเกาหลีในกรุงโซล	127

5.2 กองทัพไทยในอนุสรณ์สถานสงครามเกาหลี	129
5.3 อนุสรณ์ทหารไทยในเกาหลีในเขตอียจอบู เกาหลีใต้	131
5.4 อนุสาวรีย์ทหารผ่านศึกเกาหลี ค่ายนวมินทราชินี จังหวัดชลบุรี.....	139
บทที่ 6 บทสรุป.....	146
บรรณานุกรม.....	146
บรรณานุกรม.....	155
ประวัติผู้เขียน.....	156

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาและทำความเข้าใจกระบวนการรื้อฟื้นความเป็นไทยที่สัมพันธ์กับแนวคิดชาติ ศาสน์ กษัตริย์ รัฐไทยนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองในการต่อรองและยืนยันสถานะทางการเมืองของรัฐไทยในเวทีการเมืองโลกสมัยใหม่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และในช่วงสงครามเย็น เพื่อให้สอดคล้องกับการต่อต้านคอมมิวนิสต์ที่เกิดขึ้นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การศึกษาครั้งนี้ได้เน้นไปที่บริบททางการเมืองภายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีผลต่อนโยบายการต่อต้านคอมมิวนิสต์ของรัฐไทยและมีอิทธิพลต่อการรื้อฟื้นแนวคิดชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซึ่งได้ถูกนำมาใช้ต่อโดยรัฐบาลเผด็จการทหารสมัยต่อมาหลังจากการสิ้นสุดอำนาจของจอมพล ป. พิบูลสงครามใน ค.ศ. 1957

การศึกษาการเข้าร่วมสงครามเกาหลีของรัฐไทยอาจทำให้เข้าใจทิศทางนโยบายของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามสมัยที่ 2 (ค.ศ. 1947-1956) ต่อการรื้อฟื้นแนวคิดชาติ ศาสน์ กษัตริย์ และสามารถช่วยทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของระบอบการปกครองของรัฐไทยที่พัฒนาจากเผด็จการทหารในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ไปสู่ขัตตินิยมแบบชาติ ศาสน์ กษัตริย์ที่หมายถึงการปกครองที่ต้ออาศัยอำนาจของกองทัพและสถาบันพระมหากษัตริย์การเข้าร่วมสงครามเกาหลีของรัฐไทยในช่วง ค.ศ. 1950-1953 นั้นเป็นจุดเปลี่ยนของทิศทางทางการเมืองของรัฐไทยในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เนื่องจากรัฐไทยได้กลายเป็นประเทศแรกในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ตอบรับต่อคำร้องขอจากสหประชาชาติ (United Nations – UN) ในการส่งความช่วยเหลือแก่กองทัพสหประชาชาติในสงครามเกาหลี การตัดสินใจส่งทหารเข้าร่วมสงครามเกาหลีเป็นการแสดงจุดยืนต่อต้านคอมมิวนิสต์ของรัฐไทยและประกาศตัวอย่างเป็นทางการว่าได้เข้าร่วมเป็นฝ่ายโลกเสรีกับสหรัฐอเมริกา เป็นผลให้รัฐไทยต้องนำเสนออัตลักษณ์ความเป็นไทยในแง่ระบอบการปกครองต่อสหรัฐอเมริกา วิทยานิพนธ์ฉบับนี้พิจารณาเห็นว่าอัตลักษณ์ดังกล่าวคือแนวคิดชาติ ศาสน์ กษัตริย์ที่เป็นฐานความคิดความเชื่อดั้งเดิมของความเป็นไทยก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ค.ศ. 1932

อย่างไรก็ตาม การศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของสงครามเย็นและความร่วมมือระหว่างสหรัฐอเมริกากับไทย หรือการศึกษาอิทธิพลสงครามเย็นที่ส่งผลต่อทิศทางการดำเนินนโยบายของรัฐ

ไทยมีจำนวนไม่มากนัก¹ สำหรับสงครามเกาหลีหรือช่วงทศวรรษที่ 1950 นั้นเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจน้อยกว่าสงครามเวียดนามหรือช่วงทศวรรษที่ 1960² การประชุมที่เจนีวา (Geneva Conference) ค.ศ. 1954 ถูกยกขึ้นมาเป็นหมุดหมายสำคัญในการทำความเข้าใจสถานการณ์สงครามเย็นในรัฐไทย เนื่องจากการประชุมครั้งนั้น นาย เอวิส เอฟ สแตนตัน (Edwin F. Stanton) อดีตเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทยได้ออกมาแสดงความกังวลต่อสถานการณ์ของไทยกับชายแดนฝั่งอินโดจีน เนื่องจากความใกล้ชิดทางยุทธศาสตร์และประเทศไทยเป็นพื้นที่ใจกลางหลักของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ Stanton กล่าวว่า “If Thailand’s freedom and independence can be preserved, the heart and much of the body of Southeast Asia will have been saved”³

สแตนตัน เห็นว่าสหรัฐอเมริกาควรให้ความช่วยเหลือเพื่อรักษาความสงบของประเทศโลกเสรี และวางระบบป้องกันการคุกคามของคอมมิวนิสต์โดยให้ไทยเป็นศูนย์กลาง การแสดงความคิดเห็นนี้ทำให้ตัวตนของประเทศไทยในเวทีการเมืองสากลเด่นชัดมากขึ้น ความจำเป็นด้านความมั่นคงจึงเริ่มเป็นรูปธรรมมากขึ้นหรือเรียกได้ว่าสหรัฐอเมริกาเข้ามาเกี่ยวข้องกับรัฐไทยมากขึ้น จนอาจจะส่งผลต่อการศึกษาในช่วงนี้ได้รับความสนใจเป็นอย่างสูงตามมาเช่นกัน

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้พิจารณาว่าอิทธิพลจากความร่วมมือระหว่างรัฐไทยและรัฐบาลสหรัฐอเมริกาในสงครามเกาหลีที่ตอบสนองนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์นั้นแสดงให้เห็นว่าอิทธิพลของการเมืองระหว่างประเทศมีผลอย่างสูงต่อการกำหนดอุดมการณ์ชาตินิยม โดยเฉพาะประเทศไทยที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคเดียวกัน กล่าวคือต้องการยืนยันถึงการเป็นประเทศที่ยังคงเอกราช มีระบอบการปกครองที่ชัดเจน และไม่มีเจ้าอาณานิคมใดๆ เข้ามาแทรกแซง

¹ ทักซ์ เฉลิมเตียรณ, การเมืองระบบพหุอนุภูมิภาคแบบเผด็จการ, แปลโดย พรรณี ฉัตรพลรักษ์ (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2559) และ Daniel Fineman, Phibun, the War, and Thailand's Foreign Policy Revolution of 1950 (Washington, DC: Woodrow Wilson Center Press, 2009) และ Chris Baker and Pasuk Phongpaichit, A History of Thailand, (Cambridge: Cambridge University Press, 2014). เป็นต้น

² Nicholas Tarling, Britain, Southeast Asia and the Impact of the Korean War (Singapore: Singapore University Press, 2005), และ Pongphisoot Busbasat, "A Review of Thailand's Foreign Policy in Mainland Southeast Asia: Exploring an Ideational Approach," European Journal of East Asian Studies EJEAS II (2012). pp. 127-154.

³ Edwin F. Stanton, “Spotlight on Thailand (1954),” อ้างใน Pongphisoot Busbasat, เรื่องเดียวกัน, หน้า 133.

อุดมการณ์ชาติของประเทศไทยจึงถูกขบขันให้เด่นชัดขึ้นอีกครั้งจากสถานการณ์ภายนอกอย่างลัทธิคอมมิวนิสต์และอิทธิพลของประเทศตะวันตกหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ส่งผลให้แนวคิดเรื่องชาติของฝ่ายอนุรักษ์นิยมที่เคยถูกลดทอนลงหลังจากการปฏิวัติ ค.ศ. 1932 ถูกนำกลับมาใช้อีกครั้งโดยนักการทูตอย่างพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร⁴

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อทำความเข้าใจการนำเสนอความเป็นไทยผ่านแนวคิดการปกครองแบบชาติ ศาสน์ กษัตริย์ในการเข้าร่วมสงครามเกาหลี ค.ศ. 1950-1953
2. เพื่อทำความเข้าใจความสำคัญของสงครามเกาหลีต่อนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียของประเทศไทย

1.3 ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความสัมพันธ์ไทยกับสหรัฐอเมริกา

กล่าวได้ว่าหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุด สหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตขึ้นมามีบทบาทและอิทธิพลอย่างสูงต่อการเมืองและเศรษฐกิจโลก ประเทศมหาอำนาจทั้งสองต่างแทรกแซงการเมืองภายในประเทศอื่นๆ ในฐานะประเทศพันธมิตร⁵ และให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ การเมือง และ

⁴ เดิมทรงเป็นหม่อมเจ้า ต่อมาทรงได้รับการสถาปนาเป็นพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า (ค.ศ. 1939) พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า (ค.ศ. 1943) และทรงกรมที่กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ (ค.ศ. 1952) ตามลำดับ เพื่อความกระชับในวิทยานิพนธ์จะออกพระนามตามที่คุ้นเคยว่า “พระองค์วรรณฯ”

⁵ วิทยานิพนธ์เล่มนี้ให้ความหมายของการแทรกแซงของสหรัฐอเมริกาว่าเป็นการใช้รูปแบบพันธมิตร เพราะเมื่อพิจารณาจากจดหมายทางการทูตที่ติดต่อกัน (อย่างน้อย) ระหว่างรัฐบาลสหรัฐอเมริกากับรัฐบาลเกาหลีใต้ หรือรัฐบาลสหรัฐอเมริกากับรัฐบาลไทยนั้นแสดงให้เห็นถึงความประนีประนอมกันระหว่างรัฐกับรัฐ เช่น จดหมาย The President of the Republic of Korea (Rhee) to President Eisenhower ใช้ “My Dear, Mr. President ...our beleaguered nation has found so good a friend ... this last week of the Congressional session an immediate appropriation of two hundred million dollars to speed our reconstruction is appreciated from the depths of our hearts...” ที่มา หมายเลขเอกสาร 795.00/7-2753. หรือเอกสารระหว่างรัฐไทยกับสหรัฐอเมริกา (ออนไลน์) 14 ตุลาคม 2561. แหล่งที่มา <http://digitalarchive.wilsoncenter.org> และ จดหมาย Dwight D. Eisenhower president of the United states of America มีเนื้อความว่า “To His Majesty Bhumibol Adulyadej (สะกดตามต้นฉบับ) ... Great and good friend: ... May God have your

การทหารแก่ประเทศทั้งในทวีปยุโรปและภูมิภาคเอเชียที่ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 งานวิชาการจำนวนหนึ่งจึงเน้นอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกาและรัฐไทยในช่วง ค.ศ. 1950-1953 ว่าเป็น “ยุคอเมริกัน” (American Era)⁶

งานศึกษาที่น่าสนใจ เช่น The United States and Military Government in Thailand 1947-1958 โดย Daniel Fineman ได้ศึกษาความสัมพันธ์ทางการทหารและเศรษฐกิจระหว่างสหรัฐอเมริกาและรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยได้เสนอว่าแรงบันดาลใจหรือความมั่นใจในการทหารและความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นกับนานาประเทศ โดยเฉพาะประเทศตะวันตกของรัฐบาลจอมพลป. ในช่วง ค.ศ. 1950 นั้นเกิดจากแรงสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา⁷ โดยเฉพาะการรับเงินช่วยเหลือก้อนแรกทางด้านทหารเป็นจำนวน 10 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพื่อใช้ดำเนินนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ของรัฐไทย เป็นผลให้รัฐบาลไทยตอบตกลงส่งกำลังทหารไทยเข้าร่วมรบในสงครามเกาหลี และเป็นพลังต่อการปฏิวัติแนวคิดทางการเมืองของรัฐบาลจอมพล ป. หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งมีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายในประเทศไทย⁸ เช่นเดียวกับคำอธิบายใน ประวัติศาสตร์ไทยร่วมสมัย โดยคริส เบเคอร์ และผาสุก พงษ์ไพจิตร ซึ่งอธิบายว่าหลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2490 (ค.ศ. 1947) จอมพล ป. ได้รับความช่วยเหลือด้านอาวุธ

Majesty in His wise Keeping Your Good Friend” หรือ Speech by the Honorable U. Alexis Johnson on the Presentation of the Letter of Credence Accrediting Him as Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of the United States of America มีเนื้อความบางส่วนว่า “... the preservation and strengthening of the bonds of friendship which have so long linked our two nations ...” ที่มา หจข., สร 0201.16/9 เรื่อง จดหมายการโยกย้ายและปลดประจำการเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทย. ทำให้ผู้เขียนตั้งข้อสงสัยต่อการนิยามความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกาและรัฐไทยว่าเราจะสามารถให้คำอธิบายต่อความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศในช่วงเวลานี้ว่า “เข้าสู่ภาวะกึ่งอาณานิคมของสหรัฐอเมริกา” อย่างที่ณัฐพล ใจจริงเสนอไว้หรือไม่ ดู ณัฐพล ใจจริง, “การเมืองไทยสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ภายใต้ระเบียบโลกของสหรัฐอเมริกา (พ.ศ. 2491-2500)” (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552).

⁶ คริส เบเคอร์ และผาสุก พงษ์ไพจิตร, ประวัติศาสตร์ไทยร่วมสมัย (กรุงเทพฯ: มติชน, 2558), หน้า 196-203.

⁷ ศึกษาเพิ่มเติมได้ที่ สุชาชัย ยิ้มประเสริฐ, แผนชิงชาติไทยว่าด้วยรัฐและการต่อต้านรัฐ สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ครั้งที่สอง (พ.ศ. 2491-2500) (กรุงเทพฯ: พีเพรส 2553), และคริส เบเคอร์ และ ผาสุก พงษ์ไพจิตร, เรื่องเดียวกัน, หน้า 196-198.

⁸ Daniel Fineman, A Special Relationship: The United States and Military Government in Thailand, 1947-1958, (Honolulu: University of Hawaii Press, 1993).

และการเงินจากสหรัฐอเมริกาเพื่อสร้างกองทัพให้เข้มแข็ง เพราะหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สหรัฐอเมริกาเปลี่ยนท่าทีมาเป็นพันธมิตรกับรัฐไทย เนื่องจากความจำเป็นในการหาพันธมิตรและฐานทัพเพื่อทำสงครามเย็น หรือสงครามต่อต้านการแพร่ขยายลัทธิคอมมิวนิสต์ในเอเชีย⁹

Fineman ย้ำว่าการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเพิ่มอำนาจทางการเมืองให้รัฐบาลจอมพล ป. และที่สำคัญการทหารเป็นแง่มุมหลักของความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา รัฐไทยเลือกใช้นโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ สหรัฐอเมริกาจึงต้องเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อีกทั้งท่าทีของนักการเมือง นักการทูต หรือแม้แต่ท่าทีของกระทรวงการต่างประเทศต่างแสดงออกในการเลือกข้างและละทิ้งนโยบายความเป็นกลางต่อสถานการณ์ในคาบสมุทรเกาหลี¹⁰ ทำให้นโยบายความมั่นคงของสหรัฐอเมริกาและนโยบายต่างประเทศหลัง ค.ศ. 1950 สนับสนุนการปกครองแบบเผด็จการทหารและการขยายอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาในประเทศไทยในเวลาต่อมา งานของ Fineman ถือเป็นงานวิชาการที่จุดประกายงานด้านอเมริกันศึกษาที่ศึกษาความสัมพันธ์ทางด้านนโยบายการทหารของสหรัฐอเมริกาและรัฐบาลเผด็จการทหารของไทยในช่วงสงครามเย็นให้นักวิชาการไทย

⁹ คริส เบเกอร์ และผาสุก พงษ์ไพจิตร, เรื่องเดียวกัน, หน้า 203. ข้อเสนอที่สอดคล้องกับคำอธิบายของสุชิน ตันติกุล, รัฐประหาร พ.ศ. 2490, (กรุงเทพฯ: มติชน, 2557), หน้า 37-40.

¹⁰ นโยบายความเป็นกลางที่ Fineman ศึกษาขึ้นนี้อาจจะหมายถึงนโยบายการไม่ผูกพันหรือฝักฝ่ายใด (Nonalignment) ที่ประธานาธิบดีราเชนทร ปราสาท (Rajendra Prasad) แห่งอินเดียกล่าวสุนทรพจน์ และประกาศใช้ในรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ 26 มกราคม ค.ศ. 1950 ที่มีเนื้อหาโดยสรุป ดังนี้ 1. การไม่ผูกพันหรือฝักฝ่ายใด ซึ่งเป็นค่ายการเมืองหรือกลุ่มอำนาจทางการเมืองซึ่งกำลังต่อสู้กันอยู่ในขณะนั้น (หมายถึงสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต ทั้งนี้ อินเดียปฏิเสธการส่งความช่วยเหลือเข้าสู่สงครามเกาหลีตามคำร้องขอของสหประชาชาติ – ผู้เขียน) 2. การเป็นมิตรกับนานาประเทศและดำรงรักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์ฉันมิตรกับประเทศต่างๆ ทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านในเอเชีย 3. การต่อต้านลัทธิอาณานิคม ลัทธิจักรวรรดินิยม การแบ่งแยกและเชื้อชาติ ตลอดจนสนับสนุนการต่อสู้เพื่อเอกราชของชาติต่างๆ ที่ตกอยู่ภายใต้การปกครองของชาติอื่นให้มีสิทธิและเสรีภาพในการปกครองตนเอง 4. การส่งเสริมสันติภาพของโลก และการให้ความร่วมมือกับประเทศอื่นๆ ในการสร้างสันติภาพอันถาวรให้แก่โลก 5. การให้ความร่วมมือกับองค์การสหประชาชาติและองค์การระหว่างประเทศอื่นๆ 6. การไม่เข้าแทรกแซงในกิจการภายในของประเทศอื่น 7. การให้ความร่วมมือกับประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลาย และ 8. การอยู่ร่วมกันโดยสันติ (Peaceful Co-existence) ต่อมา มีการประกาศและให้การรับรองหลักการนี้ที่ประชุมกลุ่มประเทศไม่ฝักฝ่ายใดที่เมืองบันดุง ประเทศอินโดนีเซีย ประเทศเกิดใหม่ทั้งในเอเชียและแอฟริกาส่วนใหญ่ได้นำเอานโยบายดังกล่าวนี้ไปใช้เป็นนโยบายต่างประเทศ และใช้เป็นหลักการในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอย่างแพร่หลาย ดู วิมลวรรณ ภัทโรตม, ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของอินเดียสมัยใหม่ กับสหรัฐอเมริกา (ค.ศ. 1947-ค.ศ. 1980) (กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิชย์, 2532), หน้า 4-6.

วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิตเรื่อง การเมืองไทยสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ภายใต้ระเบียบโลกของสหรัฐอเมริกา (พ.ศ. 2491-2500) ของณัฐพล ใจจริงเสนอไว้ว่าระเบียบโลกของสหรัฐอเมริกาที่ก่อตัวขึ้นภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้สหรัฐอเมริกาเข้ามาแทรกแซงการเมืองไทยในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. ด้วยการให้ความสนับสนุนกลุ่มการเมืองภายใน ทั้งกลุ่มตำรวจและกลุ่มทหารเพื่อให้การเมืองมีเสถียรภาพมากขึ้น และสามารถดำเนินนโยบายตามที่สหรัฐอเมริกาต้องการ นับตั้งแต่ ค.ศ. 1950 ความใกล้ชิดระหว่างรัฐบาลสหรัฐอเมริกาและรัฐบาลจอมพล ป. เกิดขึ้นผ่านการให้ความช่วยเหลือทางการทหารแก่รัฐบาลไทย ซึ่งมีความชัดเจนมากขึ้นเมื่อทั้งสองฝ่ายได้ลงนามในข้อตกลงถึง 3 ฉบับในปีเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อตกลงด้านความช่วยเหลือทางการทหารที่ทำให้ไทยได้เริ่มเข้าสู่ภาวะกึ่งอาณานิคมของสหรัฐอเมริกา¹¹

อีกทั้งเมื่อสงครามเกาหลีปะทุขึ้น ด้วยท่าทีของรัฐบาลไทยที่ประกาศส่งกองทัพเข้าร่วมสงครามเกาหลี ซึ่งสร้างความพอใจให้กับสหรัฐอเมริกาเป็นอย่างมาก สหรัฐอเมริกาจึงขยายความช่วยเหลือทางการทหารแก่กลุ่มทหารและกลุ่มตำรวจมากขึ้น มีผลให้รัฐบาลสามารถรักษาเสถียรภาพท่ามกลางแรงต่อต้านรัฐบาลได้มากขึ้นอีกด้วย

งานของณัฐพลมีความน่าสนใจอีกประการหนึ่งคือข้อเสนอเรื่องการปรับตัวทางการเมืองของจอมพล ป. หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ณัฐพล อธิบายไว้ว่าการเสด็จสวรรคตของรัชกาลที่ 8 เปิดโอกาสให้กลุ่มรอยัลลิสต์และกลุ่มทหารของจอมพล ป. ร่วมมือกันกำจัดกลุ่มอำนาจของปรีดี พนมยงค์ออกไป แต่เมื่อจอมพล ป. ได้กลับขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสมัยที่ 2 กลุ่มรอยัลลิสต์กลับถูกกำจัดออกจากการเมืองอีกครั้ง และถูกรื้อฟื้นใหม่ในช่วงปลายสมัยของรัฐบาลจอมพล ป. เมื่อเข้าสู่สงครามเวียดนาม เนื่องจากสหรัฐอเมริกาต้องการใช้พื้นที่ของประเทศไทยเป็นรัฐกันชนของคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จึงเลือกสนับสนุนกลุ่มรอยัลลิสต์ เพราะเห็นท่าทีการตีตัวออกห่างของจอมพล ป. จากความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกา

ข้อเสนอของณัฐพล สอดคล้องกับ King, Country and Constitutions: Thailand's Political Development 1932-2000 โดย Kobkua Sawannathat-Pian ที่เสนอว่าจากกรณีการเสด็จสวรรคตของรัชกาลที่ 8 ทำให้กลุ่มรอยัลลิสต์เป็นพันธมิตรกับกลุ่มทหารเพื่อกำจัดกลุ่มอำนาจ

¹¹ ณัฐพล ใจจริง, “การเมืองไทยสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ภายใต้ระเบียบโลกของสหรัฐอเมริกา (พ.ศ. 2491-2500)” (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552).

ของปรีดี ส่งผลให้เกิดรัฐบาลทหารของพลเรือตรีวัลย์ อารังนาวาสวัสดิ์ ผู้ซึ่งสนับสนุนกลุ่มรอยัลลิสต์ ในการขึ้นมีอำนาจอีกครั้งใน ค.ศ. 1947¹²

ความน่าสนใจใน *King, Country and Constitutions* ของกอบเกื้อคือประเด็นเรื่องพัฒนาทางการเมืองไทยตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง ค.ศ. 1932 กอบเกื้อวิเคราะห์ถึงความล้มเหลวของสถาบันกษัตริย์ในช่วงเวลาดังกล่าวนั้นว่าอ่อนแอจนไม่สามารถยับยั้งการขึ้นมาของชนชั้นนำได้ โดยเฉพาะช่วงเวลารัชกาลที่ 8 และตั้งคำถามต่อระบอบการเมืองไทยในปัจจุบันว่าเหตุใดและทำไมสถาบันพระมหากษัตริย์จึงยังสามารถกลับมาอยู่บนเวทีทางการเมืองได้อีกครั้ง พร้อมทั้งศึกษาการปรับตัวของสถาบันกษัตริย์เข้ากับสภาพแวดล้อมของการเมืองสมัยใหม่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของโลกที่หันไปใช้ระบอบประชาธิปไตย แต่ประเทศไทยหันกลับไปใช้ระบอบกษัตริย์และระบอบเผด็จการทหารได้สำเร็จ

คริส เบเคอร์ และผาสุก พงษ์ไพจิตร ให้คำนิยามของการเมืองไทยช่วงทศวรรษ 1950 ว่าเป็นยุคอเมริกัน¹³ เมื่อสหรัฐอเมริกาได้เข้ามาเป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อตกลงของสยามและอังกฤษหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2¹⁴ พร้อมทั้งสนับสนุนให้ไทยเข้าร่วมแผนการฟื้นฟูเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของญี่ปุ่น รวมทั้งเมื่อเหมา เจ๋อตุง (Mao Tse-tung) ได้รับชัยชนะเหนือเจียง ไคเชก (Chiang Kai-shek) และเกิดปัญหาในคาบสมุทรเกาหลี ทำให้สหรัฐอเมริกาหันมาให้ความสนใจประเทศไทยเพื่อเป็นฐานกำลังสำคัญในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ในยุคสงครามเย็น¹⁵

คริสและผาสุกสรุปว่าหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สหรัฐอเมริกากลายเป็นผู้อุปถัมภ์ของรัฐไทย อันมีความสัมพันธ์ที่ดีกว่าความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศตะวันตกอื่นๆ ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 สหรัฐอเมริกาไม่ได้เข้ามาในฐานะประเทศเจ้าอาณานิคม แต่เป็นการเข้ามาเพื่อพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยีให้กับไทย เพื่อให้รอดพ้นจากการรุกรานของคอมมิวนิสต์ สหรัฐอเมริกาได้สนับสนุนกองทัพของรัฐไทยที่สะดุดลงไปตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 2 และได้เสนอต่อไปอีกว่าการที่สหรัฐอเมริกาในนำประเทศไทยเข้ากลุ่มรวมกับประเทศโลกเสรีอื่นๆ ในช่วงสงครามเย็น และส่งเสริม

¹² Kobkua Suwannathat-Pian, *King, Country and Constitutions: Thailand's Political Development 1932-2000* (London and New York: RoutledgeCurzon, 2003), pp. 114-168.

¹³ คริส เบเคอร์ และ ผาสุก พงษ์ไพจิตร, *ประวัติศาสตร์ไทยร่วมสมัย*, หน้า 203-205.

¹⁴ Nicholas Tarling, *Britain, Southeast Asia and the impact of the Korean War* (Singapore: Singapore University press), pp. 375-382.

¹⁵ ศึกษาเพิ่มเติมได้ที่ ชาตรี ฤทธารมย์, “นโยบายต่างประเทศ (2488-2497)” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษาต่างประเทศและการทูต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2511).

พัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและความช่วยเหลือทางด้านความมั่นคงทำให้ขอบข่ายและบทบาทของรัฐชาติของไทยที่จะกำกับและครอบงำสังคมไทยเป็นไปอย่างกว้างขวางและลุ่มลึกขึ้นกว่าที่เคยมี

ในอีกด้านหนึ่ง งานวิชาการทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ศึกษาการร่วมมือกันของประเทศฝ่ายเสรีนิยมกับสหรัฐอเมริกาเพื่อต่อต้านการรุกรานของสหภาพโซเวียตที่ได้ทดลองอาวุธนิวเคลียร์ ก่อตั้งค่ายคอมมิวนิสต์ มีจีนเป็นพันธมิตรหลัก และสนับสนุนการรุกรานเกาหลีใต้ของเกาหลีเหนือ นั้นเสนอว่าหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สหรัฐอเมริกาได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองและเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นอย่างสูง

นักวิชาการส่วนหนึ่งเห็นว่าในสงครามคาบสมุทรเกาหลีนั้น สหรัฐอเมริกาประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งที่สามารถยับยั้งเกาหลีเหนือไว้ให้มีพื้นที่เพียงแค่น่านน้ำที่ 38 อาทิจำลองต่างประเทศของไทย ระหว่างปี ค.ศ.1940-1950 โดย วิวัฒน์ มุ่งการดี พิจารณาว่าการต่างประเทศของไทยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้นต้องดำเนินไปเพื่อความอยู่รอด ประเทศไทยต้องทำความเข้าใจกับฝ่ายผู้ชนะ ในแง่ทิศทางของนโยบายอาจเรียกได้ว่าเป็นการย้อนกลับไปสู่แนวทางเดิมของไทยในช่วงสงครามเอเชียมหาบูรพา แต่ครั้งนี้ชาติตะวันตกที่เข้าไปใกล้ซิดมิโซอังกฤษหรือฝรั่งเศส แต่เป็นสหรัฐอเมริกา วิวัฒน์อ้างถึง พระดำรัสของพระองค์วรวงศ์ฯ เมื่อคราวจัดตั้งองค์การสนธิสัญญาป้องกันภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Southeast Asia Treaty Organization – SEATO) ที่ว่า “ประเทศไทยได้พยายามทุกวิถีทางแล้ว ไม่ว่าจะเป็นโยบายเป็นกลางหรือการสนธิสัญญาไม่รุกรานกัน แต่ก็ไม่เป็ผล ทางเลือกที่เหลืออยู่จึงเป็นการแสวงหาพันธมิตร”¹⁶

วิวัฒน์ อธิบายว่าทัศนคติส่วนตัวของจอมพล ป. เกี่ยวกับบทบาทของตนเองในอดีตอาจจะมีส่วนเร่งให้มีการทำความเข้าใจและร่วมมือกับสหรัฐอเมริกา ท่าทีของจอมพล ป. ในการต่อต้านคอมมิวนิสต์หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้นสอดคล้องกับหลักพันธกิจในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ สหรัฐอเมริกาเชื่อว่าเมื่อคอมมิวนิสต์มีความพร้อมเมื่อใดก็จะรุกคืบหน้ามายังภูมิภาคเอเชียทันที สงครามเกาหลีได้ทำให้ความเชื่อนี้ดูเป็นจริงขึ้น ประธานาธิบดีแฮรี เอส. ทรูแมน (Harry S Truman) ตัดสินใจที่จะต่อต้านการรุกรานของคอมมิวนิสต์จากเกาหลีเหนือในนามสหประชาชาติ ซึ่งจากจุดนี้เองที่ได้มีการสร้างระบบพันธมิตร ซึ่งมีลักษณะเป็นแนวปิดล้อมคอมมิวนิสต์ ตั้งแต่ยุโรปตอนเหนือเรื่อยมาจนถึงทางใต้ ต่อมาในดินแดนตะวันออกเฉียงใต้ จนถึงเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งฐาน

¹⁶ วิวัฒน์ มุ่งการดี, การต่างประเทศของไทย ระหว่างปี ค.ศ.1940-1950 [จุลสาร] (กรุงเทพฯ: โครงการ Global Competence Project, 2540), ไม่มีเลขหน้า. และวิวัฒน์ มุ่งการดี, นโยบายต่างประเทศสหรัฐอเมริกา : โครงสร้าง กระบวนการ และรูปแบบ (กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), หน้า 341-353.

ทัพในฟิลิปปินส์ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และสนธิสัญญาร่วมกันป้องกันกับสามชาติดังกล่าวและกองทัพที่ 7 ณ ไต้หวันของสหรัฐอเมริกาในแปซิฟิกก็ถือได้ว่า เป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ปิดล้อม (Containment Strategy)¹⁷

ดังนั้น ความโดดเด่นทางด้านอำนาจทั้งทางการทหารและด้านเศรษฐกิจได้กลายเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่กำหนดบทบาทและโชคชะตาของสหรัฐอเมริกา ได้ขยายความพัวพันอย่างกว้างขวางในการเมืองระหว่างประเทศรวมถึงประเทศไทย

อีกทั้งงานวิชาการเรื่อง ยุทธศาสตร์สหรัฐฯ ต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยประภัสสร เทพชาตรี ให้ความเห็นไว้ว่าสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีความสำคัญมากที่สุดต่อการเมืองระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพราะสหรัฐอเมริกาเป็นอภิมหาอำนาจอันดับหนึ่ง ทั้งด้านการทหาร ความมั่นคง และเศรษฐกิจ นโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาส่งผลกระทบอย่างมากต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประภัสสร เสนอว่ายุทธศาสตร์สำคัญของสหรัฐอเมริกาต่อภูมิภาคนี้คือยุทธศาสตร์ความเป็นเจ้าที่มุ่งป้องกันไม่ให้มีคู่แข่งเกิดขึ้นมาแย่งความเป็นเจ้าในภูมิภาค ไม่ว่าจะ เป็นสหภาพโซเวียตหรือสาธารณรัฐประชาชนจีนตั้งแต่ยุคสงครามเย็น¹⁸

¹⁷ ยุทธการปิดล้อม (Containment Strategy) เป็นแนวคิดของ George F. Kennan นักการทูตประจำมอสโก (Moscow) ใน ค.ศ. 1946 Kennan ได้ชี้ว่านโยบายที่สหรัฐอเมริกาควรเลือกใช้เพื่อต่อต้านการขยายอำนาจและอิทธิพลของสหภาพโซเวียต คือนโยบายปิดล้อม (Containment policy) ในทัศนะของ Kennan นโยบายดังกล่าวต้องเป็นนโยบายระยะยาวแต่มั่นคง และสามารถตอบสนองต่อการขยายอำนาจของสหภาพโซเวียต ซึ่งกำลังเป็นแนวโน้มที่สำคัญ ความหวาดระแวงสหภาพโซเวียตของสหรัฐอเมริกาปรากฏให้เห็นชัดมากขึ้นเมื่อสหภาพโซเวียตประสบความสำเร็จในการพัฒนานิวเคลียร์ใน ค.ศ. 1949 ซึ่งถือเป็นการสิ้นสุดความได้เปรียบทางการถือครองอาวุธนิวเคลียร์ของสหรัฐอเมริกา จนกระทั่งทรูแมนได้ลงนามในรายงานความมั่นคง 68 (National Security Council Report 68 – NSC 68) ซึ่งเป็นเอกสารที่มีใจความว่าสหภาพโซเวียตถือเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของสหรัฐอเมริกา สหรัฐอเมริกามีความจำเป็นต้องปิดล้อมสหภาพโซเวียตทั้งในทางมิติทางการเมือง การทหาร อุดมการณ์ และเศรษฐกิจ นอกจากนี้ เอกสารดังกล่าวยังกล่าวถึงการสนับสนุนการเพิ่มศักยภาพให้แก่กองทัพสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะอย่างยิ่งกองทัพสหรัฐอเมริกาภายนอกประเทศที่มีหน้าที่สำคัญในการป้องกันบริเวณซึ่งอาจตกเป็นเป้าโจมตีของสหภาพโซเวียต ศึกษาเพิ่มเติมได้ที่ พภิพร สุพร, ความสัมพันธ์ฟิลิปปินส์-สหรัฐฯ ในทศวรรษที่สูญหาย (1991-2001): การฟื้นฟูพลังของพันธมิตรและนัยต่อประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า, 2558) ซึ่งพื้นที่ที่สหรัฐอเมริกาเลือกเข้าไปอยู่ในนโยบายปิดล้อมคือพื้นที่ชายฝั่งมหาสมุทรแปซิฟิกทั้งหมด (Pacific Rim) หรือพื้นที่ของจักรวรรดินิยมญี่ปุ่นในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2

¹⁸ ประภัสสร เทพชาตรี, ยุทธศาสตร์สหรัฐฯต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้, (กรุงเทพฯ: เสมาธรรม, 2554), หน้า 1-5.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เห็นด้วยว่าสหรัฐอเมริกามีบทบาทอย่างสูงต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในช่วงสงครามเย็น และจะขยายความเพิ่มเติมให้เห็นถึงอิทธิพลจากนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ของสหรัฐอเมริกาต่อพลวัตแนวคิดทางการเมืองของประเทศไทยที่ต้องการพื้นที่ทางการเมืองระหว่างประเทศภายใต้ระเบียบโลกการเมืองสมัยใหม่ รัฐไทยอาศัยโอกาสจากนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ของสหรัฐอเมริกาในการเสริมสร้างอัตลักษณ์แนวคิดความเป็นไทยที่ประกอบด้วยชาติ ศาสน์ กษัตริย์ เพื่อกำหนดสถานะทางการเมืองที่โดดเด่นขึ้นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ผ่านการเข้าร่วมสงครามเกาหลี

ความเป็นไทยในช่วงสงครามเกาหลี

สำหรับประเด็นของความหมายของ “ความเป็นไทย” นั้น วิทยานิพนธ์ต้องการนำเสนอให้เห็นว่า ความเป็นไทยในช่วงสงครามเกาหลีถูกนำมาใช้โดยกลุ่มการเมืองสองกลุ่ม คือกลุ่มอนุรักษนิยมและกองทัพ กลุ่มแรกนั้น วิทยานิพนธ์ใช้เอกสารส่วนพระองค์ของพระองค์วรวงศ์ เป็นเอกสารกลุ่มหลัก เพื่อทำความเข้าใจการอธิบายของความเป็นไทยที่สื่อสารไปยังเวทีการเมืองระหว่างประเทศ โดยมีผู้รับสารหลักคือสหรัฐอเมริกา และมีพระองค์วรวงศ์ ผู้ทรงดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตไทยและเป็นดั่งกระบอกเสียงที่ประกาศความเป็นไทยให้กับสหรัฐอเมริกา พระองค์เป็นเจ้านายที่ยังทรงดำรงตำแหน่งทางราชการที่สำคัญในสมัยของจอมพล ป. สมัยที่ 2 จากเอกสารส่วนพระองค์แสดงให้เห็นทรงเป็นข้าราชการฝ่ายอนุรักษนิยม ทรงอธิบายคำว่า “ชาติ” โดยยึดโยงกับสถาบันพระมหากษัตริย์อย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ยังมีฝ่ายอนุรักษนิยมคนอื่นๆ ที่ยังคงผลิตซ้ำความเป็นไทยที่ยึดโยงชาติกับสถาบันพระมหากษัตริย์เข้าด้วยกันอีก เช่น ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ม.จ.ทองทิมาอายุ ทองใหญ่ ม.ร.ว.สุมนชาติ สวัสดิ์กุล และพระยาอนุমানราชธน เป็นต้น¹⁹

ส่วนอีกกลุ่มคือของกองทัพนั้น จากเอกสารทางการและเอกสารของกองทัพในช่วงสงครามเกาหลีทำให้เห็นว่าความหมายและวัตถุประสงค์ของการประกอบสร้างความเป็นไทยมีจุดมุ่งหมายเดียวกับกลุ่มอนุรักษนิยม คือเพื่อแสวงหาลัทธิหรือรูปแบบการปกครองที่จะสามารถยืนยันอำนาจของฝ่ายตนได้ดีที่สุดและรูปแบบการปกครองที่การต่อต้านคอมมิวนิสต์ จนนนำไปสู่แนวคิดความเป็นไทยที่ไม่ใช่เจตนารมณ์เพื่อสร้างเป็นอุดมการณ์ชาตินิยมที่แท้จริง

ความเป็นไทยและความเป็นชาติถูกสร้างขึ้นเพื่อสนับสนุนระบอบการปกครองของไทยที่นำฐานแนวคิดหรือมโนคติทางศาสนาของประชาชนมาใช้เป็นเครื่องมือควบคุมโดยรัฐ แนวคิดนี้เริ่มต้นขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 เพื่อรวมศูนย์อำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง หรืออาจจะกล่าวได้ว่านำความแตกต่าง

¹⁹ โสภ ฆานะกุล, “ชาติไทย” ในทัศนะปัญญาชนหัวก้าวหน้า (กรุงเทพฯ: มติชน, 2550), หน้า 160-163.

การจัดกระจายของความเป็นไทยเข้าสู่ส่วนกลาง จนกระทั่งหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 รัฐต้องการสร้างชุดความคิดความเป็นชาติชุดใหม่ขึ้น เพื่อสถาปนาความเป็นรัฐชาติที่สมบูรณ์ ผู้ปกครองหันกลับไปหยิบยกความเป็นชาติที่อาศัยวิถีคิดและมโนทัศน์ของไทยที่ผูกติดอยู่กับศาสนาพุทธมาประกอบสร้างความเป็นชาติขึ้นอีกครั้ง แม้สถานการณ์โลกจะเปลี่ยนไปเพียงใด ผู้ปกครองก็ยังสามารถควบคุมความรู้และสร้างชุดความรู้ได้หากสามารถนำศาสนาพุทธมาใช้เป็นเครื่องมือทางสังคมได้ เนื่องจากศาสนาพุทธและสถาบันพระมหากษัตริย์ อันเป็นสองในสามสถาบันความเป็นไทยนั้นเป็นเครื่องมือชั้นต้นและมีพลังสูงสุดในการควบคุมสังคมไทย และศาสนาพุทธยังมีส่วนช่วยในการสร้างมโนคติเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์แบบธรรมราชาหรือเทวราชา ที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวคนในการควบคุมของรัฐไทยในเวลาต่อมา สอดคล้องกับทีนครินทร์ เมฆไตรรัตน์เสนอไว้ในบทความเรื่อง “แนวคิดชาติบ้านเมือง: กำเนิด พัฒนาการและอำนาจการเมือง” ว่าอุดมการณ์ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์เป็นอุดมการณ์ทางการเมืองที่ถูกพัฒนามาจากความหมายของชาติที่หมายถึงรูปแบบการเมืองที่มีประมุขเป็นพระมหากษัตริย์ร่วมกัน²⁰

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงเห็นว่ารัฐไทยยังคงยกหลักสถาบันทั้งสามขึ้นมาอธิบายความเป็นไทย เพื่อแสดงความชัดเจนทางการเมืองต่อเวทีการเมืองระหว่างประเทศ โดยใช้ข้ออ้างในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ว่าขัดแย้งกับหลักการปกครองแบบไทย รัฐไทยให้คำอธิบายถึงการปกครองแบบโลกเสรีว่าเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเรื่อยมา เมื่อรัฐต้องการสร้างคำอธิบายในการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เช่น การทำรัฐประหาร พ.ศ. 2490 (ค.ศ. 1947) จอมพล ป. ได้อ้างถึงสถาบันทั้งสาม เพื่อสร้างความชอบธรรมให้แก่ตนเองในการก่อรัฐประหาร ตามแถลงการณ์คณะรัฐประหาร ค.ศ. 1952 ที่ว่า “คณะรัฐประหาร 2940 ... พร้อมใจกันเป็นเอกฉันท์ กระทำการเพื่อนำเอารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับลงวันที่ 10 ธันวาคม 2475 กลับมาใช้ ทั้งนี้เพราะเห็นว่า สถานการณ์ของโลกในเวลานั้นตกอยู่ในภาวะคับขัน และประเทศไทยก็มีความจำเป็นต้องต่อสู้กับลัทธิคอมมิวนิสต์ที่กำลังคุกคามชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์”²¹

จากแถลงการณ์นี้ เห็นได้ว่าสถานการณ์การเมืองจากภายนอกเอื้ออำนวยให้รัฐบาลจอมพล ป. นำเอาความเป็นไทยกลับมาใช้เป็นเครื่องมือในสร้างอุดมการณ์ทางการเมือง²² โดยมีทั้งสามสถาบัน

²⁰ นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, “แนวคิดชาติบ้านเมือง: กำเนิด พัฒนาการ และอำนาจการเมือง,” วารสารธรรมศาสตร์ 27, 2 (มิถุนายน 2549), หน้า 14.

²¹ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, ประวัติการเมืองไทยสยาม พ.ศ. 2475-2500 (กรุงเทพฯ มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2559), หน้า 28.

²² นิธิ เอียวศรีวงศ์, ชาติไทย, เมืองไทย, แบบเรียนและอนุสาวรีย์ ว่าด้วยวัฒนธรรม, รัฐ และรูปแบบจิตสำนึก, (กรุงเทพฯ: มติชน, 2557), หน้า 40-75.

เป็นหัวใจของอุดมการณ์ดังกล่าว และมีจินคอมมิวนิสต์เป็นศัตรู ซึ่งง่ายต่อความเข้าใจและใกล้ชิดกับความเป็นจีนในจินตนาการของชาตินิยมไทยแต่เดิม²³ จึงเห็นได้ว่าความหมายของความเป็นไทยมีความยืดหยุ่นเมื่อต้องเผชิญหน้ากับอิทธิพลจากภายนอกทั้งฝ่ายโลกเสรีและฝ่ายคอมมิวนิสต์

A Review of Thailand's Foreign Policy in Mainland Southeast Asia โดย Pongphisoot Busbarat อธิบายว่าในช่วง ค.ศ. 1939-1942 นั้น เกิดกระบวนการสร้างชาติเพื่อขัดเกลาจินตนาการร่วมทางสังคม เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายสร้างชาติโดยรัฐบาลจอมพล ป. ภายใต้กระแสวัฒนธรรมและการเมืองของตะวันตกที่เข้าสู่ประเทศไทย โดยมีกรอบคิดเดิมเรื่องชาตินิยมแบบทางการ (official nationalism)²⁴ เป็นฐาน ความเป็นไทยหรือชาตินิยมแบบทางการจึงถูกรวมอยู่กับกระบวนการสร้างความศิวิไลซ์ ที่มาพร้อมกับระบอบทหารแบบตะวันตก ระบอบกฎหมายใหม่ การคมนาคม รวมถึงสถาปัตยกรรมแบบสมัยใหม่²⁵

นอกจากนี้ งานศึกษาการสร้างความเป็นไทยโดยพระยาอนุমানราชชน หลวงวิจิตรวาทการ และ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช โดยสายชล สัตยานุรักษ์ทั้ง 3 เล่ม²⁶ อธิบายว่าความเป็นไทยเปลี่ยนแปลงไปจากก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 เนื่องจากอิทธิพลของคอมมิวนิสต์ ซึ่งเป็นลัทธิการเมืองที่มาจากภายนอก แต่สายชลเน้นการอธิบายจากตัวบุคคลที่ดำเนินหรือสร้างความรู้ “ความเป็นไทย” ที่อยู่ในกรอบของความรู้จากชนชั้นนำไทยเพียงเท่านั้น สายชลเน้นย้ำว่าความเป็นไทยนั้นต้องการความยอมรับจากชนชั้นกลาง เนื่องจากเป็นผู้บริโภคความเป็นสมัยใหม่และเข้าใจพลวัตของระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ทำให้งานของสายชอยังขาดมิติบริบทภายนอกสังคมไทยที่ทำ

²³ ดูเรื่องจินตนาการของยิวแห่งบูรพาทิศของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ที่ Walter F. Vella, Vajiravudh of Thailand: Traditional Monarch and Modern Nationalist.

²⁴ Benedict Anderson, Imagined communities, ใน Pongphisoot Busbasat, “A Review of Thailand's Foreign Policy in Mainland Southeast Asia: Exploring an Ideational Approach.” European Journal of East Asian Studies 11, 1 (2012): 54-127. อธิบายไว้ว่า This ‘imagined Thailand’ was constructed mainly through Bangkok’s promotion of so-called ‘official nationalism’. This version of nationalism underscore royalty as one of the supreme national pillars: the nation, religion and king. และนิธิ เอียวศรีวงศ์, ชาติไทย, เมืองไทย, แบบเรียนและอนุสาวรีย์ ว่าด้วยวัฒนธรรม.

²⁵ Pongphisoot Busbasat, A review of Thailand's Foreign Policy in Mainland Southeast Asia, pp. 127-154.

²⁶ สายชล สัตยานุรักษ์, พระยาอนุমানราชชน ประชาชนผู้มีนิมิตความเป็นไทย (กรุงเทพฯ: มติชน, 2556), สายชล สัตยานุรักษ์, ความเปลี่ยนแปลงในการสร้าง “ชาติไทย” และ “ความเป็นไทย” โดย หลวงวิจิตรวาทการ, (กรุงเทพฯ: มติชน, 2545), และสายชล สัตยานุรักษ์, ศีกุญแจกับประวัติศาสตร์ “ความเป็นไทย” (กรุงเทพฯ: มติชน, 2550)

ให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของความเป็นไทยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มีเพียงกรณีของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ที่สายชลเห็นว่าใช้ความเป็นไทยเพื่อประโยชน์ทางการเมือง แต่ก็เพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว ประเด็นของงานทั้ง 3 เล่มมีดังนี้

1. พระยาอนุমানราชชน ปรากฏณ์สามัญชนผู้นิรมิต “ความเป็นไทย” อธิบายว่าความเป็นไทยของพระยาอนุমানราชชนนั้นเป็นความพยายามในการสร้างองค์ความรู้ผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรมและความคิดเรื่องพื้นที่เขตแดนของไทย กล่าวโดยสรุปได้ว่าพระยาอนุमानราชชนได้สร้างความเป็นไทยขึ้นเพื่อตอบสนองนโยบายสร้างชาติไทยให้เป็นมหาอำนาจในดินแดนแหลมทองของรัฐบาลจอมพล ป. สมัยที่ 1 ดังนั้น ความเป็นไทยที่ถูกพระยาอนุमानราชชนสร้างขึ้นในช่วงแรกนั้นได้ให้ความสำคัญต่อการขยายดินแดนอาณาเขตของสยามไปยังทางเหนือทั้งฝั่งของลาวและทางใต้ของจีน พระยาอนุमानราชชนได้อ้างความคล้ายคลึงกันระหว่างภาษาไทยและจีนและลักษณะทางกายภาพที่คล้ายคลึงกัน อ้างถึงความยาวนานของประวัติศาสตร์ชาติไทยที่ยาวนานกว่า โดย สายชลเสนอว่าพระยาอนุमानราชชนนิรมิตความเป็นไทยที่แตกต่างไปจากหลวงวิจิตรวาทการ และ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ในแง่ที่สามารถอธิบายความหมายของความเป็นไทยผ่านในด้านมิติวัฒนธรรม และไม่ยุ่งเกี่ยวกับทางการเมืองและสถาบันพระมหากษัตริย์ จนกระทั่งเข้าสู่ยุคสงครามเย็นในช่วงของการแบ่งบานของอำนาจนิยมทางฝ่ายทหารที่ได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกาและการหวนคืนสู่อำนาจของฝ่ายอนุรักษ์นิยมจากการสิ้นสุดของยุคคณะราษฎร และอิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์ที่รัฐไทยเห็นว่าเป็นภัยได้เข้าแทรกแซงกลุ่มหัวก้าวหน้าและพื้นที่ชนบทของไทย พระยาอนุमानราชชนเลือกเน้นสร้างมโนคติความเป็นไทยที่ลึกลงไปกว่าพื้นที่หรือดินแดน แต่กลับสร้างให้คนในพื้นที่ชนบทนั้นภาคภูมิใจในพื้นที่ของตนเอง โดยเน้นการพัฒนาขนบธรรมเนียมและพุทธศาสนาเพื่อต่อสู้ หากพิจารณาจากข้อเสนอของ สายชล เรื่องความเป็นไทยของพระยาอนุमानราชชน หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ก็พบว่าพระยาอนุमानราชชนเอง ยังมีความคิดเรื่องดินแดนและภาษา แค่อยุ่ขนาดให้เล็กลงเหลือเพียงพื้นที่ปัจจุบัน (2490) แต่ยังคงใช้ระบบการสื่อสารต่อความเป็นไทยแบบเดิมเหมือนครั้งก่อนสงครามโลก เพียงแค่ลดให้อยู่ภายในดินแดนของรัฐไทยที่สามารถยืนยันได้เท่านั้นเอง อีกประการคือแม้สายชลจะพยายามอธิบายว่าความเป็นไทยของพระยาอนุमानราชชนนั้นไม่ได้ยุ่งเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ เน้นเพียงพุทธศาสนา แต่เราก็ตระหนักได้ด้วยว่า ศาสนาพุทธของไทยมีจารีตมาจากพราหมณ์ฮินดูที่ทำให้สถาบันพระมหากษัตริย์และพระพุทธรูปเป็นเรื่องเดียวกัน การเน้นเรื่องพุทธศาสนาจึงเท่ากับเป็นการเน้นย้ำความเชื่อเรื่องชนชั้นและมโนคติเรื่องความสูงส่งของสถาบันพระมหากษัตริย์ในสังคมไทย

2. ชาติไทย และความเป็นไทย โดยหลวงวิจิตรวาทการ เสนอว่าการสร้างวาทกรรมความเป็นไทยของหลวงวิจิตรวาทการเป็นการสร้างวาทกรรมที่ต้องการให้ชนชั้นกลางยอมรับ สิ่งที่สายชลเสนอคือความเป็นไทยเป็นวาทกรรมที่มากับความศิวิไลซ์ หรือความเป็นสมัยใหม่ที่มากับตะวันตก ประเด็นสำคัญของความเป็นไทยของหลวงวิจิตรวาทการคือการต่อต้านแนวคิดแบบปัจเจกบุคคล โดยเฉพาะกลุ่มทุนและเอกชนจากต่างชาติ แต่ความคิดของหลวงวิจิตรวาทการมีความย้อนแย้งกันในตัว คือปัจเจกบุคคลที่กล่าวถึงคือแนวคิดสังคมนิยม แต่หลวงวิจิตรวาทการกลับสนับสนุนการค้าหรือการปกครองที่มาจากส่วนกลางหรือรัฐเป็นผู้ดูแลทั้งหมด สายชลเห็นว่าความเป็นไทยดังกล่าวนำไปสู่ระบอบเผด็จการหรือภายใต้การปกครองของจอมพล ป. นั่นเอง ประเด็นสำคัญจากข้อสังเกตของสายชลคือหลวงวิจิตรวาทการได้ให้ความหมายใหม่แก่ธงไตรรงค์ จากความเดิมที่รัชกาลที่ 6 พระราชทานไว้ว่าสีแดงคือชาติ สีขาวคือศาสนา และสีน้ำเงินคือพระมหากษัตริย์ให้กลายเป็นสิ่งแทนที่เคารพเนื่องจากเป็นที่สถิตของวิญญาณบรรพบุรุษของคนไทยทั้งปวง

ความเป็นไทยของหลวงวิจิตรวาทการมีความหมายสองประการ คือความเป็นอิสรภาพและความเป็นไทยทางวัฒนธรรม ซึ่งสายชลอธิบายว่าหลวงวิจิตรวาทการเน้นความเป็นไทยทางวัฒนธรรม (นาฏศิลป์และวรรณคดี) มากกว่าเรื่องของอิสรภาพ อีกทั้งยังเน้นการรักษาของเดิมของไทย ดังนั้นความเป็นไทยของทั้งพระยาอนุমানราชชนและหลวงวิจิตรวาทการจึงมุ่งเน้นประเด็นด้านวัฒนธรรมเช่นเดียวกัน ถึงแม้ในงานจะให้น้ำหนักกว่าในช่วง พ.ศ.2490 หลวงวิจิตรวาทการจะนำเอาสถาบันศาสนาและสถาบันพระมหากษัตริย์ขึ้นมาเป็นองค์ประกอบหลักของความเป็นไทยแทนจินตนาการของความเป็นไทยที่เคยชูเรื่องวัฒนธรรมมาก่อนหน้านี้ แต่การอธิบายยังไม่กระจ่างพอ กล่าวคือเพียงแค่ยกประเด็นของชาติไทยที่มีขนาดเล็กกลอง เนื่องจากเกิดประเทศมหาอำนาจใหม่หลังสิ้นสุดสงครามโลกซึ่งเป็นประเด็นเดียวกับข้อเสนอที่ สายชล ได้เขียนไว้ในงานของพระยาอนุমানราชชน

3. คึกฤทธิ์ กับการประดิษฐ์กรรม “ความเป็นไทย” (เล่ม 1) อธิบายว่าการสร้างความเป็นไทยของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์นั้นเกิดจากปัจเจกบุคคลมากที่สุด คึกฤทธิ์เลือกที่จะสร้างอำนาจและอิทธิพลให้แก่ตนโดยการสร้างความเป็นไทยที่เน้นความสำคัญทางกองทัพและเน้นวัฒนธรรมของคนชั้นสูงที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ต่างจากพระยาอนุমানราชชนและหลวงวิจิตรวาทการที่สร้างความเป็นไทยเพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐบาลโดยเฉพาะรัฐบาลของจอมพล ป. ในช่วงกลางทศวรรษ 2490 ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ได้สร้างความเป็นไทยที่มีหัวใจหลักเป็นกษัตริย์นิยม เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการชูสถาบันพระมหากษัตริย์ไปพร้อมกับสถาบันชาติและศาสนา เพื่อต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์

งานต่อมาที่สำคัญต่อการปูพื้นความเข้าใจของความหมายของ “ความเป็นไทย” อีกเล่มหนึ่งคือ งานของนครินทร์ เมฆไตรรัตน์²⁷ ซึ่งเน้นอธิบายทฤษฎีอเนกชนนิกรสโมสรสมมติที่เน้นความจงรักภักดี และความรักชาติบ้านเมือง (patriotism)²⁸ เพื่ออธิบายการทำงานของชุดอุดมการณ์ชาติ ศาสน์ กษัตริย์ สามสถาบันหลักทางการเมืองที่ทุกคนที่เกิดมาในชาติบ้านเมืองย่อมมีหน้าที่รักษาและจงรักภักดีต่อสถาบันการเมืองที่ดำรงอยู่แล้ว นครินทร์ อธิบายว่าชาติ ศาสน์ กษัตริย์เป็นสิ่งที่มียุติแต่เกิดการสร้างความหมายและคุณค่าใหม่แก่ทั้งสามสถาบันโดยชนชั้นนำ แม้นครินทร์จะเน้นว่าความรักชาติบ้านเมืองนี้ไม่ได้จำกัดอยู่ในเฉพาะกลุ่มอนุรักษนิยมเท่านั้น แต่นครินทร์กลับอ้างถึงเพียงแต่สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, และจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์เท่านั้น

งานที่อธิบายถึงแนวคิดชาติ ศาสน์ กษัตริย์ในช่วงการปกครองของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์เล่มสำคัญคือ การเมืองระบบพ่อขุนอุปถัมภ์แบบเผด็จการ ของทักษ์ เฉลิมเตียรณที่ได้ศึกษาและตรวจสอบรากเหง้าของระบอบเผด็จการทหารว่าทำไมระบบเผด็จการนี้จึงประสบความสำเร็จ และระบบเผด็จการนี้จะนำไปสู่การพัฒนาทางการเมืองในทิศทางใดในอนาคต

งานของทักษ์ชี้ว่าระบบทางการเมืองสมัยจอมพลสฤษดิ์เป็นระบบดั้งเดิมของการเมืองไทย การส่งเสริม “ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์” ทำให้ประเทศได้รับการคุ้มครองโดยทหาร ความแตกแยกทางศาสนาจะได้รับการควบคุมไว้โดยรัฐ ส่วนบทบาทและสถาบันพระมหากษัตริย์ได้รับการปรับเปลี่ยนและอธิบายใหม่ว่าเป็นสถาบันการเมืองสมัยใหม่ ซึ่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มองว่าประเด็น “ระบอบการเมืองแบบพ่อขุน ที่พัฒนามาจากอุดมการณ์ทางการเมือง ชาติ ศาสน์ กษัตริย์” นั้นมีรากฐานความคิดมาจากระบอบการเมืองสมัยจอมพล ป. ในช่วงต้นทศวรรษที่ 1950 คือในช่วงที่โลกเริ่มเข้าสู่ภาวะของสงครามเย็น โดยเฉพาะท่าทีและนโยบายการต่างประเทศของรัฐไทย โดยในงานของทักษ์เสนอภาพลักษณ์ของจอมพล ป. และเปรียบเทียบความหมายของชาติ ศาสน์ กษัตริย์ในช่วงเวลานี้ว่าหลังการปฏิวัติ ค.ศ.1932 จอมพล ป. ในฐานะนายกรัฐมนตรีไม่ได้ต้องการให้สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นคู่แข่งทางอำนาจและความเป็นผู้นำ ตรงกันข้ามจอมพลสฤษดิ์ที่สามารถรวมสถาบันพระมหากษัตริย์ให้เข้าสู่การเมืองของชาติโดย “ยกเทิด” สถานะของพระองค์ให้เป็นแหล่งที่มาของความชอบธรรมทางอำนาจของระบบของตนเอง และให้เป็นสัญลักษณ์ของชาติด้วย ในสมัยจอมพลสฤษดิ์ อุดมการณ์แห่งรัฐคือ “พระมหากษัตริย์/ชาติ, ศาสนา” คำว่า พระมหากษัตริย์ ได้ถูกจัดวาง

²⁷ นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, แนวคิดชาติบ้านเมือง: กำเนิด พัฒนาการ และอำนาจการเมือง, หน้า 1-46.

²⁸ ศึกษาเพิ่มเติมต่อได้ที่ เบน แอนเดอร์สัน, ชุมชนจินตกรรม, บทที่ 8.

ไว้ข้างหน้าพระมหากษัตริย์และชาติได้รับการนิยามให้มีความหมายเหมือนกัน ซึ่งแตกต่างจากแนวคิดของจอมพล ป. คือ “พระมหากษัตริย์ ทหาร/ชาติ ศาสนา” ที่คำว่าพระมหากษัตริย์นั้นมีสถานะด้อยกว่าทหารที่เป็นผู้ปกป้องชาติ ส่วนศาสนานั้นบางครั้งก็ถูกละเลยไม่กล่าวถึง แนวคิดเหล่านี้สามารถอธิบายได้จากคำขวัญใหม่ที่ว่า “เชื้อผู้นำ ชาติพันภัย” ของจอมพล ป.²⁹

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เห็นด้วยกับข้อเสนอของทักษ์ แต่เห็นว่าประเด็นที่ทักษ์มองข้ามไป คือ กระบวนการทางการเมืองของรัฐไทยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้นหาได้ขับเคลื่อนด้วยการตัดสินใจของนายกรัฐมนตรีเพียงคนเดียวหรือกลุ่มทหารเท่านั้น แม้จะดำเนินการปกครองด้วยระบบเผด็จการทหารก็ตาม อีกทั้งการเมืองไทยยังขึ้นอยู่กับกระแสของการเมืองภายนอกประเทศค่อนข้างสูง หากมองย้อนไปยังสงครามเย็น ช่วงแรกของการเปิดความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกา นั้น ฝ่ายอนุรักษนิยมหรือชนชั้นนำที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพยายามแทรกแซงทางการเมือง จนจอมพล ป. ต้องยอมรับเงื่อนไขการดำเนินนโยบาย โดยเฉพาะกระทรวงต่างประเทศและสถานทูตประจำสหรัฐอเมริกาที่ทำให้สงครามเกาหลีกลายเป็นสถานการณ์ที่สามารถสร้างเงื่อนไขการต่อรองระหว่างฝ่ายทหารและฝ่ายเจ้า เพื่อคาน ส่งเสริม และอำนวยการอำนาจของกันและกัน เมื่อสหรัฐอเมริกาต้องการให้ประเทศที่ต้องการเข้าร่วมเป็นฝ่ายโลกเสรี ประกาศความชัดเจนในระบบการเมืองของตน ทำให้รัฐไทยต้องประกาศตัวเองเป็นประเทศที่มีการปกครองแบบระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สหรัฐอเมริกาและประเทศมหาอำนาจต้องการเห็นระบอบการปกครองที่ชัดเจนและเข้มแข็งที่สามารถจะเป็นเครื่องยืนยันว่าระบอบการปกครองดังกล่าวจะสามารถต่อสู้หรือคานการปกครองของลัทธิคอมมิวนิสต์ที่เกิดขึ้นในจีนแผ่นดินใหญ่ที่เกินกว่าอาวุธและกองทัพจะสามารถต่อสู้ได้ ดังนั้น รัฐไทยจึงต้องนำเสนออุดมการณ์แห่งรัฐสามประการ คือ “ชาติ ศาสน์ กษัตริย์” โดยเฉพาะระบอบกษัตริย์ที่เป็นที่ยอมรับว่าเป็นสถาบันที่อยู่ในมโนคติความเชื่อของความเป็นไทยสูงสุดมาตั้งแต่สมัยอาณาจักรสุโขทัย ดังเช่นที่ปรากฏในพระดำรัสของพระองค์วรวงศาฯ ข้าแล้วข้าเล่าบนเวทีในสหรัฐอเมริกาในช่วงสงครามเกาหลี

ถึงแม้ว่าทักษ์จะอธิบายว่าความตึงเครียดระหว่างสถาบันกษัตริย์และผู้นำคณะราษฎรยังคงอยู่ระหว่าง พ.ศ. 2475-2500 (ค.ศ. 1932-1957) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงจอมพล ป. ผู้ซึ่งกุมอำนาจเป็นผู้นำชาติอย่างแท้จริงตั้งแต่ พ.ศ. 2481 (ค.ศ. 1947) โดยในขั้นแรกพยายามวางเฉย และลอบทำลายฐานะอันลือแหลมของราชบัลลังก์ซึ่งมีอำนาจทางการเมืองโดยชอบธรรมมาแต่โบราณด้วยการสร้างคตินิยมสมัยใหม่ของรัฐและผู้นำในสังคมไทย และความตึงเครียดระหว่างพระมหากษัตริย์และ

²⁹ ทักษ์ เฉลิมเกียรติ, การเมืองระบบพหุชนูปถัมภ์แบบเผด็จการ, คำนำ.

นายกรัฐมนตรีครั้งนี้มิได้หมดไป จนกระทั่งถึงสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ผู้กระทำการรัฐประหาร โค่นจอมพล ป. เมื่อ พ.ศ. 2500 และขึ้นมาใช้อำนาจในปี 2501 ก็ตาม³⁰

สงครามเกาหลี

มีการศึกษาเรื่องสงครามเกาหลีอยู่เป็นจำนวนมาก ประเด็นหลักของการศึกษาเน้นการค้นหาถึงสาเหตุของการเกิดสงครามในคาบสมุทรเกาหลี โดยอาจแบ่งออกเป็น 2 สาเหตุใหญ่ คือปัญหาการเข้าแทรกแซงคาบสมุทรเกาหลีจากประเทศมหาอำนาจหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และสาเหตุจากความอ่อนแอภายในที่เกิดจากระบบการเมืองของเกาหลีเอง³¹ แต่กระแสของงานส่วนใหญ่เน้นการศึกษา นโยบายต่างประเทศของเกาหลีหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยเฉพาะการให้ความหมายของสงครามในคาบสมุทรเกาหลีว่าเป็นสงครามตัวแทนระหว่างสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตที่ใช้พื้นที่คาบสมุทรเกาหลีเป็นพื้นที่ปะทะกันทางอุดมการณ์ทางการเมือง เมื่อเกาหลีเหนือและใต้ไม่มีความสามารถที่จะจัดการกับระบบการปกครองและเศรษฐกิจของตนได้หลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2³²

การศึกษาของนักวิชาการฝ่ายขนบนิยม (traditionalism) อธิบายว่า สตาลิน (Stalin) เป็นผู้รุกรานและสนับสนุนให้เกาหลีเหนือบุกข้ามเส้นขนานที่ 38 ที่สหภาพโซเวียตและสหรัฐอเมริกาใช้เป็นเส้นแบ่งอำนาจการปกครองหลังร่วมกันปลดปล่อยเกาหลีให้เป็นอิสระจากจักรวรรดินิยมญี่ปุ่นใน ค.ศ. 1945 จนทำให้สหรัฐอเมริกาต่อต้านการรุกรานของสหภาพโซเวียต³³ ร่วมด้วยบริบททางประวัติศาสตร์ของเกาหลีที่เป็นผู้ถูกรุกรานมาเสมอเป็นแรงผลักดันให้ชาวเกาหลีต้องออกมาร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาในการต่อต้านสหภาพโซเวียต³⁴ แม้ในช่วงแรกของการศึกษาจะพบว่านักวิชาการฝ่าย

³⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 3.

³¹ ศึกษาเพิ่มเติมได้ที่ Jame I. Matray, The Reluctant Crusade: American Foreign Policy in Korea 1941-1950 (Honolulu: University of Hawaii, 1985), William Whitney Stueck, The Road to Confrontation, (Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 1981). ซึ่งศึกษาประเด็นนโยบายต่างประเทศ และ Bruce Cumings, The Origins of the Korean War, (Princeton: University Press, 1981). ซึ่งศึกษากระบวนการทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมภายในคาบสมุทรเกาหลี เป็นต้น

³² 김 정 병 (คิม จองบอง), 한국전쟁의 국제적 (นโยบายต่างประเทศในสงครามเกาหลี), (Soule: ไม่ปรากฏ) pp. 79-104.

³³ ศึกษาเอกสารชั้นต้นจากสงครามเกาหลี (เอกสารฝ่ายสหรัฐอเมริกาเท่านั้น) เพิ่มเติมได้ที่ <https://history.state.gov/historicaldocuments>

³⁴ 김 향 준 (คิม ฮยงจุน) ใน 김 정 병 (คิม จองบอง), 한국전쟁의 국제적 (นโยบายต่างประเทศในสงครามเกาหลี), p. 80.

ชนบนิยบบางส่วนยังคงให้น้ำหนักของการเกิดสงครามว่าเกิดจากสาเหตุนโยบายต่างประเทศที่สหภาพโซเวียตเป็นผู้เข้ามาแทรกแซงนโยบายการเมืองภายในของเกาหลี เนื่องจากเห็นว่าสหรัฐอเมริกากำลังร่วมมือกับญี่ปุ่น เจ้าจักรวรรดินิยมเดิมเพื่อครอบครองพื้นที่บริเวณแปซิฟิก ซึ่งจะทำให้สหภาพโซเวียตสูญเสียผลประโยชน์ในบริเวณนี้ทั้งหมด³⁵ อีกทั้งสหภาพโซเวียตยังได้รับแรงกดดันจากบริบททางการเมืองในช่วงเวลาดังกล่าวไม่ว่าจะเป็น การลงนามในสนธิสัญญาสันติภาพระหว่างญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา, กำลังทหารของฝ่ายสหประชาชาติที่ประจำการในบริเวณคาบสมุทรเกาหลี, การเผชิญหน้าของสหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นต้น³⁶

คิม ชองบอง (Kim chon bong) อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรของเกาหลีใต้ (Korea Nation Defense University) อธิบายว่าสมมติฐานของนักวิชาการฝ่ายอนุรักษ์ถูกทำให้เปลี่ยนแปลงไปเมื่อหลักฐานลับระหว่างสหรัฐอเมริกาและอังกฤษและเอกสารลับของเกาหลีเหนือถูกเปิดเผยขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1970 ทำให้ข้อสันนิษฐานเรื่องผู้ก่อสงครามเปลี่ยนแปลงจากตาลินกลายเป็นคิม อิล ซุง (Kim ilsung) เพราะจากการพิสูจน์หลักฐานพบว่าตาลินเป็นเพียงผู้ให้ความสนับสนุนคิม อิล ซุงในการทำสงครามแต่ไม่ใช่ผู้ก่อสงครามอย่างที่เคยมีการเสนอมา แต่สำหรับนักวิชาการสมัยใหม่/หัวก้าวหน้า (revisionism) กลับให้คำอธิบาย สหรัฐอเมริกาเป็นผู้ก่อสงคราม เนื่องมาจากระบอบทุนนิยมและระบอบจักรวรรดินิยมของสหรัฐอเมริกาที่ต้องการครอบครองพื้นที่ในคาบสมุทรเกาหลี อีกทั้งอำนาจทางทหารและเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาที่ขยายตัวไปทั่วโลก³⁷ ทำให้สหภาพโซเวียตเข้ามายุ่งเกี่ยวสงครามในคาบสมุทรเกาหลีอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในช่วงแรก T.F. Stone นักหนังสือพิมพ์ชาวอเมริกันเขียนไว้ในผลงานเรื่อง The Hidden Story of the Korea War -ว่าสงครามในคาบสมุทรเกาหลีเกิดจากความนิ่งเฉยของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาและเกาหลีใต้เอง การที่จะกล่าวว่าสงครามเกาหลีในเช้าวันที่ 24 กรกฎาคมนั้นเป็นการ

³⁵ Ibid., p. 82.

³⁶ ศึกษาเพิ่มเติมได้ที่ นที เจียมเจริญ, “การเข้าร่วมเป็นพันธมิตรของไทยกับสหรัฐอเมริกาในสงครามเกาหลี (พ.ศ. 2490)” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545).

³⁷ Albert Lau (Editor), Southeast Asia and the Cold War (London : Routledge, 2012), ch. x The Cold War and Thai democratization.

รุกรานของเกาหลีเหนือแบบไม่ทันตั้งตัวนั้นคงไม่สามารถใช้เป็นข้อกล่าวหาให้แก่ฝ่ายเหนือได้³⁸ แต่เกิดจากความดูดายและปล่อยให้สงครามเกิดขึ้น ด้วยความตั้งใจของประธานาธิบดีรีซิ่งมัน (Rhee Sungman) และนายพลดักลาส แมกอาร์เธอร์ (Douglas MacArthur) โดยประธานาธิบดีรีซิ่งมันเป็นตัวละครหลักในการดำเนินนโยบาย³⁹ อีกด้านหนึ่งมีนักวิชาการอย่าง Gabriel Kolko และ Joyce Kolko⁴⁰ ที่เสนอว่าสงครามคาบสมุทรเกาหลีสามารถหยุดยั้งได้ ทั้งวิเคราะห์ว่านโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาตั้งแต่ ค.ศ. 1945-1950 ส่งผลให้เกิดสงครามในคาบสมุทรเกาหลีและผลักดันให้เกาหลีเหนือไปใช้การปกครองแบบอนุรักษนิยม แม้ว่าประธานาธิบดีรีซิ่งมันได้สั่งให้ทหารทางใต้ถอดกำลังออกจากสนามรบและส่งคำร้องขอนี้ไปยังนายพลแมกอาร์เธอร์ให้ถอนกำลังพล แต่รัฐบาลสหรัฐอเมริกาอ้างว่าหากถอนกำลังทหารออกจะส่งผลกระทบต่อเส้นขนานที่ 38 และระบอบเศรษฐกิจของทั้งเกาหลีเหนือและใต้เอง ซึ่งทั้งสองเห็นว่าสหรัฐอเมริกาตั้งใจและเตรียมพร้อมสำหรับสถานการณ์สงครามเกาหลีมาตั้งแต่ต้น

ในอีกด้านหนึ่ง งานเรื่อง The Origins of the Korean War โดย Bruce Cumings⁴¹ อธิบายว่า ปัจจัยภายในประเทศ เช่น ความผันผวนทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจของเกาหลีเองที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดสงคราม หลังจากได้รับเอกราชจากจักรวรรดินิยมญี่ปุ่น ราชวงศ์ล่มสลาย และการปกครองแบบกษัตริย์ที่ยาวนานกว่า 400 ปีเสื่อมสลาย ทำให้ประชาชนชาวเกาหลีที่เคยตกอยู่ภายใต้การปกครองแบบไพร่ทาสมีโอกาสและสิทธิทางการเมืองมากขึ้น ความเป็นทาสถูกปลดปล่อย ลัทธิคอมมิวนิสต์จึงขยายตัวและมีอิทธิพลอย่างสูงต่อชาวเกาหลีที่กำลังถามหาความเสมอภาคทางสังคม เป็นสาเหตุที่ทำให้ลัทธิคอมมิวนิสต์ได้เข้ามามีส่วนสำคัญในคาบสมุทรเกาหลีหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ในขณะที่โลกเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ออกกำลังเผชิญหน้ากับระบอบทุนนิยมและระบอบประชาธิปไตย

³⁸ เช่น ปัจจุบันยังมีนักวิชาการใช้คำอธิบายนี้ เช่น นที เจียมเจริญ, เรื่องเดียวกัน, หนังสือของสถาบันวิจัย (현대사상연구회) ของเกาหลีใต้ เรื่อง ทฤษฎีสงคราม 6.25 (6.25 도란과 트로이목), Lee Joong Keun, Korean War 1129 (Soule: Woojung, 2015) เป็นต้น

³⁹ T.F. Stone, The Hidden Story of the Korean War (New York: Monthly Review Press, 1952), pp. 93-100.

⁴⁰ Joyce Kolko and Gabriel Kolko, The Limits of Power: The World and United States Foreign Policy 1945-1954, (New York: Harper & Row, 1972)

⁴¹ Bruce Cumings, The Origins of the Korean War (Princeton: Princeton Press, 1988), conclusion.

แบบสหรัฐอเมริกา อย่างไรก็ตาม สมมุติฐานของ Cumings ก็ยังไม่หลุดจากกรอบของคำอธิบายเรื่องนโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาที่มีต่อประเทศที่เกิดใหม่ในช่วงทศวรรษ 1950

Korean: The Peninsula Origins of the War โดย John Merrill ⁴² ให้คำอธิบายว่า การเกิดการเปลี่ยนแปลงของระบอบการเมือง สังคมของประเทศใดประเทศหนึ่งนั้นเกิดได้จากทั้งสาเหตุภายในและสาเหตุภายนอก เช่นเดียวกับสงครามเกาหลี การที่จะประเมินถึงต้นเหตุของการเกิดสงครามเกาหลีนั้นคงต้องให้น้ำหนักกับปัจจัยทั้งสองด้านเท่า ๆ กัน นักประวัติศาสตร์ไม่สามารถหลีกเลี่ยงปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งไปได้

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าทิศทางการศึกษาสงครามเกาหลีที่นำไปสู่การแบ่งประเทศออกเป็น 2 ส่วนนั้น นักประวัติศาสตร์พยายามที่จะสร้างสมมุติฐานที่ครอบคลุมทั้งปัจจัยจากนโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาและปัจจัยภายในของความไม่พร้อมทั้งทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจของรัฐบาลเกาหลีเอง การเกิดสงครามเกาหลีในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1950 เป็นธรรมชาติของประเทศที่ได้รับเอกราชหลังสงครามโลก ปัจจัยภายในคือความไม่มั่นคงของการเมืองและการแตกแยกทางอุดมการณ์ทางการเมืองของคนในประเทศอาจจะมีส่วนต่อการเกิดสงคราม แต่ปัจจัยภายนอกอย่างนโยบายต่างประเทศนั้นมีส่วนสำคัญมากกว่าปัญหาภายใน นโยบายการต่างประเทศและอุดมการณ์ของการเมืองโลกเป็นส่วนผลักดันให้คิม อิล ซุง บุคเกาหลีใต้

สงครามเกาหลีเป็นตัวอย่างหนึ่งในกรณีประเทศโลกที่สามที่ประเทศมหาอำนาจต้องการเข้าไปมีอำนาจในการกำหนดการปกครองหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อเกาหลีเหนือได้รับการสนับสนุนจากสหภาพโซเวียตที่ต้องการให้มีการปกครองแบบสังคมนิยม และอีกด้านหนึ่งสหรัฐอเมริกาได้สนับสนุนเกาหลีใต้ให้มีการปกครองแบบเสรีนิยมและระบอบทุนนิยม ทั้งสองประเทศได้วางรากฐานการปกครองในคาบสมุทรเกาหลีอย่างเป็นทางการ ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งรัฐบาล และการร่างรัฐธรรมนูญ⁴³ ซึ่งกลายเป็นฐานของรูปแบบการปกครองให้เกาหลีใต้ในปัจจุบัน

1.4 สมมุติฐานของการศึกษา

1.ชาติ ศาสน์ กษัตริย์ถูกสร้างให้เป็นอัตลักษณ์ของความเป็นไทยที่ต่อต้านคอมมิวนิสต์ ซึ่งแสดงออกอย่างชัดเจนในการเข้าร่วมสงครามเกาหลี

⁴² John Merrill, Korean: The Peninsula Origins of the War (New York: University Delaware Press, 1972), p. 136.

⁴³ 김정병 (คิม จองบอง), 한국전쟁의 국제적요인 (นโยบายต่างประเทศในสงครามเกาหลี), p. 82.

2. รัฐไทยเข้าร่วมสงครามเกาหลีเพื่อแสดงจุดยืนในการสนับสนุนสหรัฐอเมริกาในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออก ซึ่งมีฐานที่มั่นหลักอยู่ในประเทศจีน และถูกมองว่าเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐไทย

1.5 ขอบเขตและวิธีการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้อาศัยข้อมูลจากเอกสารชั้นต้นจากแหล่งต่างๆ เช่น หอจดหมายเหตุแห่งชาติ หอสมุดอนุสรณ์สถาน พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ข้อมูลออนไลน์ National Museum of Korean contemporary history ที่เป็นเอกสารราชการในช่วงเวลาดังกล่าวตั้งแต่หลังสงครามโลกและระหว่าง ค.ศ. 1950-1953 เพื่อศึกษานโยบายของรัฐไทยต่อสถานการณ์ภายในคาบสมุทรเกาหลีว่าส่งอิทธิพลอย่างไรต่อการรื้อฟื้นแนวคิดการปกครองแบบไทย อีกทั้งยังอาศัยเอกสารชั้นรอง คือหนังสือภาษาต่างประเทศที่ให้คำอธิบายเกี่ยวกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกและประวัติศาสตร์สงครามเย็นที่ช่วยในการมองประวัติศาสตร์สงครามเกาหลีได้หลายแง่มุมมากขึ้น

1.6 นิยามศัพท์

ชาติ ศาสน์ กษัตริย์ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้หมายถึงแนวคิดในการอธิบายรูปแบบการเมืองการปกครองของรัฐไทยในช่วงสงครามเกาหลี ผู้เขียนตระหนักว่าแนวคิดเรื่องความเป็นไทยและชาติ ศาสน์ กษัตริย์นั้นมีพลวัตตลอดเวลาขึ้นอยู่กับบริบทของสังคมว่าต้องการจะหยิบยกความหมายใดขึ้นมาอธิบาย เช่น ในสมัยรัชกาลที่ 5 ทรงให้คำอธิบายว่าความเป็นไทยหรือความเป็นชาติคือบ้านเมืองหรือประชาคมทางการเมืองที่มีประมุขคือพระมหากษัตริย์ร่วมกัน⁴⁴ เพื่อรวมศูนย์อำนาจเข้าสู่ส่วนกลางหรือนำความเป็นไทยที่กระจัดกระจายเข้าสู่ศูนย์กลาง หรือในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ความเป็นไทยคือถูกอธิบายให้หมายถึงสถาบันชาติ ศาสน์ กษัตริย์อันเป็นสัญลักษณ์และแหล่งที่มาของความชอบธรรมทางอำนาจของระบอบอุปถัมภ์ในระบบราชการ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ต้องการนำเสนอให้เห็นว่าในช่วงเวลาหนึ่งของการเมืองสมัยใหม่ รัฐไทยสามารถนำแนวคิดเรื่องชาติ ศาสน์ กษัตริย์ที่มีความเป็นมายาวนานและมีพลวัตตลอดเวลามาใช้สร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยภายใต้บริบทของการเมืองในช่วงสงครามเย็น

⁴⁴ นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, แนวคิดชาติบ้านเมือง: กำเนิด พัฒนาการ และอำนาจการเมือง, หน้า 14.

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เข้าใจกระบวนการการสร้างความเป็นไทยที่มีความสัมพันธ์กับบริบททางการเมืองระหว่างประเทศช่วงสงครามเย็นมากขึ้น
2. ทำให้ตระหนักถึงความเชื่อมโยงของการเมืองในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับนโยบายของรัฐบาลไทยในยุคสงครามเย็นมากขึ้น

บทที่ 2

สงครามเกาหลีและการรื้อฟื้นแนวคิดทางการเมืองแบบ ชาติ ศาสน์ กษัตริย์

สาระสำคัญของบทนี้ต้องการนำเสนอให้เห็นถึงอิทธิพลของสงครามเกาหลีต่อประเทศไทยที่มีมากกว่าความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและการทหารแต่จะนำเสนอให้เห็นว่าความช่วยเหลือดังกล่าวมีผลอย่างไรต่อพลวัตทางการเมืองภายในของประเทศไทยและการรื้อฟื้นแนวคิดชาติ ศาสน์ กษัตริย์ โดยจะให้ความสำคัญกับพิจารณาถึงบริบทระเบียบโลกการเมืองสมัยใหม่¹ และการเมืองไทยยุคจอม ป. พิบูลสงครามสมัยที่ 2 ระหว่าง ค.ศ. 1948-1957 ที่นำประเทศไทยไปสู่การเข้าร่วมสงครามเกาหลี ในบทนี้พยายามหาความหมายและคำตอบว่าความเป็นไทยที่ประกอบด้วยชาติ ศาสน์ กษัตริย์คืออะไร และสามารถดำรงอยู่ภายใต้สถานการณ์ความขัดแย้งของสองขั้วการเมืองจากประเทศมหาอำนาจได้อย่างไร ส่งผลให้รัฐไทยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง

คำตอบจากคำถามข้างต้นอาจทำให้เกิดความเข้าใจการดำเนินนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ของประเทศไทยในสงครามเกาหลีมากขึ้น เนื้อหาของบทนี้จะแสดงให้เห็นว่ารัฐไทยพยายามใช้ประโยชน์จากสถานการณ์สงครามเกาหลีเพื่อวัตถุประสงค์ทางการเมืองระหว่างประเทศและการเมืองภายใน เนื่องจากคาบสมุทรเกาหลีกลายเป็นพื้นที่ปะทะของอุดมการณ์ทางการเมืองของโลกสมัยใหม่และเป็นเหตุให้รัฐชาติต่างๆ ที่ต้องการพื้นที่หรือตำแหน่งทางการเมืองโลกต้องออกมาแสดงอัตลักษณ์ความเป็นชาติที่ชัดเจน ไม่ว่าจะอิงอยู่กับฝ่ายใดก็ตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่เกิดใหม่หรือได้รับเอกราชหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง

¹ ศึกษาเพิ่มเติมได้ที่ โกวิท วงศ์สุรวัฒน์ และวาสนา วงศ์สุรวัฒน์, องค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้: การก่อตัวของอภิมหาอำนาจใหม่ (กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557). และณัฐพล ใจจริง, “การเมืองไทยสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ภายใต้ระเบียบโลกของสหรัฐอเมริกา (พ.ศ. 2491-2500)” (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552).

2.1 สงครามเกาหลี²

The June 25 war was provoked illegally by the North Korean Communists aiming at Communizing South Korea by Force แฮรี เอส. ทรูแมน (1950)³

ประกาศของประธานาธิบดีทรูแมนต่อสถานการณ์สงครามในคาบสมุทรเกาหลีข้างต้นแสดงให้เห็นถึงเจตนาของผู้นำสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นผู้นำของประเทศโลกเสรีประชาธิปไตยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ว่าสงครามภายในของคาบสมุทรเกาหลีเกิดขึ้นจากการรุกรานอย่างผิดกฎหมายของกองทัพเกาหลีเหนือ จนเป็นผลให้สหรัฐอเมริกาต้องร้องขอความช่วยเหลือต่อสหประชาชาติให้เข้าแทรกแซงสงคราม เพื่อยับยั้งการข้ามเส้นขนานที่ 38 ของฝ่ายคอมมิวนิสต์ลงมาทางใต้

ต่อมาเมื่อเอกสารเกี่ยวข้องกับสงครามเกาหลีถูกเปิดเผย การศึกษาเรื่องสงครามเกาหลีต่างให้น้ำหนักของการแบ่งเขตการปกครองที่เส้นขนานที่ 38 บนคาบสมุทรเกาหลีว่าเกิดจากการเจรจาของประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร และสหภาพโซเวียตตามข้อตกลงจากการประชุมยัลตา (Yalta conference) เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1945 ในบันทึกของดีน รัสค์ (Dean Rusk) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯระบุว่าเส้นขนานที่ 38 เป็นเส้นเขตแดนทางการทหารมีไว้เพื่อป้องกันการรุกรานจากสหภาพโซเวียต ส่วนในฝ่ายของสหภาพโซเวียตเชื่อว่าเส้นขนานที่ 38 เป็นพื้นที่ทางการทหารที่สหรัฐอเมริกาและประเทศพันธมิตรจงใจยึดครอง

การแบ่งเขตแดนเกาหลีตามเส้นขนานที่ 38 เป็นผลพวงจากการที่เกาหลีถูกยึดครองโดยจักรวรรดินิยมญี่ปุ่นมายาวนานตลอด 36 ปี ชาวเกาหลีเห็นว่าเป็น “เส้นแบ่งของชะตากรรม” (운면의 선)⁴ ที่ประเทศมหาอำนาจในสงครามโลกครั้งที่ 2 ใช้เป็นเส้นแนวรบ การเรียกร้องเอกราชของเกาหลีไม่เคยได้รับความสนใจไม่ว่าจะเป็นการประชุมที่ไคโร (Cairo), ยัลตา (Yalta) หรือที่พอตสดัม (Postdam) แม้จะเคยได้รับการสนับสนุนเข้าที่ประชุมไคโร แต่กลับไม่ได้รับการพิจารณาจนกระทั่งเส้นขนานที่ 38 ตกอยู่ในสถานะรักษาความเป็นกลางระหว่างสหภาพโซเวียตและสหรัฐอเมริกา แต่กลับทำให้เกิดการแยกจากกันของคาบสมุทรเกาหลีอย่างสมบูรณ์

ถึงแม้เส้นขนานที่ 38 จะเป็นพื้นที่ปลอดทหาร แต่สหรัฐอเมริกาเชื่อว่าสหภาพโซเวียตสนับสนุนเกาหลีเหนือในการข้ามเส้นขนานนี้เพื่อบุกเข้าเกาหลีใต้ โดยเจตนายึดครองเขตแดนของ

² เนื้อหาส่วนนี้เรียบเรียงจาก Lee Joong Keum, Korean war 1129 (Seoul, WooJung Publishing, 2015), pp. 11-18.

³ Ibid., p. 23.

⁴ Ibid., p. 11.

(Kaesong) ซึ่งปัจจุบันเป็นเมืองอุตสาหกรรมในฝั่งเกาหลีเหนือ-และฐานทัพของสหรัฐอเมริกา ต่อมาสหภาพโซเวียตยกเลิกการเป็นสมาชิกของสมาคม คณะกรรมการก่อตั้งประเทศเกาหลี (The Korean Country Founding Commission) เพื่อจัดตั้งรัฐบาลพลเรือน (Granzhdanskia Administration) ขึ้นแทนที่ โดยมีสหภาพโซเวียตเป็นสมาชิกหลัก เพื่อเข้าควบคุมกิจการภายในราวร้อยละ 90 ของเกาหลีเหนือ

ในอีกด้านหนึ่ง เกาหลีใต้เป็นดินแดนในภาวะทรัสตี (trustee) สหรัฐอเมริกาไม่สามารถส่งกองกำลังเข้าช่วยเหลือได้เท่าที่ควร ภายหลังจากที่สหรัฐอเมริกาตัดสินใจเคลื่อนกำลังพลจากเกาะโอกินาวา (Okinawa) เข้าควบคุมสถานการณ์ของคาบสมุทรเกาหลีในวันที่ 3 สิงหาคม ค.ศ. 1947 และจัดตั้งสำนักงานกองกำลังใหญ่ (Occupation Force Headquarters) ขึ้นในวันที่ 9 สิงหาคม ปีเดียวกัน

ต่อมาสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร และสหภาพโซเวียตเปิดการประชุมที่มอสโกในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1945 เพื่อลงมติเกี่ยวกับกรณีคาบสมุทรเกาหลี แต่การประชุมครั้งนี้สร้างความขัดแย้งระหว่างขั้วอุดมการณ์การเมืองซ้ายและขวาอย่างรุนแรง การพูดคุยระหว่างสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตสร้างเงื่อนไขต่อการจัดตั้งรัฐบาลชั่วคราวในเกาหลีเหนือและใต้ จนกระทั่งในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1947 สหประชาชาติได้จัดให้มีการเลือกตั้งขึ้นทั้งทางเหนือและใต้ โดยมีตัวแทนจากสหประชาชาติเป็นผู้สังเกตการณ์ แต่สหภาพโซเวียตปฏิเสธการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งของสหประชาชาติ ดังนั้นสหประชาชาติจึงมีสิทธิ์ในการจัดการเลือกตั้งเฉพาะในเกาหลีใต้เพียงเท่านั้น

สหประชาชาติจัดการเลือกตั้งทั่วไปขึ้นในเกาหลีใต้ในวันที่ 10 มีนาคม ค.ศ. 1948 และภายหลังจากการจัดการเลือกตั้งได้สี่วัน เกาหลีเหนือหยุดส่งกระแสไฟฟ้าไปยังเกาหลีใต้ ส่งผลให้เกาหลีใต้กลายเป็นเมืองที่ไม่มีไฟฟ้า ต่อมาในวันที่ 17 กรกฎาคม เกาหลีใต้จัดตั้งรัฐบาลสาธารณรัฐเกาหลี (Republic of Korea – ROK) ขึ้นและประกาศเอกราชอย่างเป็นทางการ ต่อมาไม่นานหลังจากการจัดตั้งรัฐบาลของทางใต้ เกาหลีเหนือประกาศสถาปนาสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี (the Democratic People's Republic of Korea – DROK) ขึ้นอย่างเป็นทางการเช่นกัน โดยมีผู้นำชื่อคิม อิลซุง (Kim Il Sung) ในวันที่ 9 สิงหาคม ค.ศ. 1948 รัฐบาลเกาหลีเหนือประกาศใช้การปกครองแบบคอมมิวนิสต์และปฏิเสธผลการตัดสินใจเลือกตั้งและอำนาจศาลของสหประชาชาติ

ในวันที่ 29 มิถุนายน ค.ศ. 1949 ทั้งสองฝ่ายได้เคลื่อนกองกำลังทหารเข้าใกล้เส้นขนานที่ 38 แต่เกาหลีเหนือกลับเป็นฝ่ายเข้าโจมตีเกาหลีใต้ก่อน ในวันที่ 25 กรกฎาคม ค.ศ. 1950 สหรัฐอเมริกาจึงเรียกร้องให้คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ (United Nations Security Council – UNSC) เข้าควบคุมสถานการณ์ในคาบสมุทรเกาหลี มีการประชุมเรียกร้องให้เกาหลีเหนือยุติการโจมตีและถอนกำลังออกจากเส้นขนานที่ 38 แต่ไม่เป็นผล ทำให้ในวันที่ 29 มิถุนายน ค.ศ. 1950 ประธานาธิบดีทรูแมนเรียกนายพลดักลาส แมกอาร์เธอร์ ผู้บัญชาการกองกำลังพันธมิตรในตะวันออก

ไกลเข้าพบ เพื่อนำกำลังภาคพื้นดินเข้าตริงกำลังที่เส้นขนานที่ 38 และเรียกกำลังเสริมจากประเทศสมาชิกสหประชาชาติอย่าง ออสเตรเลีย เบลเยียม แคนาดา โคลอมเบีย ฝรั่งเศส กรีซ ลักเซมเบิร์ก เอิโอเปีย เนเธอร์แลนด์ ฟิลิปปินส์ ไทย ตุรกี สหราชอาณาจักร และแอฟริกาใต้เข้าสู่สงครามในคาบสมุทรเกาหลี

การปะทะระหว่างสหประชาชาติและทหารฝ่ายเกาหลีเหนือเริ่มทวีความรุนแรงมากขึ้นใกล้บริเวณแม่น้ำนัคดง ซึ่งเป็นแนวป้องกันของทั้งสองฝ่าย จนกระทั่งวันที่ 15 สิงหาคม ค.ศ. 1950 นายพลแมกอาร์เธอร์นำทหารอาสาจากสหประชาชาติยกพลขึ้นบกที่อินซอน เพื่อต่อสู้กับฝ่ายเหนือ ทำให้สหประชาชาติสามารถตัดเส้นทางเสบียงของฝ่ายเกาหลีเหนือได้เป็นผลสำเร็จ

ความสำเร็จของการต่อต้านกำลังจากเกาหลีเหนือของกองทัพสหประชาชาตินำไปสู่การรุกคืบเข้าสู่ทางเหนือ ประธานาธิบดีรีซิ่งมันสั่งให้กองกำลังบุกข้ามเส้นขนานที่ 38 เพื่อรวบรวมเกาหลีตามเจตนารมณ์ แต่คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติต้องการให้ยุติสงครามลงเพียงเท่านั้น เพราะเกรงการเข้าแทรกแซงจากสหภาพโซเวียตและสาธารณรัฐประชาชนจีน แต่ประธานาธิบดีทรูแมนกลับมีคำสั่งให้นายพลแมกอาร์เธอร์นำกำลังบุกตีกรุงเปียงยาง เมืองหลวงของเกาหลีเหนือ ต่อมาเหมา เจ๋อตุง (Mao Zedong) ได้มีโทรเลขถึงคิม อิล ซุงว่าจะจัดส่งกองกำลังทหารเข้าช่วยเกาหลีเหนือเนื่องในโอกาสครบรอบหนึ่งปีการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน ณ จัตุรัสเทียนอันเหมิน

เหมาได้จัดเตรียมกำลังพลที่ใช้นามว่า “กองกำลังอาสาของประชาชน” (People Volunteer Forces) ภายใต้คำขวัญ “สงครามต่อต้านอเมริกา เพื่อพิทักษ์เกาหลีเหนือและปกป้องบ้านเกิด” ในวันที่ 19 ตุลาคม ค.ศ. 1950 สงครามเกาหลีจึงได้ปะทุขึ้นอีกครั้ง

2.2 อิทธิพลสงครามเกาหลีต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และไทย

สงครามเกาหลีส่งผลกระทบต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เนื่องจากภูมิภาคนี้เป็นแหล่งทรัพยากรทางเศรษฐกิจ วัตถุประสงค์ และทรัพยากรมนุษย์ที่ใช้ในสงคราม⁵ พื้นที่บางส่วนของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กลายเป็นฐานทัพและมีการหลั่งไหลเข้ามาของเม็ดเงินดอลลาร์ (flooding the region with dollars)⁶ การพุ่งขึ้นของกำลังผลิตและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของภูมิภาคยังเป็นการสนับสนุนการปกครองของเจ้าอาณานิคมเดิมในภูมิภาค เช่น ทำให้รัฐบาลเนเธอร์แลนด์

⁵ Albert Lau (editor), *Southeast Asia and the Cold War* (London: Routledge, 2012), pp.216-219.

⁶ Nicolas Tarling, *Britain, Southeast Asia and the impact of the Korean War* (Singapore: Singapore University Press, 2005), p. 65.

ยังคงยึดครองอินโดนีเซียอีกครั้งหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ด้วยความร่วมมือกับสหราชอาณาจักร และสามารถหลีกเลี่ยงการเปลี่ยนโครงสร้างทางการเมืองใหม่ได้ รัฐบาลอังกฤษช่วยให้รัฐบาลในพม่ารับมือกับขบวนการคอมมิวนิสต์และขบวนการชนกลุ่มน้อย สร้างรายได้มหาศาลให้แก่รัฐบาลอังกฤษและการต่อต้านขบวนการคอมมิวนิสต์ครั้งใหญ่ในมาลายา จึงอาจกล่าวได้ว่าสงครามเกาหลีกลายเป็นแหล่งรวมความหวังและความรู้สึกจากหลาย ๆ ประเทศ ในการสถาปนาพื้นที่ทางการเมืองของตน หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ถึงแม้ว่าหลังสิ้นสุดสงครามเกาหลีปัญหาภายในของภูมิภาคนี้ที่เคยหลีกเลี่ยงกลับกลายเป็นปัญหาตึงเครียดต่อมาอีกหลายทศวรรษ⁷

สำหรับประเทศไทย สหรัฐอเมริกาเคยมอบเหรียญแห่งอิสรภาพ (medal of freedom) ที่ก่อตั้งขึ้นโดยประธานาธิบดีทรูแมนใน ค.ศ. 1946 แก่นายปรีดี พนมยงค์ในฐานะผู้นำเสรีไทย (Free Thai) จากการต่อต้านการยึดครองของญี่ปุ่นในสงครามโลกครั้งที่ 2⁸ แต่การมอบเหรียญนั้น สหรัฐอเมริกาตั้งใจมอบเหรียญนี้ให้ตรงกับวันรัฐธรรมนูญ คือวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1946 เพื่อส่งเสริมให้ภาพลักษณ์ความเป็นประชาธิปไตยของรัฐบาลที่สหรัฐอเมริกาเข้ามาสนับสนุน ถึงแม้ในเวลาดังกล่าว นายปรีดีไม่ได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี แต่นับได้ว่าเป็นนักการเมืองที่มีอิทธิพลและเป็นที่ยอมรับของประชาชนมากที่สุด แต่ในอีกด้านหนึ่งหลังจากที่จอมพล ป. กลับขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสมัยที่ 2 รัฐบาลสหรัฐอเมริกาก็กลับแสดงความชื่นชมต่อ จอมพล ป. ผ่านสื่อต่างประเทศของอเมริกาเองว่าจอมพล ป. เป็นผู้ที่สามารถปกครองประเทศไทยได้ยาวนานที่สุดภายใต้การยึดอำนาจแบบรัฐประหาร เพราะนับตั้งแต่สิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 คือตั้งแต่ ค.ศ. 1945 จนถึงการทำรัฐประหารของจอมพล ป. ใน ค.ศ. 1947 ประเทศไทยได้ผลัดเปลี่ยนคณะรัฐบาลไปถึง 7 ครั้งภายในเวลาเพียง 2 ปีครึ่ง และที่สำคัญจอมพล ป. เป็นนายกรัฐมนตรีที่แสดงตนในการสนับสนุนนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ของสหรัฐอเมริกาได้ชัดเจนที่สุด⁹ เป็นนักการเมืองที่ชาญฉลาด สามารถเข้าใจวิธีที่จะประสานผู้ที่ขัดแย้งกันได้ และรู้วิธีควบคุม โน้มน้าวผู้อื่นได้เป็นอย่างดี¹⁰

เห็นได้ว่าสหรัฐอเมริกาต้องการนักการเมืองหรือรัฐบาลที่สนับสนุนนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์เพียงเท่านั้น โดยไม่ได้ให้ความสำคัญต่ออำนาจหรือรูปแบบการปกครองแบบใดๆ เห็นได้จากการที่สหรัฐอเมริกาสนับสนุนเจ้าอาณานิคมเดิม เช่น ฝรั่งเศสในอินโดจีน อังกฤษในพม่า หรือการแทรกแซงการเมืองในเกาหลี ดังนั้นการสนับสนุนรัฐบาลที่มาจากการทำรัฐประหารของจอมพล ป. จึง

⁷ Ibid., pp. 65-70.

⁸ “Pridi receives Medal of Freedom in US,” Bangkok Post (10 December 1946): 12.

⁹ “Foreign Relation of The United States,” East Asia and The Pacific VI, 611.92/10-1550 (1950).

¹⁰ “Do-It-Now Man in the “Never-Mind” Land,” The New York Times (12 November 1950):5.

เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ในสถานการณ์ของการเมืองสมัยใหม่ที่ต้องการแสวงหาพันธมิตรทางการเมืองให้มากที่สุด ซึ่งเป็นผลดีต่อสหรัฐอเมริกามากขึ้น เพราะการสนับสนุนประเทศโลกเสรีของสหรัฐอเมริกา เน้นการสนับสนุนในรูปแบบของกองทัพและกำลังทางการทหารเพื่อพัฒนาระบบการปกครองตาม หลักการทรูแมน ปัญหาที่ตามมาอีกหลายทศวรรษต่อมาในภูมิภาคนี้คือการสนับสนุนกำลังทหารเข้ากับระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ประธานาธิบดีทรูแมนแห่งสหรัฐอเมริกาเคยกล่าวไว้ในจดหมายที่ส่งไปยังประธานาธิบดีรีซิ่งมันของเกาหลีใต้ว่า

ค่านิยมของรัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกา ระบุถึงประชาชนเป็นเป้าหมายหลักสำคัญ ซึ่งเช่นเดียวกันกับประชาชนในเกาหลีใต้ ที่ต้องการสร้างสภาพที่สมบูรณ์ สร้างความยุติธรรม ปกป้องความสงบภายในประเทศ ส่งเสริมสวัสดิการทั่วไป และรักษาไว้ซึ่งเอกราช แต่สิ่งเหล่านี้กลับไม่ได้เกิดขึ้นในเกาหลี และอาจจะไม่สามารถขยายความต้องการเหล่านี้ภายใต้การปะทะที่กำลังดำเนินอยู่อย่างในปัจจุบัน (1953) ได้¹¹

เห็นได้ว่าสหรัฐอเมริกาต้องการให้รัฐบาลในประเทศเล็กๆ หรือประเทศโลกที่สามในภูมิภาคเอเชียดำเนินการปกครองแบบประชาธิปไตยที่ใช้ระบอบรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับสหรัฐอเมริกา¹² แต่วิธีการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นในเกาหลีใต้คือการส่งเสริมให้เกิดสงคราม แต่ผู้นำของประเทศเล็กๆ เหล่านี้ กลับหยิบฉวยโอกาสของสงครามในการเพิ่มอำนาจทางการเมืองให้แก่ตนเอง ประธานาธิบดีรีซิ่งมันให้เหตุผลในการร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาว่าเป็นการรักษาสันติภาพของโลก¹³ เขากล่าวว่า

สันติภาพมีหลายรูปแบบ สิ่งที่สหรัฐอเมริกากำลังดำเนินการอยู่นั้นเป็นสันติภาพ ที่มาพร้อมกับสงครามเย็น เพราะคำนึงถึงความรุนแรงของสงครามสมัยใหม่ (ที่จะแปลงสภาพไปเป็นสงครามโลกครั้งที่ 3 – ผู้เขียน) และอย่างไรก็ตามเกาหลีจะยืนยันที่จะขอความร่วมมือจากโลกเสรี จัดการให้คอมมิวนิสต์พ้นออกจากเกาหลีเหนือเพื่อการรวมเกาหลี เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ เกาหลีจะไม่ยอมตกเป็นเบี้ยล่างของคอมมิวนิสต์ เรา (เกาหลีใต้ – ผู้เขียน) จะพยายามสร้างและดำเนินตาม “หลักการกินดีอยู่ดี” ด้วยกัน เพื่อบรรลุสันติภาพ¹⁴

¹¹ President Eisenhower to the President of the Republic of Korea No, 795.00/07-2853

¹² Envoys Deplore War in Korea, *The Manila Chronicle* (1 September 1950).

¹³ หจช., สร. 201.7/149 งานฉลองวันอิสรภาพเกาหลี

¹⁴ เรื่องเดียวกัน. ทั้งนี้ ความหมายของคำว่าสันติภาพในช่วงสงครามเกาหลีโดยสรุปตามคำปราศรัยของประธานาธิบดีรีซิ่งมันคือ (1) สันติภาพที่ได้มาโดยการยอมแพ้เช่นที่ประชุมของเชกโกสโลวาเกีย ยอมรับเมื่อโซเวียตเข้ายึดครอง ค.ศ. 1948 (2) สันติภาพชนิดครึ่งๆ กลางๆ ที่ได้มาด้วยการประนีประนอม โดยอ้างรักษาสถานะเดิม

คำกล่าวข้างต้นเป็นไปในทิศทางเดียวกับผู้นำของรัฐไทยที่เชื่อว่าการส่งทหารเข้าร่วมสงครามเกาหลีเป็นการดำรงไว้ซึ่งสันติภาพและการปกครองแบบประชาธิปไตย จอมพล ป. ได้กล่าวถึงหน้าที่ของรัฐบาลไทยในสงครามเกาหลีว่า

ข้าพเจ้าขอยกหลักการขององค์การสหประชาชาติที่เรียกร้องที่จะรักษาสันติภาพของโลก ดำรงไว้ซึ่งความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศทั้งหลาย ... ด้วยเหตุนี้ประเทศทั้งหลายจึงต้องพร้อมที่จะส่งกำลังไปทำการช่วยกันปราบปรามประเทศที่รุกรานประเทศอื่นด้วยอาวุธ ... องค์การสหประชาชาติต้องการที่จะให้ประเทศเกาหลีนี้เป็นเอกราช แต่ประเทศเกาหลีถูกแบ่งออกเป็น 2 ประเทศ ฝ่ายข้างเหนือขึ้นอยู่กับความควบคุมของประเทศรัสเซีย และทางฝ่ายใต้ขึ้นอยู่กับความควบคุมขององค์การสหประชาชาติ ทางฝ่ายรัสเซียเป็นคอมมิวนิสต์ ส่วนทางใต้ ... มีการปกครองแบบระบอบประชาธิปไตยอย่างของประเทศของเรา¹⁵

ซึ่งจะเห็นได้ว่าพบว่าทิศทางของรูปแบบการปกครองของประเทศรัฐชาติใหม่ในภูมิภาคเอเชียดำเนินไปในทางเดียวกัน¹⁶คือต้องการพึ่งพิงความช่วยเหลือจากประเทศมหาอำนาจ อย่างน้อยทั้งไทยและเกาหลีได้ แต่มองโดยภาพรวมแล้วภูมิภาคนี้ได้รับผลกระทบทั้งในทางการเมืองและเศรษฐกิจ เมื่อผลกระทบของสงครามเกาหลีได้ขยายเป็นวงกว้างไปทั่วโลกและกลายเป็นจุดเริ่มต้นของสงครามเย็น

(status quo) สันติภาพชนิดนี้เป็นสันติภาพซึ่งขัดกับความประสงค์ของเกาหลี ในเมื่อมีการเซ็นสัญญาสงบศึกที่ป็นมูมจอม และ (3) สันติภาพชนิดที่หลบเลี่ยงไม่กล้าเผชิญอันตราย ได้แก่ การวางตนเป็นกลางแบบที่เนห์รูกำลังโฆษณาชวนเชื่ออยู่ทั่วโลก

¹⁵ หจช., กต. 2.1/254 สุนทรพจน์ของนายกรัฐมนตรี.

¹⁶ เช่นเดียวกับการปกครองของญี่ปุ่นที่กลายเป็นยุทธศาสตร์สำคัญของสหรัฐอเมริกาในการสกัดกั้นคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชีย รัฐธรรมนูญฉบับใหม่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ของญี่ปุ่นที่ประกาศใช้ในปี ค.ศ. 1947 เป็นรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญของอังกฤษ และถูกกำหนดโดย ศูนย์บัญชาการสูงสุดของฝ่ายสัมพันธมิตร (Supreme Commander for the Allied Powers (SCAP) รัฐธรรมนูญถูกผลักดันให้ผ่านความเห็นชอบจากรัฐบาลโดยนายพลดักลาส แมกอาร์เธอร์ (Douglas MacArthur) โดยมีใจความหลักๆ ที่ว่าด้วย “จักรพรรดิจะเป็นเพียงสัญลักษณ์และศูนย์รวมแห่งชาติ ญี่ปุ่นจะละทิ้งสงคราม มีอธิปไตย ประชาชนมีสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานในการชุมนุมและมีสิทธิในการนับถือศาสนา รับรองสิทธิของสตรี” รัฐธรรมนูญฉบับนี้ถูกเรียกว่า “รัฐธรรมนูญแห่งสันติภาพ” (peace constitution) ในรัฐธรรมนูญระบุชัดเจนต่อการห้ามญี่ปุ่นในการประกาศสงคราม และห้ามการจัดตั้งกองทัพหรือกองทัพเรือขนาดใหญ่ รัฐธรรมนูญระบุว่า “เราชาวญี่ปุ่นต้องการสันติภาพอยู่ตลอดเวลา ... เราต้องการที่จะครอบครองสถานที่อันเป็นที่เคารพในสังคมนานาชาติที่มุ่งมั่นในการรักษาสันติภาพและต่อต้านการกดขี่ข่มเหงตลอดไป” มาตรา 9 ของรัฐธรรมนูญของญี่ปุ่นห้ามกิจกรรมทางทหารทั้งหมด คนญี่ปุ่นจะละทิ้งสงครามตลอดกาล จะละทิ้งภัยคุกคามในการใช้กำลังในการระงับข้อพิพาท และกองกำลังติดอาวุธ จะไม่ถูกเก็บรักษาไว้”

สงครามเกาหลีเป็นขั้นตอนที่ทรูแมนใช้เพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับโลกเสรีและโครงการป้องกันประเทศจากภัยคอมมิวนิสต์ เป็นการเพิ่มอำนาจทางทหารของระบอบประชาธิปไตยแบบตะวันตกให้แก่ภูมิภาคนี้มากขึ้น สหรัฐอเมริกาเพิ่มงบประมาณการป้องกันและความมุ่งมั่นในการรักษาความปลอดภัยของการขยายตัวคอมมิวนิสต์ โดยเฉพาะเมื่อสหภาพโซเวียตสามารถทดลองชิปนาอูทได้สำเร็จในปี 1949¹⁷ และเหมาเจ๋อตุง ประกาศสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนในปีเดียวกัน

แม้ประเทศพันธมิตรของสหรัฐอเมริกาหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ทั้งสหราชอาณาจักรและฝรั่งเศสพยายามหลีกเลี่ยงการเกิดสงคราม แต่สถานการณ์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อิทธิพลของคอมมิวนิสต์ของจีนแผ่นดินใหญ่ และสถานการณ์ของเกาหลีทำให้พันธมิตรหลักของสหรัฐอเมริกาเองไม่แน่ใจในการดำเนินนโยบายเปิดสงครามในคาบสมุทรเกาหลี ความตึงเครียดในสถานการณ์ของสงครามเกาหลีและสถานการณ์ของจีนคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียที่เข้มแข็งขึ้นนั้น ส่งผลให้รัฐไทยได้รับความช่วยเหลือทั้งทางด้านกองทัพและเศรษฐกิจจากสหรัฐอเมริกามากขึ้นเช่นกัน สถานการณ์ของจีนคอมมิวนิสต์นั้นกลายเป็นสิ่งที่ประเทศตะวันตกต้องการจะจัดการให้หมดไปจากภูมิภาคเอเชีย สหรัฐอเมริกาจึงจำเป็นต้องหาวิธีการใดๆ ก็ตามเพื่อทำลายอำนาจของฝ่ายคอมมิวนิสต์¹⁸

รัฐไทยตระหนักว่านโยบายชาตินิยมมีความจำเป็นในการใช้ต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ เช่นเดียวกับสถานการณ์ของประเทศเพื่อนบ้าน หรือแม้แต่ในเกาหลีใต้ สหรัฐอเมริกานับสนุนกลุ่มของรีซิงมัน ซึ่งเป็นกลุ่มนายทุน และกลุ่มคิมกู (Kim Gu) ซึ่งเป็นกลุ่มเรียกร้องเอกราชและต่อต้านการใช้รูปแบบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้กลายเป็นแหล่งทรัพยากรและวัตถุดิบเพื่อใช้ในสงคราม ประเทศไทยอาสาส่งข้าวสาร 40,000 ตันป้อนในสงครามเกาหลี เพื่อประกาศตนเป็นอยู่ข้าวอู่ น้ำของภูมิภาคเอเชียทั้งหมด¹⁹ รัฐไทยประกาศใน ค.ศ. 1950 ว่า ไทยไม่ใช่แหล่งค้าช้างค้าสัตว์อย่างสยามอีกต่อไป แต่เราคือศูนย์กลางที่สำคัญของโลก ที่เรียกว่าเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เราเป็นแหล่งค้าข้าวที่สำคัญที่สุดในเอเชีย ไทยมีทั้ง ไม้สัก, ดีบุก, ยาง และสายการบินทุกสายของภูมิภาคเอเชียต้องผ่านกรุงเทพฯ²⁰ การส่งความช่วยเหลือแบบเต็มรูปแบบในสงครามเกาหลีของรัฐไทยนั้น เป็นการ

¹⁷ ศึกษาเพิ่มเติมได้ที่ ทภีพร สุพร, *ความสัมพันธ์ฟิลิปปินส์-สหรัฐฯ ใน “ทศวรรษที่สูญหาย” (1991-2001)* (กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า, 2557).

¹⁸ Nicholas Tarling, *Britain, Southeast Asia and the impact of the Korean War* (Singapore: Singapore University Press, 2005), pp. 65-70.

¹⁹ “Envoys Deplore War in Korea,” *The Manila Chronicle* (1 September 1950): 3.

²⁰ “Address to the Calvin Bullock Forum,” *The New York Times* (9 March 1950): 11.

ประกาศความพร้อมทั้งด้านการทหารและทรัพยากรที่สำคัญของระบอบทุนนิยมโลก ประเทศไทยประกาศตัวพร้อมรับโครงการ Point IV ของสหรัฐอเมริกาภายใต้การปกครองของจอมพล ป. ซึ่งโครงการนี้มาพร้อมกับนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคเอเชีย²¹ รัฐบาลของจอมพล ป. จึงประกาศความพร้อมในการตอบสนองนโยบายนี้ต่อนานาชาติว่า “คนไทยไม่เคยยอมจำนนต่อระบอบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ เพราะพวกเขาเชื่อสัจย์ต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และรัฐธรรมนูญ ลัทธิคอมมิวนิสต์อาจเข้าแทรกแซงเจ้าของที่ดินรายเล็กๆ แต่จะไม่ปรากฏในคนไทย”²² หมายความว่าของการเริ่มต้นการประกาศตัวอย่างเป็นทางการของประเทศไทย ในการประกาศยกสถาบันชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ขึ้นเป็นสัญลักษณ์คู่ตรงข้ามกับลัทธิคอมมิวนิสต์ แม้ประเทศไทยจะประกาศตัวเป็นประเทศประชาธิปไตย แต่สิ่งที่เป็นอภิปรัชญาคู่กับการเมืองไทยคือความเป็นไทยที่อ้างสถาบันทั้งสาม ไม่ใช่ระบอบประชาธิปไตยที่มีรัฐธรรมนูญ แม้ในขณะนั้นรัฐธรรมนูญจะเป็นส่วนหนึ่งของการปกครองการเมืองสมัยใหม่ของประเทศไทย แต่รัฐธรรมนูญไม่ใช่ความเป็นไทยแบบดั้งเดิม ประเทศไทยเน้นย้ำกฎเกณฑ์ในการปกครองที่ยึดโยงกับหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาแบบเถรวาท²³ รัฐธรรมนูญไม่ได้ถูกเน้นให้มีความสำคัญในพิธีกรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมของประเทศไทย (symbolic significance of tradition ceremonial)²⁴ ซึ่งแตกต่างกับความเป็นชาติเสรีประชาธิปไตยแบบสหรัฐอเมริกาที่เน้นความสำคัญของความเป็นชาติไปยั้ง ธงชาติ รัฐธรรมนูญ และรัฐสภา แต่สำหรับความเป็นชาติอิสระของไทยนั้น พระมหากษัตริย์ทรงเป็นสัญลักษณ์ที่เป็นศูนย์รวมของชาติไทย²⁵ โดยอยู่ในฐานแนวคิดแบบชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์²⁶ ความเป็นชาติ ความเป็นไทยของประเทศไทยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้นยังคงเป็นนามธรรม ยังไม่ก่อเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน ประเทศไทยยังไม่มีระบอบการเมือง เขต และแผนທີ່ชัดเจน เนื่องจากปัญหาข้อพิพาทระหว่างฝรั่งเศสและอังกฤษจากผลของสงครามโลกครั้งที่ 2 และสถานการณ์ของผู้แพ้สงครามในสงครามโลกครั้งที่ 2 ประกอบกับการมีผู้นำทางการเมืองอย่างปรีดี พนมยงค์ ที่มีความคิดแนวเอียงไปหาการปกครองแบบสังคมนิยม แต่สิ่งเดียวที่รัฐไทยสามารถยืนยันความเป็นชาติไทยได้ในช่วงเวลาดังกล่าวคือ ประวัติศาสตร์ชาติไทยที่ยาวนาน ซึ่งบ่อยครั้งที่กระทรวง

²¹ เรื่องเดียวกัน.

²² เรื่องเดียวกัน.

²³ Eugene Ford, *Cold War Monks: Buddhism and America's Secret Strategy in Southeast Asia* (London, Yale, 2017), pp. 16-17.

²⁴ หจช, สบ. 19.2/11 Address to the Foundation for Rheumatic Diseases.

²⁵ เรื่องเดียวกัน.

²⁶ เรื่องเดียวกัน.

การต่างประเทศ หรือแม้กระทั่งเอกอัครราชทูตไทยประจำในต่างแดน มักจะหยิบยกประวัติศาสตร์ สุขทัยขึ้นมาเพื่อยืนยันอัตลักษณ์ความเป็นไทย เพื่อยืนยันการมีอยู่จริงของชาติไทย²⁷

2.3 ประเทศโลกเสรีกับการเข้าร่วมสงครามเกาหลี

สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร แคนาดา ตุรกี ออสเตรเลีย ฟิลิปปินส์ นิวซีแลนด์ เอธิโอเปีย กรีซ ฝรั่งเศส โคลอมเบีย เบลเยียม แอฟริกาใต้ เนเธอร์แลนด์ ลักเซมเบิร์ก เดนมาร์ก อิตาลี เยอรมนี ตะวันตก อินเดีย อิสราเอล สวีเดน ไต้หวัน ญี่ปุ่น คิวบา เอลซาวาดอร์ สเปน และไทย ทั้งหมดนี้คือ ราชานามประเทศสมาชิกที่เข้าร่วมในสงครามเกาหลี (ค.ศ. 1950-1953) ทั้ง 28 ประเทศ โดยในวันที่ 8 กรกฎาคม ค.ศ. 1950 สหประชาชาติได้ประกาศใช้ธงของสหประชาชาติแทนธงชาติของประเทศสมาชิกทุกประเทศที่เข้าร่วมในสนามรบ²⁸ ประเทศไทยเป็น 1 ใน 28 ประเทศที่เข้าร่วม และ 1 ใน 16 ประเทศที่ประกาศส่งกองกำลังทหารเข้าร่วมรบในสงครามเกาหลี

ประเทศไทยเป็นประเทศแรกในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ตอบตกลงต่อคำร้องของ สหประชาชาติในการส่งความช่วยเหลือในสงครามเกาหลี ทั้งด้านอาหาร ข้าวสาร และท้ายที่สุดเมื่อ สหประชาชาติร้องขอกำลังทหาร รัฐบาลไทยประกาศส่งกำลังทหารเข้าร่วมอีก 4,000 นาย²⁹ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของกองทัพสหประชาชาติในสงครามเกาหลี ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า ประเทศไทยได้ส่งความช่วยเหลือ เต็มรูปแบบต่อคำร้องขอครั้งนี้³⁰ ประเทศไทยให้เหตุผลต่อการเข้าร่วมสงครามเกาหลีว่าเพราะรัฐบาลไทย เป็นรัฐบาลประชาธิปไตย และทราบดีว่าประชาชนพลเมืองส่วนมากหรือทั่วประเทศก็ว่าได้ไม่นิยมลัทธิ คอมมิวนิสต์เลย เนื่องด้วยลัทธิคอมมิวนิสต์ขัดต่อขนบธรรมเนียมและอุปนิสัยของคนไทยทั้งหลาย นอกจากนั้นในฐานะที่เป็นสมาชิกของสหประชาชาติ รัฐบาลไทยได้สนับสนุนคณะมนตรีความมั่นคง

²⁷ ดังเช่นที่ธงชัย วินิจจะกูลอธิบายไว้ว่า “ภารกิจของประวัติศาสตร์คือ การก่อร่างสร้างความเป็นไทย ซึ่ง จะถูกสร้างว่าอะไรคือความเป็นไทยและอะไรคือความเป็นอื่นที่ทรงพลัง” ดู ธงชัย วินิจจะกูล, กำเนิดสยามจากแผน ที่, หน้า 263-264.

²⁸ Lee Joong Keum, Korean war 1129 (Seoul: WooJung Publishing, 2015)

²⁹ “Envoys Deplore War in Korea,” The Manila Chronicle (1 September 1950).

³⁰ หจข., หมายเลขเอกสาร (3) สร.0261.12/1 ส่วนหนึ่งของคำปราศรัยทางวิทยุเกี่ยวกับปัญหาเกาหลี ของหลวงภัทรวาทที่ อัครราชทูตไทยประจำฟิลิปปินส์ ค.ศ. 1950 (Minister Luang Bhadravadi) โดยการให้ สัมภาษณ์ครั้งนี้เป็นการเชิญจากกระทรวงการต่างประเทศฟิลิปปินส์ โดยมีเอกอัครราชทูตอินโดนีเซีย (Ambassador Alexander Maramir of the Republic of The Indonesia, กงสุลใหญ่อินเดีย (Consul General D.G.Mulherkarar) และ มร.เนรี ปลัดกระทรวงการต่างประเทศฟิลิปปินส์ (Undersecretary of foreign affairs Felino Neri) เข้าร่วม

เกี่ยวกับกรณีเกาหลีอย่างเต็มที่³¹ การที่ประเทศไทยเป็นสมาชิกประเทศหนึ่งของสหประชาชาติและแสดงความเคลื่อนไหวทางการเมืองไปในทางที่จะหยุดยั้งการแผ่ขยายการรุกรานของคอมมิวนิสต์ก็เพราะประชาชนชาวไทยมีความมั่นใจในอุดมการณ์ซึ่งตราไว้ในกฎบัตรสหประชาชาติที่ว่า จะดำรงไว้ซึ่งสันติภาพของโลก ดังนั้นจึงให้การสนับสนุนต่อมติและการปฏิบัติการของสหประชาชาติในกรณีนี้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ก็เพราะอุดมคติและแนวทางการปฏิบัติของคอมมิวนิสต์ยังเป็นปฏิปักษ์ต่อขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมของไทยซึ่งเป็นชาติที่รักอิสรภาพและมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขอีกด้วย³²

เห็นได้ว่า ประเทศไทยใช้เหตุผลหลัก 2 ประการสำคัญในการประกาศเข้าร่วมสงครามเกาหลี คือ การเป็นประเทศสมาชิกของสหประชาชาติและการต่อต้านคอมมิวนิสต์ที่ขัดกับการปกครองไทยแบบดั้งเดิม โดยพิจารณาว่าหลักการทรูแมน (Truman doctrine) ที่ประกาศใน ค.ศ. 1947 และมีสาระสำคัญว่า รัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้เข้าช่วยเหลือทางด้านการเมือง การทหาร และเศรษฐกิจกับประเทศเสรีที่ถูกคุกคามจากภายนอก (ซึ่งในที่นี้หมายถึง คอมมิวนิสต์) สหรัฐอเมริกาจะไม่ยอมให้ระบอบการเมืองของสหภาพโซเวียตคุกคามเอกราชและอิสรเสรีภาพของนานาประเทศ³³ ส่งผลกระทบโดยตรงต่อนโยบายการประกาศเข้าร่วมสงครามเกาหลีของประเทศไทย โดยเห็นได้จากการสัมภาษณ์ของพระองค์วรวงศ์ เอกอัครราชทูตไทยประจำสหรัฐอเมริกาเมื่อเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1950 ต่อสถานีวิทยุ American Broadcasting ที่ว่า

การเข้าร่วมสงครามนั้น อาจจะไม่เกิดขึ้นแค่เพียงในเกาหลีเท่านั้น แต่อาจจะรวมถึงเกาะฟอร์โมซา และอินโดจีน ประเทศไทยเชื่อมั่นว่าองค์การสหประชาชาติจะดำเนินการต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ต่อไป โดยเฉพาะแถลงการณ์ประธานาธิบดีทรูแมนใน ค.ศ. 1947 ได้ออกมายืนยันแล้วว่า จะสนับสนุนช่วยเหลือประเทศโลกเสรีในภูมิภาคเอเชีย ซึ่งรวมถึงประเทศไทย³⁴

ความจำเป็นหรือความต้องการความสนับสนุนและความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาของประเทศไทยในภูมิภาคเอเชียนั้นส่งเสริมให้หลักการทรูแมนกลายเป็นปัจจัยหลักที่เปิดโอกาสให้รัฐบาล

³¹ เรื่องเดียวกัน.

³² เรื่องเดียวกัน.

³³ the Secretary and Under Secretary of State May 24, 1948 [Washington] [ออนไลน์], 15 June 2018. online <https://history.state.gov/milestones/1945-1952/truman-doctrine>.

³⁴ "United...OR not? Flushing meadow," The New York Times (7 August 1951): 7.

สหรัฐอเมริกาเข้าแทรกแซงประเทศเล็กที่กำลังอ่อนแอและกลายเป็นนโยบายการต่างประเทศที่สามารถรักษาผลประโยชน์ทางการเมืองและเศรษฐกิจให้แก่รัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้เป็นอย่างดี³⁵

2.3.1 เสรีประชาธิปไตยและสถาบันพระมหากษัตริย์ วาทกรรมความเป็นไทยโดยพระองค์ วรรณฯ

พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร

พระองค์วรรณฯ หรือพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ (ค.ศ. 1891-1974) ทรงเป็นพระโอรสในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ กับหม่อมหลวงต่วนศรี วรวรรณ ประสูติเมื่อวันที่ 25 สิงหาคม ค.ศ. 1891 ทรงสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยและโรงเรียนราชวิทยาลัยใน ค.ศ. 1905 เมื่อพระชันษาได้ 14 ปี เสด็จไปศึกษาต่อยังประเทศอังกฤษด้วยทุนเล่าเรียนหลวง (King's Scholarship) จนทรงสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทจากมหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ด (University of Oxford) ทางด้านประวัติศาสตร์และศึกษาด้านการทูตต่อ ณ สถาบันรัฐศาสตร์ศึกษาปารีส (Paris Institute of Political Studies; École libre des Sciences Politiques) ประเทศฝรั่งเศส หลังสำเร็จการศึกษา ทรงเข้ารับราชการในกระทรวงการต่างประเทศในตำแหน่งปลัดทูลฉลอง (ปลัดกระทรวง) และเป็นอัครราชทูตไทย ณ กรุงลอนดอน ใน ค.ศ. 1929 ทรงลาออกจากกระทรวงต่างประเทศและเสด็จกลับประเทศสยามโดยเข้ารับตำแหน่งศาสตราจารย์ในคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ต่อมา ค.ศ. 1932 ทรงจัดตั้งหนังสือพิมพ์ ประชาชาติ ขึ้น ทรงมีงานนิพนธ์เป็นจำนวนมากในทางรัฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ การต่างประเทศ และภาษาศาสตร์ และทรงเป็นที่ปรึกษาของกระทรวงการต่างประเทศ รวมทั้งเป็นที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรีในด้านกฎหมายและการเมืองอีกหลายตำแหน่งนับตั้งแต่ ค.ศ. 1933³⁶

ค.ศ. 1947 พระองค์วรรณฯ ทรงรับตำแหน่งเอกอัครราชทูตไทยประจำสหรัฐอเมริกาควบคู่กับตำแหน่งเอกอัครราชทูตไทยประจำและทรงได้รับเลือกเป็นประธานสมัชชาสหประชาชาติสมัยประชุมที่ 11 (ค.ศ. 1956-1957) ใน ค.ศ. 1969 ทรงเข้ารับตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี และทรงเป็นอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ระหว่าง ค.ศ. 1965-1970

พระองค์วรรณฯ ประสูติและเติบโตในช่วงที่สยามอยู่ภายใต้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่ถูกท้าทายจากตะวันตกและสถานการณ์ของสยามเองก็ไม่มั่นคงมากนัก พระมหากษัตริย์จึงทรง

³⁵ the Secretary and Under Secretary of State May 24, 1948 [Washington] [ออนไลน์], 15 June 2018. online <https://history.state.gov/milestones/1945-1952/truman-doctrine>

³⁶ H.R.H. Prince Wan Waithayakon: Centenary Exhibition (Bangkok: Office of the National Culture Commission, Ministry of Education, 1991) pp. 4-5.

สนับสนุนให้พระราชโอรสและพระราชวงศ์ไปศึกษาต่อยังต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศฝั่งยุโรปเพื่อกลับมาช่วยบริหารราชการแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของราชวงศ์จักรี³⁷

พระองค์วรวงษ์ ทรงได้รับการยอมรับว่าเป็นเจ้านายหัวก้าวหน้าและชื่นชมในระบอบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย กระทั่งมีข่าวลือว่าพระองค์เป็นเจ้านายที่ทรงเข้าไปมีส่วนร่วมกับคณะปฏิวัติ ค.ศ.1932 แม้เป็นเพียงข่าวลือ แต่หลังเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองพระองค์ทรงเข้ามามีบทบาทในคณะทำงานของคณะราษฎรทันทีหลังวันที่ 24 มิถุนายน ค.ศ. 1932 นครินทร์ เมฆไตรรัตน์อธิบายว่าโดยส่วนพระองค์นั้น พระองค์วรวงษ์ ทรงเป็นเจ้านายที่นิยมการปกครองแบบรัฐธรรมนูญ แต่ไม่ปรากฏหลักฐานใดๆ ว่าทรงมีความคิดเห็นอย่างไรต่อระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เนื่องจากสถานะความเป็นหม่อมเจ้าของพระองค์ที่ยังคงต้องอยู่ในโบราณราชประเพณีที่ถือว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประเทศและของราชวงศ์

ในแง่พระอัยยาศัยส่วนพระองค์ ตลอดพระชนม์ชีพไม่เคยทรงแสดงความคิดเห็นรุนแรงคัดค้านผู้มีอำนาจโดยตรงแต่อย่างใด นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ตั้งข้อสังเกตว่าเป็นพฤติกรรมของเจ้านายโดยทั่วไปที่ยังยึดมั่นในพระราชประเพณีโบราณ ถึงแม้มีความรู้ความสามารถ แต่ก็ไม่สามารถแสดงความคิดเห็นโดยตรงต่อการเมืองได้ จนกระทั่งหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง เจ้านายทั้งหลายถูกกีดกันสิทธิ์ที่เคยมี เกิดการฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ เจ้านายหลายพระองค์จึงออกมาแสดงความคิดเห็นทางการเมืองบ้าง รวมถึงพระองค์วรวงษ์ เองที่เคยทรงเห็นด้วยกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์ไปสู่การปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญได้ออกมาได้แย้ง เพื่อให้รัฐสภาดำรงพระเกียรติของพระมหากษัตริย์ไว้และต้องอยู่เหนือการติเตียน³⁸

จากหลักฐานส่วนพระองค์พบว่าทรงมีทัศนคติส่วนพระองค์ต่อสถาบันพระมหากษัตริย์แบบเก่า³⁹ และมีแนวคิดโน้มเอียงไปทางอนุรักษนิยมแบบอังกฤษ อาจเพราะพระองค์ทรงใช้เวลาหลายปีในการศึกษาในประเทศอังกฤษที่มีความเป็นอนุรักษนิยมสูง จึงทำให้ทัศนคติต่อความเป็นชาติที่สมบูรณ์ของพระองค์ยังติดอยู่กับความเป็นชาติแบบเก่าที่ยังมีแกนหลักกลางของชาติเป็นพระมหากษัตริย์ (Royal Absolution)⁴⁰ ชาติที่ประกอบด้วยกลุ่มคนที่มีความคิดและความผูกพัน และมีความจงรักภักดีต่อการปกครองโดยพระมหากษัตริย์⁴¹ อีกทั้งพระองค์เคยมีพระดำรัสชื่นชมต่อความรักชาติ

³⁷ นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, *ความคิด ความรู้ และอำนาจการเมืองในการปฏิวัติสยาม 2475* (กรุงเทพฯ: ฟาเดียวกัณ, 2560).

³⁸ เรื่องเดียวกัน.

³⁹ เรื่องเดียวกัน.

⁴⁰ นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, “แนวความคิดชาติบ้านเมือง : กำเนิด พัฒนาการและอำนาจการเมือง,” *วารสารธรรมศาสตร์*, 27 (มิถุนายน 2549).

⁴¹ เรื่องเดียวกัน.

และความสามัคคีของชาวอังกฤษว่า “ความรักชาติของชาวอังกฤษนั้นคือความรักในพระมหากษัตริย์ ความรักของชาติ สัญลักษณ์แห่งความสามัคคีของชาวอังกฤษคือพระมหากษัตริย์”⁴²

พระองค์เน้นย้ำต่อสถานะภาพของสถาบันพระมหากษัตริย์ของอังกฤษว่าแม้สถานการณ์ของโลกการเมืองสมัยใหม่ และทิศทางการเมืองหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้เปลี่ยนไป แต่ชาวอังกฤษยังคงให้ความสนใจและจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะประเทศอังกฤษที่ถือว่าเป็นประเทศโลกสมัยใหม่ (the new world) แต่สถาบันพระมหากษัตริย์ที่เป็นจารีตทางการเมืองแบบเก่า ยังคงดำเนินไปพร้อมๆ กับความเจริญทางสังคม สถาบันพระมหากษัตริย์ของประเทศอังกฤษยังคงเป็นผู้ให้คำปรึกษาต่อรัฐสภา แม้พระมหากษัตริย์หรือพระราชินีนาถในประเทศที่มีรัฐธรรมนูญในการปกครองต้องลงตราประทับ เพื่อมอบพระราชอำนาจทางการเมืองให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญก็ตาม พระมหากษัตริย์ก็ยังคงมีสิทธิ์ 3 ประการ คือสิทธิ์ในการพิจารณา สิทธิ์ในการสนับสนุน และสิทธิ์ในการตัดถอน ประเทศอังกฤษจึงสามารถธำรงสถาบันพระมหากษัตริย์ได้มาอย่างยาวนาน⁴³

อาจจะเป็นไปได้ว่าแนวคิดดังกล่าวของพระองค์อาจจะได้รับอิทธิพลจาก วอลเตอร์ บาเกฮอต (Walter Bagehot) ผู้เขียน *The English Constitution*⁴⁴ ซึ่งเป็นหนังสือที่แต่งขึ้นในสมัยสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียของอังกฤษ หนังสือเล่มนี้มักถูกอ้างถึงโดยชนชั้นนำสยามทั้งนักกฎหมายและนักเรียนนอกจากอังกฤษ ในหนังสือได้อธิบายถึงความศักดิ์สิทธิ์และคุณค่าของสถาบันพระมหากษัตริย์ว่า สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันที่จะทำให้รัฐบาลเข้มแข็งกว่าระบอบอื่นๆ⁴⁵ พระมหากษัตริย์และประชาชนสามารถสื่อสารกันโดยผ่านพิธีกรรมที่ประชาชนสามารถเข้าใจได้ง่ายกว่าคำสั่งทางกฎหมายของรัฐบาล เห็นได้ว่าทัศนะที่ว่าพระมหากษัตริย์ยังคงเป็นสถาบันสูงสุดของประเทศ แม้จะไม่ได้เป็นสมมติเทพอย่างเช่นที่ผ่านมาในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เป็นสถาบันที่ยังคงสัญลักษณ์แห่งศูนย์กลางของประชาชนทั้งทางการเมืองและขนบธรรมเนียมและประเพณี โดยผ่านพิธีกรรมนั้นเป็น

⁴² หจช., สบ. 19.3/3 Address to the Convention of the Patriotic Order Son of America Asheville, N.C., 18 May 1950.

⁴³ เรื่องเดียวกัน.

⁴⁴ 120 ปี พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิปพงศ์ประพันธ์ (2559), “Kingship – An after dinner talk at the club-house of the old England student association วันศุกร์ที่ 6 กันยายน 1952.

⁴⁵ นิธิ เอียวศรีวงศ์, *เบี้ยโล่ขุน* (กรุงเทพฯ : มติชน, 2554), หน้า 219-244. นิธิกล่าวไว้ในบทความเรื่อง “Walter Bagehot” เกี่ยวกับหนังสือ *The English constitution* ว่าเป็นหนังสือที่ชนชั้นนำสยามก่อน ค.ศ. 1932 หรืออาจจะป็นนักเรียนอังกฤษรุ่นพระราชโอรสรัชกาลที่ 5 สืบมาจนถึงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เคยต้องอ่านหรือถูกบังคับให้อ่านจนเป็นหนังสือที่มีอิทธิพลต่อระบอบประชาธิปไตยของปัญญาชนในยุคนั้น ซึ่งคนเหล่านี้ก็กลับมาเป็นแกนหลักของฝ่ายอนุรักษ์นิยมในเมืองไทย โดยสันนิษฐานว่าความคิดของฝ่ายอนุรักษ์นิยมไทยหลัง ค.ศ. 1932 (หรือก่อนหน้านั้น) ต้องอ่านหนังสือเล่มนี้

แนวคิดที่สอดคล้องกับแนวคิดของ เวลส์ เอช จี ควอริทซ์ (Wales, H.G. Quaritch) ผู้เขียนหนังสือ *Siamese State Ceremonies*⁴⁶ ได้กล่าวถึงงานพระราชพิธีราชาภิเษกของสยามว่าในพระราชพิธีราชาภิเษกในรัชกาลที่ 7 พิธีกรรมที่เกิดขึ้นนั้นเป็นการแสดงถึงความศักดิ์สิทธิ์ของผู้นำประเทศที่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนทั่วไป เป็นพิธีกรรมทางศาสนาที่ยากที่จะให้ประเทศโลกใหม่เข้าใจได้ แต่พิธีกรรมความศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้เป็นขนบธรรมเนียมที่เคารพนับถือกันมานาน แสดงออกถึงความจงรักภักดีของประชาชนชาวไทยที่มีต่อพระมหากษัตริย์ที่ถูกเลือกให้ดำรงฐานะผู้นำประเทศ⁴⁷

ความคิดเหล่านี้ยังคงถูกอธิบายผ่านหลักคิดอเนกนิกรสโมสรสมมติ คือพระมหากษัตริย์ผู้มีความคุณธรรมตามหลักพุทธศาสนาที่ได้ถูกเลือกโดยประชาชน⁴⁸ พระองค์มีพระดำริว่าพระมหากษัตริย์ของไทยนั้นถูกยกให้เป็นตัวแทนของเสรีภาพและสันติภาพของสยาม เช่นเดียวกับประชาชนของโลกประเทศตะวันตกที่แสดงความจงรักภักดีและเคารพต่อธงชาติและรัฐธรรมนูญ⁴⁹ หนังสือเล่มนี้จึงเป็นงานอีกชิ้นที่พระองค์วรรณฯ หยิบขึ้นมาอ้างอิงถึงเมื่อต้องอธิบายความเป็นไทยและความรักชาติของชาวไทยในฐานะของเอกอัครราชทูตไทย แนวคิดเหล่านี้ไม่ได้เกิดจากการอ่านหนังสือหรือรับอิทธิพลจากนักคิดนักเขียนชาวอังกฤษเหล่านี้เท่านั้น แต่ยังเป็นผลจากการซึมซับเอาแนวคิด “ชาติ” ในตามอุดมการณ์ทางการเมืองของชนชั้นนำสยามด้วย ที่สำคัญคือพระนิพนธ์เรื่อง “The old Siamese Conception of the Monarchy” ของพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าธานีนิวัต กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากรที่อธิบายถึงพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ที่ควรดำรงอยู่ตามพระราชประเพณี ซึ่งตีพิมพ์ใน *Journal of Siam Society* เมื่อ ค.ศ. 1947⁵⁰ ปีเดียวกับที่พระองค์วรรณฯ ทรงเริ่มอธิบายความเป็น

⁴⁶ Wales, H.G. *Quaritch Siamese state ceremonies: their history and function: with supplementary notes* (Richmond, Surrey: Curzon Press, 1992)

⁴⁷ 120 ปี พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ (กรุงเทพฯ : กระทรวงการต่างประเทศ, 2554).

⁴⁸ เรื่องเดียวกัน.

⁴⁹ หจข., สบ. 19.3/3 Speech เรื่อง Coronation in Thailand ในงาน Foundation for Rheumatic Diseases วันที่ 6 พฤษภาคม – 22 มิถุนายน 1950.

⁵⁰ ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักคิดอเนกนิกรสโมสรสมมติหรือพระมหากษัตริย์เป็นเอกองค์ที่ถูกเลือกโดยประชาชนภายในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้ที่ นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, “แนวความคิดชาติบ้านเมือง : กำเนิดพัฒนาการและอำนาจการเมือง,” *วารสารธรรมศาสตร์*, 27 (มิถุนายน 2549).

*** ในงานของพระเจ้าธานีนิวัต เรื่อง “The old Siamese conception of the monarchy” ที่กล่าวถึง ทฤษฎีอเนกนิกรสโมสรสมมติประมวลรวบยอดแนวความคิดหลักๆ ของลัทธิกษัตริย์นิยมขึ้นเป็นทฤษฎีว่าด้วยสถาบันกษัตริย์ของไทย และกลายเป็นฐานทางภูมิปัญญาของ “วาทกรรมพระราชอำนาจ” ซึ่งมุ่งขยายพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ภายใต้ระบอบรัฐธรรมนูญหลัง 1932 ทฤษฎีและวาทกรรมชุดนี้เป็นกรอบเค้าโครงสำหรับ

ไทยแบบชาติ ศาสน์ กษัตริย์ภายใต้บริบทความขัดแย้งระหว่างอุดมการณ์แบบประชาธิปไตยและลัทธิคอมมิวนิสต์

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าพระองค์วรวงษ์ฯ ทรงเจ้านายเป็นฝ่ายอนุรักษ์ที่ประสบความสำเร็จภายใต้ความขัดแย้งและความตึงเครียดของการเมืองภายในประเทศและการเมืองระดับสากล อาจจะเนื่องมาจากเหตุผลข้างต้นตามที่นครินทร์ได้เสนอไว้ หรืออาจจะเป็นเพราะพระองค์มีพระปรีชาสามารถในทางการทูตอย่างแท้จริงหรือสามารถเลือกจับคู่ทางการเมืองได้ถูกที่ถูกต้องเวลา

พระองค์วรวงษ์ฯ เคยทรงแสดงพระดำริเห็นชอบต่อการทำรัฐประหารเพื่อยึดอำนาจการปกครองของจอมพล ป. ต่อสหรัฐอเมริกาว่า

ประเทศไทยเคยผ่านการทำรัฐประหารมาแล้ว 3 ครั้ง (ก่อนสงครามเกาหลี) ครั้งแรก ค.ศ. 1932 ครั้งที่ 2 เมื่อ ค.ศ. 1933 และล่าสุดเมื่อ ค.ศ. 1947 สำหรับการทำรัฐประหารครั้งแรกของไทยนั้น เพื่อเป็นหมุดหมายของการสถาปนาการปกครองแบบรัฐธรรมนูญเพื่อแทนที่การปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ อีกครั้งใน ค.ศ. 1933 เพื่อเพิ่มความมั่นใจต่อการปกครองแบบรัฐธรรมนูญ และการรัฐประหารล่าสุดเพื่อปราบปรามคอร์รัปชันและความไร้คุณภาพชีวิตของประชาชน เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจตกต่ำเกินกว่ามาตรฐาน แต่ตอนนี้ภายใต้การปกครองของจอมพล ป. ได้ฟื้นฟูทั้งระบอบเศรษฐกิจ และสามารถรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศไว้ได้⁵¹

พระองค์วรวงษ์ฯ ทรงให้ความชอบธรรมต่อการทำรัฐประหารของจอมพล ป. ผ่านคำอธิบายในด้านเศรษฐกิจต่อรัฐบาลสหรัฐอเมริกา⁵² ทำให้ตระหนักว่าในช่วงสงครามเย็น อำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองเป็นอำนาจที่สนับสนุนซึ่งกันและกัน กุลลดา เกษบุญชูอธิบายว่าในช่วงสงครามเย็นนั้นระบอบทุนนิยมเข้ามามีอิทธิพลต่อการกำหนดทิศทางของสังคม ประการแรกคือผู้นำของระบอบทุนนิยมอาจจะต้องทนต่อการลุกขึ้นมาของผู้นำท้องถิ่น แต่จะสามารถสนับสนุนผู้ชนะในท้องถิ่นนั้นได้

พัฒนาการของสถาบันกษัตริย์ไทยตลอดระยะเวลา 60 ปีที่ผ่านมา จนทุกวันนี้มีสถานะสูงส่งอย่างไม่เคยมีมาก่อน ที่มา Same Old Royalism Hatches Again แปลโดย ไอดา อรุณวงษ์

*** The old Siamese conception of the monarchy by Prince Dhani [ออนไลน์] 9 ตุลาคม 2560. http://www.siameseheritage.org/jsspdf/1941/JSS_036_2b_PrinceDhani_OldSiameseConceptionOfMonarchy.

⁵¹ “Address to the Calvin Bullock Forum,” *The New York Times* (9 March 1950):11.

⁵² *Ibid.*, p.11.

ประการต่อมาคือ ระบอบทุนนิยมจะสามารถเข้าแทรกแซงการเมืองหรือกิจกรรมภายในได้ บางครั้งอาจจะเลือกสนับสนุนระบอบประชาธิปไตยหรือบางครั้งอาจจะสนับสนุนระบอบเผด็จการ⁵³

พระองค์วรรณฯ ทรงใช้สัญลักษณ์ทั้ง 3 ในการอธิบายความเป็นไทย แสดงให้เห็นการใช้ชุดความคิดทางการเมืองและวิธีการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจต่อระบอบการเมืองไทยต่อสหรัฐอเมริกาผ่านเวทีในสหรัฐอเมริกา เช่น สุนทรพจน์ใน ค.ศ. 1950

พระมหากษัตริย์ของไทยนั้น หมายถึงพ่อผู้ปกครองประเทศและประชาชน ในอดีตเราใช้ชื่อเรียกพระมหากษัตริย์ว่า พ่อขุน หรือพ่อเมือง ต่อมาเป็นเจ้าชีวิต เจ้าเหนือหัว พระเจ้าอยู่หัว พระราชา พระมหากษัตริย์ และมหाराช ในอดีตพระมหากษัตริย์ไทยใช้หลักโหราศาสตร์และพราหมณ์ในการประกอบพิธีกรรมเพื่อสร้างความชอบธรรมในการครอบครองอำนาจแบบเด็ดขาด ซึ่งไม่ได้รับการยอมรับจากประชาชนชาวไทย แต่ต้องขอบคุณคนไทยหรือชนชาติผู้รักอิสระ (ไทยหมายถึงอิสระ) ขอบคุณศาสนาพุทธที่ส่งอิทธิพลต่อความคิดอิสระของชาวไทย ที่ได้กลายเป็นเกราะป้องกันความอิสระของประชาชน ... เป็นที่รู้กันดีว่า ศาสนาพุทธนั้นเป็นศาสนาที่ใจกว้าง อดทน และไม่ยอมให้ศาสนาอื่นหรือพิธีกรรมแบบอื่นๆ เข้าร่วมหรือเกี่ยวข้องในพิธีกรรมของตนเอง นั่นเป็นสาเหตุที่ว่าศาสนาพุทธและพราหมณ์ได้กลายเป็นพิธีกรรมที่สร้างคู่ขนานกันไป (ไม่รวมกัน) ... และบัดนี้ประเทศไทยได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญซึ่งเป็นการนำพาประเทศไทยไปสู่การเมืองสมัยใหม่แบบประชาธิปไตย แต่ประเทศไทยได้ประนีประนอมต่อทุกฝ่าย รวมถึงประเพณีดั้งเดิมของไทยด้วย ดังเช่น ก่อนปี ค.ศ. 1932 หากพระมหากษัตริย์สวรรคต จะไม่มีการขึ้นครองราชย์ทันที โดยใช้ตามรูปแบบการเมืองของอังกฤษคือ “The king is dead, long live the king” ... เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับแรก การสวรรคตของพระมหากษัตริย์กลายเป็นงานพบปะของเหล่าราชวงศ์ ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่เพื่อดำเนินการแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการและรัชทายาท เพราะเนื่องจากเป็นประเพณีดั้งเดิมที่มาจากแนวคิด อเนกโมฆนิกรสมโสมสมมุติ คือความยินยอมของประชาชน ดังนั้นนี่คือระบอบประชาธิปไตยในศาสนาพุทธและหมายถึงความรักชาติ อิสรภาพของชาวไทย⁵⁴

พระองค์วรรณฯ ได้ทรงพยายามสร้างความเหมือนกันของแนวคิดแบบไทยกับระบอบการเมืองโลกสมัยใหม่อย่างระบอบการเมืองของอังกฤษ พระองค์วรรณฯ ทรงอธิบายข้อความข้างต้นอย่างมีนัยสำคัญว่าคนไทยนั้นใช้ศาสนาพุทธที่เคยมี ความเชื่อ และประเพณีดั้งเดิมของตนเองเป็นเครื่องมือในการปกครองตนเอง ไม่ยินยอมต่อความเชื่อแบบอื่นและมีความยึดหยุ่นสูง และสามารถตอบรับรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตยของสหรัฐอเมริกาได้ เพราะคนไทยสามารถปรับตัว

⁵³ Kullada Kesboonchoo Mead, *Southeast Asia and the Cold War*, pp.126-129.

⁵⁴ หจช., สบ. 19.3/3 Address to the Convention of the Patriotic Order Son of America Asheville, N.C, 18 May 1950.

และนำมาใช้ได้กับรูปแบบการปกครองของไทยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นหัวใจสำคัญ⁵⁵ หากประชาธิปไตยของตะวันตกสามารถปรับใช้กับการปกครองที่มีพระมหากษัตริย์ได้ก็เป็นสิ่งที่ชาวไทยยินดีที่จะนำมาใช้

เมื่อศึกษาจากเอกสารที่ประกอบด้วยสุนทรพจน์ คำให้สัมภาษณ์ของพระองค์วรวงศา เอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงวอชิงตัน ตั้งแต่ ค.ศ. 1950-1953 ราว 14 รายการ พระองค์ทรงให้ความสำคัญกับการอธิบายประวัติศาสตร์ชาติไทยที่ยึดโยงเอาสุโขทัยเป็นหัวใจหลักในการนำเสนอความเป็นไทยนั้น ถึง 7 รายการ ดังนี้

1. Address to the Rotary Club of Pikesville, 12 April 1950⁵⁶
2. Address to the Convention of the Patriotic Order Sons of America, 18 May 1959 at Ashville N.C.⁵⁷
3. Address to the Foundation for Rheumatic Diseases, 1950⁵⁸
4. Address to the Calvin Bullock Forum, 9 March 1950 At New York⁵⁹
5. Speech “Thailand Today”, 1954⁶⁰
6. Address to the Meeting of the American Association, 26 January 1954⁶¹
7. The article “Stone inscription of Sukhothai”⁶²

โดยทุกครั้งของพระดำรัส เมื่อต้องอธิบายความเป็นไทย พระองค์วรวงศา ทรงใช้วิธีการอ้างถึงประวัติศาสตร์ชาติที่เริ่มต้นด้วยพ่อขุนรามคำแหงในสมัยสุโขทัยเพียงเท่านั้น ไม่มีการโยงเล่าเรื่องถึงกษัตริย์พระองค์อื่นหรืออาณาจักรอื่นอีกเลย พระองค์ตรัสว่า

ประเทศนั้นเป็นชาติที่อพยพมาจากทางตอนใต้ของจีน เริ่มต้นตั้งรกรากบริเวณนี้ ไม่แบ่งเชื้อชาติชนเผ่าต่างๆ ที่เข้ามาอาศัยอยู่ในดินแดนแห่งนี้ไม่ว่าจะเป็น มอญ พม่า ลาว มาเลย์ เราต่างถือว่าเป็นคนไทย มีเชื้อชาติไทยทั้งสิ้น หากมีแต่ชาวจีนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยเท่านั้นที่พยายามใช้สัญชาติจีน ซึ่งยังคงเป็นปัญหาที่รัฐบาลไทยต้องดำเนินการ หากรัฐไทยสามารถเอาชนะ

⁵⁵ เรื่องเดียวกัน.

⁵⁶ หจช., สบ. 19.2/20 เรื่อง Address to the Rotary Club of Pikesville.

⁵⁷ หจช., สบ. 19.3/3 เรื่อง Address to the Convention of the Patriotic Order Sons of America

⁵⁸ หจช., สบ. 19.2/11 เรื่อง Address to the Foundation for Rheumatic Diseases.

⁵⁹ หจช., สบ. 19.2/8 เรื่อง Address to the Calvin Bullock Forum.

⁶⁰ หจช., สบ. 19.2/20 เรื่อง Thailand Today.

⁶¹ The Centennial of His Royal Highness Prince Wan Waitayakon Krommunn Naradhup Bongsbandh Thai great diplomat and scholar 1991. (ม.ป.ท.), pp. 41-44.

⁶² Ibid, pp. 25-27.

คอมมิวนิสต์ได้ ปัญหานี้ก็จะได้รับการแก้ไขเช่นกัน ... ประเทศไทยมีประวัติศาสตร์ยาวนานมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย เป็นชาติอิสระ และรุ่งเรืองสูงสุดในสมัยพ่อขุนรามคำแหงเป็นพ่อเมือง โดยใช้หลักพ่อปกครองลูก บ้านเมืองอุดมสมบูรณ์ ในน้ำมีปลาในนามีข้าว บ้านเมืองร่มเย็นเป็นสุข เพราะมีกษัตริย์เป็นผู้ปกครอง ด้วยหลักพระพุทธศาสนาเช่นเดียวกับการปกครองแบบรัฐธรรมนูญ ซึ่งพุทธศาสนานั้นมีอยู่ในหัวใจของคนไทยทุกคน ซึ่งทำให้คนไทยมีอุปนิสัยเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ดังเช่นความปรารถนาของมารดาที่มีต่อบุตร ชาวไทยมีความเห็นใจต่อเพื่อนบ้าน มีความปรารถนาดีที่จะเห็นเพื่อนบ้านนั้นดำรงด้วยสันติและความสงบสุข เมื่อกล่าวถึงกษัตริย์กษัตริย์คือสัญลักษณ์ของเอกราชของชาติ ในศตวรรษที่ 13 กษัตริย์คือพ่อเมือง ศตวรรษที่ 14 กษัตริย์คือคำรักษาในเสรีภาพและมีอำนาจราชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์แบบ จนกระทั่ง ปี ค.ศ. 1932 กษัตริย์ยังคงถูกบรรจุไว้ในรัฐธรรมนูญ และปัจจุบันกษัตริย์ภูมิพล ยังคงเป็นที่รักและจงรักภักดีของประชาชนชาวไทย ความรักชาติของคนไทย ความเป็นไทยอาจจะต้องอธิบายถึงความรักในสามสถาบันนี้ คือชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์⁶³

ดังนั้นเมื่อพิจารณาความเป็นไทยจากคำอธิบายของพระองค์วรวงษ์ แล้ว พบว่ามีชุดความคิดความเป็นอื่นและความเป็นเราซ่อนอยู่ คือความเป็นไทยและความเป็นชาติที่มีประวัติศาสตร์โดยใช้เรื่องเล่า (narrative) ของอาณาจักรสุโขทัย ศาสนาคือเครื่องมือการปกครองและควบคุมความสุขของชาติ กษัตริย์คือเอกราชของชาติและความเป็นอื่น ชาวจีนที่ไม่ยอมรับเป็นความไทย เพราะเป็นคอมมิวนิสต์ เป็นต้น ธงชัย วินิจจะกุลได้อธิบายว่าประวัติศาสตร์ไทยมักสร้างศัตรูและความเป็นอื่นโดยใช้ความเป็นคอมมิวนิสต์ แม้ว่าคอมมิวนิสต์จะหมายถึงสิ่งใดก็ตามเพียงแค่ว่าคอมมิวนิสต์นั้นเป็นศัตรูคู่ตรงข้ามกับความเป็นไทยอย่างชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ดังนั้นการสร้างความเป็นอื่นหรือศัตรูมีความจำเป็นสำหรับการประกอบสร้างวาทกรรมความมั่นคงเพื่อสร้างความชอบธรรมในการควบคุมทางการเมืองและสังคม⁶⁴ โสภา ชานะมูลอธิบายว่าความเป็นไทยที่ถูกอธิบายด้วยปัญญาชนหัวก้าวหน้าฝ่ายอนุรักษนั้นแม้จะเป็นคนที่เติบโตมาในช่วงสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แต่สามารถปรับสถานภาพให้เข้ากับเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้ในยุคที่พระมหากษัตริย์ทรงอยู่ใต้รัฐธรรมนูญ ความคิดเรื่องชาติของฝ่ายอนุรักษนิยมเป็นการผสมผสานความรู้เก่าด้วยการอธิบายถึง “ชาติ” ที่หยิบเอาอุดมคติสถาบันพระมหากษัตริย์ที่ถูกสร้างมาก่อนหน้านั้นมากล่าวถึงใหม่และให้ความเคารพยกย่องและเชิดชูสถาบันนี้อยู่ เมื่อเข้าสู่ช่วงปลายทศวรรษ 1940 พระมหากษัตริย์ทรงมีบทบาทเป็น

⁶³ หจช., Address to the Convention of the Patriotic Order Sons of America Asheville, N.C., 18 May 1950.

⁶⁴ ธงชัย วินิจจะกุล, กำเนิดชาติจากแผน, หน้า 263-267.

ประมุขของประเทศภายใต้รัฐธรรมนูญ ไม่ใช่หัวหน้าฝ่ายบริหารประเทศ ฉะนั้นการยกย่องสถาบันพระมหากษัตริย์จึงถูกเน้นในฐานะที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของผู้คนในชาติ เป็นสัญลักษณ์ของชาติไทย⁶⁵

พระองค์วรรณฯ ซึ่งนับได้ว่าเป็นเจ้านายที่เป็นข้าราชการฝ่ายอนุรักษ์นิยมจึงทรงนำเสนอและสร้างวาทกรรมความเป็นไทยที่ยังคงยึดโยงความเป็นชาติแบบสุโขทัย แต่สามารถนำความเป็นไทยดังกล่าวมาเชื่อมโยงกับการเมืองสมัยใหม่ได้เป็นอย่างดี แม้จะมีนักวิชาการให้ความเห็นว่าพระองค์วรรณฯ เป็นข้าราชการหัวก้าวหน้า⁶⁶ แต่หากนำเอกสารของพระองค์มาพิจารณา กลับพบว่าพระองค์เป็นเจ้านายที่อยู่ในกลุ่มของปัญญาชนหัวก้าวหน้าฝ่ายอนุรักษ์นิยม เช่นเดียวกับ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมชนั่นเอง

การหวนกลับของสถาบันพระมหากษัตริย์

สิ่งที่เกิดขึ้นไปพร้อมกับการสร้างวาทกรรมความเป็นไทยผ่านแนวคิดชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ในขณะที่โลกการเมืองสมัยใหม่เกิดความตึงเครียดคือรัฐไทยประกาศตัวเป็นประเทศที่ต่อต้านคอมมิวนิสต์และมีการปกครองแบบที่มีรัฐธรรมนูญอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข หากพิจารณารัฐธรรมนูญฉบับ ค.ศ. 1949 ที่ประกาศใช้แทนฉบับ ค.ศ. 1946 จะพบว่าหมวด 2 สิทธิและหน้าที่ของชนชาวไทยในรัฐธรรมนูญฉบับเดิมถูกแก้ไขเป็นหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย⁶⁷ คำว่า “หน้าที่” ถูกเปลี่ยนเป็น “เสรีภาพ” เพื่อให้สอดคล้องกับกระแสบริบทโลกในช่วงสงครามเย็น แต่ประเด็นที่น่าสนใจอย่างยิ่งคือรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้เพิ่มข้อความต่างๆ เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ลงไป เช่น “ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตย มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข” (หมวด 1 มาตรา 2) “ผู้ใดจะกล่าวหาหรือฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในทางใดๆ มิได้” (หมวด 2 มาตรา 6) และเติมข้อความ “ทรงเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของทหารทั้งปวง” ต่อท้ายมาตรา 11 ที่ได้ระบุเพียงว่า “พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย” อีกทั้งยังเพิ่มมาตราในหมวดพระมหากษัตริย์อีกราวๆ 10 มาตรา แสดงให้เห็นว่าหลังจากที่จอมพล ป. พิบูลสงครามขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสมัยที่ 2 พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ไทยตามรัฐธรรมนูญถูกรื้อฟื้นอีกครั้ง ซึ่งมีลักษณะ

⁶⁵ โสภ ฆานะมูล, “ชาติไทย” ในทัศนะปัญญาชนหัวก้าวหน้า, หน้า 179.

⁶⁶ กิรติ กล่อมดี “ความคิดทางการเมืองของเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิปกประพันธ์” (วิทยานิพนธ์ระดับปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552). และฉลองรัฐ เจริญศรี, “บทบาทของ พลตรีพระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนคราธิปกประพันธ์ ในการต่างประเทศของไทยระหว่างปี พ.ศ. 2460-2501” (วิทยานิพนธ์ระดับปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546).

⁶⁷ สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา, เปรียบเทียบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยปีพุทธศักราช 2521 ปีพุทธศักราช 2517 ปีพุทธศักราช 2511 ปีพุทธศักราช 2495 ปีพุทธศักราช 2492 ปีพุทธศักราช 2490 ปีพุทธศักราช 2489 (กรุงเทพฯ: สำนักงาน, 2533), หน้า 41-59.

คล้ายคลึงกับรัฐธรรมนูญฉบับสันติภาพของญี่ปุ่น เมื่อรัฐไทยประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ สหรัฐอเมริกายอมรับว่าประเทศไทยนั้นมีการปกครองที่ใช้รัฐธรรมนูญแบบราชาธิปไตย (a constitution monarchy) ตามแบบของสหราชอาณาจักรภายใต้การปกครองของประมุขที่กำลังศึกษาอยู่ในประเทศสวิตเซอร์แลนด์⁶⁸

ช่วงแรกของการดำรงตำแหน่งของจอมพล ป. พิบูลสงครามสมัยที่ 2 เน้นการปราบปรามศัตรูทางการเมือง คือกลุ่มของนายปรีดี พนมยงค์มากกว่าปัญญาชนหัวก้าวหน้าฝ่ายอนุรักษนิยมที่เคลื่อนไหวทางสื่อสิ่งพิมพ์ งานเขียน และวรรณกรรม หรือแม้จะมีการปราบปรามสื่อสิ่งพิมพ์ในเวลาต่อมาก็ยังคงมุ่งเป้าไปยังกลุ่มนักเขียนที่มีความสัมพันธ์กับนายปรีดีเป็นหลัก จึงทำให้นักเขียนนักหนังสือพิมพ์บางส่วนถูกมองข้ามไป ประจวบกับการเข้ามาของสหรัฐอเมริกา บริบทสงครามเย็น และการรับความช่วยเหลือทางการทหารและทางการเงินทำให้รัฐบาลจอมพล ป. ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรง โดยเฉพาะเรื่องการรับเงินงบประมาณในการปราบปรามคอมมิวนิสต์ของ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ทั้งนี้ โสภานะ มุลอธิบายว่าเรื่องประเด็นนี้เป็นปัญหาหนึ่งที่ทำให้กลุ่มของ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ และ พล.อ.สฤษดิ์ ธนะรัชต์เกิดความแตกแยกขึ้นอย่างชัดเจน⁶⁹

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่ารัฐบาลได้นำเอาสัญลักษณ์ทางการเมืองอย่างสถาบันพระมหากษัตริย์ขึ้นมาสร้างความชอบธรรมและหาการสนับสนุนทางการเมืองให้กับจอมพล ป. ดังเช่นการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่มีลักษณะกษัตริย์นิยมเด่นชัดขึ้นกว่าช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่สำคัญคือการเป็นจอมทัพไทยของพระมหากษัตริย์ถูกรื้อฟื้นขึ้นอีกครั้ง ภาพของพระมหากษัตริย์พระองค์ใหม่ปรากฏขึ้นในสื่อภาษาต่างประเทศทั้งในไทยและต่างประเทศ เป็นการยืนยันความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ไทยและการเป็นประเทศโลกเสรีประชาธิปไตยของไทยตามแบบฉบับของตะวันตก

ในวันที่ 24 มีนาคม ค.ศ. 1950 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลฯ ขณะมีพระชนมพรรษา 22 พรรษาเสด็จนิวัตประเทศไทยเป็นครั้งแรกนับจากการเสด็จสวรรคตของพระเชษฐาใน ค.ศ. 1946 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลฯ ในฉลองพระองค์ชุดทหารเสด็จฯ เข้ากรุงเทพฯ โดยเรือศรีอยุธยาที่แล่นผ่านแม่น้ำเจ้าพระยาพร้อมหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร พระคู่หมั้น⁷⁰ ท่ามกลางการต้อนรับของประชาชนนับร้อย เมื่อเสด็จฯ ถึง ทรงมีพระราชปฏิสันถารกับพระสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาชัยนาทนเรนทร ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ขณะที่พระองค์ประทับที่ต่างประเทศเป็นอันดับแรก หลังจากนั้นเสด็จฯ โดยรถพระที่นั่งผ่านถนนราชดำเนินไปยัง

⁶⁸ “Kremlin’s mission in Bangkok active,” *The New York times* (16 May 1949): 9.

⁶⁹ โสภานะ มุล, “ชาติไทย” ในทัศนะปัญญาชนหัวก้าวหน้า, หน้า 117-124.

⁷⁰ Grossman Nicholas, *Chronicle of Thailand: Headline news since 1946* (Bangkok: Bangkok Post, 2009), p.48.

พระบรมมหาราชวัง โดยมีประชาชนคอยโอบกอดชาติต้อนรับการเสด็จกลับมาตลอดสองข้างทาง รัฐบาลได้ประกาศให้วันนี้เป็นวันหยุดราชการเพื่อรับเฝ้าเสด็จ มีฝูงบินจากสหรัฐอเมริกาบินเหนือ กรุงเทพฯ เพื่อเฉลิมพระเกียรติ และโปรยข้าวตอกดอกไม้ไปทั่วกรุงเทพฯ หลังพิธีรับเสด็จโดยรัฐบาล พระองค์เสด็จฯ ไปยังพระบรมมหาราชวังเพื่อจุดเทียนและสักการะพระแก้วมรกตและพระสยามเทวาธิราช จากนั้นทรงสักการะพระบรมราชบูรพการีและพระบรมศพของพระเชษฐา มีการทูลเกล้าฯ ถวายพระแสงอันเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นประมุข เหล่ากองทัพต่างๆ ทูลเกล้าฯ ถวายพระยศทางทหารแต่พระองค์

ไม่เพียงการนิวัตของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลฯ เท่านั้น รัฐบาลอนุญาตให้พระบรมวงศานุวงศ์ที่ลี้ภัยทางการเมืองหลัง ค.ศ. 1932 เสด็จกลับกรุงเทพฯ ได้ เช่น สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีเสด็จนิวัตกรุงเทพมหานครใน ค.ศ. 1949 ตามคำกราบบังคมทูลเชิญของรัฐบาลพร้อมพระบรมอัฐิพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 และพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบวรเดช นักโทษทางการเมืองที่ต้องลี้ภัยทางการเมืองไปยังกัมพูชาและเวียดนามนานถึง 16 ปี ได้รับนิรโทษกรรมทางการเมืองและเสด็จกลับประเทศไทยใน ค.ศ. 1949 เป็นต้น⁷¹

การเสด็จนิวัตประเทศไทยใน ค.ศ. 1950 ได้สร้างเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ 3 เหตุการณ์ ในช่วงเวลาที่ไล่เลี่ยกัน เหตุการณ์แรก ในวันที่ 29 เดือนมีนาคม มีพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพพระเชษฐาเหตุการณ์ที่สอง ในวันที่ 28 เมษายน มีพระราชพิธีราชาภิเษกสมรสระหว่างพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร ธิดาในหม่อมเจ้านักขัตรมงคล กิติยากร (พระยศขณะนั้น) เอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงปารีส มีข้าราชการและนายกรัฐมนตรียเข้าร่วมเป็นสักขีพยาน และเหตุการณ์สุดท้าย ในวันที่ 5 พฤษภาคม มีพระราชพิธีบรมราชาภิเษก

ในพระราชพิธีนั้น ประธานวุฒิสภาในฐานะตัวแทนประชาชนได้กล่าวแสดงความจงรักภักดี และพระองค์ทรงให้โอวาทเรื่องครองแผ่นดินโดยธรรม หลังจากนั้นสองวัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลฯ และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีปรากฏพระองค์ต่อสาธารณชนอย่างเปิดเผย⁷² ทั้งนี้ พระองค์วรรณฯ ทรงให้คำอธิบายเกี่ยวกับพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ณ กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. ไว้ว่า

พระราชพิธีฉัตรมงคล เป็นพิธีกรรมของรัฐ ... ที่มีความสำคัญและคุณค่าทางจิตใจต่อประชาชนชาวไทย ผู้คนในโลกที่พัฒนาแล้วคงไม่เข้าใจพระราชพิธีบรมราชาภิเษกของประเทศของเรา แต่ขอให้เข้าใจว่าพิธีการนี้เป็นสัญลักษณ์แห่งชาติเช่นเดียวกับที่พวกท่านเคารพและศรัทธาต่อธงชาติ ต่อรัฐธรรมนูญของพวกท่านเอง ... ข้าพเจ้าเคยพูดคุยกับคุณหมอ (สมเด็จพระมหิตลาธิเบ

⁷¹ “Royal return after 16 years in exile” *Bangkok post* (12 May 1949): 1.

⁷² Grossman Nicholas, *Ibid.*, p. 49.

ศร อุดยเดชวิกรม พระบรมราชชนก – ผู้เขียน) เกี่ยวกับความหมายของคำว่าอิสรภาพและเอกราช คุณหมอบอกกับข้าพเจ้าว่า อิสระคือชาตินิยมที่ตกทอดกันมาของชาวอเมริกา ซึ่งเขาเองได้สั่งสอนสิ่งเหล่านี้แก่ลูกชายของเขา (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว – ผู้เขียน) อย่างหนักเพื่อให้เข้าใจถึงความหมายที่แท้จริงของคำว่าอิสรภาพ และเขามั่นใจว่าสิ่งที่เขาได้พร่ำสอนได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของจิตวิญญาณของลูกชายของเขาไปแล้วอย่างแน่นอน และสำหรับคนไทย พระมหากษัตริย์คือสัญลักษณ์ของชาติและอิสรภาพของเรา⁷³

พระดำรัสนี้เป็นหมุดหมายสำคัญของการอธิบายความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ต่อระบอบการเมืองไทยหลังการปฏิวัติ ค.ศ. 1932 พร้อมกันนี้ใน ค.ศ. 1950 นิตยสาร ไลฟ์ ของสหรัฐอเมริกาฉบับเดือนพฤษภาคมลงภาพถ่ายแสดงความร่มเย็นเป็นสุขภายในกรุงเทพฯ ขณะที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลฯ ประทับในประเทศไทย บางกอกโพสต์ ได้เสนอข่าวลูกเห็บตกที่เกิดขึ้นครั้งแรกตั้งแต่ ค.ศ. 1933 ภายในสถานที่สำคัญอย่างพระราชวัง นางเลิ้ง และรัฐสภาภายในกรุงเทพฯ ก่อนที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะเสด็จฯ กลับสวีเดนแลนด์เพียงไม่กี่วัน⁷⁴ ซึ่งสะท้อนภาพให้เห็นถึงการนำเสนอข่าวของสื่อในตอนนั้นว่าการตกของลูกเห็บในกรุงเทพฯ สะท้อนภาพของร่มเย็นเป็นสุขของพระนครขณะที่มีพระมหากษัตริย์ประทับ เพราะข่าวดังกล่าวมีภาพความร่มเย็นเป็นสุขของกรุงเทพฯ ประกอบในข่าวเรื่องเดียวกัน

ภาพถ่ายแสดงความร่มเย็นเป็นสุขภายในกรุงเทพฯ ในหนังสือพิมพ์ บางกอกโพสต์
(ที่มา: Grossman Nicholas, Chronicle of Thailand: Headline news since 1946, p. 50.)

⁷³ หจข., สบ. 19.3/3 Speech เรื่อง Coronation in Thailand ในงาน Foundation for Rheumatic Diseases วันที่ 6 พฤษภาคม – 22 มิถุนายน 1950.

⁷⁴ “Hail falls on Bangkok” Bangkok post (21 March 1950): 3

แนวคิดชาติ ศาสน์ กษัตริย์มีพัฒนาการมาตั้งแต่รัชกาลที่ 5 ในช่วงเวลาที่สถาบันพระมหากษัตริย์มีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศตามระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แต่เมื่อประเทศไทยประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับแรกใน ค.ศ. 1932 เพื่อนำระบอบการปกครองแบบตะวันตกเข้ามาใช้กับสังคมไทยโดยนักการเมืองไทยทำให้สถาบันพระมหากษัตริย์ลดบทบาทลง แต่นักการเมืองและชนชั้นปกครองเหล่านี้กลับไม่สามารถสืบทอดรักษาอำนาจนั้นต่อมาได้เมื่อชาติปัจจัยต่อการควบคุมอำนาจนั้นอาจจะหมายถึง ทหาร กองทัพ เศรษฐกิจ

จนกระทั่งเมื่อระเบียบโลกการเมืองสมัยใหม่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ส่งอิทธิพลต่อการปกครองของรัฐไทยโดยตรง ประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกาซึ่งมีปัจจัยพร้อมในการควบคุมอำนาจจึงมีโอกาสนในการเลือกหรือกำหนดการเมืองไทย พร้อมกับการจับคู่การเมืองภายในประเทศที่ตอบสนองนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ของไทยสอดคล้องกับความต้องการของสหรัฐอเมริกา ทำให้รัฐไทยหวังใช้คู่การเมืองระหว่างกองทัพและสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นปัจจัยในการส่งเสริมอัตลักษณ์ความเป็นชาติ ที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตัวและดำเนินไปในทิศทางเดียวกับนโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกา

2.3.2 ประเทศสมาชิกของสหประชาชาติ

การเป็นสมาชิกของสหประชาชาติของรัฐไทยใน ค.ศ. 1946 นั้นเป็นการเปลี่ยนสถานะทางการเมืองไทยในการเมืองโลกระหว่างประเทศอย่างสิ้นเชิง เพราะในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศไทยประกาศเป็นส่วนหนึ่งของ “วงไพบูลย์ร่วมแห่งมหาเอเชียบูรพา” ภายใต้ความร่วมมือของประเทศสมาชิกในภูมิภาคเอเชีย ดำเนินนโยบายเอเชียเพื่อชาวเอเชียที่มีญี่ปุ่นเป็นผู้นำ แต่สิ้นสุดไปพร้อมกับสงครามโลกครั้งที่ 2 ต่อมารัฐไทยเข้าร่วมเป็นสมาชิกกับสหประชาชาติ เพื่อแสดงจุดยืนทางการเมืองร่วมกับฝ่ายผู้ชนะสงครามโลกครั้งที่ 2 มีฐานะเป็น 1 ใน 16 ประเทศที่ส่งกองทัพเข้าร่วมรบในสงครามเกาหลี ทหารอาสาของรัฐไทยถูกบันทึกไว้ว่าเป็นทหารของสหประชาชาติ จึงทำให้รัฐไทยกลายเป็นประเทศโลกเสรีอย่างสมบูรณ์

รัฐไทยเข้าเป็นสมาชิกลำดับที่ 55 แห่งสหประชาชาติใน ค.ศ. 1946 โดยมีพระองค์วรวงษ์ทรงเป็นผู้แทนรัฐบาลไทยในการลงนาม พระองค์มีพระดำรัสหลังการลงนามว่า “สยามยินดีให้ความร่วมมือกับสหประชาชาติในทุกๆ ด้านและการเข้าร่วมครั้งนี้อาจจะไม่ใช่ตัวแทนของนักการทูต แต่เป็นผู้ที่เผชิญปัญหาที่เกิดขึ้นจริง (There are not diplomats here but practical men who

grapple with the problems in a practical war)”⁷⁵ พระดำรัสนี้เป็น การแสดงฐานะของประเทศไทย ต่อสหประชาชาติอย่างมีนัยสำคัญว่าประเทศไทยเองต้องการความช่วยเหลือจากฝ่ายประเทศโลกเสรี เพราะประเทศไทยเองกำลังเผชิญกับภาวะการคุกคามของคอมมิวนิสต์เช่นกัน

ทั้งนี้ นานาชาติมองการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของสหประชาชาติของประเทศไทยว่าเป็นเพียงการเอา ตัวรอด หรือเพียงต้องการถอนรากถอนโคนภาพลักษณะของการเป็นพันธมิตรที่เคยร่วมกับจักรวรรดิ นิยมญี่ปุ่นในสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อรัฐไทยหลีกเลี่ยงการลงนามร่วมกับญี่ปุ่นใน สนธิสัญญาเพื่อสันติภาพ (San Francisco treaty) ใน ค.ศ. 1951 ในการประชุมที่จัดขึ้น ณ เมือง นิวยอร์ก มีนักหนังสือพิมพ์จาก International News Service ตั้งข้อสงสัยต่อสถานะของประเทศไทยใน การเป็นประเทศโลกเสรีว่า “แท้ที่จริงแล้วรัฐไทยต้องการวางตนเองไว้ตรงไหนกันแน่ ในเมื่อรัฐไทย หลีกเลี่ยงในการลงนามต่อสนธิสัญญาดังกล่าว”⁷⁶ พระองค์วรวงษ์ ทรงให้เหตุผลสั้นๆ ว่า “เพราะเรา ไม่เคยเป็นพันธมิตรกับมหาอำนาจมาก่อน เราเป็นแค่เพียงประเทศเสรีที่มีอิสรภาพ และนั่นจึงเป็น เหตุผลว่าทำไมเราจึงไม่เข้าเป็นส่วนหนึ่งของ San Francisco treaty”⁷⁷

ดังนั้น จึงทำให้เห็นว่ารัฐไทยหันหลังให้กับนโยบายเอเชียเพื่อเอเชียอย่างสิ้นเชิง เมื่อรัฐไทย ประกาศตัวเป็นส่วนหนึ่งของการเมืองสากล⁷⁸ รัฐบาลประกาศชัดว่าไทยนั้นเชื่อและศรัทธาในระบอบ การเมืองแบบประชาธิปไตยและเคารพการทำงานของสหประชาชาติ รัฐไทยเชื่อว่าสถานการณ์ของ การเมืองโลกเปลี่ยนไป โลกได้เข้าสู่ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยและระบอบคอมมิวนิสต์ ดังนั้นสถานะของรัฐไทยจึงเปลี่ยนไปด้วยเช่นกัน⁷⁹

รัฐไทยพยายามนำเสนอสถานะของความชาติไทยที่มีอัตลักษณ์เพื่อให้แตกต่างออกจาก ระบอบคอมมิวนิสต์ให้มากที่สุด ประการแรกคือเอาตนเองเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของสหประชาชาติหรือ สหรัฐอเมริกา และสร้างฝ่ายตรงข้ามให้เป็นความเป็นจีนหรือคอมมิวนิสต์ แม้รัฐไทยจะประสบปัญหา จากการรุกรานจากคอมมิวนิสต์เพียงเล็กน้อยก็ตาม แต่รัฐบาลไทยต้องการใช้ประโยชน์จากการเข้า ร่วมสงครามเกาหลี รัฐไทยพยายามแสดงให้เห็นว่าไทยคือสมาชิกของสหประชาชาติที่เคารพในกฎ บัตรขององค์กร มุ่งมั่นที่จะป้องกันการขยายตัวของสงคราม ไม่ใช่ผู้ก่อสงครามอีกต่อไป⁸⁰

⁷⁵ “Siam become 55th member of the UN,” *Bangkok post* (16 December 1946): 12. ในช่วง เวลาดังกล่าว พระองค์ดำรงตำแหน่งหัวหน้าคณะผู้แทนเจรจาสันติภาพฝ่ายไทยในกรณีพิพาทอินโดจีน ค.ศ. 1943.

⁷⁶ “United...OR NOT Flushing meadow,” *The New York Times* (27 August 1951): 7.

⁷⁷ Ibid.

⁷⁸ Ibid.

⁷⁹ Ibid.

⁸⁰ หจข., สป.19.3/ 17 United or Not? United Nations Correspondents Association, America Broadcasting, 11 December 1950.

ถึงแม้การเปลี่ยนสถานะทางการเมืองระหว่างประเทศของประเทศไทยโดยอาศัยการเข้าเป็นสมาชิกของสหประชาชาติอาจจะไม่ใช่ข้อเสนอหลักของวิทยานิพนธ์ แต่จะเห็นได้ว่าการเข้าเป็นส่วนหนึ่งขององค์การระหว่างประเทศรัฐไทยในช่วงสงครามเย็นมีส่วนอย่างมากในการผลักดันหรือสนับสนุนภาพลักษณ์ใหม่ของรัฐไทยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ถึงแม้นานาชาติจะยังคงติดภาพของประเทศโลกที่สามที่ร่วมกับญี่ปุ่นในการทำสงคราม แต่เมื่อสงครามเกาหลีเริ่มต้นรัฐไทยกลับเป็นประเทศแรกๆ ที่ตอบรับให้ความช่วยเหลือกับสหประชาชาติในสงครามเกาหลี ซึ่งมีส่วนอย่างยิ่งที่ทำให้รัฐไทยกลายเป็นแหล่งเศรษฐกิจและการเมืองสำหรับการเมืองโลกสมัยใหม่

เนื้อหาของบทนี้ได้ให้ภาพการสร้างความเป็นไทยจากสองด้าน คือความเป็นไทยในทัศนคติของข้าราชการฝ่ายอนุรักษ์นิยมที่ยังคงอธิบายผ่านชุดความคิดชาติ ศาสน์ กษัตริย์ และความเป็นไทยของรัฐไทยที่เป็นสมาชิกสหประชาชาติและอยู่ในเวทีการเมืองโลก ซึ่งทำให้เข้าใจได้ว่าเจ้านายฝ่ายอนุรักษ์นิยมได้พยายามสร้างคำอธิบายเกี่ยวกับความเป็นไทยแบบโบราณตั้งแต่สมัยสุโขทัยเพื่อให้เชื่อมโยงกับบริบททางการเมืองสมัยใหม่ที่ต้องการจุดยืนของรูปแบบการปกครองที่ชัดเจน

แนวคิดการปกครองแบบชาติ ศาสน์ กษัตริย์นับเป็นแกนหลักของชาตินิยมแบบไทยที่อยู่คู่ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมาอย่างยาวนานและฝังรากลงในฐานคิดทางการเมืองไทย นักวิชาการต่างให้คุณค่าและการศึกษาต่อแนวคิดนี้ว่าเกิดขึ้นอย่างน้อยก็ช่วงรัชกาลที่ 6 และเข้มแข็งขึ้นช่วงทศวรรษที่ 1960 ในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์จากการสนับสนุนนโยบายจิตวิทยาต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ของสหรัฐอเมริกาที่เข้ามาสนับสนุนสถาบันพระมหากษัตริย์ในการเมืองไทยเพื่อสกัดกั้นอิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์จากสงครามกลางเมืองในเวียดนาม อย่างไรก็ดี หากพิจารณาแนวคิดชาติ ศาสน์ กษัตริย์ให้ลุ่มลึกยิ่งขึ้นจะพบว่าก่อนที่สถาบันพระมหากษัตริย์จะเข้มแข็งและกลายเป็นหัวใจหลักในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์นั้นได้ถูกปูทางมาเป็นอย่างดีจากสมัยจอมพล ป. นักการเมืองจากคณะราษฎรที่เคยใช้ระบอบเผด็จการในการปกครองประเทศและเคยถูกนักวิชาการให้ความหมายว่าเป็นช่วงที่สถาบันพระมหากษัตริย์ถูกทำให้ตกต่ำที่สุด นโยบายต่างประเทศในบริบทของสงครามเกาหลีได้ทำให้รัฐบาลของจอมพล ป. ต้องหันกลับมาจัดการเมืองที่ต้องอาศัยและรื้อฟื้นประเพณีความเป็นไทยแบบดั้งเดิม เพื่อสร้างคำอธิบายของความเป็นชาติเพื่อยืนยันสถานะทางการเมืองของไทยในโลกการเมืองสมัยใหม่

รัฐไทยสามารถสร้างพื้นที่และตำแหน่งทางการเมืองบนเวทีการเมืองโลกได้สำเร็จ ภายใต้การประกาศตัวเป็นประเทศสมาชิกสหประชาชาติที่มีการปกครองแบบประชาธิปไตยอย่างฝ่ายโลกเสรีตะวันตก รัฐไทยเข้าร่วมนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ของสหรัฐอเมริกา เพื่อนำตัวเองออกจากภาพลักษณ์ของผู้แพ้สงคราม จึงทำให้ตำแหน่งทางการเมืองของรัฐไทยเปลี่ยนแปลงจากก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่รัฐไทยเคยเข้าร่วมกับฝ่ายจักรวรรดินิยมญี่ปุ่นในการดำเนินนโยบายเอเซียเพื่อชาวเอเชียมาสู่ประเทศประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ต่อต้านการปกครองแบบ

คอมมิวนิสต์ โดยรัฐไทยใช้เหตุผลว่าการปกครองแบบคอมมิวนิสต์นั้นขัดต่อระบอบการปกครองแบบดั้งเดิมของไทยที่มีประเพณีการปกครองตามทฤษฎีอนุรักษนิยมสโรสมมติตามกรอบคิดความเป็นชาติแบบชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ รัฐไทยเห็นว่าระบอบคอมมิวนิสต์ไม่เพียงแต่ขัดกับหลักการปกครองแบบไทยเท่านั้น แต่คอมมิวนิสต์จะเข้ามาทำลายสามสถาบันสำคัญของการปกครอง

ช่วงต้นของสงครามเย็นหรือสงครามเกาหลีจึงมีส่วนสำคัญที่เป็นบริบทในการวางรากฐานบทบาทและภาพลักษณ์ของพระมหากษัตริย์ต่อแนวคิดความเป็นไทยในช่วงสงครามเย็น และในขณะที่ยอมพล ป. ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสมัยที่ 2 ท่ามกลางกระแสการเมืองที่เปลี่ยนไป ถึงแม้ประวัติศาสตร์มักจะจดจำว่าสงครามเกาหลีได้ทำให้รัฐไทยได้รับความช่วยเหลือทางการเงินและการเงินจากประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกา แต่หากมองย้อนกลับไปหาพลวัตภายในประเทศจะพบว่าความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองโลกที่ถูกแบ่งออกเป็นสองฝ่าย การขึ้นมาใช้อำนาจของเหมาเจ๋อตุง เพื่อนบ้านในเอเชีย และการปะทุขึ้นของสงครามเกาหลี ล้วนทำให้รัฐไทยและจอมพล ป. ต้องยอมรับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว และปรับวิธีการทางการเมืองของตนที่แตกต่างไปจากก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อรัฐไทยเองจำเป็นต้องนำแนวความคิดชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ขึ้นมาใช้ใหม่ ไม่เพียงแต่เป็นการสร้างความชอบธรรมเพื่อใช้เป็นนโยบายต่อต้านการปกครองแบบคอมมิวนิสต์หรือเพื่อรับความช่วยเหลือทางการเงินและการทหารจากสหรัฐอเมริกา แต่เพื่อระดมอำนาจทางการเมืองของตนภายใต้สถานการณ์การเมืองโลกที่อ่อนไหวเกินกว่าจอมพล ป. จะสามารถควบคุมได้ การเข้าร่วมสงครามจึงเปิดโอกาสให้ผู้นำของรัฐไทยได้รับความช่วยเหลือทางการเงินและการทหารและเศรษฐกิจจากสหรัฐอเมริกา ทำให้กำลังของกองทัพเข้ามาพร้อมกับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ส่งผลให้อำนาจทางทหารและแนวคิดชาติ ศาสน์ กษัตริย์ เติบโตและเข้มแข็งขึ้นพร้อมกัน

บทที่ 3

ความไม่เป็นไทยภายใต้สถานการณ์สงครามเกาหลี

สงครามเกาหลี (ค.ศ. 1950-1953) เป็นสงครามอุดมการณ์ทางการเมืองที่นำประเทศในภูมิภาคเอเชียเข้าสู่การเมืองระหว่างประเทศระดับโลก และมีผลต่อการกำหนดทิศทางของภูมิภาคด้วย ทั้งทางด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม หลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดรัฐชาติใหม่ๆ¹ ประเทศเล็กๆ ได้รับเอกราชและมีวิวัฒนาการทางการเมืองการปกครองแตกต่างกันออกไป บางประเทศนำเอาระบบการปกครองแบบดั้งเดิมของตนและรูปแบบการปกครองแบบตะวันตกมาประยุกต์ใช้ เพื่อต่อรองกับอำนาจของประเทศมหาอำนาจ² แต่ท้ายที่สุดรูปแบบการปกครองในภูมิภาคนี้ส่วนใหญ่กลับดำเนินไปในทิศทางของเผด็จการทหารและคอมมิวนิสต์

สำหรับประเทศไทยนั้นประสบความสำเร็จในการยกสถานะตัวเองให้พ้นจากการเป็นประเทศผู้แพ้สงคราม วิทยานิพนธ์ฉบับนี้พบว่ารัฐไทยประกาศตนเป็นประเทศประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญฉบับ ค.ศ. 1949 สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทโลกการเมืองสมัยใหม่และได้รับการยอมรับจากนานาประเทศในการเป็นประเทศประชาธิปไตยอย่างน้อยในทัศนะของประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกา แต่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของภูมิภาคเอเชียที่มีสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นมหาอำนาจใหม่ตั้งแต่ ค.ศ. 1949 และความไม่ลงรอยกันระหว่างสหรัฐอเมริกากับสหภาพโซเวียตในกรณีคาบสมุทรเกาหลีนำมาซึ่งความขัดแย้งทางอุดมการณ์การเมืองที่รุนแรง อีกทั้งประกอบกับปัญหาภายในของประเทศในภูมิภาคเอเชียที่ต้องจัดการกับการปกครองของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นปัญหาอำนาจธิปไตย อำนาจของเจ้าอาณานิคมเดิม ดินแดน และสิทธิของประชาชน ซึ่งทั้งหมดเป็นส่วนประกอบของการสร้างรัฐชาติแบบใหม่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่มาพร้อมกับสงครามเย็น เป็นผลให้ประเทศในภูมิภาคนี้หวังพึ่งพิงการช่วยเหลือในการจัดการระบอบการเมืองภายในจากประเทศมหาอำนาจใหม่อย่างสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต

¹ โกวิท วงศ์สุวรรณ, การเมืองการปกครองไทย: หลายมิติ (กรุงเทพฯ: ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2547), หน้า 9-17.

² Hans-Dieter Evers, Modernization in South-East Asia (Kuala Lumpur, Oxford University Press, 1973), p. xii.

เนื้อหาในบทนี้จะนำเสนอให้เห็นว่านอกเหนืออิทธิพลของประมหารอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตแล้ว สาธารณรัฐประชาชนจีนยังเข้ามามีอิทธิพลต่อการกำหนดทิศทางทาง

ที่มาพร้อมกับสงครามเย็น เป็นผลให้ประเทศในภูมิภาคนี้หวังพึ่งพิงการช่วยเหลือในการจัดการระบอบการเมืองภายในจากประมหารอำนาจใหม่อย่างสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต

เนื้อหาในบทนี้จะนำเสนอให้เห็นว่านอกเหนืออิทธิพลของประมหารอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตแล้ว สาธารณรัฐประชาชนจีนยังเข้ามามีอิทธิพลต่อการกำหนดทิศทางทางการเมืองของภูมิภาคเอเชียหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และเสนอให้เห็นว่าเหตุใดจีนจึงกลายเป็นสาเหตุหลักในการในการประกาศนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์จันรัฐไทยต้องแสดงท่าทีอย่างเป็นทางการประกาศเข้าร่วมสงครามเกาหลีของประเทศไทย และชาติ ศาสน์ กษัตริย์ถูกนำมาใช้เป็นคำอธิบายของความเป็นไทยได้อย่างไร

เนื่องด้วยสถานการณ์ทางการเมืองการปกครองของประเทศไทยนั้น มีความแตกต่างจากประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างที่เกริ่นไว้ กล่าวคือประเทศไทยเป็นประเทศเดียวที่ไม่ได้รับผลกระทบจากการเป็นประเทศอาณานิคมของตะวันตกหรือเกิดการออกมาเรียกร้องเอกราชจากเจ้าอาณานิคมตะวันตก ประเทศไทยเลือกที่จะเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกาที่วิวัฒนาการสำคัญต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากขึ้น และแนวโน้มของนโยบายการต่างประเทศของประเทศไทยต่อสถานการณ์สงครามเย็นเป็นไปในทิศทางเดียวกับนโยบายต่างประเทศและนโยบายความมั่นคงของสหรัฐอเมริกามาตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุด³

เพ็ญศรี ตึก อธิบายว่าต่อสถานการณ์การเมืองระหว่างประเทศของไทยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้น ไทยพยายามที่จะยึดมั่นในการดำรงรักษาเอกราชของตนและเป็นมิตรกับนานาประเทศเสมอมา ยกเว้นช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เกิดการล้อมทำให้ไทยต้องปรับเปลี่ยนนโยบาย ทว่าตั้งแต่ ค.ศ. 1940 เป็นต้นมา ประเทศไทยต้องเผชิญกับปัญหาการอยู่รอดและการดำรงรักษาเอกราชอธิปไตยของประเทศอย่างหนัก ความสามารถทางด้านการทูต บทบาทของขบวนการเสรีไทย ตลอดจนความอุดมสมบูรณ์ของไทยโน้มนำให้สหรัฐอเมริกาเห็นอกเห็นใจ และช่วยเหลือไทยเป็นอย่างมาก⁴ เช่น รัฐบาลทหารของประเทศไทยขึ้นมาใช้อำนาจหลังจากการปฏิวัติ แม้ไทยเคยเป็นพันธมิตรกับจักรวรรดินิยมญี่ปุ่นและเป็นฐานทัพให้แก่อังกฤษในการส่งทหารไปยังมาลาयाและพม่า แต่หลังจากการยอมจำนนของจักรวรรดินิยมญี่ปุ่นใน ค.ศ. 1945 รัฐบาลของไทยกลับได้รับค่าปฏิกรรมสงคราม

³ Michael Yahuda, *The International Politics of the Asia-Pacific 1945-1950* (London: Routledge, 2011), pp. 34-35.

⁴ เพ็ญศรี ตึก, *การต่างประเทศกับเอกราชและอธิปไตย (ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 จนถึงสิ้นสมัย จอมพล ป. พิบูลสงคราม)* (กรุงเทพฯ:ราชบัณฑิตยสถาน, 2554), หน้า 214.

จากญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกาได้แทรกแซงการเข้ามาของอังกฤษในไทยหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 และช่วยจัดการปัญหาเรื่องดินแดนทับซ้อนระหว่างไทย ลาว และกัมพูชา และสนับสนุนให้ไทยเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสหประชาชาติใน ค.ศ. 1946

พวงทอง ภาวครพันธุ์เสนอว่าการเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติ ทำให้ประเทศไทยได้รับการยอมรับจากนานาชาติ ส่งผลให้ทหารตัดสินใจทำรัฐประหารได้ง่ายขึ้น เนื่องจากไม่ต้องกังวลปัญหานี้ อีกต่อไป⁵ ถึงแม้กรณีการเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติจะถูกหนังสือพิมพ์ในประเทศโจมตีว่าต้องจ่ายค่าเข้าร่วมเป็นสมาชิก โดยที่ไทยต้องจ่ายเป็นพื้นที่ฝั่งพระตะบอง, พิบูลสงคราม, จำปาสักและล้านช้างให้แก่ฝรั่งเศส⁶ แต่เห็นได้ว่าสหรัฐอเมริกาพยายามผลักดันโครงการต่างๆ ผ่านสหประชาชาติเพื่อให้ไทยเป็นศูนย์กลางของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่ ค.ศ. 1946 เช่น การตั้งสถานทูตสหรัฐอเมริกาครั้งแรกในไทยใน ค.ศ. 1947⁷ ดร.ถนอมสาทร แอดวิล เอฟ สแตนตัน (Edwin F. Stanton) เอกอัครราชทูตประจำประเทศไทย กล่าวว่า “การจัดตั้งสถานทูตสหรัฐอเมริกาในสยามเท่ากับเป็นการให้สยามนั้นอยู่ในฐานะสำคัญของการเมืองระหว่างประเทศ”⁸ การจัดตั้งองค์การอาหารและการเกษตร (The Food and Agriculture Organization – FAO) เป็นแห่งแรกในภูมิภาคเอเชียใน ค.ศ. 1949 ณ ถนนพระอาทิตย์⁹ และการตั้งธนาคารแห่งสหรัฐอเมริกา (Bank of America) เป็นแห่งแรกของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ใน ค.ศ. 1949 ณ ถนนเจริญกรุง¹⁰ เป็นต้น จนกระทั่งใน ค.ศ. 1950 รัฐไทยประกาศเข้าร่วมในสงครามเกาหลีตามคำร้องขอของสหรัฐอเมริกาผ่านสหประชาชาติ และไทยได้เป็นสมาชิกของ กติกามะลีลา (Manila pact) ใน ค.ศ. 1954 สุตท้ายกรุงเทพฯ ได้เป็นสำนักงานใหญ่ขององค์การสนธิสัญญาป้องกันภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือซีโต้ (The South East Asia Treaty Organization – SEATO) เป็นต้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

⁵ พวงทอง ภาวครพันธุ์, การต่างประเทศไทยในยุคสงครามเย็น (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2561). หน้า 23.

⁶ “Siam becomes 55th member of the UN,” Bangkok Post (16 November 1946): 12.

⁷ ใน ค.ศ. 1947 ไทยและสหรัฐอเมริกาได้เลื่อนฐานะผู้แทนระหว่างประเทศของตนจากอัครราชทูตเป็นเอกอัครราชทูตในเดือนพฤษภาคม มีการเปลี่ยนสาสน์ตราระหว่างกัน นายเอ็ดวิน สแตนตัน (Edwin F. Stanton) ได้รับแต่งตั้งเป็นเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทยคนแรก พระองค์วรรณฯ ซึ่งภายหลังทรงได้รับเลือกเป็นประธานสมัชชาของสหประชาชาติใน ค.ศ. 1956 ทรงได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตไทยประจำสหรัฐอเมริกาคนแรก

⁸ “First US Embassy in Bangkok,” Bangkok Post (9 May 1947): 7.

⁹ “UN strengthens its Bangkok Presence,” Bangkok Post (14 January 1949): 4.

¹⁰ “Bank of America opens first Thai branch,” Bangkok Post (30 November 1949): 10.

ทั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าสหรัฐอเมริกาเริ่มเล็งเห็นความสำคัญในแง่ภูมิศาสตร์การเมืองของไทยที่มีต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่เมื่อสถานการณ์ทางการเมืองของภูมิภาคถูกกำหนดจากสองขั้วอำนาจ คือสหรัฐอเมริกาฝ่ายหนึ่งกับสหภาพโซเวียตและสาธารณรัฐประชาชนจีนอีกฝ่ายหนึ่งที่ต่างเข้ามาแทนที่อำนาจของจักรวรรดินิยมญี่ปุ่น ทำให้บรรยากาศทางการเมืองของภูมิภาคกลายเป็นพื้นที่ในการถ่วงดุลอำนาจของทั้งสองฝ่ายการเมืองโลก แนวคิดทางการเมืองจากประเทศมหาอำนาจได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับการดิ้นรนเพื่อเอกราช รวมถึงอิสรภาพและการจัดตั้งรัฐชาติใหม่ของประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในเวลาเดียวกันสหรัฐอเมริกาต้องการเข้ามาแทนที่อิทธิพลของระบอบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ของสหภาพโซเวียตและสาธารณรัฐประชาชนจีนในภูมิภาคนี้ที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนในจีน เวียดนาม และเกาหลีเหนือ เนื่องด้วยสหรัฐอเมริกามีความเชื่อในทฤษฎีโดมิโน (Domino theory) ที่ว่าหากพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งในภูมิภาคนี้กลายเป็นคอมมิวนิสต์จะเกิดสถานะที่ล้มตามกันไปเหมือนตัวโดมิโน ดังนั้นสหรัฐอเมริกาจึงได้เข้ามาแทรกแซงการเมืองภายในของประเทศในภูมิภาคนี้ด้วยการสนับสนุนทางด้านเศรษฐกิจและกำลังทหาร เพื่อต่อสู้กับขั้วอำนาจฝ่ายตรงข้ามของตน

พวงทอง ภัครพันธุ์ได้หยิบยกคำวิจารณ์ของ โรเบิร์ต จอห์นสัน (Robert Johnson) ในการอธิบายกรอบทฤษฎีโดมิโนมานำเสนอว่าทฤษฎีดังกล่าวของสหรัฐอเมริกามีแนวโน้มที่จะมองภัยคุกคามจากสหภาพโซเวียตเกินจริง (Exaggerating) จนส่งผลให้สหรัฐอเมริกากล้าเข้าไปแทรกแซงการเมืองและเศรษฐกิจภายในของประเทศต่างๆ กล่าวคือ สหรัฐอเมริกาได้ให้น้ำหนักต่อเรื่องดินแดนที่ติดต่อกันเป็นสาเหตุหลักของการล้มของตัวโดมิโน แต่จอห์นสันชี้ว่าการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ในหลายๆ ประเทศไม่ได้เป็นเพราะมีชายแดนติดต่อกัน แล้วจะกลายเป็นคอมมิวนิสต์เสมอไปแต่เป็นผลจากความขัดแย้งภายในมากกว่า¹¹

พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากสองขั้วอำนาจทั้งสองฝ่ายมากที่สุดคือภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งถูกกำหนดเขตการปกครองด้วยข้อตกลงในการประชุมที่ยัลตา (Yalta Conference) ใน ค.ศ. 1945 โดยสหรัฐอเมริกาได้สิทธิ์ในการปกครองในพื้นที่ทางชายฝั่งทะเลแปซิฟิกและสหภาพโซเวียตได้รับสิทธิ์ในการปกครองในส่วนภาคพื้นแถบเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ สหรัฐอเมริกาได้เข้าปกครองพื้นที่ชายฝั่งทะเลแปซิฟิกที่รวมถึงฟิลิปปินส์ ไต้หวันและญี่ปุ่น สำหรับสหภาพโซเวียตมีสิทธิ์ในการปกครองหมู่เกาะซาลินและหมู่เกาะคูริล รวมถึงสิทธิ์เหนือเส้นทางรถไฟในแมนจูเรียและได้รับสิทธิ์ในการปลดปล่อยจีนให้ได้รับเอกราช รวมถึงพื้นที่ของมองโกเลีย ส่วนของอังกฤษสามารถกลับมามีบทบาทในอาณานิคมเดิมของตนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อีกครั้ง ข้อตกลงดังกล่าวทำให้สหภาพโซเวียตสามารถช่วยให้จีนกลับมาใช้อำนาจอธิปไตยของตนเองได้อีกครั้งตามข้อตกลงจากการประชุมที่ยัล

¹¹ พวงทอง ภัครพันธุ์, การต่างประเทศไทยในยุคสงครามเย็น, หน้า 33-34.

ตา และจีนสามารถเข้ามาเป็นหนึ่งในสามประเทศทรัสต์ (trusteeship) ในการปกครองคาบสมุทรเกาหลี

ปัญหาระหว่างสหรัฐอเมริกากับสหภาพโซเวียตเริ่มเกิดขึ้นหลังจากสุนทรพจน์ของประธานาธิบดีทรูแมนในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1947 ซึ่งมีหลักการสำคัญคือ “support free people who are resisting attempted subjugation by armed minorities or outside pressure” ทำให้สหรัฐอเมริกาเข้าแทรกแซงการเมืองภายในของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออก โดยเฉพาะการเข้ามาสนับสนุนรัฐบาลของเจียง ไคเชก (Chiang Kai-shek) ในการทำสงครามกลางเมืองในจีน ประกอบกับท่าทีของสหรัฐอเมริกาในญี่ปุ่นตั้งแต่ช่วง ค.ศ. 1947-1948 ที่ไม่เพียงแต่ต้องการให้ญี่ปุ่นเป็นประเทศโลกเสรีแต่ต้องการประเทศพันธมิตรและฐานความมั่นคงทางด้านทรัพยากรและความมั่นคงทางการทหารในภูมิภาคนี้ รวมถึงการส่งกองกำลังทหารของสหรัฐอเมริกาเข้าประจำที่เส้นขนานที่ 38 ในคาบสมุทรเกาหลีด้วย แต่เหตุการณ์ที่สร้างความขัดแย้งระหว่างประเทศมหาอำนาจในภูมิภาคนี้มากที่สุดคือการเข้าสนับสนุนรัฐบาลเจียง ไคเชกที่ทำให้เห็นว่าสหรัฐอเมริกาตั้งใจเข้าแทรกแซงการเมืองภายในของจีน แต่ในที่สุดสหรัฐอเมริกาเองจำยอมรับชัยชนะของชนพื้นเมืองที่มีพลังมากกว่ากำลังอาวุธและกำลังทางเศรษฐกิจที่สหรัฐอเมริกาสันับสนุนให้กับรัฐบาลเจียง ไคเชก จากเหตุการณ์สงครามกลางเมืองในจีนทำให้สหรัฐอเมริกาเพิ่มความกังวลต่อสถานการณ์คอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียสูงขึ้น โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีดินแดนติดต่อกับสาธารณรัฐประชาชนจีน ประกอบกับพื้นที่เหล่านี้ได้ตกอยู่ในการปกครองของสหภาพโซเวียตตามข้อตกลงการประชุมยัลตาตั้งแต่ ค.ศ. 1945 จนนำมาสู่นโยบายการต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการเมืองภายในของจีน

3.1 อิทธิพลการเมืองจากจีนคอมมิวนิสต์

หลังจากญี่ปุ่นแพ้สงครามจีนใน ค.ศ. 1945 สถานะของจีนสูงขึ้นในเวทีระหว่างประเทศ การประกาศสงครามกับญี่ปุ่นของสหรัฐอเมริกาในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1941 ทำให้สงครามจีน-ญี่ปุ่นกลายเป็นส่วนหนึ่งของสงครามโลกครั้งที่ 2 ช่วงระหว่าง ค.ศ. 1942-1945 สหรัฐอเมริกาได้ให้เงินช่วยเหลือก้อนใหญ่แก่จีนเป็นมูลค่ากว่า 300 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในเดือนมกราคม ค.ศ. 1943 สหรัฐอเมริกาและอังกฤษตอบแทนที่จีนต่อต้านฝ่ายอักษะด้วยการยกเลิกสิทธิสภาพนอกอาณาเขตในจีน คินที่เช่าให้จีนทั้งหมด (ยกเว้นฮ่องกง) รวมทั้งยกเลิกพิธีสารบ็อกเซอร์ (Boxer Protocol) ที่ทำไว้กับจีนตั้งแต่ ค.ศ. 1901 ต่อมาในเดือนพฤศจิกายนของปีเดียวกัน เจียง ไคเชก-เดินทางไปยังกรุงไคโร ประเทศอียิปต์ เพื่อเข้าร่วมประชุมกับประธานาธิบดีแฟรงคลิน ดี. รูสเวลต์ (Franklin D. Roosevelt) แห่งสหรัฐอเมริกา และวินสตัน เชอร์ชิล (Winston Churchill) นายกรัฐมนตรีแห่ง

อังกฤษ ที่ประชุมแห่งนั้นตกลงกันว่าเมื่อญี่ปุ่นยอมจำนน แมนจูเรียและไต้หวันจะกลับคืนสู่การปกครองของจีน สาธารณรัฐจีนก็ได้เข้าเป็นสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ อันมีบทบาทต่อความมั่นคงของโลกเทียบเท่าสหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส และสหภาพโซเวียต¹² สหรัฐอเมริกาจึงกลายเป็นพันธมิตรที่แน่นแฟ้นของจีน ประธานาธิบดีรูสเวลต์ ผลักดันรัฐสภาให้ผ่านความเห็นชอบต่อการรักษาสถานะความเป็นกลาง (Neutrality Acts) ของจีนไว้ เพราะหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 สหรัฐอเมริกาต้องการให้จีนมีความเข้มแข็งเพื่อรักษาดุลอำนาจในเอเชีย ป้องกันการขยายตัวของสหภาพโซเวียต และป้องกันการกลับมาของลัทธิทหารนิยมญี่ปุ่น¹³ ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกาและรัฐบาลคณะชาติเริ่มแน่นแฟ้นยิ่งขึ้นเมื่อ ซ่งเหม่ยหลิน (Soong Mei-ling) ภรรยาของเจียง ผู้ซึ่งจบการศึกษาจากสหรัฐอเมริกาเข้ามามีบทบาทต่อความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลของทั้งสองฝ่าย ซึ่งสามารถเข้าร่วมประชุมเพื่ออธิบายถึงสถานการณ์ของรัฐบาลคณะชาติในรัฐสภาของสหรัฐอเมริกาได้ ซึ่งสามารถสร้างความเห็นอกเห็นใจและมิตรไมตรีของทั้งสองฝ่ายในยามสงครามได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ภาพความใกล้ชิดที่แสดงผ่านทางโฆษณาชวนเชื่อจำนวนหนึ่งของรัฐบาลทั้งสองฝ่ายในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2¹⁴

ภาพโปสเตอร์ When The US. And China were Allies

(ที่มา: <https://thediplomat.com> เข้าถึงเมื่อ 14 September 2017)

อย่างไรก็ตาม แม้ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลจีนคณะชาติและสหรัฐอเมริกาดำเนินไปด้วยดี แต่สถานการณ์ทางเศรษฐกิจของรัฐบาลภายใต้การนำของเจียง ไคเชกประสบปัญหาการเงินย่ำแย่

¹² สิทธิพล เครือรัฐติกาล, ประวัติศาสตร์จีนสมัยใหม่ (กรุงเทพฯ: ชวนอ่าน, 2555), หน้า 136-138.

¹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 140.

¹⁴ China civil War, Princeton Model United Nations Conference 2016, pp. 19-20

ที่สุดในประวัติศาสตร์ เจียงใช้เงินและระดมทรัพยากรเพื่อหล่อเลี้ยงระบบราชการและกองกำลังทหารอย่างเต็มที่ ในที่สุจริตรัฐบาลของเจียงใช้วิธีการพิมพ์ธนบัตรออกมาสู่ตลาดจำนวนมากจนเกิดปัญหาเงินเฟ้อ อีกทั้งปัญหาจากการขาดรายได้บริเวณที่ญี่ปุ่นเคยยึดครอง สร้างความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนเป็นอย่างมาก¹⁵ ดังนั้นชัยชนะของจีนต่อญี่ปุ่นนั้นเป็นผลดีต่อรัฐบาลคณะชาติเพียงระยะเวลาสั้นๆ เท่านั้น ทำให้ความศรัทธาที่ประชาชนมีต่อเจียง ไคเชกลดลงเรื่อยๆ ประชาชนปฏิเสธที่จะร่วมมือในการต่อต้านพรรคคอมมิวนิสต์ของเหมาเจ๋อตุง เมื่อปัญหาเศรษฐกิจกลายเป็นปัญหาหลักและความเป็นอยู่ปากท้องประชาชนยากลำบากมากขึ้น ทำให้เค้าวางของสงครามกลางเมืองระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์และก๊กมินตั๋งเริ่มต้นในเดือนมกราคม ค.ศ. 1941 แม้สหรัฐอเมริกาพยายามเข้ามาเป็นคนกลางเพื่อไกล่เกลี่ยความขัดแย้งระหว่างทั้งสองฝ่าย แต่ไม่เป็นผล

ในช่วงแรกของสงครามกลางเมืองจีนระหว่าง ค.ศ. 1946-1949 ฝ่ายก๊กมินตั๋งได้เปรียบสามารถยึดครองพื้นที่ทางเหนือรวมถึงนครเหียนอาน (Yan'an) เมืองหลวงของพรรคคอมมิวนิสต์ได้ทั้งหมด ต่อมาพรรคคอมมิวนิสต์สามารถยึดเมืองสำคัญอย่างแมนจูเรีย (Manchu) ไว้ได้เกือบทั้งหมดเมื่อเข้าสู่ช่วงสุดท้ายของสงคราม พรรคคอมมิวนิสต์สามารถรุกลงมาถึงแม่น้ำแยงซีเกียง (Yangtze River) การรบระหว่าง ค.ศ. 1948-1949 ทำให้ทหารก๊กมินตั๋งเสียชีวิตไปกว่า 1.5 ล้านคน รัฐบาลก๊กมินตั๋งอพยพเจ้าหน้าที่ทั้งหมดของรัฐออกจากนครนานกิง (Nanjing) ในคืนวันที่ 22 เมษายน ค.ศ. 1949 ไปยังทางเหนือของเกาะไต้หวัน และสถาปนาสาธารณรัฐจีนขึ้นในวันที่ 7 ธันวาคม ค.ศ. 1949 ส่วนในแผ่นดินใหญ่ เหมาประกาศสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม ค.ศ. 1949 ณ กรุงปักกิ่งหรือเมืองเป่ย์จิง¹⁶

การสนับสนุนพรรคก๊กมินตั๋งของสหรัฐอเมริกา ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์ของเหมาเจ๋อตุงมีท่าทีต่อต้านนโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกา เฉิน เจียง (Chen Jian) อธิบายว่าการที่จะเข้าใจการปฏิวัติการเมืองของเหมานั้น ต้องเข้าใจธรรมชาติของความเป็นชาติจีนก่อน เนื่องจากประวัติศาสตร์จีนสอนเชื่อว่าจีนคือแหล่งอารยธรรม ในขณะที่เหมาและสมาชิกต่างเห็นความตกต่ำเป็นอารยะที่ถูกคุกคามจากอิทธิพลของตะวันตกและสหรัฐอเมริกา สร้างความไม่พอใจให้แก่เหมาและสมาชิกพรรคเป็นอย่างมาก เหมาเลือกปฏิวัติประเทศตามระบบ Marxist-Leninist เพื่อปลดปล่อยชาติจีน “เก่า” จากอิทธิพลของตะวันตก จุดมุ่งหมายในการปฏิวัติของเหมาและพรรคคอมมิวนิสต์ไม่เพียงแต่ต้องการเปลี่ยนจีนเก่าและปัญหาทุจริต เหมาต้องการเปลี่ยนชาติจีนที่อ่อนแอกลับไปสู่เป็นศูนย์กลางความเป็นอารยะอีกครั้ง กล่าวคือเหมาต้องการนำจีนและพรรคคอมมิวนิสต์ไปสู่สถานะศูนย์กลางประชาคม

¹⁵ China civil War, เรื่องเดียวกัน, หน้า 18.

¹⁶ สิทธิพล เครือรัฐติกาล, ประวัติศาสตร์จีนสมัยใหม่, หน้า 140-141.

ระหว่างประเทศในยุคสงครามเย็น ทำให้สหรัฐอเมริกาต้องดำเนินนโยบายเพื่อสกัดกั้นอิทธิพลของพรรคคอมมิวนิสต์จีนในภูมิภาคเอเชีย¹⁷

3.2 นโยบายปิดล้อมของจอร์จ เอฟ. เคนเนน

เดือนมีนาคม ค.ศ. 1948 นายจอร์จ เอฟ. เคนเนน (George F. Kennan) เอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำสหภาพโซเวียตได้ออกมากล่าวเตือนนโยบายของสหรัฐอเมริกาที่มีต่อภูมิภาคเอเชียว่า “สหรัฐอเมริกายังขาดแผนนโยบายหรือยุทธศาสตร์ที่รัดกุมและแน่นอนสำหรับพื้นที่แปซิฟิกทั้งหมด”¹⁸ เนื่องด้วยพื้นที่ในภูมิภาคนี้ถือเป็นพื้นที่ทางยุทธศาสตร์และแหล่งวัตถุดิบที่สำคัญที่อยู่ระหว่างมหาสมุทรอินเดียและมหาสมุทรแปซิฟิก อีกทั้งภูมิภาคนี้ยังเป็นแหล่งส่งออกยางพาราและดีบุกที่สำคัญของโลก และหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 คอมมิวนิสต์ได้ขยายอิทธิพลมากยิ่งขึ้น¹⁹ ทำให้สหรัฐอเมริกานำ “นโยบายการปิดล้อม” เพื่อสกัดกั้นคอมมิวนิสต์ขึ้นมาใช้ในภูมิภาคนี้

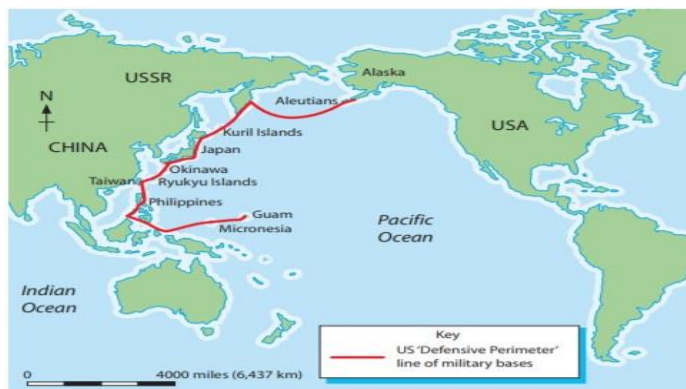
นโยบายดังกล่าวเกิดขึ้นจากความร่วมมือของเคนเนนและนายพลแมกอาเทอร์ เป็นการสร้างแนวกันโดยใช้กำลังของกองทัพ เพื่อสกัดกั้นลัทธิคอมมิวนิสต์ไม่ให้เข้าสู่ภูมิภาคเอเชีย โดยเริ่มตั้งแต่ ญี่ปุ่น, ธิวากิว, ฟิลิปปินส์, ออสเตรเลีย, นิวซีแลนด์, และหมู่เกาะดัตช์ในแปซิฟิก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

¹⁷ Chen Jian, *Mao's China and The Cold war* (London: The University of North Carolina press, 2001), pp. 46-48.

¹⁸ Memorandum by the Director of the Policy Planning Staff (Kennan) for the Secretary and Under Secretary of State May 24, 1948 [Washington] [ออนไลน์], 15 June 2018. online <https://history.state.gov/milestones/1945-1952/truman-doctrine>

¹⁹ Stanley Swinton, The Associated Press Singapore bureau chief, 14 January, อ้างถึงใน Grossman Nicolas, *Chronicle of Thailand: Headline news since 1946* (Bangkok: Bangkok Post, 2009), p. 41.

แนวกั้นตามนโยบายปิดล้อมโดยใช้กำลังของกองทัพ

(ที่มา: www.pearsonschoolsandfecolleges.co.uk เข้าถึงเมื่อ 15 June 2018)

ตั้งนั้นจากแผนที่พบว่า สหรัฐอเมริกาเข้าประจำตำแหน่งท่าเรือสำคัญที่ญี่ปุ่นเคยยึดครองได้ ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 สหรัฐอเมริกามีความเชื่อว่า หากรักษาพื้นที่ที่เป็นจุดยุทธศาสตร์ทั้งเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้และฝั่งมหาสมุทรอินเดียไว้ได้ สหรัฐอเมริกาอาจต้องการลดผลกระทบจากการ สูญเสียทรัพยากรลงพร้อมทั้งสามารถป้องกันการรุกเข้าของคอมมิวนิสต์จากจีนแผ่นดินใหญ่ได้อีกด้วย ในเวลาเดียวกันสถานการณ์ของคอมมิวนิสต์ในสหรัฐอเมริกาเอง ก็เริ่มเลวร้ายลง

3.3 ลัทธิแมคคาร์ธี

การสูญเสียพื้นที่ของจีนแผ่นดินใหญ่ทำให้พรรครีพับลิกัน (Republican) ดำเนินการทำงาน ของพรรคเดโมแครต (Democrat) ฝ่ายรัฐบาลของประธานาธิบดีทรูแมนว่าได้สร้างความอภัยและโง่เขลาในการตัดสินใจต่อการทำข้อตกลงที่พอตสدامและยัลตาของสหรัฐอเมริกา ทำให้หนักการเมืองฝ่าย ขวาจัดของสหรัฐอเมริกาตั้งข้อกล่าวหาต่อพรรคเดโมแครตของประธานาธิบดีทรูแมนว่าคบคิดกับฝ่าย คอมมิวนิสต์ ฝ่ายพรรครีพับลิกันให้เหตุผลว่าความพ่ายแพ้ครั้งนี้ไม่ใช่เพียงแค่ความพ่ายแพ้ในสงคราม เท่านั้น แต่สหรัฐอเมริกาได้พ่ายแพ้แก่ระบอบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ด้วย

วุฒิสภาคนสำคัญอย่างนายโจเซฟ แมคคาร์ธี (Joseph McCarthy) นักการเมืองฝ่ายขวาจัด ของสหรัฐอเมริกาถือได้ว่าเป็นบุคคลสำคัญในการมีส่วนร่วมนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ของ สหรัฐอเมริกาในช่วง ค.ศ. 1950-1954 เขาสามารถปลุก “ผีคอมมิวนิสต์” เพื่อกำจัดฝ่ายตรงข้ามและ กล่าวหาผู้ที่ขัดขวางเส้นทางทางการเมืองของตน แมคคาร์ธีให้ความหมายว่าคอมมิวนิสต์คือผู้ที่ “ไม่จงรักภักดี” (disloyalty) และ “ล้มล้างระบอบปกครอง” (subversion) คือพวกที่ไม่ใช่อเมริกา (Un American) แมคคาร์ธีเชื่อว่าการพ่ายแพ้ของสหรัฐอเมริกาต่อสาธารณรัฐประชาชนจีน-เกิดจากหนอน

บ่อนไส้ของกองทัพสหรัฐอเมริกาที่คอยช่วยเหลือและคบคิดกับฝ่ายคอมมิวนิสต์ของเหมา เขามั่นใจว่าระบอบประชาธิปไตยจะไม่มีวันพ่ายแพ้ต่อระบอบคอมมิวนิสต์ การกลัวสีแดง (red scared) จึงขยายตัวและเกิดการล่าแม่มดในสังคมสหรัฐอเมริกา จนกลายเป็นลัทธิแมกคาร์ธี (McCarthyism) ที่เป็นนโยบายหลักในช่วงต้นทศวรรษที่ 20 ของสหรัฐอเมริกา²⁰

เดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1950 แมกคาร์ธีเดินทางไปยังเมืองวิลลิ่ง (Welling) ประกาศว่า ตนมีรายชื่อบุคคลที่เป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์อยู่ในมือ และประโคมข่าวว่าสิ่งที่สามารถจะทำลายระบอบการปกครองที่ดีที่สุดอย่างประชาธิปไตยได้นั้น คือการทำลายที่เกิดขึ้นจากศัตรูที่ซ่อนตัวอยู่ในระบบภายใน ไม่ได้มาจากศัตรูภายนอก ข้อกล่าวหาของแมกคาร์ธีพุ่งเป้าไปยังกระทรวงการต่างประเทศของรัฐบาลประธานาธิบดีทรูแมนที่แมกคาร์ธีก็กล่าวหาว่าร่วมมือกับพรรคคอมมิวนิสต์จีน และนำไปสู่ความพ่ายแพ้ในสงครามกับจีน

When a great democracy is destroyed, it will not be because of enemies from without but rather because of enemies from within. The truth of this statement is becoming terrifyingly clear as we see this country each day losing on every front ... This, ladies and gentlemen, gives you somewhat of a picture of the type of individuals who have been helping to shape our foreign policy. In my opinion the State Department, which is one of the most important government departments, is thoroughly infested with communists. I have in my hand 57 cases of individuals who would appear to be either card-carrying members or certainly loyal to the Communist Party, but who nevertheless are still helping to shape our foreign policy. One thing to remember in discussing the communists in our government is that we are not dealing with spies who get 30 pieces of silver to steal the blueprints of new weapons. We are dealing with a far more sinister type of activity because it permits the enemy to guide and shape our policy²¹

การกล่าวสุนทรพจน์ครั้งนี้ของแมกคาร์ธีสร้างความตระหนักให้แก่ชาวอเมริกันเป็นอย่างมาก แม้ลัทธิแมกคาร์ธีจะถูกสร้างเพื่อใช้ในเกมทางการเมืองและกำจัดศัตรูที่มีความคิดเห็นต่างจากตนออกไป แต่สิ่งที่ตามมาคือการปลุกความกลัวของภัยคอมมิวนิสต์ได้อย่างน่าอัศจรรย์ หลังจากทีนาย

²⁰ เมื่อหมอบีครองเมือง: จากโจเซฟ แมกคาร์ธี ถึง จอห์น แพตตัน เดวิส หน้า 184-198 [ออนไลน์], 18 ตุลาคม 2560 แหล่งที่มา <http://econ.tu.ac.th/archan/RANGSUN/.pdf>

²¹ Joseph McCarthy “Enemies from Within” Speech Delivered in Wheeling, West Virginia (1950) [ออนไลน์], 18 ตุลาคม 2560 แหล่งที่มา https://liberalarts.utexas.edu/coretexts/_files/resources/texts/1950%20McCarthy%20Enemies.pdf.

แมกคาร์ธีย์กล่าวสุนทรพจน์ที่เมืองวิลลิ่งได้เพียง 4 เดือน ผีคอมมิวนิสต์ที่อยู่ในรูปของนามธรรมก็กลายเป็นรูปธรรมขึ้น เมื่อเกาหลีเหนือบุกเกาหลีใต้ และสงครามเกาหลีปะทุขึ้นจริง สถานการณ์ระหว่างประเทศสนับสนุนให้ลัทธิตแมกคาร์ธีย์ได้รับความนิยมสูงสุด มีการทำบัญชีรายชื่อกล่าวหาฝ่ายตรงข้ามว่าเป็นคอมมิวนิสต์ โดยไม่ได้จำกัดอยู่แค่รัฐมนตรีและข้าราชการต่างๆ เท่านั้น หากแต่ยังรวมถึงอาจารย์มหาวิทยาลัย ปัญญาชน นักธุรกิจ นักหนังสือพิมพ์ และศิลปินนักแสดงอีกด้วย

การป้ายสี “แดง” ลงไปที่หน้าผากของฝ่ายตรงข้ามด้วยมือของฝ่ายอนุรักษ์นิยมขวาจัดเกิดขึ้นอย่างแพร่หลายในยุคต้นสงครามเย็น สหรัฐอเมริกายกระดับความกลัวคอมมิวนิสต์ กระทั่งบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยผู้เป็นปฏิปักษ์ต่อสหรัฐอเมริกาที่เคยร่างในช่วงทศวรรษที่ 20 ใหม่อีกครั้งโดยใช้ชื่อว่าการกระทำอันไม่เป็นอเมริกา (Un American Acts)²² ชื่อเต็มว่า Un-American Activities Committee คือไม่ “จงรักภักดี” และ “ล้มล้างระบอบการปกครอง” เพื่อกำจัดพวกที่เห็นต่างจากตน อิทธิพลของลัทธินี้สร้างความระแวงและความแตกแยกให้แก่สหรัฐอเมริกาเป็นอย่างมาก แม้จะเป็นประโยชน์ให้แก่การเมืองฝ่ายขวา แต่กลับไปละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของชาวอเมริกัน โดยเฉพาะปัญญาชนที่ออกมาเรียกร้องความไม่เป็นเหตุเป็นผลของลัทธิต

หากการต่อสู้ในสงครามเย็นคือการต่อสู้กันทางด้านอุดมการณ์ทางการเมืองการปกครองระหว่างโลกเสรีนิยมและระบอบคอมมิวนิสต์ ลัทธิตแมกคาร์ธีย์หรือการกลัวสีแดงที่เกิดขึ้นสูงสุดในสหรัฐอเมริกาในช่วง ค.ศ. 1950-1954 นั้นน่าจะเป็นผลงานที่ดีของโฆษณาชวนเชื่อที่ได้ผลที่สุดในช่วงที่โลกการเมืองสมัยใหม่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

แม้สถานการณ์ความขัดแย้งจะเลวร้ายลงเรื่อยๆ แต่ ไมเคิล ยาฮูดะ (Michael Yahuda) ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า ถึงแม้สถานการณ์ตึงเครียดระหว่างสหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐประชาชนจีนดำเนินเรื่อยมา แต่หลายครั้งที่เหมาเจ๋อตุงและโจวเอินไหล (Zhou Enlai) พยายามที่จะประสานความร่วมมือระหว่างจีนและสหรัฐอเมริกาจากเหตุผลทางด้านเศรษฐกิจและต้องการเป็นอิสระจากสหภาพโซเวียต อีกทั้งสหรัฐอเมริกาเองก็หวังตัดความสัมพันธ์ระหว่างกรุงปักกิ่งและมอสโกลง²³ แต่แล้วความหวังดังกล่าวของสหรัฐอเมริกาและจีนต้องสิ้นสุดลง เมื่อเหมาเจ๋อตุงประกาศสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนขึ้นในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1949 และอีกเพียง 9 เดือนต่อมา สงครามเกาหลีได้เริ่มขึ้นในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1950 ถือเป็นจุดสิ้นสุดของความสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่าย เข้าสู่ยุคการเกลียดกลัวคอมมิวนิสต์ (Anti-Communist hysteria) ของสหรัฐอเมริกา ที่ถูกจุดประกายขึ้น แมกคาธิร์ จากข้อเสนอของ โรเบิร์ต เอช จอห์นสันที่ว่าความเกลียดกลัวของสหรัฐอเมริกานั้นเกินจริง เพราะแท้ที่จริง

²² สุวิมล รุ่งเจริญ, “บทบาทของนักหนังสือพิมพ์ในการเมืองไทย ระหว่าง พ.ศ.2490-2501” (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526), หน้า 145.

²³ Michael Yahuda, *The International Politics of the Asia-Pacific 1945-1950*, pp. 34-35.

แล้วการที่ประเทศประเทศหนึ่งจะกลายเป็นคอมมิวนิสต์นั้นมักเกิดจากความขัดแย้งของอำนาจหรือข้อ การเมืองภายในประเทศมากกว่า²⁴ ไม่เพียงแต่กรณีของโลกที่สามตามที่จอห์นสันยกขึ้นมาเท่านั้น แม้กระทั่งกรณีของจีนเอง การเข้ามาแทรกแซงในสงครามกลางเมืองจีนของสหรัฐอเมริกาแทบไม่มีผล ต่อความเปลี่ยนแปลง เท่ากับปัญหาภายในที่ค้างคาของจีนมาตั้งแต่ยุคสงครามฝิ่น หรือยุคจักรวรรดิ นิยมญี่ปุ่นก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2²⁵ สอดคล้องกับข้อเสนอของสิทธิพล เครือรัฐติกาล ที่ชี้ว่าช่วงครึ่ง แรกของศตวรรษที่ 20 อาจถือได้ว่าเป็นยุคที่มีตมที่สุดในประวัติศาสตร์จีนสมัยใหม่ เพราะเหตุการณ์ ความไม่สงบของสถานการณ์การเมืองภายใน เริ่มต้นตั้งแต่กรณีนักมวยอันแสดงถึงความล้มเหลวของ ราชสำนักชิงในการปรับตัวเพื่อรับมือกับภัยลัทธิจักรวรรดินิยม ถึงแม้ว่าหลังจากเหตุการณ์นั้น ราช สำนักชิงจะทำการปฏิรูปอย่างจริงจังก็ตาม หากแต่ผลของการปฏิรูปจุดชนวนไปสู่การปฏิวัติโค่นล้ม สถาบันจักรพรรดิอันเก่าแก่ของจีนในที่สุด การปฏิวัติยังตามมาด้วยยุคสงครามกลางเมืองระหว่างขุน ศึกและการรุกรานจากจักรวรรดินิยมญี่ปุ่น แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นยุคเติบโตของกระแสชาตินิยมและ ภูมิปัญญาที่จะหาระบบการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ของประเทศจีน พรรคการเมืองที่ดั่งขึ้นในยุคนี้อย่างก้าวมันตั้ง²⁶ และพรรคคอมมิวนิสต์จีนต่างพยายามนำเสนอทางออก ให้แก่ประเทศด้วยกันทั้งสิ้น อย่างไรก็ตาม การที่ผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์จีนสามารถเข้าถึงต้นตอของ ปัญหาสังคมจีนได้นั้น นับเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ในที่สุดแล้วพรรคคอมมิวนิสต์สามารถเข้ายึดอำนาจรัฐ ได้สำเร็จใน ค.ศ. 1949²⁷

3.4 สถานะของสาธารณรัฐประชาชนจีนในสงครามเกาหลี

จีนยกระดับความสำคัญของตนเองขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จากจำนวนประชากรและ พื้นที่ดินแดนอันกว้างใหญ่ติดอันดับสามในโลก และในปลายทศวรรษ 1940 และต้นทศวรรษ 1950 เหมาเจ๋อตุงได้นำจีนเข้าร่วมกับสหภาพโซเวียต เป็นเหตุให้สหรัฐอเมริกาเข้ามาสกัดกั้นอิทธิพลของ ระบอบคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชีย รัฐบาลสหรัฐอเมริกาจัด-ทำรายงานที่รู้จักกันในชื่อเอ็นซีเอส 68 (NCS 68) และนโยบายปิดล้อม ซึ่งกล่าวกันว่าเป็นโครงการที่ระดมใช้ทรัพยากรมากที่สุดใ

²⁴ Robert H. Johnson, "Exaggerating America's Stakes in the Third World Conflicts," *International Security* 10, 3 (Winter 1985-1986): 32-68

²⁵ "East Asia The Modern Transformation," *A History of East Asian Civilization* Vol. 2, p.717.

²⁶ ใช้ตามหนังสือ สิทธิพล เครือรัฐติกาล.

²⁷ สิทธิพล เครือรัฐติกาล, *ประวัติศาสตร์จีนสมัยใหม่* (กรุงเทพฯ:ชวนอ่าน, 2555), หน้า 96.

ประวัติศาสตร์สหรัฐอเมริกา²⁸ จนกระทั่งความพยายามในการยับยั้งคอมมิวนิสต์ขยายตัวเป็นสงครามเกาหลีและสงครามเวียดนาม

เมื่อสงครามเย็นเริ่มต้นในคาบสมุทรเกาหลี จีนกลายเป็นคู่ต่อสู้ทางอุดมการณ์ทางการเมืองของสหรัฐอเมริกา เมื่อสาธารณรัฐประชาชนจีนเข้าร่วมสงครามเกาหลีในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1950 เหมาเจ๋อตุงประกาศว่าต้องการชัยชนะเหนือสหรัฐอเมริกาในสงครามเกาหลี โดยใช้คำขวัญในการเข้าร่วมสงครามครั้งนี้ว่า “ต่อต้านสหรัฐอเมริกา! สนับสนุนเกาหลี!” (Resist America! Assist Korea!) “พิทักษ์ชาติ! พิชัยบ้านของเรา!” (Defend our nation! Defend our home!) และ “กระแทกสหรัฐอเมริกาผู้โอหัง!” (Beat American Arrogance!)²⁹

การประกาศคำขวัญในการต่อต้านสหรัฐอเมริกาทำให้เห็นว่าหลังประกาศตั้งสาธารณรัฐแล้ว จีนมีความมั่นใจที่จะประกาศตัวเป็นผู้นำคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคนี้ เนื่องด้วยเหมาเจ๋อตุงสามารถนำแนวทางการปฏิวัติของตนเข้ามาแทนที่แนวทางของสหภาพโซเวียตที่เคยใช้ในจีนได้สำเร็จ สิทธิพลอธิบายไว้ว่าความมั่นใจของจีนคอมมิวนิสต์ เกิดจากการเดินทัพทางไกล (Long March) ของพรรคคอมมิวนิสต์ใน ค.ศ. 1934-1936³⁰ ซึ่งได้สร้างความเชื่อมั่นให้แก่เหมาและสมาชิกพรรคว่า การที่พลพรรคราว 10,000 คนที่รอดชีวิตจากการเดินทัพทางไกลนั้น มีจิตวิญญาณแห่งการปฏิวัติ อุปสรรคทางกายภาพใดๆ ก็ไม่อาจขัดขวางหนทางแห่งการปฏิวัติได้ ความเชื่อมั่นนี้มีอิทธิพลไม่น้อยต่อการดำเนินนโยบายทั้งภายในและต่างประเทศของเหมาหลัง ค.ศ. 1949

แม้ต่อมาจะมีการเจรจาร่วมกันระหว่างสหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐประชาชนจีนเพื่อยุติสงครามเกาหลีในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1951 แต่ทั้งสองฝ่ายกลับยังคงตรึงกำลังกองทัพไว้ในพื้นที่ จนเกิดการปะทะครั้งใหม่ที่เคซอน (Kaeson)³¹ สงครามเกาหลีจึงดำเนินมาจนกระทั่ง ค.ศ. 1953 จึงนับได้ว่าสงครามเกาหลีได้ส่งผลให้เหมาเจ๋อตุงและคอมมิวนิสต์ของสาธารณรัฐประชาชนจีนกลายเป็นผู้นำในภูมิภาคเอเชีย จีน เจียง (Chen Jian) เสนอว่าการเข้าช่วยเหลือเกาหลีเหนือของจีนนั้น เป็นแผนการของเหมาในการปฏิรูปจีนจากรัฐชาติแบบเก่าให้เป็นประเทศสังคมนิยมใหม่ (A new socialist country) และต้องการทำลายอิทธิพลของตะวันตกที่ครอบงำโครงสร้างทางการเมืองใน

²⁸ John Lewis Gaddis, *Strategies of Containment: A Critical Appraisal of Postwar American National Security Policy* (New York: Oxford University Press, 1982), p.ch.

²⁹ Chen Jian, *Mao's China and The Cold war* (London: The University of North Carolina press, 2001), p. 85.

³⁰ สิทธิพล เจริญรัฐติกาล, ประวัติจีนสมัยใหม่, หน้า 129. การเดินทัพทางไกลของพรรคคอมมิวนิสต์เริ่มในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1934 มีสมาชิกพรรคเข้าร่วมเดินทางถึง 86,000 คน แต่เมื่อเดินทางมาถึงฐานที่มั่นใหม่ที่มณฑลชานซี (Shaanxi) ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1936 เหลือผู้รอดชีวิตราว 6,000 คนเท่านั้น

³¹ ปัจจุบันเป็นเขตอุตสาหกรรมของเกาหลีเหนือ

ภูมิภาคเอเชียด้วยนโยบายต่างประเทศของจีน อีกทั้งจีนต้องการเป็นผู้นำในการปลดปล่อยเกาหลีเหนือให้เป็นอิสระจากความช่วยเหลือและสนับสนุนจากจีน ซึ่งจะมีผลให้เกิดระบบการปกครองแบบใหม่ในภูมิภาคเอเชีย³²

3.5 สถานการณ์คอมมิวนิสต์ของประเทศไทยหลังการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน

หลังจากการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนใน ค.ศ. 1949 นานาชาติประจักษ์ต่ออิทธิพลของจีนคอมมิวนิสต์และตระหนักดีว่าอิทธิพลของพรรคคอมมิวนิสต์ในจีนจะไม่หยุดลงเพียงเท่านั้น พรรคคอมมิวนิสต์จีนได้จัดตั้ง “สำนักงานชาวจีนโพ้นทะเล” ขึ้นที่กรุงปักกิ่ง เชื่อกันว่าเพื่อปกป้องชาวจีนในต่างประเทศ และชักชวนให้ชาวจีนกลับไปรับใช้ประเทศชาติของตน นโยบายดังกล่าวของสาธารณรัฐประชาชนจีนทำให้รัฐบาลจอมพล ป. เกิดความไม่ไว้วางใจเนื่องจากมีชาวจีนอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นจำนวนมากในขณะนั้นและเชื่อว่ามิชาวจีนบางคนเป็นนักการเมืองชาตินิยม³³ และยังมีชาวจีนจำนวนหนึ่งมีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจไทย

3.5.1 วิกฤตการณ์ของชาวจีนโพ้นทะเล

ในวันที่ 11 ธันวาคม ค.ศ. 1951 จอมพล ป. พิบูลสงครามได้ออกแถลงการณ์นโยบายในการบริหารประเทศต่อรัฐสภาโดยมีใจความและเนื้อหาที่เน้นว่ารัฐบาลจะผดุงระบอบประชาธิปไตยและต่อต้านคอมมิวนิสต์ มีสาระสำคัญดังนี้ (1) จะผดุงรักษาระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ เทิดทูนพระมหากษัตริย์ให้เป็นที่เคารพสักการะต่อไป (2) จะส่งเสริมมิตรอันมั่นคงกับนานาประเทศและปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศ เชิดชูอุดมคติของสหประชาชาติ และยึดมั่นอยู่ในฝ่ายเสรีประชาธิปไตย ต่อต้านคอมมิวนิสต์เพื่อความยุติธรรมสันติสุขของโลก และ (3) จะเคารพยึดถือปฏิญญาสากลของสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิมนุษยชน³⁴

เป็นที่น่าสังเกตว่าการออกแถลงการณ์นโยบายของจอมพล ป. อาจจะเป็นไปเพื่อตอบโต้กับรัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์ เพราะในช่วงแรก รัฐบาลจีนคณะชาติได้ปฏิบัติภารกิจทางจิตวิทยาต่อรัฐบาลกรุงเทพฯ โดยการใช้วิทยุกระจายเสียงกล่าวหาว่ารัฐบาลไทยดำเนินนโยบายบีบบังคับชาวจีนด้วยวิธีการต่างๆ แต่รัฐบาลไทยได้ปฏิเสธข้อกล่าวหาเหล่านั้น³⁵

³² Chen Jian, *Mao's China and The Cold war*, p. 87.

³³ เทียนศรี ตึก, *การต่างประเทศกับเอกราชและอธิปไตย*, หน้า 218.

³⁴ รอง ศยามานนท์, *ประวัติศาสตร์ไทยในระบอบรัฐธรรมนูญ* (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2520), หน้า 324.

³⁵ เทียนศรี ตึก, *การต่างประเทศกับเอกราชและอธิปไตย*, หน้า 218.

ชาวจีน 3 ล้านคนในประเทศไทยเริ่มถูกเพ่งเล็งจากทางการ โดยเฉพาะชาวจีนที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพฯ ถูกกล่าวอย่างเหมารวมว่าเป็น “คอมมิวนิสต์” ซึ่งเป็นอันตรายต่อรัฐไทย³⁶ เช่นเดียวกับพวกยิวในเยอรมนี³⁷ ผู้อาวุโสแห่งสมาคมจีนในประเทศไทยท่านหนึ่งให้สัมภาษณ์กับหนังสือพิมพ์ บางกอกโพสต์ ว่า “พวกเรากังวลเหลือเกินกับการกลับเข้ามาดำรงตำแหน่งของจอมพล ป. เพราะก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 รัฐบาลสยามได้ปฏิบัติต่อชาวจีนเช่นเดียวกับที่ฮิตเลอร์กระทำต่อชาวยิว พวกเราจำเหตุการณ์เหล่านั้นได้ดี และหวังเพียงว่าประเทศจีนจะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวใดๆ กับองค์กรหรือสมาคมที่รัฐบาลของจอมพล ป. เป็นสมาชิก”³⁸

แสดงให้เห็นว่ามีการกระทำอันไม่เป็นมิตรต่อชาวจีนในสมัยจอมพล ป. ดำรงตำแหน่งสมัยแรก ความกังวลของชาวจีนจึงเกิดขึ้นอีกครั้งเมื่อจอมพล ป. ขึ้นดำรงตำแหน่งในสมัยที่ 2 และความกังวลของสมาคมชาวจีนเริ่มเป็นจริงเมื่อรัฐบาลเริ่มเข้มงวดกับสมาคมขนาดเล็กของจีน เช่น โรงเรียนและสมาคม รัฐบาลไทยไม่ยินยอมให้โรงเรียนเอกชนจีนในประเทศไทยใช้ธงชาติจีนคู่กับธงชาติไทย ไม่ว่าจะเป็นธงของจีนแผ่นดินใหญ่หรือจีนก๊กมินตั๋ง รัฐบาลอ้างว่าการนำธงชาติอื่นมาใช้ในสยามผิดข้อตกลงในสนธิสัญญา Sino-Siamese และผิดพระราชบัญญัติธงชาติ ค.ศ. 1936 หากโรงเรียนใดไม่ยอมปฏิบัติตาม รัฐบาลจะทำการปิดโรงเรียนเอกชนเหล่านั้น โดยใน ค.ศ. 1948 รัฐบาลสามารถปิดโรงเรียนเอกชนจีนในเขตกรุงเทพฯ ไป 14 แห่งด้วยกัน³⁹

เหตุผลที่รัฐไทยปิดสถานศึกษาเหล่านั้นคือโรงเรียนเอกชนจีนมักอยู่ภายใต้การดูแลของผู้นำชุมชนที่ได้รับความนิยมนับถือจากชาวจีนในชุมชนนั้นๆ และมักเป็นแหล่งที่ได้รับความนิยมสนับสนุนจากชาวจีนโพ้นทะเลในท้องถิ่น นิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนเพื่อไม่ให้ลืมภาษาและวัฒนธรรมของบรรพบุรุษ ซึ่งเป็นลักษณะทั่วไปของชาวจีนโพ้นทะเล การรวมกลุ่มของชาวจีนในลักษณะนี้เป็นที่เพ่งเล็งจากรัฐบาลเป็นพิเศษ เช่นเดียวกับเหตุการณ์ของนายปอเก็ง นายกสมาคมเกียะกัะจิวเซียงหุ้ย (สร้างประเทศและกู้ท้องถิ่นของจีน) เป็นผู้ริเริ่มและจัดตั้งโรงเรียนเกียนหมิน เพื่อเป็นโรงเรียนจีนให้แก่ชาวจีนในจังหวัดพิษณุโลก แต่ต่อมาถูกลอบสังหารในขณะที่กำลังเรียไ้เงินเพื่อนำไปสร้างโรงเรียน⁴⁰ แม้ตำรวจจะสามารถจับคนร้ายได้แต่ก็ถูกปล่อยตัวไปในที่สุด ถึงแม้จะมีชาวบ้านส่วนหนึ่งสอบถามเกี่ยวกับกรณีการตายของนายปอเก็ง แต่กลับถูกตำรวจสำทับว่า “พวกท่านยังมีใครกล้ามาเป็นหัวหน้าอีก

³⁶ “Victories in China may have Strong Repercussion in the Southeast,” The New York Times (15 May 1949): 15

³⁷ “Chinese Wary of Phibun return,” Bangkok post (28 November 1947): 3.

³⁸ Ibid.

³⁹ “Ire over Chines flag flying,” Bangkok post (9 July 1948): 8.

⁴⁰ หจข., สร 0201.85/6 หนังสือพิมพ์ฉนวนหมินเป้า 6 มีนาคม 1950.

หรือ”⁴¹ ถึงแม้จะเป็นกรณีเดียวที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์จีน แต่จากข่าวจะเห็นได้ว่าหนังสือพิมพ์จีนเริ่มมองเห็นว่ารัฐไทยกำลังพยายามกวาดล้างหัวหน้าชุมชนและผู้นำสมาคมชาวจีนในเมืองไทยจริง

ดังนั้นการปิดโรงเรียนหรือสถานที่รวมกลุ่มอื่นๆ เท่ากับเป็นการปิดโอกาสต่อการรวมตัวของชาวจีนเพื่อจัดตั้งสมาคม หรือเพื่อกิจการทางการเมืองใดๆรัฐบาลไทยเห็นว่าทุกการเคลื่อนไหวทางการเมืองของชาวจีนโพ้นทะเลนั้นต้องสงสัยว่าเป็นการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ แต่เป้าหมายสำคัญของรัฐบาลจอมพล ป. คือนักการเมืองชาตินิยมที่รัฐไทยประเมินว่ามีความคิดเป็นคอมมิวนิสต์ เช่น นายปรีดี พนมยงค์ บุตรชายของนายเสียงซึ่งเป็นคนไทยเชื้อสายจีนแต่ใจ⁴² ผู้นำขบวนการเสรีไทยในสงครามโลกครั้งที่ 2 ผู้ที่มีส่วนให้ประเทศไทยพ้นจากภาวะการเป็นประเทศแพ้สงคราม ซึ่งทำให้เกิดเกียรติภูมิของนายปรีดีสูงเด่นขึ้นมาก หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศไทยบริหารด้วยรัฐบาลพลเรือนที่มีแนวโน้มประชาธิปไตยอย่างมาก นายปรีดีได้รับยกย่องเป็นรัฐบุรุษอาวุโส และมีบทบาททางการเมือง จนกระทั่งวันที่ 24 มีนาคม ค.ศ. 1946 นายปรีดีได้รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยมีพรรคการเมืองที่สนับสนุนคือพรรคสหชีพ พรรคแนวรัฐธรรมนูญ และพรรคอิสระ แต่ในระหว่างที่นายปรีดีดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ได้เกิดเหตุร้ายขึ้น คือวันที่ 9 มิถุนายน ค.ศ. 1946 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 8 ต้องพระแสงปืนและสวรรคต นายปรีดีและคณะรัฐมนตรีได้ขอความเห็นต่อรัฐสภาว่าผู้ที่จะขึ้นครองราชย์สืบสันตติวงศ์ควรได้แก่พระอนุชา เมื่อสภามีมติเห็นชอบแล้ว สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภูมิพลอดุลยเดชได้ขึ้นครองราชย์เป็นพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 9 แต่เหตุการณ์ดังกล่าว ทำให้ศัตรูทางการเมืองของนายปรีดี คือฝ่ายอนุรักษนิยม และพรรคการเมืองฝ่ายค้าน และเผด็จการทหารกล่าวหาว่านายปรีดีเป็นผู้มีส่วนร่วมในกรณีสวรรคต และโจมตีว่าเป็นคอมมิวนิสต์ จนกระทั่งเกิดการรัฐประหารขึ้นในวันที่ 8 พฤศจิกายน ค.ศ. 1947 จนทำให้นายปรีดีต้องลี้ภัยไปยังสาธารณรัฐประชาชนจีน⁴³

⁴¹-เรื่องเดียวกัน.

⁴² สุพจน์ ตำนตระกุล, ชีวิตและงานของ ดร. ปรีดี พนมยงค์ (กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ, 2552) หน้า (21).

⁴³ เรื่องเดียวกัน.

3.5.2 การกำจัดคู่แข่งทางการเมือง

นายปรีดีไปร่วมงานพิธีสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 1949
(ที่มา: (ที่มา: Grossman Nicholas, *Chronicle of Thailand: Headline news since 1946*, p. 40.)

นอกจากชาวจีนโพ้นทะเลกลายเป็นเป้าหมายสำคัญด้วยข้อกล่าวหาเรื่องคอมมิวนิสต์แล้ว กลุ่มบุคคลที่รัฐบาลจอมพลมองว่าเป็นภัยต่อความมั่นคงและพยายามเชื่อมโยงความเป็นคอมมิวนิสต์กับคู่แข่งทางการเมืองของตน เช่น ใน ค.ศ. 1949 คนสนิทของนายปรีดีถูกลอบสังหารในขณะที่ถูกจับกุมตัวด้วยข้อหาร่วมกับฝ่ายคอมมิวนิสต์เพื่อแบ่งแยกดินแดนในภาคอีสานเพื่อ “ก่อการกบฏแบ่งแยกดินแดน” โดยเจ้าหน้าที่ไม่สามารถจับตัวคนร้ายได้ ผู้เสียชีวิตประกอบด้วยนายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม, ดร.ทองเปลว ชลภูมิ อดีตรัฐมนตรี, นายจำลอง ดาวเรือง อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ และนายถวิล อุดล⁴⁴ ซึ่งทั้ง 4 คนเคยเป็นผู้นำเสรีไทย และบางคนเคยเดินทางไปติดต่อกับประเทศจีนมาก่อน

สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ อธิบายว่า ความขัดแย้งระหว่างจอมพล ป. และนายปรีดี พนมยงค์ ค่อยๆ ก่อตัวเมื่อครั้ง จอมพล ป. ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี สมัยที่ 1 คณะราษฎรได้แบ่งออกเป็นสองฝ่าย คือ ฝ่ายทหารนำโดย จอมพล ป. และฝ่ายพลเรือนนำโดย นายปรีดี พนมยงค์ (หลวงประดิษฐธรรม) ในระยะแรกความร่วมมือของทั้งสองฝ่ายได้สร้างเสถียรภาพให้แก่รัฐบาลคณะราษฎร แต่เมื่อภาวะที่ประเทศก้าวเข้าสู่สงครามมหาเอเซียบูรพาและจอมพล ป. มีแนวโน้มอำนาจนิยมมากขึ้น อีกทั้งประกาศเข้าร่วมสงครามและเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่น จนทำให้นายปรีดี ตั้งตนเป็นแกนนำในการต่อต้านญี่ปุ่นและต่อต้านเผด็จการทหารของจอมพล ป. ปรากฏว่าฝ่ายพลเรือนของนายปรีดี เป็นฝ่ายชนะ ซึ่งต่อมาได้จัดตั้งรัฐบาลพลเรือนที่พยายามสร้างระบอบประชาธิปไตยแบบพรรคการเมืองขึ้น แต่ระบอบประชาธิปไตยนั้นกลับถูกคุกคามด้วยปัญหาหลายประการ คือ ประการแรก ฝ่ายนิยมเจ้าและ

⁴⁴ “Pridi-aligned politicians slain,” *Bangkok post* (4 May 1948): 12.

ฝ่ายขุนนางได้ร่วมมือกันเป็นฝ่ายอนุรักษ์นิยมที่ต่อต้านรัฐบาลพลเรือนอย่างรุนแรง ประการที่สอง คือ ความแตกแยกภายในคณะราษฎรเอง ประการที่สาม คือ การเกิดขึ้นของกรณีสวรรคตของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล และประการที่สี่คือ ความตกต่ำของเศรษฐกิจหลัง สงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งนำมาซึ่งการพังทลายของระบอบประชาธิปไตยพลเรือนของยุคปรีดี พนม ยงค์⁴⁵ ซึ่งเช่นเดียวกับ ญัฐพล ใจจริง ที่ชี้ว่า จุดสิ้นสุดของระบอบการเมืองแบบประชาธิปไตยพล เรือนนั้น เกิดจากความร่วมมือของฝ่ายนิยมเจ้าและคณะรัฐประหาร ในการร่วมมือก่อรัฐประหาร ค.ศ. 1947⁴⁶ จนกระทั่ง จอมพล ป. ได้กลับขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเป็นสมัยที่ 2 ภายใต้การ สนับสนุนของคณะรัฐประหารและฝ่ายกองทัพ แต่ความไม่มั่นคงทางการเมืองของจอมพล ป. สมัยที่ 2 เกิดจากรากฐานทางการเมืองและแนวคิดที่แตกต่างกันออกไปของกลุ่มผู้สนับสนุน ปรากฏให้เห็นจาก การเกิดกบฏถึงสามครั้ง ทั้งจากการต่อต้านจากภายในกองทัพ ซึ่งขยายเป็นกบฏเสนานิการ และจาก กลุ่มฝ่ายประชาธิปไตยของนายปรีดี และท้ายสุดจากกบฏแมนฮัตตัน ดังนั้นจึงจะเหลือแค่เพียงฝ่าย อนุรักษ์นิยมเท่านั้นที่ไม่ได้ออกมาก่อการใดๆ⁴⁷

3.6 นโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์: จุดยืนทางการเมืองของไทย

รัฐไทยสามารถนำเสนอให้นานาชาติเห็นว่าตนมีนโยบายสอดคล้องกับตะวันตกในการสกัดกั้น ลัทธิคอมมิวนิสต์ ทำให้สหรัฐอเมริกาและอังกฤษให้ความไว้วางใจในการรับรองรัฐบาลจอมพล ป. นอกจากนี้นโยบายการปราบปรามคอมมิวนิสต์ในประเทศแล้ว ในส่วนของนโยบายต่างประเทศนั้น รัฐ ไทยแสดงออกอย่างชัดเจนว่าใช้นโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ในการที่รัฐบาลจอมพล ป. ให้ความ ร่วมมือกับฝรั่งเศสในการขับไล่องค์การต่อต้านจักรวรรดินิยมฝรั่งเศสหรือ สันนิบาตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Southeast Asia League) รัฐบาลจอมพล ป. ยังดำเนินนโยบายสอดคล้องกับฝรั่งเศสและ สหรัฐอเมริกาในการรับรองรัฐบาลเบาไต (Baodai Government) ซึ่งเป็นรัฐบาลที่รัฐบาลฝรั่งเศส จัดตั้งขึ้นเพื่อต่อต้านกับขบวนการคอมมิวนิสต์ของโฮจิมินห์ (Ho Chi Min) อีกทั้งรัฐบาลไทยไม่

⁴⁵ สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ, “การเคลื่อนไหวทางการเมืองที่ต่อต้านรัฐบาลสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม (พ.ศ. 2491-2500)” (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต, ภาควิชาประวัติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532), หน้า 245-247.

⁴⁶ ญัฐพล ใจจริง, “การเมืองไทยสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ภายใต้ระเบียบโลกของสหรัฐอเมริกา (พ.ศ. 2491-2500)” (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552). หน้า 64.

⁴⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 248.

ลงคะแนนเสียงเพื่อสนับสนุนสาธารณรัฐประชาชนจีนให้เป็นสมาชิกสหประชาชาติ สนับสนุนรัฐบาล นายรีซิงมัน (Rhee sung man) ของเกาหลีใต้จากการสนับสนุนของสหรัฐอเมริกา พร้อมกับสนับสนุน และเข้าร่วมรบในสงครามเกาหลี⁴⁸

งานวิชาการที่ศึกษาบทบาทของรัฐบาลไทยในช่วงต้นทศวรรษที่ 20 ให้ความเห็นว่า หลังจาก ที่พรรคคอมมิวนิสต์ขึ้นปกครองสาธารณรัฐประชาชนจีน รัฐบาลไทยต้องปรับเปลี่ยนนโยบายของตน ให้เข้ากับการเมืองระหว่างประเทศ⁴⁹ ประเทศไทยเลือกที่จะเข้ากับสหรัฐอเมริกาเพื่อรับความช่วยเหลือทางด้านการเงินและอาวุธในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ เนื่องจากรัฐไทยจำเป็นต้องหันเห นโยบายความเป็นกลางไปผูกพันกับมหาอำนาจจากกลุ่มประเทศโลกเสรี การเลือกปฏิบัติเช่นนี้ทำให้ ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลไทยและสหรัฐอเมริกายิ่งแน่นแฟ้นมากขึ้นจากนโยบายต่อต้าน คอมมิวนิสต์

ผลที่เกิดจากความร่วมมือทางด้านการทหารและนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ของทั้งสอง รัฐบาลคือรัฐไทยได้ใช้โอกาสในการนำเสนอรูปแบบการปกครองของรัฐไทยใหม่ต่อนานาประเทศขึ้น ประเทศไทยกลายเป็นรัฐชาติแบบใหม่ ไม่ใช่แค่การเปลี่ยนชื่อจากสยามเป็นประเทศไทยที่ประกาศใช้ อย่างเป็นทางการใน ค.ศ. 1949⁵⁰ แต่มีการนำเสนอความเป็นรัฐชาติของไทยให้หลุดจากภาพลักษณ์ จากประเทศที่เคยเข้าร่วมกับจักรวรรดินิยมญี่ปุ่นในสงครามโลกครั้งที่ 2 อีกทั้งภาพลักษณ์ของเผด็จ การทหารของผู้นำอย่างจอมพล ป. ที่นิยมการทหารแบบฮิตเลอร์ของเยอรมนี รัฐไทยประกาศใช้ ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รัฐไทยกลายเป็นรัฐชาติที่ สมบูรณ์พร้อมที่จะเป็นส่วนหนึ่งของการเมืองสมัยใหม่ ประการแรกคือรัฐไทยยินยอมคืนกัมพูชา ให้แก่เจ้าอาณานิคม ประการถัดมาคือรัฐไทยถือเอาประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุขเป็นหลักของการปกครอง ยกแนวคิดชาตินิยมแบบชาติ ศาสน์ กษัตริย์เป็นจุดยืนยืนยันความเป็น

CHULALONGKORN UNIVERSITY

⁴⁸ เทียนศรี ตึก, การต่างประเทศกับเอกราชและอธิปไตย, หน้า 219. คาดกันว่าหลังจากที่เหมาเจ๋อตุงเส ถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนได้สำเร็จ รัฐบาลสหรัฐอเมริกาก็งบประมาณให้รัฐบาลไทยสูงขึ้นถึง 75 ล้านดอลลาร์ อนุมัติจ่ายเงินที่ญี่ปุ่นเป็นหนี้ไทยในช่วงสงครามโลก 43.7 ล้านดอลลาร์คืนแก่ไทย อีกทั้งหลังจากรัฐบาลไทยลงนาม สนับสนุนรัฐบาลเบาไต สหรัฐอเมริกามอบเงินช่วยเหลือไทยอีก 15 ล้านดอลลาร์ หลังจากไทยประกาศเข้าร่วมใน สงครามเกาหลีไทยได้รับเงินสนับสนุนเพิ่มอีก 10 ล้านดอลลาร์ และธนาคารโลกให้กู้เงินอีก 25 ล้านดอลลาร์ ดู คริส เบ เคอร์ และผาสุก พงษ์ไพจิตร, ประวัติศาสตร์ไทยร่วมสมัย, หน้า 203.

⁴⁹ เช่นงานของ คริส เบเคอร์ และผาสุก พงษ์ไพจิตร, ประวัติศาสตร์ไทยสมัยใหม่ และฉันทพล ใจจริง, การ เมืองไทยสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ภายใต้ระเบียบโลกของสหรัฐอเมริกา (พ.ศ. 2491-2500). ที่ชี้ว่า สหรัฐอเมริกาได้เข้ามาเป็นผู้อุปถัมภ์และได้เข้ามาแทรกแซงการเมืองและเศรษฐกิจของไทยผ่านนโยบายต่อต้าน คอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชีย

⁵⁰ "Siam officially renamed Thailand," Bangkok Post (11 May 1949): 7.

คู่ตรงข้ามของคอมมิวนิสต์ ประการที่สามคือรัฐไทยแสดงการเป็นแหล่งทรัพยากรที่สำคัญในภาวะสงคราม และประการสุดท้ายคือรัฐไทยสามารถแสดงศักยภาพทางการทหารที่พร้อมให้ความร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศได้สำเร็จ

คริส เบเคอร์ และผาสุก พงษ์ไพจิตร อธิบายว่าการเข้ามาของสหรัฐอเมริกาในปี 1946 ไปไกลเกินกว่าการช่วยเหลือเพื่อสนับสนุนนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียและเสนอว่าสหรัฐอเมริกาส่งเสริมการพัฒนา ซึ่งหมายถึงการเจริญเติบโตด้านเศรษฐกิจภายใต้ระบอบทุนนิยมเอกชน และเพื่อให้รัฐไทยมี “ความมั่นคงของชาติ” จึงให้เงินช่วยเหลือจำนวนมาก เพื่อขยายขอบข่ายและกลไกของรัฐชาติที่จะเข้ากำกับและครอบงำสังคมได้กว้างขวางและลุ่มลึกกว่าที่เคยมีมาก่อน⁵¹ อย่างไรก็ตาม การอธิบายของทั้งสองยังคงให้ความสำคัญต่อการอธิบายถึงการเคลื่อนไหวของการเมืองภายในประเทศ เช่นเดียวกับงานของณัฐพล ใจจริงที่เน้นอธิบายถึงความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาเป็นเครื่องมือในการชีวิตอำนาจของผู้ถือครองอำนาจทางการเมือง เช่นกลุ่มสามทหารเสือ⁵²

ดังนั้นหากศึกษาจากหลักฐานอื่นๆ จะทำให้เห็นการต่อรองระหว่างรัฐบาลไทยและรัฐบาลสหรัฐอเมริกา ถึงแม้ว่าสหรัฐอเมริกาจะสามารถเข้ามาแทรกแซงหรือกำหนดทิศทางการเมืองการปกครองของรัฐไทยได้ แต่รัฐไทยเองก็สามารถกำหนดการเมืองของตนได้ วิทยานิพนธ์เล่มนี้จะเน้นหลักฐานจากหนังสือพิมพ์สองหัวคือ The New York Times และ Bangkok Post เพราะเห็นว่าคอมมิวนิสต์ภายในประเทศไทยนั้น เป็นเพียงการสร้างโฆษณาชวนเชื่อหรือสงครามจิตวิทยาเท่านั้น แตกต่างจากพื้นที่อื่นๆ ของภูมิภาคที่คอมมิวนิสต์เกิดจากขบวนการต่อต้านฝ่ายตรงข้าม จนเกิดเป็นสงครามกลางเมืองจริง เช่น ในอินโดจีน และเกาหลี เป็นต้น จึงเห็นว่าผู้ที่มีอิทธิพลและสามารถสะท้อนหรือสร้างโฆษณาชวนเชื่อเหล่านี้ให้ได้ผลมากที่สุดว่าเครื่องมืออื่นน่าจะเป็นหนังสือพิมพ์

แมทธิว ฟิลลิป (Matthew Philips) อธิบายว่าหนังสือพิมพ์ Bangkok Post เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่จัดพิมพ์ขึ้นฉบับแรกในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1946 เป้าหมายหลักของ Bangkok Post คือสนับสนุนการทำงานและประชาสัมพันธ์การดำเนินนโยบายของสหรัฐอเมริกาในประเทศไทย เช่นเดียวกับนิตยสาร ไทมส์ และนิตยสาร ไลฟ์⁵³ สำหรับ The New York Times ถือเป็นหนังสือพิมพ์ที่เป็นเครื่องมือในการโฆษณาชวนเชื่อของรัฐบาลสหรัฐอเมริกามาโดยตลอดจนกระทั่งปัจจุบัน The New

⁵¹ คริส เบเคอร์ และผาสุก พงษ์ไพจิตร, ประวัติศาสตร์ไทยสมัยใหม่, หน้า 197.

⁵² ณัฐพล ใจจริง, “การเมืองไทยสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ภายใต้ระเบียบโลกของสหรัฐอเมริกา (พ.ศ.2491-2500)” (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552).

⁵³ Matthew Philips, Thailand in The cold War (New York: Routledge, 2016) p. 91.

York Times เป็นหนังสือพิมพ์ของกลุ่มชนชั้นสูงในสหรัฐอเมริกายุคสงครามเย็น⁵⁴ ได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากรัฐบาลโดยตรง แตกต่างจากหนังสือพิมพ์หัวอื่นที่ได้รับเงินสนับสนุนจากเอกชนหรือองค์กรอิสระ เชื่อกันว่าหนังสือพิมพ์ฉบับนี้เป็นอาวุธที่ทรงอิทธิพลอย่างหนึ่งของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาในการก่อสงคราม

แม้กระทั่งทัศนคติของนักข่าวภาคสนามของ The New York Times ที่เคยเป็นนักข่าวสงครามในตะวันออกไกล เช่น ทิลแมน เดอร์ดิน (Tillman Durdin) ยังมีความคิดโน้มเอียงในการสนับสนุนรัฐบาลสหรัฐอเมริกาในการก่อสงครามเพื่อยุติลัทธิคอมมิวนิสต์ เดอร์ดินเคยกล่าวว่า

ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นดินแดนที่รัฐบาลสหรัฐอเมริกาไม่เพียงต้องการให้ความช่วยเหลือ ประเทศเอกราชที่เกิดใหม่และรักษาความสงบเท่านั้น แต่กำลังช่วยเหลือประชาชนอีกหลายล้านคนทั้งทางด้านเศรษฐกิจและอื่นๆ ในภูมิภาค เพื่อปรับปรุงการศึกษา สร้างถนน โรงเรียน โรงพยาบาล เชื้อน ซึ่งเท่ากับเป็นการปกป้องกันลัทธิคอมมิวนิสต์ที่เชื่อมโยงกับโชคชะตาของเรา⁵⁵

The New York Times ให้ความสำคัญกับการเป็นพื้นที่แห่งความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรสูงสุดของไทยในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สหรัฐอเมริกามองว่า แหล่งทรัพยากรของไทยกำลังกลายเป็นจุดหมายที่สำคัญของประชาชนชาวจีนจำนวนมากที่อดอยาก ขาดแคลนอันเป็นผลจากการขยายจำนวนประชากรที่ด้อยคุณภาพ และทยอยอพยพลงมาจากตอนใต้ของประเทศ การอพยพลงมาของชาวจีนเหล่านี้จะนำเอาแนวคิดทางการเมืองของจีนแผ่นดินใหญ่มาด้วยเช่นกัน⁵⁶ อีกทั้งการเดินทางมาเยือนประเทศไทยของนายสตีเวนสัน อัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำสหประชาชาติในเดือนเมษายน ค.ศ. 1952 ได้ตอกย้ำความเชื่อดังกล่าวเนื่องจากเขาได้กล่าวในขณะเดินทางมายังประเทศไทยว่า “ข้าพเจ้าไม่สามารถยืนยันความปลอดภัยและสันติภาพของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จากลัทธิคอมมิวนิสต์ได้เลย ทั้งเกาหลีและลาวถูกรุกราน ซึ่งพื้นที่ต่อไปของการรุกรานจากคอมมิวนิสต์นั้นข้าพเจ้าเชื่อว่าจะต้องเป็นประเทศไทย เพราะดินแดนแห่งนี้อุดมไปด้วยข้าว”⁵⁷

⁵⁴ Anthony Moretti, *New York Times Coverage of the Soviet Union's Entrance into the Olympic Games*. [ออนไลน์] 5 พฤษภาคม 2560. ที่มา <http://fitnessforlife.org/AcuCustom/Sitename/Documents/DocumentItem/7783.pdf>

⁵⁵ Tillman Durdin, *Southeast Asia* (New York: Atheneum, 1966), p. 9.

⁵⁶ “What We Do and Don't Know About China,” *The New York Times* (20 May 1951): 1.

⁵⁷ “Stevenson warns Thais,” *The New York Times* (24 April 1953).

ภาพความหิวโหยในสงครามเกาหลีถูกใช้เป็นภาพแทนความอดอยากของประชาชนในประเทศคอมมิวนิสต์ ภาวะขาดแคลนอาหารกระจายไปทั่วโลก โดยเฉพาะสาธารณรัฐประชาชนจีนที่มีประชากรหลายร้อยล้านคน และการมีสงครามกลางเมืองดำเนินมาอย่างยาวนาน⁵⁸ จึงปฏิเสธไม่ได้ว่าหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ทรัพยากรอย่างข้าว ดีบุก และยางเป็นที่ต้องการของตลาดโลกแบบทุนนิยม ทรัพยากรเหล่านี้เป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญของไทยหลังสงคราม ส่งผลต่อฐานะของชาวจีนในประเทศไทย เพราะเจ้าของกิจการเหล่านี้โดยเฉพาะเหมืองแร่และธุรกิจข้าวต่างตกอยู่ในมือชาวจีนโพ้นทะเล โรงสีข้าวที่เป็นของคนไทยแท้มีเพียงราวร้อยละ 15 เท่านั้น แต่เกือบทั้งหมดก็มีชาวจีนเป็นผู้ดำเนินงาน⁵⁹ และทรัพยากรเหล่านี้ยังเป็นสินค้าที่สหรัฐอเมริกาต้องการตามเจตนารมณ์จากการวางแผน “นโยบายปิดล้อม” ของเคนเนดี

ปัญหาที่ใหญ่กว่าเรื่องทรัพยากรที่สร้างความกังวลใจให้แก่สหรัฐอเมริกาคือจอมพล ป. ผู้ที่เคยเป็นพันธมิตรของฝ่ายอักษะในสงครามโลกครั้งที่ 2 จะหันกลับไปร่วมมือกับฝ่ายคอมมิวนิสต์หากได้รับผลประโยชน์ที่น่าพอใจ⁶⁰ เพราะสหรัฐอเมริกาตระหนักว่ากฎหมายของรัฐไทยที่มีต่อชาวจีนโพ้นทะเลนั้นดำเนินไปแบบเปรี้ยวอมหวาน (Sweet-sour)⁶¹ ไม่เด็ดขาด และมีกลุ่มพ่อค้าชาวจีนจำนวนมากที่มีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจของไทย อีกทั้งความอ่อนแอของกองทัพหลังจากเหตุการณ์ก่อกบฏหลายครั้งภายในประเทศ⁶²

สหรัฐอเมริกาเห็นว่าคอมมิวนิสต์ที่รัฐไทยหวาดกลัวนั้นเป็นเพียงการก่อการจลาจลภายในจากกลุ่มชาวจีนที่ไม่ได้มีผลต่อโครงสร้างของการเมืองภายในมากนัก หากรัฐไทยยังคงปกครองด้วยจอมพล ป. ที่ใช้ลักษณะเผด็จการก็สามารถดำรงต่อไปได้⁶³

หลังจากเกิดกบฏแมนฮัตตันที่รัฐบาลเห็นว่าเป็นความร่วมมือของกองทัพเรือและขบวนการคอมมิวนิสต์ในไทย จอมพล ป. ได้ให้สัมภาษณ์กับ *The New York Times* ว่า “ถึงแม้การหยุดยิงในสงครามเกาหลีจะเกิดขึ้น แต่สำหรับดินแดนอันเป็นอยู่ช้ำอู่น้ำ (well-fed) ของเอเชียตะวันออกเฉียง

⁵⁸ ดูภาพดังกล่าวได้ที่ ภาพ ใบปลิวในสงครามเกาหลี, [ออนไลน์], 5 พฤศจิกายน 2560 , แหล่งที่มา <https://ahersko.wordpress.com/category/propaganda>

⁵⁹ สกิลเนอร์ วิลเลียม, สังคมจีนในประเทศไทย: ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์, แปลโดย พรรณี ฉัตรพลรักษ์ และคนอื่นๆ (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย และมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2548), หน้า 348-349.

⁶⁰ “Do it now Man of Thailand,” *The New York Times* (12 November 1950).

⁶¹ Ibid.

⁶² “Southeast Asia worries about Mao’s next move,” *The New York Times* (8 June 1951).

⁶³ Ibid.

ใต้แห่งนี้ กลับเป็นพื้นที่ที่จีนคอมมิวนิสต์กำลังขยายตัว”⁶⁴ หลังจากคำให้สัมภาษณ์ของจอมพล ป. ถูกเสนอออกไป นายสแตนตัน เอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทยออกมาแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณชนต่อเนื่องกันว่า “รัฐไทยมีความสัมพันธ์อันดีกับสหประชาชาติ และรัฐบาลของสหรัฐอเมริกายินดีอย่างที่สุดที่จะให้ความช่วยเหลือแก่นายกรัฐมนตรีในการสกัดกั้นภัยคอมมิวนิสต์ที่อาจเกิดจากชาวจีน 3 ล้านคนในประเทศไทย”⁶⁵

จอมพล ป. ออกมาให้สัมภาษณ์เป็นภาษาอังกฤษกับสื่อต่างประเทศอย่าง บางกอกโพสต์ ว่า “สยามกำลังถูกรุกรานจากคอมมิวนิสต์ที่ถูกผลักดันมาจากชายแดน เช่น ชายแดนทางใต้ของสยาม รัฐบาลต้องรับมือกับขบวนการคอมมิวนิสต์จากมาลายาฝั่งชายแดน”⁶⁶ คิงสเลอร์ แมททิว (Kingsley Mettle) บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ New Statesman and Nation ออกมาแสดงความเป็นห่วงต่อการให้สัมภาษณ์ของจอมพล ป. ว่า “การให้สัมภาษณ์ใดๆ ก็ตามของผู้ว่าในประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กับหนังสือพิมพ์ Bangkok post นั้นฟังต้องระวัง เพราะการพูดหรือแสดงความคิดเห็นนี้อาจนำไปสู่การปะทะของสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต”⁶⁷

เห็นได้ว่าสื่อภาษาอังกฤษทั้ง 2 หัวมีอิทธิพลต่อการสื่อสารระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา เกิดการต่อรองระหว่างรัฐกับรัฐผ่านสื่อ อีกทั้งการให้สัมภาษณ์ในครั้งนั้นเป็นเจตนาของ จอมพล ป. เอง หลังการประกาศว่ามีคอมมิวนิสต์ภายในประเทศและประเทศไทยถูกรุกรานจากคอมมิวนิสต์จากต่างประเทศ รัฐบาลจอมพล ป. ได้รับการสนับสนุนให้จัดตั้งกองทัพพลเรือนแห่งชาติ (a national civilian army) ในภาคเหนือและภาคใต้ร่วมกับกองกำลังตำรวจของมาลายา (the Malayan Auxiliary Police Force) ในการสกัดกั้นอิทธิพลของคอมมิวนิสต์บริเวณชายแดน

รัฐไทยพยายามสร้างภาพให้ตนเองเป็นลูกแกะ⁶⁸ เพื่อให้สหรัฐอเมริกาเห็นว่า รัฐไทยกำลังต้องเผชิญหน้ากับกองกำลังลัทธิคอมมิวนิสต์รอบด้าน จึงทำให้ประเทศไทยกลายเป็นพื้นที่ราบศูนย์กลางในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ขนานด้วยเพื่อนบ้านที่กำลังต่อสู้กับขบวนการเรียกร้องเอกราชกับประเทศอาณานิคมเดิมก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 หากแต่ฝ่ายโลกเสรีเห็นว่าขบวนการพื้นเมืองเหล่านั้นเป็นขบวนการคอมมิวนิสต์

⁶⁴ “Thai Premier score red China on tactics,” The New York Times (14 July 1951).

⁶⁵ Ibid.

⁶⁶ “Firm Against Reds,” Bangkok post (25 June 1948).

⁶⁷ Ibid.

⁶⁸ “Southeast worries about Mao’s next moves,” The New York Times (8 July 1951).

การขยายตัวของคอมมิวนิสต์

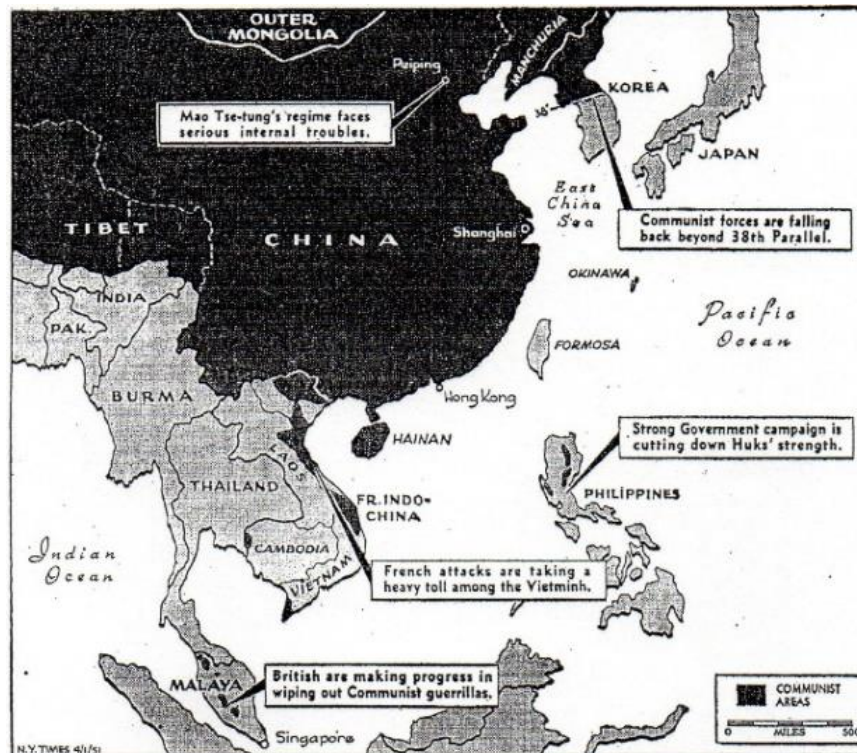
(ที่มา: The New York Times, 8 July 1951)

แผนที่ด้านบนแสดงการขยายตัวของคอมมิวนิสต์และการถูกประชิดด้วยคอมมิวนิสต์ของรัฐไทย ทั้งทางเหนือและตะวันออกจากอินโดจีน ตะวันตกจากพม่า และทางใต้จากมาลายา ทำให้รัฐไทยได้รับความช่วยเหลือจากนโยบายปิดล้อมของสหรัฐอเมริกา เพื่อสกัดกั้นการขยายตัวของคอมมิวนิสต์ โดยเฉพาะจากจีนแผ่นดินใหญ่และศูนย์กระจายอาวุธบางส่วนของสหภาพโซเวียตที่อยู่ภายในกรุงเทพฯ ซึ่งคาดกันว่าอาวุธเหล่านี้จะส่งไปยังอินโดจีน มาลายา อินเดีย จีนแผ่นดินใหญ่ และญี่ปุ่น⁶⁹ นำไปสู่การออกพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง ค.ศ. 1950 เพื่อจำกัดจำนวนคนต่างด้าวที่จะเข้าเมือง และได้ขึ้นค่าธรรมเนียมคนต่างด้าว ซึ่งมีเป้าหมายสำคัญคือควบคุมจำนวนชาวจีนโดยเฉพาะ⁷⁰

เห็นได้ว่าการใช้เขตแดนระหว่างรัฐกับรัฐเป็นตัวบ่งชี้ของการข้ามแดนของขบวนการคอมมิวนิสต์ ดินแดนของรัฐไทยเป็นประเทศเดียวที่ไม่มีประเทศเจ้าอาณานิคมเก่าเข้ามาควบคุมหรือต่อสู้กับกลุ่มคอมมิวนิสต์พื้นเมืองดังที่เกิดในประเทศเพื่อนบ้าน

⁶⁹ “Do-it-Now Man in The ‘Never mind Land’,” *The New York Times* (12 November 1950).

⁷⁰ วิวัฒน์ คติธรรม, *กบฏสันติภาพ* (กรุงเทพฯ: คบไฟ, 2535), หน้า 155.

แผนที่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
(ที่มา: *The New York Times*, 1 April 1951)

แผนที่ด้านบนจาก *The New York Times* ค.ศ. 1951 จากสำนักงานข่าวของสหรัฐอเมริกา แสดงให้เห็นว่าสหรัฐอเมริกา รับรองเขตแดนและเอกราชของรัฐไทยอย่างชัดเจนผ่านสื่อ แตกต่างจาก อินโดจีนและมาลายาที่สหรัฐอเมริกายังให้การสนับสนุนประเทศอาณานิคมเดิมในการสกัดกั้น คอมมิวนิสต์ และประเทศอาณานิคมเหล่านี้ต่างมีปัญหาข้อพิพาทเรื่องดินแดนกับสยามตั้งแต่ก่อนและ ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่กลับไม่มีอำนาจใดหรือสามารถใช้ข้ออ้างใดเพื่อจะเข้ามาจัดการกับ อิทธิพลของคอมมิวนิสต์ภายในรัฐไทยได้ เว้นแต่สหรัฐอเมริกา

นโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์กลายเป็นแรงขับเคลื่อนนโยบายการต่างประเทศของรัฐไทยอย่าง สำคัญเมื่อจอมพล ป. ประกาศสงทหาร 4,000 นายเข้าร่วมสงครามเกาหลี

คอมมิวนิสต์เป็นลัทธิการปกครองอันหนึ่ง ซึ่งต้องการทำลายลัทธิเก่าที่มีอยู่ในปัจจุบัน เป็นการ ตรงข้ามกับลัทธิประชาธิปไตยของเราที่ใช้ปกครองอยู่ทุกวันนี้ ... กล่าวคือ (ลัทธิคอมมิวนิสต์ – ผู้เขียน) ให้พระมหากษัตริย์หมดไป ศาสนาหมดไป ... เมื่อองค์การสหประชาชาติขอร้องให้เรา ช่วย รัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ตอบรับสนองที่จะส่งกำลังทหารไปช่วยเป็น ประเทศแรก ทำให้ประเทศของเราได้รับความช่วยเหลือและได้รับความยกย่องจากบรรดาประเทศ

ต่างๆ ว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่รักสงบและรักสันติภาพและเป็นประเทศที่ยึดหลักองค์การสหประชาชาติ⁷¹

สุนทรพจน์ข้างต้นของจอมพล ป. ที่กล่าวเมื่อวันที่ 7 ตุลาคม ค.ศ. 1950 สร้างความพอใจให้ประเทศฝ่ายโลกเสรีเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีจดหมายแสดงความชื่นชมมายังจอมพล ป. ว่า “สุนทรพจน์ที่นายกรัฐมนตรีได้กล่าวแก่ทหารไทยที่จะไปรบในสงครามเกาหลีนั้น ทางกระทรวงการต่างประเทศคิดว่าเป็นสุนทรพจน์ที่ดีที่สุดของนายกรัฐมนตรีไทยที่เคยกล่าวมา”⁷² ความชื่นชมจากสหรัฐอเมริกาต่อสุนทรพจน์ของจอมพล ป. ถูกส่งไปยังเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงวอชิงตัน จนเนื้อความเหล่านี้กลายเป็นต้นแบบของนักการทูตในต่างประเทศในเวลาต่อมา

ผู้นำของรัฐไทยประกาศตัวต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างเป็นทางการ ซึ่งเป็นจุดสำคัญยิ่งของการเมืองไทยในการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองระหว่างประเทศโดยการให้ทหารในสงครามระดับนานาชาติ หลังจากที่รัฐไทยประกาศทิศทางทางการเมืองอย่างเป็นทางการในการส่งทหารเข้าร่วมสงครามเกาหลี ส่งผลทำให้ศัตรูของรัฐไทยอย่างคอมมิวนิสต์เกิดตัวตนเป็นรูปธรรม การส่งทหารเข้าร่วมสงครามทำให้มโนทัศน์ความเป็นไทยที่ต่อต้านคอมมิวนิสต์ชัดเจนขึ้น เพราะ ความเป็นไทยของแนวคิดชาตินิยมก่อนหน้านี้ที่อยู่บนพื้นฐานความเป็นชาติร่วมกันของคนไทยยังคงมีน้อยหรืออาจจะเกิดขึ้นเฉพาะกลุ่มชนชั้นนำ แต่การจัดส่งทหารที่มาจากกาเปิดรับสมัครทหารอาสาจากทั่วประเทศนั้น เท่ากับเป็นการสร้างมโนทัศน์ของความเป็นเราและความเป็นชาติให้เกิดขึ้นทั่วประเทศ อีกทั้งการขยายตัวของสื่อวิทยุและสิ่งพิมพ์ในช่วงเวลาดังกล่าวสามารถสร้างศัตรูร่วมและสร้างจินตนาการความเป็นชาติร่วมกันได้ง่ายกว่าในอดีต⁷³

อีกทั้งสหประชาชาติได้ให้การสนับสนุนและสร้างโฆษณาชวนเชื่อปราบปรามคอมมิวนิสต์ในรูปแบบรายการวิทยุชื่อ “พวกเราคือความมุ่งมั่นในเกาหลี” (We are committed in Korea) โดยเฉพาะประเทศไทยเท่านั้น รายการนี้กระจายเสียงไปทั่วโลกอีก 27 ภาษา ออกอากาศ 7 วัน วันละ 24 ชั่วโมงเนื้อหาสำคัญส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องของการเมืองในช่วงสงคราม แต่เนื่องด้วยบริบททางการเมืองของแต่ละประเทศแตกต่างกัน จึงทำให้ประเทศไทยและหลายๆ ประเทศ สามารถรับเอาสื่อวิทยุของสหประชาชาติมาออกอากาศได้เป็นครั้งคราวเท่านั้น ต่อมารายการวิทยุดังกล่าวถูกแปลให้เป็นชื่อ

⁷¹ หจข., กต. 2.1/254, คำปราศรัยของจอมพล ป. พิบูลสงคราม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม กล่าวแก่ทหารที่ไปรบในนามกองทหารสหประชาชาติ ณ สาธารณรัฐเกาหลี ในวันเสาร์ ที่ 7 ตุลาคม 1950.

⁷² หจข., กต. 2.1/254, สุนทรพจน์ของท่านนายกรัฐมนตรี.

⁷³ ศึกษาเพิ่มเติมได้จาก นิธิ เอียวศรีวงศ์, ชาติไทย, เมืองไทย, แบบเรียนและอนุสาวรีย์ : ว่าด้วยวัฒนธรรม, รัฐ และรูปการณ์จิตสำนึก (กรุงเทพฯ: มติชน, 2557), หน้า 40-75.

ภาษาไทยว่า “เสียงของอเมริกา” (voice of America) โดยการสนับสนุนของพระองค์วรวงศ์ เวกอัครราชทูตประจำกรุงวอชิงตัน เนื้อหาในรายการส่วนใหญ่พระองค์วรวงศ์ ทรงร่างขึ้นด้วยพระองค์เอง วัตถุประสงค์ของรายการวิทยุของสหประชาชาติและพระตำหนักการเมืองของพระองค์ ดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน เช่น

เรามีทหารพี่น้องของเราพร้อมรบอยู่กับทหารของสหประชาชาติในเกาหลี ... ทหารพี่น้องของเราไปร่วมรบ ... ก็เพื่อรักษาไว้ซึ่งหลักความมั่นคงร่วมกันตามกฎบัตรแห่งสหประชาชาติ ... ภัยที่คุกคามอยู่ในเกาหลีนั้นเป็นภัยเดียวกับที่คุกคามอินโดจีนและพม่าและทางอื่นๆ ทั่วโลก และภัยคอมมิวนิสต์นี้เป็นทั้งภัยภายนอกคือภัยคุกคาม ภัยภายในคือภัยก่อวินาศกรรม ... รัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตระหนักต่อข้อเท็จจริงว่าลัทธิคอมมิวนิสต์ขัดกับหลักมูลของไทยคือหลักแห่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ ฉะนั้นจึงดำเนินนโยบายต่อสู้ภัยคอมมิวนิสต์⁷⁴

ดังนั้น รัฐบาลไทยสามารถสร้างตัวตนอย่างชัดเจนในแผนที่โลก และทำให้คอมมิวนิสต์กลายเป็นศัตรูคู่ตรงข้ามกับความเป็นไทย ซึ่งจำเป็นต่อสถานะของประเทศในเวลาดังกล่าว หากเพียงแต่รัฐบาลไทยใช้วิธีโจมตีรัฐบาลของเหมาว่าเป็นประเทศที่โหดร้ายและป่าเถื่อน ภาพความอดอยากของผู้คนในจีน ผู้บริสุทธิ์ ทหารล้มตายในสงครามเกาหลี ประชาชนบ้านแตกสาแหรกขาด ความโหดร้ายต่าง ๆ เหล่านี้ รัฐบาลไทยประโคมใส่มนต์ของความไม่สงบในคอมมิวนิสต์จีนให้ประชาชน ซึ่งเป็นผลร้ายต่อคนจีนโพ้นทะเลในประเทศไทยด้วย

จากสิ่งที่จับต้องไม่ได้เป็นสิ่งที่สามารถจับต้องได้ ความหวาดกลัวของประชาชนกลายเป็นเครื่องมืออ้างความชอบธรรมในการหยุดยั้งการเคลื่อนไหวนั้นๆ ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น ค.ศ. 1950 หลังจากที่รัฐบาลไทยได้ส่งทหารเข้าร่วมสงครามเกาหลีแล้ว รัฐบาลเห็นชอบกับสหรัฐอเมริกาในการทิ้งระเบิดในแมนจูเรีย รัฐบาลไทยอ้างว่าการทิ้งระเบิดในแมนจูเรียจะสามารถหยุดยั้งกำลังทหารของจีนคอมมิวนิสต์ที่จะบุกเข้าเกาหลีได้ รัฐบาลจะทำทุกทางเพื่อรักษาชีวิตทหารไทยในคาบสมุทรเกาหลีถึง 1,200 นาย การสกัดกั้นเสียที่แมนจูเรียเท่ากับเป็นการรักษาชีวิตทหารไทย⁷⁵

เมื่อความไม่สงบในภูมิภาคเชื่อมโยงกับการเมืองภายในของประเทศไทย รัฐบาลเห็นความยุ่งเหยิงหรือการก่อการใดๆ ก็ตามที่เกิดขึ้นในลักษณะต่อต้านอำนาจของรัฐบาลคือคอมมิวนิสต์ รัฐบาลใช้อำนาจในการจัดการบุคคลที่ต่อต้านอำนาจของตน จนกระทั่งกวาดล้างนักเคลื่อนไหวอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็น นักวิชาการ นักศึกษา นักข่าว หนังสือพิมพ์ และนักการเมืองท้องถิ่น มีประชาชนจำนวนหนึ่งออกมา

⁷⁴ หจข., สบ. 19.2/16, สคริปต์รายการวิทยุ เสียงของอเมริกา.

⁷⁵ “Thais would support Manchuria bombing,” *The New York Times* (7 December 1950).

ประท้วงการทำงานของรัฐบาล จอมพล ป. ว่านำประเทศสู่การเป็นเมืองขึ้นของจักรวรรดินิยมอเมริกา (American imperialism) เช่น กลุ่มประชาธิปไตยแห่งชาติ (National democratic common front) ที่ประกอบด้วย ชนชั้นแรงงาน นักเรียนนักศึกษา และนักวิชาการ ทั้งนี้ สหรัฐอเมริกามองว่ากลุ่มเคลื่อนไหวเหล่านี้เป็นเพียงแค่กลุ่มก่อวินาศกรรมที่หลงเชื่อโฆษณาชวนเชื่อจากสถานีวิทยุปักกิ่ง ได้รับแรงกระตุ้นอย่างสูงจากพรรคคอมมิวนิสต์จีนและได้รับอิทธิพลมาจากกลุ่มสันติภาพแห่งสต็อกโฮล์ม (Stockholm peace)⁷⁶ ซึ่งความกังวลดังกล่าวของสหรัฐอเมริกาน่าจะเป็นผลพวงมาจากการพบกันระหว่างหลู่ เชาชี (Liu Shaoqi) และโจเซฟ สตาลิน (Joseph Stalin) ในเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม ค.ศ. 1949 เพื่อหารือแนวทางการปฏิวัติในภูมิภาคเอเชีย จากการพูดคุยครั้งนี้ทำให้สหภาพโซเวียตรับหน้าที่เป็นศูนย์กลางของการปฏิวัติชนชั้นแรงงาน (the center of national proletarian revolution) และสาธารณรัฐประชาชนจีนรับหน้าที่การปฏิวัติภูมิภาคเอเชียตะวันออก (Eastern revolution)⁷⁷ ผลของข้อตกลงนี้ทำให้จีนเข้ามาสนับสนุนโฮจิมินห์ในเวียดนาม และในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1950 จีนได้กลายเป็นทหารแนวหน้าในสงครามเกาหลี

เห็นได้ว่าการเคลื่อนไหวทางการเมืองใดๆ ภายในประเทศไทย หากขัดกับอำนาจรัฐบาลต่าง ถูกตั้งข้อหาการกระทำแบบคอมมิวนิสต์ วิวัฒน์ คติธรรมนิത്യ์เสนอไว้ว่าสภาวะดังกล่าวเกิดจากความรู้ต่อระบอบการเมืองแบบต่างๆ ความรู้ถูกจำกัดและการกีดกันจากเบื้องสูง ตั้งแต่การบังคับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยคอมมิวนิสต์ ค.ศ. 1933 (พ.ศ. 2476) ซึ่งทำให้การศึกษาเผยแพร่แนวคิดหรือทฤษฎีการเมืองแบบอื่น เช่น มาร์กซิสม์แทบจะเป็นไปไม่ได้ เมื่อมาถึงยุคสงครามเย็น ทำให้ความรู้ต่างๆ และการวิจารณ์วิเคราะห์สังคมบางส่วนตกอยู่ภายใต้การขังของขบวนการคอมมิวนิสต์ไทย จากการออกเผยแพร่ความรู้อย่างกว้างขวางทั้งจากการจัดตั้งสำนักพิมพ์และหนังสือพิมพ์⁷⁸ เหล่านี้ส่งผลให้ขบวนการเคลื่อนไหวต่างๆ ของประชาชนถูกจับตาด้วยข้อกล่าวหาเหล่านี้จากองค์ความรู้อันแคบของการศึกษาของไทยเอง

สุดท้าย ขบวนการประชาธิปไตยแห่งชาติถูกเหมารวมว่าเป็นการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ร่วมกับกลุ่มการเคลื่อนไหวอื่นๆ การเคลื่อนไหวของมวลชนเพื่อประท้วงการทำงานของรัฐบาลจอมพล ป. เริ่มขยายตัวมากขึ้น ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1952 หน่วยตำรวจรักษาความปลอดภัยได้เข้าจับกุมกลุ่มการเคลื่อนไหวที่ใช้ชื่อว่า “ขบวนการสันติภาพ” ที่ลุกขึ้นประท้วงการทำงานของรัฐบาล และต่อต้านการส่งทหารเข้าร่วมในสงครามเกาหลี ขบวนการนี้จัดตั้งขึ้นเมื่อเดือนเมษายน ค.ศ. 1951 มีนายเจริญ สืบแสง เป็นประธานกรรมการ รัฐบาลอ้างว่ากลุ่มเคลื่อนไหวนี้ได้รับการสนับสนุนจากจีน

⁷⁶ “RED’s propaganda turns on Thailand,” *The New York Times* (27 November 1950).

⁷⁷ Chen Jian, *Mao’s China and the Cold War*, p.3.

⁷⁸ วิวัฒน์ คติธรรมนิത്യ์, *กบฏสันติภาพ*, หน้า 78.

คอมมิวนิสต์ และกำลังคิดแผนการเพื่อล้มรัฐธรรมนูญ มีผู้เข้าร่วมเป็นอดีตนักการเมือง นักเรียน นักข่าว นักวิชาการ ชาวนา และสมาชิกครอบครัวพนมยงค์ นักข่าวจากหนังสือพิมพ์ บางกอกโพสต์ ตั้งข้อสังเกตว่าผู้ร่วมขบวนการที่ถูกจับกุมนั้นมีจำนวนชาวจีนโพ้นทะเลในกรุงเทพฯ เป็นจำนวนมาก เป็นไปได้ว่ารัฐบาลจงใจกวาดล้างชาวจีนในกรุงเทพฯ โดยเฉพาะ อีกทั้งกลุ่มผู้ประท้วงอาจจะได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มสันติภาพในจีน ของเหมา เจ๋อตุงโดยตรง⁷⁹ พลเอกเผ่า ศรียานนท์ อธิบดีกรมตำรวจแห่งชาติออกแถลงการณ์เกี่ยวกับเหตุการณ์ครั้งนี้ว่า

เป็นการจับกุมพรรคคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย ที่ขณะนี้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว รัฐบาลจึงต้องเร่งออกกฎหมายควบคุมการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ คือ ผู้ใดประกอบการเป็นคอมมิวนิสต์ จะถูกจำคุกตั้งแต่ 10 ปี ขึ้นไป ผู้ใดให้การสนับสนุน เงิน ที่พัก จำคุกตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป ได้แต่หวังว่าร่างกฎหมายฉบับนี้จะผ่านความเห็นชอบจากรัฐสภาอย่างรวดเร็ว เพราะขณะนี้พรรคคอมมิวนิสต์ของไทย ได้รับความช่วยเหลือจากมอสโกและปักกิ่ง ซึ่งกำลังวางแผนลักพาตัวและฆ่าพระมหากษัตริย์ เพื่อให้ประเทศไทยสิ้นสุดการปกครองแบบราชาธิปไตย โดยแผนการของพรรคคอมมิวนิสต์ จะดำเนินการในวันที่ 31 ธันวาคม นี้ กรมตำรวจจึงจำเป็นต้องจับกุม คุณหญิงพูนสุข ภริยาของปรีดีไว้ เนื่องจากเป็นผู้นำขบวนการของพรรคคอมมิวนิสต์ในกรุงเทพฯ ที่ประกอบด้วยคนไทยราว 2,000 และชาวจีนราว 10,000 คน ซึ่งขณะนี้ทางรัฐบาลได้มีรายชื่อไว้ทั้งหมดแล้ว⁸⁰

แต่ข้อกล่าวหาของรัฐบาลกับคำแถลงการณ์ของประธานกรรมการสันติภาพนั้นกลับตรงกันข้าม นายเจริญ สืบแสงให้สัมภาษณ์กับสถานีวิทยุปักกิ่งว่า

คณะกรรมการนี้ก่อตั้งขึ้นด้วยความร่วมมือของนักเรียนในประเทศไทยเป็นส่วนมาก และมีนโยบายสนับสนุนเช่นลงนามสนับสนุนสันติภาพสากล ซึ่งในเวลา (1951) ในประเทศไทยมีจำนวนถึง 13,800 คนแล้ว ... การสนับสนุนสันติภาพในประเทศไทยได้รับการชูเชิญและแอนตี้จากรัฐบาลเป็นอย่างมาก ... แต่อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการจะดำเนินการต่อไปโดยไม่หวั่นเกรงต่ออิทธิพลใดๆ ทั้งสิ้น คณะกรรมการได้มีหนังสือถึงหลวงพิบูลและสมาชิกรัฐสภา ใ้ห้คงให้ความช่วยเหลือกับอเมริกาโดยสิ้นเชิง และถอนทหารกลับจากเกาหลีทั้งหมด⁸¹

⁷⁹ “Massive crackdown launched against local ‘reds’,” Bangkok post (10 November 1952).

⁸⁰ “Police chief reveals communist plot to kidnap King, ‘enslave’ Thais,” Bangkok post (10 November 1952): 12.

⁸¹ หจช., สร.0201.85/7, ข่าวรับฟังจากสถานีวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศที่เกี่ยวกับประเทศไทย ประจำวันที่ 18 พฤษภาคม 1951 สถานีปักกิ่ง คลื่น 19 เมตร เวลา 21.00 น. ภาษาไทย บรรเจิด ฟัง.

แถลงการณ์หลักของขบวนการสันติภาพตั้งแต่เริ่มจัดตั้งคือเรียกร้องให้รัฐบาลหยุดปฏิบัติตามคำสั่งจากสหรัฐอเมริกาและถอนทหารออกจากเกาหลีเท่านั้น เพราะหลังจากที่ประเทศไทยเข้าร่วมกับสหประชาชาติและประกาศตัวเป็นประเทศโลกเสรีที่เข้าไปมีส่วนร่วมในสงครามเกาหลี ประเทศไทยนำเสนอสงครามประหนึ่งว่าสงครามนั้นเกิดขึ้นจริงในประเทศไทย จอมพล ป. มีคำสั่งให้กระทรวงการคลังตั้งงบประมาณให้แก่กระทรวงกลาโหม 50 ล้านบาท ซึ่งยังไม่รวมถึงงบประมาณเมื่อ ค.ศ. 1948 ที่ให้แก่กระทรวงกลาโหมสูงสุดถึง 253 ล้านบาท และงบประมาณค่าซ่อมบำรุงสนามบิน 700 ล้านบาทที่กระทรวงกลาโหมเป็นฝ่ายรับผิดชอบทั้งหมด คณะกรรมการสันติภาพมองว่าการจัดงบประมาณเหล่านี้เป็นการปฏิบัติตามแผนการสงครามตามคำบัญชาของเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำกรุงเทพฯ⁸² แต่รัฐบาลอ้างว่าเป็นการเตรียมตัวเพื่อป้องกันการโจมตีทางอากาศของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในจีน รัฐบาลเชื่อว่าหากสงครามในเกาหลีสงบลง กองทัพจีนอาจจะเคลื่อนตัวลงมาเพื่อช่วยเหลือชาวจีนในประเทศไทยที่ถูกกดขี่⁸³ เพราะหลังจากการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนของเหมาและการเข้าร่วมสงครามเกาหลีของกองทัพแดง ประเทศไทยยิ่งกดดันการเข้าออกของชาวจีนมากยิ่งขึ้น เช่น การเข้มงวดการเข้าออกของเรือสินค้าจีน จนกระทั่งจับกุมเรือส่งสินค้าไถ่หยาง ที่บรรทุกชาวจีนไปยังฮ่องกง พร้อมทั้งตั้งข้อกล่าวหาว่าในเรือได้บรรทุกครูและนักเรียนที่กำลังจะไปปฏิบัติงานที่จีนแผ่นดินใหญ่ และได้รวบรวมเงินสนับสนุนแก่เกาหลีเหนือในการซื้อกระสุนเพื่อใช้ในสงคราม⁸⁴ หรือการเข้าจับกุมสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ในจังหวัดนครนายกด้วยข้อหาหนังสือของพรรคคอมมิวนิสต์ไว้ในครอบครองจำนวน 4 เล่ม คือ สหภาพโซเวียต, ชีวะทัศน์, วิถีสันติภาพ, และ หลักชัย⁸⁵ แต่เนื่องด้วยใน ค.ศ. 1951 ประเทศไทยยังไม่ประกาศใช้กฎหมายอันเป็นการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์จึงจำเป็นต้องดำเนินคดีในข้อหากบฏภายในราชอาณาจักรตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 มาตรา 104⁸⁶

เห็นได้ว่าการกล่าวอ้างของพลเอกเผ่า ศรียานนท์ที่ว่าขบวนการสันติภาพกำลังวางแผนลักพาตัวและขู่อุปปลงพระชนม์พระมหากษัตริย์ เพื่อให้ประเทศไทยสิ้นสุดการปกครองแบบราชาธิปไตยนั้นเป็นการกล่าวเกินจริง การกล่าวอ้างดังกล่าวเป็นไปเพียงเพื่อสร้างความชอบธรรมในการเร่งรัดให้รัฐบาลออกกฎหมายป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ และรับการสนับสนุนจากประชาชน จาก

⁸² หจข., สร.0201.85/7, บทความจากสถานีวิทยุกระจายเสียงปักกิ่ง ประจำวันที่ 18 พฤษภาคม 1951 เรื่อง รัฐบาลหลวงพิบูลเตรียมสงครามอย่างเร่งรีบ.

⁸³ หจข., สร.0201.85/7, ข่าวเกี่ยวกับจีนคอมมิวนิสต์ 22 ตุลาคม 1951.

⁸⁴ หจข., สร. 0201.89/2, เรือสินค้าและโดยสารที่เคลื่อนไปมาในอ่าวไทยมีพฤติการณ์ไม่ดี

⁸⁵ หจข., สร. 0201.89/3, เผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์

⁸⁶ เรื่องเดียวกัน.

ข้อกล่าวหาเดิมที่เคยใช้กำจัดปรีดีและพวก จนกระทั่งในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1952 กระทรวงมหาดไทยประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์หรือพระราชบัญญัติผู้เป็นภัยต่อประเทศชาติ โดยกฎหมายฉบับนี้ใช้ชื่อภาษาอังกฤษว่า “Non-Thai Activity Act”⁸⁷ ซึ่งคล้ายกับกฎหมายว่าด้วยผู้เป็นปฏิปักษ์ต่อสหรัฐอเมริกาที่ชื่อ “Un American Act” ในสมัยของโจเซฟ แมกคาร์ธี

หลังจากที่กฎหมายฉบับนี้ประกาศใช้อย่างทางการได้สร้างแรงกดดันและความหวาดกลัวในการกวาดล้างผู้ที่ต้องสงสัยว่าเป็นคอมมิวนิสต์ โดยเฉพาะในกลุ่มชาวจีนโพ้นทะเลในกรุงเทพฯ จนทำให้กลุ่มพ่อค้าและคหบดีไทยเชื้อสายจีนนำโดยนายจุลินทร์ ลำชาต้อออกมาประกาศสนับสนุนรัฐบาลและขอขอบคุณบรรดาทหารอาสาสมัครที่ออกไปช่วยสหประชาชาติในการรบครั้งนี้ ด้วยการบริจาคเงินจำนวน 200,000 บาท นำไปสู่การเปิดรับเงินบริจาคจากทั่วประเทศ⁸⁸ โดยกระทรวงมหาดไทยได้มีหนังสือกล่าวขอบคุณและอนุโมทนาในการทำกุศลของพ่อค้าชาวจีนเป็นรายบุคคล อีกทั้งยังประกาศความดีความชอบของผู้บริจาคทางวิทยุกระจายเสียงอีกด้วย⁸⁹ และนายกรัฐมนตรีได้ออกคำสั่งให้คณะรัฐมนตรีบริจาคเงินเพื่อทหารที่ไปร่วมรบในสงครามเกาหลีคนละ 500 บาท เพื่อเป็นตัวอย่างให้กับข้าราชการส่วนอื่นๆ⁹⁰

ดังนั้นสงครามเกาหลีได้กระตุ้นให้มีการสร้างความเป็นไทยด้วยวิธีการดำเนินนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลจอมพล ป. ที่มีต่อสหรัฐอเมริกา ซึ่งเกิดจากปัจจัยหลัก 3 ประการ ดังนี้ ประการแรก เมื่อฐานคิดหรือทัศนคติต่อศัตรูของความเป็นไทยจากชนชั้นปกครองของสยามคือชาวจีนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย⁹¹ ซึ่งกลายเป็นรากทางวัฒนธรรมการเมืองที่สืบทอดกันมาต้องปะทะความเป็นจีนคอมมิวนิสต์ในช่วงทศวรรษที่ 1950 จึงทำให้ความเป็นจีนแบบยิวบูรพาทิศ ถูกรื้อฟื้นอย่างง่ายดายอีกครั้ง ประการถัดมา ความหวาดกลัวของสหรัฐอเมริกาต่ออิทธิพลของจีนคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้สร้างมโนคติฝืนคอมมิวนิสต์ให้กระจายไปทั่วภูมิภาค เพื่อรักษาผลประโยชน์ของตน รัฐไทยซึ่งมีผู้นำรัฐบาลเป็นจอมพล ป. ฝ่ายทหารและฝ่ายอนุรักษ์นิยมจึงสามารถฉกฉวยโอกาสนี้ในการรักษาและสถาปนาอำนาจของตนเองขึ้น ประการสุดท้าย สงครามเกาหลีกลายเป็นพื้นที่ต่อสู้ทางอุดมการณ์การเมือง ที่เปิดโอกาสให้ประเทศเกิดใหม่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สร้างเอกลักษณ์ของชาติที่สามารถยึดโยงกับผลประโยชน์ที่สหรัฐอเมริกาจะมอบให้รัฐไทยยึด

⁸⁷ สุวิมล รุ่งเจริญ “บทบาทของนักหนังสือพิมพ์ในการเมืองระหว่าง พ.ศ. 2490-2501.”

⁸⁸ หจช., สร.0201.12/10, พ่อค้าคหบดีและเงินเพื่อช่วยเหลือทหารและครอบครัวที่ไปช่วยสหประชาชาติทำการรบ ณ ประเทศเกาหลี

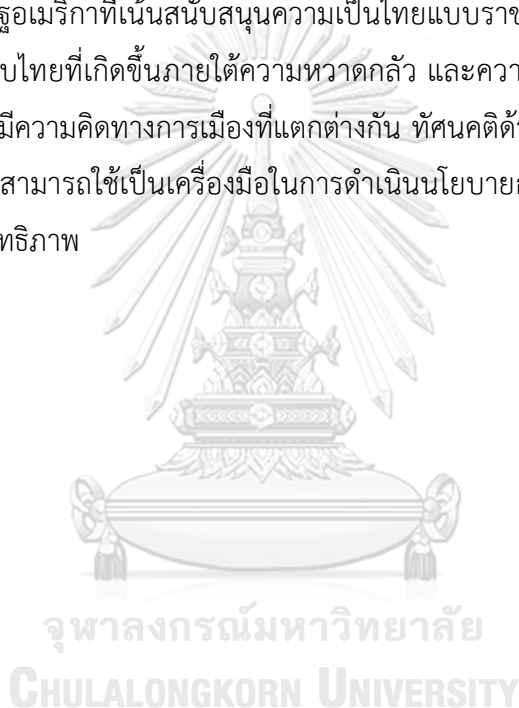
⁸⁹ เรื่องเดียวกัน.

⁹⁰ หจช., สร. 0201.12/10, การบริจาคเงินช่วยเหลือทหารในการรบที่ประเทศเกาหลี

⁹¹ Walter F. Vella, *Vajiravudh of Thailand: Tradition monarch and Modern nationalist*,

เยียดความไม่เป็นไทยให้แก่ชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศและทำให้จีนคอมมิวนิสต์กลายเป็นศัตรูคู่ตรงข้ามกับความเป็นไทยและเป็นภัยต่อการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

หลังการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1949 เป็นช่วงเวลาที่ชาวจีนทั่วโลกกำลังชื่นชมกับความสำเร็จของพรรคจีนคอมมิวนิสต์ ชัยชนะของเหมา เจ๋อตงได้สร้างความรู้สึกชาตินิยมพร้อมทั้งสร้างความหวังให้ชาวจีนในประเทศไทย⁹² และขบวนการคอมมิวนิสต์ทั่วโลก ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่รัฐไทยกำลังรื้อฟื้นความเป็นไทยที่เข้มข้นเพื่อทดแทนและลบล้างความผิดพลาดของชาตินิยมแบบทหารของจอมพล ป. ที่พ่ายแพ้ในสงครามโลกครั้งที่ 2 อีกทั้งการเข้ามาของประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกาที่เน้นสนับสนุนความเป็นไทยแบบราชาธิปไตย เมื่อชาตินิยมจีนได้มาปะทะกับชาตินิยมแบบไทยที่เกิดขึ้นภายใต้ความหวาดกลัว และความรู้สึกเป็นคนอื่นที่ไม่ใช่เป็นคนไทยตามเชื้อชาติ และมีความคิดทางการเมืองที่แตกต่างกัน ทัศนคติด้านลบต่อจีนคอมมิวนิสต์ของคนไทย ทำให้รัฐบาลไทยสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบายการต่างประเทศในช่วงสงครามเกาหลีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

⁹² สกิลเนอร์, สังคมนิยมในประเทศไทย: ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์, หน้า 327

บทที่ 4

สถานะของรัฐไทยในสงครามเกาหลี

ข้อเสนอของนักวิชาการสายอนุรักษนิยมบางส่วนอธิบายว่าสงครามเกาหลีส่งผลให้รัฐไทยกลายเป็นพันธมิตรที่ดีของสหรัฐอเมริกาผ่านนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์¹ รัฐไทยได้กลายเป็นพื้นที่ที่สหรัฐอเมริกาหวังให้เป็นรัฐกันชนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อป้องกันการขยายตัวของคอมมิวนิสต์ตามทฤษฎีโดมิโน อีกทั้งรัฐบาลไทยต้องการความช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจและกำลังทางการทหารและเทคโนโลยีสมัยใหม่จากสหรัฐอเมริกา

สิ่งที่เนื้อหาในบทนี้ค้นพบคือผลพวงบางประการจากการเข้าร่วมสงครามเกาหลีของรัฐไทย กล่าวคือการส่งกำลังทหารเข้าร่วมในสงครามครั้งนี้ทำให้เกิดการแสดงศักยภาพทางการทหารของรัฐบาล เป็นการเปิดโอกาสให้รัฐบาลจอมพล ป. ซึ่งเคยได้ชื่อว่าเป็นอดีตเผด็จการทหารขึ้นมาอำนาจอีกครั้ง อีกทั้งการเข้าร่วมสงครามเกาหลีทำให้กระทรวงต่างประเทศเข้ามามีบทบาทอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สิ่งที่ตามมาคือการร่วมมือกันระหว่างกระทรวงการต่างประเทศที่อยู่ในอำนาจของกลุ่มอนุรักษนิยมมาโดยตลอด ซึ่งในเวลาดังกล่าวอยู่ในการดูแลของพระองค์วรวงศ์ กับอำนาจทางการเมืองที่อยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลจอมพล ป. ทำให้เกิดการร่วมมือของสองชั่วอำนาจทางการเมืองของไทยขึ้น ในที่สุด เมื่อถึงต้นทศวรรษ 1950 คณะราษฎรก็หมดบทบาททางการเมืองไปถึงแม้จอมพล ป. จะเคยเป็นส่วนหนึ่งของคณะราษฎรก็ตาม กระแสของการเมืองไทยต้องดำเนินไปตามกระแสของการเมืองโลก ทั้งนี้ การเข้าร่วมสงครามเกาหลี ทำให้รัฐไทยเข้าใจและสามารถสร้างตำแหน่งทางการเมืองของตนเองภายใต้สถานการณ์ของสงครามเย็นได้สำเร็จ รัฐไทยประกาศตัวเป็นประเทศแรกของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เข้าร่วมสงครามและเป็นผู้นำของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีคู่แข่งสำคัญอย่างฟิลิปปินส์ จนนำไปสู่การจัดตั้งสำนักงานใหญ่ของซีโต้ใน ค.ศ. 1955 ที่กรุงเทพฯ

บทนี้จะเสนอให้เห็นถึงสถานะของรัฐไทยในสงครามเกาหลี นอกเหนือจากฐานะมิตรประเทศของสหรัฐอเมริกาและประเทศสมาชิกขององค์การสหประชาชาติแล้วนั้น ไทยยังสามารถขึ้นสู่การเป็นผู้นำภูมิภาคได้อย่างไร สิ่งเหล่านี้ได้สร้างเงื่อนไขของระบอบการเมืองการปกครองแบบไทยอย่างไร

¹ เพ็ญศรี ดุ๊กเสนอว่าสงครามเกาหลีทำให้เห็นถึงความพยายามของรัฐบาลจอมพล ป. ที่จะผลักดันนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกา ซึ่งกลายเป็นเรื่องเล่าหลักในการอธิบายเหตุผลของการเข้าร่วมสงครามเกาหลีของไทย ดู เพ็ญศรี ดุ๊ก, การต่างประเทศกับเอกราชและอธิปไตย (ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 จนถึงสิ้นสมัย จอมพล ป. พิบูลสงคราม) (กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน, 2554).

4.1 ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐไทยกับเกาหลีก่อนสงคราม

Your great country now joins and gives us encouragement for the unity of purpose developing everywhere among nations of the democratic faith. They confirm my belief that freedom-loving, liberty and justice must ultimately prevail. With this strengthened faith, I thank Your Excellency from the bottom of my heart for the past, for the present, and most of all, for the bright future which will inevitably favor the relations between our two peoples.

ซิง มั่น รี (SYNGMAN RHEW),

29 October 1949²

เราขอตอบรับอักษรสาสน์ของท่าน ... ยอมรับนับถือสาธารณรัฐเกาหลี เป็นรัฐบาลที่มีอธิปไตยอันชอบด้วยกฎหมายในเกาหลี และแจ้งต่อเราถึงมิตรภาพอันจริงใจ ซึ่งรัฐบาลและประชาชนของสาธารณรัฐเกาหลีมีอยู่ต่อรัฐบาลและประชาชนแห่งประเทศไทย

(ร่าง) พระราชสาสน์ตอบประธานาธิบดีสาธารณรัฐเกาหลี,

3 เมษายน ค.ศ. 1950³

ข้อความที่คัดมาข้างต้นเป็นส่วนหนึ่งของอักษรสาสน์ขอบคุณจากประธานาธิบดีรีซิงมันแห่งสาธารณรัฐเกาหลีมายังรัฐบาลไทยที่ให้การรับรองรัฐบาลจากการเลือกตั้งภายใต้การดูแลของสหประชาชาติเป็นรัฐบาลที่ถูกต้องตามกฎหมาย และอีกข้อความคือส่วนหนึ่งของร่างพระราชสาสน์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลฯ (รัชกาลที่ 9) ตอบไปยังรัฐบาลสาธารณรัฐเกาหลีหรือเกาหลีใต้ แสดงความยินดีและไมตรีจิตในการจัดตั้งรัฐบาลเกาหลีใต้ได้สำเร็จ จดหมายตอบโต้จากทั้งสองรัฐบาลเกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขของการเป็นสมาชิกสหประชาชาติในช่วงปลายทศวรรษที่ 1940 นับเป็นครั้งแรกที่รัฐไทยแสดงบทบาทในฐานะสมาชิกสหประชาชาติและในฐานะประเทศที่ได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการในเวทีการเมืองโลก

ในวันที่ 14 กันยายน ค.ศ. 1949 คณะรัฐมนตรีไทยลงมติรับรองรัฐบาลเกาหลีใต้และรัฐบาลของอินโดนีเซีย รัฐบาลไทยเห็นว่าการรับรองรัฐบาลเหล่านี้เป็นไปตามนโยบายของสหประชาชาติ แม้รัฐบาลจะไม่แน่ใจต่อผลเสียหายที่จะตามมา แต่คณะรัฐมนตรีพิจารณาว่าหากเพิกเฉยต่อกรณีนี้อาจเป็นการกระทำที่ไม่สอดคล้องกับนโยบายของสหประชาชาติ ไทยจึงแบ่งรับแบ่งสู้ในการรับรอง

² หจข., สร 0121.12/3 เรื่องการรับรองรัฐบาลสาธารณรัฐเกาหลี.

³ เรื่องเดียวกัน.

สถานการณ์ของรัฐบาลเกาหลีใต้ เพราะไทยเองไม่แน่ใจต่อสถานการณ์ของประเทศไทยเองในเวทีการเมืองโลก สิ่งที่รัฐบาลทำในขณะนั้นคือแจ้งการรับรองรัฐบาลสาธารณรัฐเกาหลีไปยังสถานทูตไทยประจำกรุงวอชิงตัน เพื่อให้เอกอัครราชทูตไทยลงมติเห็นชอบในการรับรองและดำเนินการรับรองเกาหลี

สุดท้ายหลังจากผ่านความเห็นชอบของทั้งคณะรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรี และเอกอัครราชทูตไทยประจำสหรัฐอเมริกาแล้ว ประเทศไทยเป็น 1 ใน 31 ประเทศที่ลงมติรับรองรัฐบาลเกาหลีใต้ของประธานาธิบดีนายรีซิ่งมันโดยนิตินัย⁴

ก่อนที่จดหมายของประธานาธิบดีรีซิ่งมันจะส่งมายังรัฐบาลไทยนั้น ในวันที่ 15 สิงหาคม ค.ศ. 1949 สมาคมแห่งชาติเกาหลี (Korean National Association) ได้ส่งจดหมายเวียนเพื่อขอความเห็นใจจากประเทศสมาชิกสหประชาชาติ รวมถึงประเทศไทย เพื่อเรียกร้องให้นานาชาติถอนกำลังทหารออกจากคาบสมุทรเกาหลี⁵ สมาคมแห่งชาติเกาหลีให้เหตุผลว่า

การเลือกตั้งที่เกิดขึ้นในวันที่ 10 มีนาคม ค.ศ. 1948 จากการสนับสนุนขององค์การสหประชาชาตินั้นเคยเป็นดังความหวังของชาวเกาหลี ที่จะนำคาบสมุทรแห่งนี้ไปสู่ประเทศประชาธิปไตย แต่สิ่งที่เกิดขึ้นคือการเลือกตั้งนั้นกลับทำให้เกาหลีได้แยกตัวออกจากทางเหนือ ตอกย้ำความชัดเจนของเส้นขนานที่ 38 ... มาถึงตรงนี้ชาวเกาหลีไม่ได้สนใจในลัทธิหรือระบอบการเมือง ไม่ว่าจะเป็นคอมมิวนิสต์หรือทุนนิยม เราเพียงหวังให้คนเกาหลี 30 ล้านคนมีกินเพียงเท่านั้นเอง⁶

เนื้อความของจดหมายความได้แจ้งความประสงค์ของสมาคมแห่งชาติเกาหลีที่เรียกร้องมายังรัฐบาลไทยอย่างชัดเจน คือต้องการให้รัฐบาลไทยสนับสนุนการถอนกำลังทหารนานาชาติออกจากคาบสมุทรเกาหลีและต้องการให้ประเทศสมาชิกสหประชาชาติช่วยเหลือคาบสมุทรเกาหลีอย่างจริงจัง เพื่อให้ชาวเกาหลีได้ผ่านพ้นวิกฤตการณ์ออกจากสถานการณ์สงคราม แต่รัฐบาลไทยเพิกเฉยต่อจดหมายฉบับนี้ เพราะเห็นว่าไทยจำเป็นต้องดำเนินตามกฎบัตรของสหประชาชาติเพียงเท่านั้น ประเทศไทยมีจดหมายตอบกลับไปเพื่อยืนยันการรับรองรัฐบาลของประธานาธิบดีรีซิ่งมันใน ค.ศ. 1949 ถือเป็นการเริ่มต้นของการเข้ามีส่วนร่วมในการเมืองระหว่างประเทศของประเทศไทยภายใต้การเป็นสมาชิกของสหประชาชาติอย่างสมบูรณ์

⁴ หจข., สร 0121.12/3 เรื่องการรับรองรัฐบาลสาธารณรัฐเกาหลี

⁵ ในจดหมายสมาคมแห่งชาติเกาหลี มีผู้ลงนามร่วมทั้งสิ้น 8 คน จากสมาคมที่ประกอบด้วย Korean Women's National association, Korean Independence Party

⁶ หจข., สร 0201.12/2 เรื่อง Korean National Association

การดำเนินนโยบายข้างต้นทำให้เห็นรูปแบบนโยบายทางการเมืองของประเทศไทยต่อสงครามเกาหลี ประเทศไทยเลือกเข้าร่วมกับประเทศมหาอำนาจตามแบบที่เคยปฏิบัติในสงครามโลกครั้งที่ 1 และ 2 หรือเช่นเดียวกับคราวที่เคยปฏิบัติกับญี่ปุ่น⁷ ประเทศไทยเพิกเฉยต่อนโยบายการไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด (Nonalignment) การดำเนินนโยบายคล้ายตามประเทศมหาอำนาจเป็นนโยบายหลักของนโยบายการต่างประเทศ ทำให้ประเทศไทยตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของประเทศมหาอำนาจในการดำเนินนโยบายการต่างประเทศ

4.2 แผนการสนับสนุนสงครามเกาหลี

การสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนโดยพรรคคอมมิวนิสต์ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1949 ทำให้บรรยากาศของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เปลี่ยนไป สำหรับประเทศไทยนั้น ก่อนการขึ้นมาเป็นมหาอำนาจของจีนแผ่นดินใหญ่ ความกังวลต่อภัยคุกคามคอมมิวนิสต์นั้นมุ่งไปที่กลุ่มชาวรัสเซียและชาวจีนโพ้นทะเลที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ เพียงไม่กี่คน และมีเพียงความกังวลว่ากรุงเทพฯ จะกลายเป็นแหล่งกระจายอาวุธจำนวนหนึ่งให้แก่ขบวนการคอมมิวนิสต์ของอินโดนีเซียไปยังมาลายา อินเดีย จีนแผ่นดินใหญ่ ญี่ปุ่นและฟิลิปปินส์เท่านั้น⁸

รัฐไทยและสหรัฐอเมริกาหันมาพึ่งเล็งชาวจีนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยหลังการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน ภูมิศาสตร์ของไทยและอินโดจีนส่งผลให้รัฐบาลจอมพล ป. ได้รับความสนใจอีกครั้งจากรัฐบาลสหรัฐอเมริกา สหรัฐอเมริกาเชื่อว่าจอมพล ป. ยังคงต้องการความช่วยเหลือด้านการทหารจากสหรัฐอเมริกาและประเทศตะวันตก เพราะหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 จอมพล ป. แทบจะเป็นเสือที่ไร้เขี้ยวเล็บ สหรัฐอเมริกาเชื่อว่ากลุ่มที่เข้มแข็งที่สุดในประเทศคือกลุ่มกองทัพต่างๆ ทั้งกองทัพบกและตำรวจยังคงให้การสนับสนุนจอมพล ป. ถึงแม้กองทัพเรือจะเอนเอียงไปบ้างก็ตาม หากสหรัฐอเมริกามอบความช่วยเหลือดังกล่าวให้ สถานการณ์ของรัฐบาลจอมพล ป. จะดีขึ้น⁹ สหรัฐอเมริกาเชื่อว่าจอมพลผู้นี้จะยอมปฏิบัติตามขั้นตอนของประชาธิปไตยแบบตะวันตก แม้จะมีทัศนคติแบบตะวันออกก็ตาม¹⁰

⁷ หจข., สร 0201.85/7 เรื่อง บทความในหนังสือพิมพ์ลอนดอนไทมส์

⁸ “Kremlin’s mission in Bangkok active,” *The New York Times* (16 May 1949): 9.

⁹ หจข., สร. 0201.12/15 เรื่อง บทความในหนังสือพิมพ์ลอนดอนไทมส์

¹⁰ “Coup in Thailand prepared by reds,” *The New York Times* (8 May 1950): 11. ความคิดแบบตะวันออกของจอมพล ป. ในทัศนคติของสหรัฐอเมริกาตามที่ตีความได้จากเอกสารชั้นต้นคือการปกครองที่ดำเนินไปแบบเอเชียแท้ ถึงแม้รัฐบาลจอมพล ป. ส่งทหารเข้าร่วมสงครามเกาหลีและประกาศตัวอย่างเปิดเผยว่าเข้าร่วมกับฝ่ายตะวันตก แต่การปฏิบัติต่อคนจีนอย่างมีชั้นดี สงบตามธรรมเนียมของพุทธศาสนา ดู หจข., สร

หลังจากการเปิดฉากสงครามระหว่างเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ ในเช้าตรู่ของวันที่ 25 มิถุนายน ค.ศ. 1950 คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติเปิดการประชุมด่วนเพื่อพิจารณาการกระทำของเกาหลีเหนือในการใช้กำลังทหารข้ามเส้นขนานที่ 38 บุกเกาหลีใต้ ต่อมาเลขาธิการสหประชาชาติได้ส่งโทรเลขขอให้ประเทศต่างๆ ที่เป็นภาคีสมาชิกส่งความช่วยเหลือเข้าร่วมสงครามกับกองกำลังทหารของสหประชาชาติ ในขั้นแรกรัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศตอบรับคำร้องขอจากสหประชาชาติและต้องการให้ความช่วยเหลือทางด้านอาหารเพียงเท่านั้น¹¹ แต่ในวันที่ 3 กรกฎาคม ค.ศ. 1950 หลังรัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศตอบโทรเลขต่อเลขาธิการ ได้เพียง 2 วัน คณะรัฐมนตรีได้จัดการประชุมใหม่อีกครั้ง เพื่อลงความเห็นเรื่องความช่วยเหลือในสงครามเกาหลีครั้งใหม่ โดยเชิญปลัดกระทรวงกลาโหมและผู้บัญชาการทหารทั้งสามเหล่าทัพเข้าร่วมประชุมด้วย มติของที่ประชุมคือหากสหประชาชาติขอความช่วยเหลือในเรื่องกำลังรบ ประเทศไทยก็ยินดีที่จะช่วยเหลือเท่าที่จะทำได้ ต่อมา สหประชาชาติส่งโทรเลขมายังรัฐบาลไทยอีกฉบับเพื่อเรียกร้องให้ไทยส่งกองกำลังเข้าร่วมในสงครามเกาหลี¹²

กว่าที่รัฐบาลไทยจะตัดสินใจส่งคณะสำรวจการทหารชุดแรกเพื่อดำเนินการเจรจากับกองทัพของสหประชาชาติก็กินเวลาร่วม 3 เดือน เพราะรัฐบาลไทยต้องการความมั่นใจจากสหรัฐอเมริกาเพื่อยืนยันความร่วมมือและความช่วยเหลือในการรับรองสถานะของไทยให้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของประเทศฝ่ายเสรีประชาธิปไตย เพราะในขั้นแรกสหรัฐอเมริกาเคยแสดงท่าทียอมรับรัฐไทยเป็นชาติพันธมิตรด้วยวิธีการขอพระราชทานธงชาติไทยจากผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ มายังกระทรวงการ

0201.85/7 เรื่อง ผู้สื่อข่าวพิเศษประจำประเทศไทยของหนังสือพิมพ์รายวันอังกฤษ The Times วันที่ 30 เมษายน ปี 1953.

¹¹ ความตอนหนึ่งของโทรเลขจากรัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศถึงเลขาธิการสหประชาชาติระบุว่า “รัฐบาลของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงสนับสนุนมติของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติอย่างหนักแน่น และพร้อมที่จะสนับสนุนการกระทำใดๆ ที่องค์การสหประชาชาติเห็นสมควร และจะให้พิจารณาให้ความช่วยเหลือเท่าที่จะสามารถทำได้แก่สาธารณรัฐเกาหลีเพื่อการนี้ โดยที่ประเทศเป็นประเทศเกษตรกรรม จึงยินดีที่จะช่วยสาธารณรัฐเกาหลีในทางอาหาร เช่น ข้าว เป็นต้น หากมีความต้องการ” ดู ประวัติการรบของไทยในสงครามเกาหลี, หน้า 72. รวมทั้งพระองค์วรวงศ์ฯ ได้ทรงอธิบายถึงเหตุผลของการส่งข้าว 40,000 ตัน ไปยังสงครามเกาหลีว่าถึงแม้ข้าวในตลาดโลกจะสูงขึ้นและขาดแคลน แต่ประเทศไทยมีความยินดีที่จะช่วยเหลือทางด้านอาหาร ซึ่งเท่ากับการช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจให้แก่เกาหลี แต่ไทยไม่สามารถที่จะช่วยเหลือเช่นนี้ไปได้ตลอด แต่จะสามารถขายข้าวในราคาพิเศษให้กับเกาหลีใต้ได้ กล่าวคือการส่งข้าวไปยังสงครามเกาหลี เท่ากับเป็นการเปิดตลาดการข้าวของไทยเพิ่มขึ้นเช่นกัน ดู หจช., สบ 19.2/20 เรื่อง Thailand Today.

¹² ความตอนหนึ่งในโทรเลขจากเลขาธิการสหประชาชาติถึงรัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศลงวันที่ 15 กรกฎาคม ค.ศ. 1950 ระบุว่า “ข้าพเจ้าจะขอบคุณมากหากรัฐบาลของท่านจะได้พิจารณาหาทางที่จะส่งกำลังรบ” ดู ประวัติศาสตร์การรบของไทยในสงครามเกาหลี, หน้า 74.

ต่างประเทศเพื่อนำของไทยไปรวมกับธงชาติอื่นๆ ทั่วโลกในพิพิธภัณฑ์ Museum of People and Place ณ กรุงวอชิงตัน¹³ หลังจากสหประชาชาติขอกำลังทหารมาเพียงไม่กี่วัน หลังจากนั้นในช่วงเวลา 3 เดือนก่อนการส่งคณะสำรวจการทหารจึงมีข้อตกลงและความร่วมมือระหว่างรัฐบาลไทยและรัฐบาลสหรัฐอเมริกา ทั้งโครงการฟูลไบรท์ (Fulbright) การแลกเปลี่ยนนักเรียน ครูอาจารย์ ตลอดจนนักวิจัยของทั้งสองฝ่าย¹⁴ ต่อมาผู้แทนไทยได้เข้าร่วมประชุมใหญ่ขององค์การทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund) และธนาคารโลก (World Bank) ที่จัดขึ้น ณ กรุงปารีสในฐานะสมาชิกขององค์การนี้¹⁵ ต่อมา นายวรการบัญชา (บุญเกิด สุตันตานนท์) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้แต่งตั้งนายสง่า นิลกำแหงเป็นทูตพิเศษประจำญี่ปุ่น ปฏิบัติหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่สังเกตการณ์ในคาบสมุทรเกาหลี และติดต่อกับกองบัญชาการทหารสหรัฐอเมริกาอย่างใกล้ชิด¹⁶ หลังจากที่รัฐบาลไทยสามารถแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ติดต่อกับสหรัฐอเมริกาได้โดยตรง รัฐบาลไทยจึงประกาศความร่วมมือในสงครามเกาหลีผ่านวิทยุกระจายเสียงของสหประชาชาติว่าประเทศไทยสนับสนุนมติของคณะมนตรีความมั่นคงของสหประชาชาติในเรื่องเกาหลีอย่างมั่นคงและยินดีที่จะส่งทหารเข้าช่วยสาธารณรัฐเกาหลีภายใต้ความอุปถัมภ์ขององค์การโลก¹⁷ รัฐบาลได้นำความกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลฯ เพื่อขอพระราชทานพระบรมราชานุมัติส่งทหารไปร่วมรบกับสหประชาชาติในกรณีเกาหลีตามบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ต่อมาจึงมีได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ประกาศให้ใช้กำลังทหารเพื่อการรบเมื่อวันที่ 22 กันยายน ค.ศ. 1950¹⁸

รัฐบาลประกาศจัดตั้งกองกำลังทหารขึ้นตั้งแต่วันที่ 25 กรกฎาคม ค.ศ. 1950 คณะรัฐมนตรีมีมติและเตรียมความพร้อมเพื่อระดมกำลังทหารราว 4,000 นาย¹⁹ ทั้งความช่วยเหลือทางด้านอาหาร แพทย์ พยาบาล และยุทโธปกรณ์เข้าช่วยเหลืออีกจำนวนหนึ่ง โดยแต่งตั้งให้หม่อมเจ้าพิสิษฐดิศพงษ์

CHULALONGKORN UNIVERSITY

¹³ หจช., กต. 2.1/246 เรื่อง พระราชทานธงชาติไทย

¹⁴ “ไทย-อเมริกา ตกลงฟูลไบรท์,” *ไทยใหม่* (2 กรกฎาคม 1950). ไม่ปรากฏเลขหน้า.

¹⁵ “ผู้แทนไทยไปประชุมธนาคารโลก,” *สยามนิกร* (9 กรกฎาคม 1950). ไม่ปรากฏเลขหน้า.

¹⁶ “ไทยตั้งผู้แทนประจำ บ.ก. สหรัฐ,” *ประชากร* (10 กรกฎาคม 1950). ไม่ปรากฏเลขหน้า.

¹⁷ “ยืนยันกรณีเกาหลี,” *สยามนิกร* (11 กรกฎาคม 1950). ไม่ปรากฏเลขหน้าหน้า.

¹⁸ กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด, *ประวัติการรบของทหารไทยในสงครามเกาหลี* (กรุงเทพฯ: กรมฯ, 2541), หน้า 76.

¹⁹ คำแถลงของนายกรัฐมนตรีต่อรัฐสภาระบุว่า “กรมผสมจะประกอบด้วยหนึ่งกรมทหารราบ มีนายทหาร 195 คน นายสิบพลทหาร 2,20 กว่าคน ทหารปืนใหญ่ 1 กองพัน มีนายสิบพลทหาร 163 คน ทหารม้า นายทหาร 6 คน นายสิบพลทหาร 164 คน รวมทั้งสิ้นนายทหารประมาณ 268 คน นายสิบพลทหารประมาณ 4,500-5,000 คน” ดู รายงานการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ 8/2493 ชุดที่ 1. 22 กรกฎาคม 2493, หน้า 36.

ดิศกุล พระโอรสของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารไทย (หัวหน้าคณะทูตทหาร) และมี พ.ท.ชาญ อังศุโชติดำรงตำแหน่งนายทหารฝ่ายอำนวยการของกองบัญชาการ ซึ่ง พ.ท. ชาญ ผู้นี้เป็นคนสนิทของจอมพล ป. และเป็นนายทหารรุ่นก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2²⁰ ที่สำคัญยังเป็นนายทหารชั้นผู้ใหญ่ที่มีความใกล้ชิดและเป็นทีเคาเรพของทหารอาสาไทยเป็นอย่างสูง การประกาศส่งทหารเข้าร่วมในสงครามเกาหลีของรัฐบาลไทยอย่างเป็นทางการทำให้รัฐบาลไทยและรัฐบาลสหรัฐอเมริกาเปิดการเจรจา 2 ฝ่ายเพื่อทำความตกลงช่วยเหลือทางการทหาร²¹

รัฐไทยทำการจัดส่งทหารทูตชุดแรกเดินทางไปเกาหลีใต้ในวันที่ 28 กันยายน ค.ศ. 1950 การส่งทหารกลุ่มแรกเป็นไปอย่างลุล่วง เนื่องจาก การติดต่อสื่อสารในยุคนั้น ประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งคือกองบัญชาการทหารไทยไม่ต้องการประสานงานกับสถานทูตไทย ณ กรุงวอชิงตันโดยตรง เพราะมีคำสั่งห้ามจากนายกรัฐมนตรี ไม่ต้องการติดต่อกับกระทรวงการต่างประเทศ รัฐไทยใช้วิธีการโดยผ่านหม่อมเจ้าวงศานุวัตร เทวกุล ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ²² ที่ต้องทรงพิมพ์หนังสือราชการเรื่องทหารทูตไทยด้วยพระองค์เอง แล้วลงนามโดยจอมพล ป. และนำส่งให้สถานทูตอเมริกา เพื่อให้สถานทูตอเมริกาเป็นฝ่ายดำเนินการต่อไป

ช่วงต้นของการเข้าร่วมสงครามเกาหลีเป็นการดำเนินงานระหว่างสหรัฐอเมริกาและรัฐบาลทหารของจอมพล ป. จากกรุงเทพฯ โดยตรง สหรัฐอเมริกาได้ส่งทูตทหารอย่างพันเอกชาร์ล เอ. เซลดอน (Charles A. Sheldon) ซึ่งเข้ามาดำรงตำแหน่งทูตทหารสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทยเป็นผู้ติดต่อกับ พ.ท. ผิน ชุณหะวัณ ผู้บัญชาการทหารบกในเรื่องการเป็นตัวแทนอาสาสมัครบางส่วนของรัฐไทยไปเจรจากับเจ้าหน้าที่ในกองบัญชาการกองทัพสหประชาชาติที่กรุงโตเกียวเอง เพราะกองทัพคอมมิวนิสต์กำลังเคลื่อนที่ข้ามเส้นขนานที่ 38 จึงต้องการให้กำลังของไทยเร่งนำกำลังเข้าร่วมในสงคราม พันเอกเซลดอนกล่าวว่าทั้งนี้เพื่อผลประโยชน์ทางการเมืองของประเทศไทยในอนาคต²³ ตนเองจึงเข้ามาช่วยการจัดส่งทหารในครั้งนี้

การจัดส่งทหารเข้าร่วมสงครามเกาหลีของรัฐบาลจอมพล ป. โดยไม่ผ่านสถานทูตไทยประจำกรุงวอชิงตันนั้นทำให้การส่งกองกำลังทหารกองแรกไปยังเกาหลีไม่ได้รับการยืนยันหรือเอกสารใดจากสหประชาชาติ และไม่สามารถสอบถามไปยังกระทรวงการต่างประเทศได้ว่ารัฐบาลไทยมีสิทธิ์ในการ

²⁰ ชาญ อังศุโชติ (บรรณาธิการ), จอมพล ป. พิบูลสงคราม ครอบรอบศตวรรษ 14 กรกฎาคม 2540 (กรุงเทพฯ: มูลนิธิจอมพล ป. พิบูลสงคราม, 2540), บทนำ.

²¹ ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง, สยามรัฐ (29 กรกฎาคม 1950). ไม่ปรากฏเลขหน้า.

²² ที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงพระศพหม่อมเจ้า วงศานุวัตร เทวกุล ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส 25 เมษายน 2534 (กรุงเทพฯ: จันวณิชย์, 2534) ใน ค.ศ. 1949 หม่อมเจ้าวงศานุวัตร เทวกุล ทรงดำรงตำแหน่งอธิบดีการเมืองตะวันออก และ ค.ศ. 1953 ทรงดำรงตำแหน่งเป็นอัครราชทูตไทยประจำอังกฤษ

²³ ชาญ อังศุโชติ, จอมพล ป. พิบูลสงคราม ครอบรอบศตวรรษ 14 กรกฎาคม 2540, หน้า 6.

ส่งกองกำลังทหารไปยังเกาหลีใต้หรือไม่ ทำให้ พ.ท. ชาญ อังคุโชติต้องขอเข้าพบพันเอกเซลดอนเพื่อสอบถาม แต่พันเอกเซลดอนเองก็ไม่สามารถให้คำตอบแก่รัฐบาลไทยได้ว่าจะสามารถดำเนินการดังกล่าวได้หรือไม่ และไม่แน่ใจว่าทหารของไทยจะไปทำอะไรที่ไหน ทำให้รัฐบาลต้องให้พันเอกเซลดอนต้องเดินทางไปกับกองกำลังทหารกลุ่มแรก เพื่อยืนยันการเข้าร่วมสงครามตามคำร้องขอของสหประชาชาติ

อย่างไรก็ตาม การเดินทางร่วมไปของพันเอกเซลดอนไม่ได้สร้างความมั่นใจให้กับรัฐบาลไทยมากนัก ทางรัฐไทยจึงต้องจัดส่งนายทหารชั้นผู้ใหญ่ที่มีความสัมพันธ์ส่วนตัวกับนายทหารชั้นสูงของสหรัฐอเมริกาเพื่อดำเนินการเจรจาและยืนยันกับสหประชาชาติ เช่น ม.ล.เกษตร สนิทวงศ์เข้าเจรจาเรื่องการส่งหน่วยบรรเทาทุกข์สภากาชาดไทยไปร่วมปฏิบัติการกับ พ.ต.เอ็ดการ์ อี. ฮูม (Edgar E. Hume) นายแพทย์ใหญ่ของกองบัญชาการ พ.ต.ฮูมผู้นี้เป็นพระสหายของสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนกในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลฯ-หม่อมเจ้าพิสิษฐดิศพงษ์ ดิศกุล เป็นหัวหน้าคณะทูตและผู้บัญชาการทหารไทยเคยเสด็จไปดูกิจการทหารในสหรัฐอเมริกา ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 พ.ท.ชาญ อังคุโชติ พ.ต.สุรกิจ มัยลาภ พ.ต.ชาติชาย ชุณหะวัณ น.ท.ทวี จุลทรัพย์ ซึ่งสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนทหารสหรัฐอเมริกา พ.ต.เอกศักดิ์ ประพันธ์โยธิน พ.อ.ม.ล.ชวนชื่น กำภู เป็นเพื่อนร่วมชั้นกับ พ.อ.ฟาร์นสเวิร์ท หัวหน้าแผนกนายทหารติดต่อกองบัญชาการกองทัพสหประชาชาติ เป็นต้น

การเจรจาของรัฐไทยใกล้เป็นผล เมื่อในวันที่ 6 ตุลาคม ค.ศ. 1950 หัวหน้าคณะทูตทหารฝ่ายไทยสามารถเข้าพบพลเอกแมกอาร์เธอร์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุดกองบัญชาการสหประชาชาติ ณ กองบัญชาการสหประชาชาติ ซึ่งรายละเอียดการเข้าพบนั้น พลตรีหม่อมเจ้าพิสิษฐดิศพงษ์ ดิศกุลได้ทรงบันทึกรายละเอียดการสนทนาด้วยลายพระหัตถ์ว่า

เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 93 เวลา 19.00 ได้เข้าเยี่ยมคำนับนายพลแมกอาร์เธอร์ การเยี่ยมสนทนานี้ได้เป็นไปโดยเฉพาะสองต่อสอง และได้สนทนากันดังนี้

นายพลแมกอาร์เธอร์ได้แสดงความยินดีที่ประเทศไทยจะได้ส่งทหารมาเข้าร่วมรบยังประเทศเกาหลี เมื่อทราบว่ากองทหารประเทศไทยจะเดินทางมาราวต้นเดือนพฤศจิกายน ... และเป็นการดีที่กองทหารชาวเอเชียจะได้ร่วมงานนี้ ... นายพลแมกอาร์เธอร์ได้ถามถึงสถานการณ์ในประเทศไทยว่าปกติเรียบร้อยดีอยู่หรือ เรื่องคอมมิวนิสต์เป็นอย่างไร ได้ตอบกลับไปว่าปกติเรียบร้อยดี เรื่องคอมมิวนิสต์นั้นถึงแม้ประเทศไทยจะมีชนชาวจีนอยู่มากก็ยังไม่ห่วงความ เช่นทางอินโดจีน และพม่าก็ไม่ค่อยไวใจนัก นายพลแมกอาร์เธอร์กล่าวว่า ทางประเทศไทยมีรัฐบาลที่เข้มแข็งดีจึงเชื่อว่ารักษาความเรียบร้อยภายในได้ แต่สำหรับความยุ่งยากจากภายนอกก็รู้สึกว่าการรบทางบก เพราะคอมมิวนิสต์ที่ทำงานในเกาหลีได้ทำงานอย่างเสียงมาก เมื่อฝ่ายแพ้ลงจึงยอมเป็นผลให้เหตุการณ์ทางอื่นบรรเทาความตึงเครียดลงด้วย

นายพลแมกอาร์เธอร์ได้พยายามช่วยประเทศไทยทางเศรษฐกิจอยู่อย่างมาก เช่นจะได้ขยายการค้าระหว่างญี่ปุ่นกับประเทศไทยขึ้นอีก ... ท่านได้เคยมายังประเทศไทย อันเป็นระยะเวลาที่กำลังก่อสร้างพระที่นั่ง (พระที่นั่งอนันตฯ) ได้รับพระมหากรุณาธิคุณร่วมโต๊ะเสวยและได้นั่งข้างกรมพระกำแพงฯ อนึ่งคราวเมื่อในหลวงรัชกาลที่ 7 เสด็จประพาส รร. เวสปอย์ ครัวผ่าพระนคร ท่านก็ได้เป็นผู้นำเสด็จในคราวนั้น

นายพลแมกอาร์เธอร์ ขอแจ้งให้รัฐบาลไทยและเรียนท่านนายกฯ ท่านขอบคุณที่ได้ส่งกำลังมาร่วม ขออย่าห่วงในเรื่องกำลังทหารที่ส่งมาเลยท่านจะดูแลให้เรียบร้อยทุกอย่าง²⁴

การเข้าพบนายพลแมกอาร์เธอร์ของหัวหน้าทหารไทยทำให้ไทยประสบความสำเร็จในการเจรจาเรื่องการจัดส่งทหารอย่างเป็นทางการ นั่นหมายถึงรัฐไทยสามารถนำพาประเทศเข้าเป็นประเทศโลกเสรีฝ่ายเดียวกับสหรัฐอเมริกา สิ่งที่ตามมาคือในวันที่ 17 ตุลาคม ค.ศ. 1950 รัฐบาลไทยและรัฐบาลสหรัฐอเมริกาทำข้อตกลงว่าด้วยความช่วยเหลือทางการทหารอย่างเป็นทางการ²⁵ รัฐบาลจอมพล ป. จึงได้พิจารณาตั้งกองกำลังพิเศษเพื่อการรบในสงครามเกาหลีขึ้น พร้อมทั้งสร้างตึกสำหรับกองกำลังพิเศษ โดยใช้ตึกบริเวณสี่แยกดอกไม้ถนนพระราม 6 ด้านทิศใต้อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิสี่แยกพญาไท และรัฐไทยประกาศส่งกองกำลังทหารชุดแรกอย่างเป็นทางการในวันที่ 14 ตุลาคม ค.ศ. 1950²⁶

บทสนทนาระหว่างผู้นำทหารของไทยและนายพลแมกอาร์เธอร์ยังตอกย้ำสถานะภาพของไทยในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ นอกจากไทยได้กลายเป็นชาติเอเชียที่เข้าร่วมในสงครามเกาหลีเป็นชาติที่สอง รองจากสาธารณรัฐจีน และเป็นชาติแรกจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ประกาศเข้าร่วมในสงครามเกาหลีแล้ว สหประชาชาติยังผลักดันให้ไทยเป็นคณะกรรมการสี่ชาติที่เข้าไปดูแลทวีปแอฟริกาและหมู่เกาะในมหาสมุทรแปซิฟิกบางแห่งอีกด้วย²⁷ รวมถึงการที่รัฐบาลสหรัฐอเมริกาและ

²⁴ ข้อความที่พลตรี หม่อมเจ้าพิสิฐดิศพงษ์ ดิศกุลทรงบันทึกไว้นอกเหนือเป็นใบอนุญาตให้รัฐไทยส่งทหารเข้าร่วมในสงครามแล้ว ยังกลายเป็นข้อตกลงความร่วมมือระหว่างประเทศในกรณีคอมมิวนิสต์ในภูมิภาค และผลตอบแทนที่ไทยจะได้รับเมื่อร่วมมือกับสหรัฐอเมริกา ซึ่งทางรัฐไทยถือเอาเป็นนโยบายหลักในช่วงสงครามเกาหลี ดู ประวัติการรบของทหารไทยในสงครามเกาหลี, หน้า 87-89. และประการสำคัญคือการเข้าร่วมของทหารไทยกับสหประชาชาติที่เกาหลีในคราวนี้ เป็นการแสดงว่าองค์การสหประชาชาติมิได้ทำประโยชน์แต่เฉพาะคนผิวขาวในอเมริกาหรือยุโรปเท่านั้น ย่อมจะทำประโยชน์แก่คนเหลืองในเอเชียด้วย ดู “จดหมายกระทรวงกลาโหม เรื่อง การส่งทหารไปทำการรบร่วมกับสหประชาชาติ,” ใน เรื่องเดียวกัน, หน้า 90.

²⁵ อนุสรณ์สถาน, เอกสารความตกลงว่าด้วยความช่วยเหลือระหว่างรัฐบาลแห่งประเทศไทยและรัฐบาลสหรัฐอเมริกา.

²⁶ อนุสรณ์สถาน, หนังสือรันทหารผ่านศึกเกาหลีรุ่น 2.

²⁷ หจข., สบ. 19.2/18 เรื่อง สคริปต์อัดเสียง วันที่ 1 ตุลาคม ปี 1951.

สหประชาชาติออกมาประกาศทั้งทางหนังสือพิมพ์และวิทยุยอมรับว่าไทยเป็นประเทศแรกที่ส่งความช่วยเหลือ และการที่ไทยเข้าร่วมรบในสงครามเกาหลีนั้นเป็นการโฆษณาแก้ข้อกล่าวหาของโซเวียตที่ว่าสงครามในเกาหลีนั้นเป็นสงครามระหว่างคนผิวขาวกับคนผิวเหลืองเพียงเท่านั้น²⁸ เท่ากับทหารไทยได้เข้าไปช่วยกอบกู้หน้าตาให้สหรัฐอเมริกาอีกด้วย

การออกมาประกาศยอมรับสถานะไทยของสหรัฐอเมริกาทำให้สองชาติที่ต้องการเป็นผู้นำในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างไทยและฟิลิปปินส์เกิดข้อพิพาท เพื่อแย่งชิงการเป็นประเทศแรกที่เข้าร่วมสงคราม ซึ่งหมายถึงการเป็นประเทศที่ใกล้ชิดกับสหรัฐอเมริกามากที่สุด เพราะในขณะที่รัฐไทยเองยินดีกับสถานะการเป็นประเทศแรก ส่วนฟิลิปปินส์เองก็ประกาศตัวเช่นเดียวกันว่าฟิลิปปินส์เองต่างหากที่เป็นประเทศแรกในตะวันออกเฉียงใต้ที่ส่งความช่วยเหลือแก่เกาหลีใต้ด้วยการส่งรถถัง 17 คันและกองกำลังที่สหรัฐอเมริกาต้องการนั้นเป็นทหารฟิลิปปินส์มากกว่า เพราะขานาญในการฝึกหัดและใช้อาวุธแบบอเมริกามาก่อน ซึ่งทางไทยได้ออกมาตอบโต้ว่ารถถัง 17 คันที่ฟิลิปปินส์กล่าวอ้างนั้นเป็นเพียงอาวุธยุทธภัณฑ์ที่ให้สหรัฐอเมริกาืมไปใช้เท่านั้น²⁹

หมุดหมายสำคัญของการแสดงตนเป็นผู้นำในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นไม่ได้แสดงให้เห็นเพียงการตอบโต้ของการส่งกำลังเท่านั้น แต่จะพบว่าความคิดเห็นส่วนตัวของนักการเมืองไทยบางส่วนก็คิดเช่นเดียวกัน เช่น จดหมายเรื่องสงครามเกาหลีที่นายวรการบัญชา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศส่งถึงจอมพล ป. มีเนื้อความบางส่วนว่า

พฤติกรรมดังกล่าวของฟิลิปปินส์นั้น เป็นเพราะรัฐบาลฟิลิปปินส์มีปมด้อยอยู่เสมอในเรื่องการเมืองระหว่างประเทศ รัฐบาลฟิลิปปินส์ทราบดีว่าประเทศไทยมีความชำนาญและสามารถกว่าตนในเรื่องนโยบายต่างประเทศและการปกครอง จึงได้พยายามแบ่งตัวขึ้นให้เท่าเทียมไทย แต่ในที่สุดก็ต้องดำเนินการโดยเอาเยี่ยงอย่างไทยเสมอในทางปกครองหรือการต่างประเทศ สำหรับในวงการทูต ชาวต่างประเทศตลอดจนชาวฟิลิปปินส์เอง ซึ่งเคยเห็นเมืองไทยมาแล้ว ได้ชมเชยประเทศไทยว่า ฟิลิปปินส์ยังไกลจากประเทศไทยมาก³⁰

ประกอบกับรัฐไทยเคยได้ส่งหนังสือเรื่อง The March of Thailand ซึ่งเป็นหนังสือของกรมโฆษณาในการประชาสัมพันธ์การค้าและเศรษฐกิจการค้าข้าวของไทยในช่วง ค.ศ. 1951 ที่กระทรวงการต่างประเทศของไทยอ้างว่าได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในต่างประเทศเนื่องจากการจัดส่งไปยังสถานทูตและสถานกงสุลไทยในต่างประเทศถึง 100 เล่ม และส่งไปยังกรุงมะนิลาถึง 30 เล่ม ซึ่งรัฐ

²⁸ หจช., สร 0201.12/1 เรื่อง สงครามกลางเมืองระหว่างเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้

²⁹ เรื่องเดียวกัน.

³⁰ เรื่องเดียวกัน.

ไทยเชื่อว่าเป็นความนิยมของชาวฟิลิปปินส์และรัฐบาลฟิลิปปินส์ที่ยอมรับนับถือความก้าวหน้าต่างๆ ของรัฐไทย³¹

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นถึงทัศนคติของผู้นำทางการเมืองของไทยผนวกกับความสำคัญของพื้นที่ทางภูมิศาสตร์และการเป็นแหล่งทรัพยากรของภูมิภาคเอเชียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และท้ายที่สุดการได้รับการยอมรับจากสหรัฐอเมริกาในฐานะมิตรประเทศ และประเทศสมาชิกที่เคียงบ่าเคียงไหล่กองกำลังทหารตะวันตกในการช่วยเหลือประเทศเอเชียด้วยกันของรัฐไทย ทำให้รัฐไทยเชื่อมั่นว่าไทยเองมีบทบาทและมีส่วนในการกำหนดทิศทางของภูมิภาค และเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดสงครามเกาหลีให้กลายเป็นสงครามโลกครั้งที่ 3 ได้ ที่สามารถทำลายระบอบการเมืองและเศรษฐกิจของภูมิภาคหรือไทยจะหยุดสงครามเกาหลีเสีย³²

4.3 การจัดตั้งหน่วยกองกำลังพิเศษเข้าสู่สงครามเกาหลี

รัฐบาลได้ตอบรับความร่วมมือ ... ตามหลักอุดมคติของสหประชาชาติอันเป็นการสอดคล้องต้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ... รัฐพึงร่วมมือกับนานาประเทศในการรักษาความยุติธรรมระหว่างประเทศและผดุงสันติสุขของโลก กับรัฐบาลก็ได้มีนโยบายอันได้แถลงไว้ต่อรัฐสภาว่าจะร่วมมือกับองค์การสหประชาชาติในบรรดากิจการต่าง ๆ เพื่อความยุติธรรมและสันติสุขของโลก³³

ความบางส่วนจาก “พระบรมราชโองการประกาศให้ใช้กำลังเพื่อการรบ” แสดงให้เห็นว่ารัฐไทยได้แสดงบทบาททางการเมืองระหว่างประเทศอย่างเป็นทางการ รัฐบาลไทยใช้นโยบายต่างประเทศเพื่อเข้าเป็นส่วนหนึ่งกับประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกาในสถานการณ์สงครามเกาหลี รัฐบาลเลือกใช้กองทัพในการประกาศความเป็นไทยและความเป็นชาติอันมีการปกครองแบบประชาธิปไตยอันใช้รัฐธรรมนูญสู่เวทีการเมืองโลก รัฐไทยได้ใช้นโยบายเช่นนี้สืบเนื่องมาจนถึงสงครามเวียดนาม หลังจากได้รับคำตอบรับจากเลขาธิการสหประชาชาติ รัฐบาลจอมพล ป. ได้จัดตั้งกองกรมผสมที่ 21 ขึ้นเป็นกรณีพิเศษโดยอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญฉบับ ค.ศ. 1949 ในจัดตั้งกองผสมพิเศษ

³¹ หจข., กต. 2.1/244 เรื่อง หนังสือ The March of Thailand.

³² “Envoys Deplore War in Korea,” *The manila chronicle* (1 September 1950): 3.

³³ “พระบรมราชโองการประกาศให้ใช้กำลังทหารเพื่อการรบ,” *ราชกิจจานุเบกษา* 67, ฉบับพิเศษ (22 กันยายน 1950): 4-5. และคำแถลงนโยบายของรัฐบาลว่าด้วยการต่างประเทศ ข้อที่ (2) ระบุว่าร่วมมือกับสหประชาชาติในบรรดากิจการต่างๆ เพื่อความยุติธรรมและสันติสุขของโลกลงวันที่ 6 กรกฎาคม 1949 ดู *บันทึกผลงานของ รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ระหว่าง พ.ศ. 2491-2499* โดยกองจดหมายเหตุแห่งชาติ, หน้า 31.

หากพิจารณาถึงเหตุผลของการจัดตั้งกองกำลังพิเศษและการใช้กำลังเข้าสนับสนุนของประเทศไทยในสงครามเกาหลีพบว่ามีกรณีอธิบายเหตุผลต่อการส่งทหารเข้าร่วมจาก 2 ฝ่าย ฝ่ายแรกคือหน่วยงานรัฐบาลในต่างประเทศอันหมายถึงสถานทูตไทยประจำกรุงวอชิงตันและกระทรวงการต่างประเทศ ส่วนอีกฝ่ายคือรัฐบาลอันหมายถึงจากฝ่ายนักการเมืองภายในประเทศไทย

เหตุที่วิทยานิพนธ์ต้องพิจารณาถึงเหตุผลของการส่งทหารเข้าร่วมสงครามเกาหลีของรัฐบาลขึ้นมามีอธิบายคือเพื่อแสดงให้เห็นว่ารัฐไทยอ้างเหตุผลใดในการเล็งความเป็นกลางที่เป็นนโยบายหลักของประเทศในภูมิภาคเอเชียอื่นๆ เช่น อินเดีย เพราะการต่างประเทศของรัฐไทยแต่เดิมนักใช้นโยบายแบบลู่อ้อมลม (bend in the wind) เสมอมาในการต่อรองกับมหาอำนาจ และเหตุผลเหล่านี้สามารถสร้างความมั่นใจให้แก่รัฐไทยในการประกาศตัวเข้าเป็นฝ่ายสหรัฐอเมริกาได้อย่างไร และในทางเดียวกันเหตุใดสหรัฐอเมริกาจึงยอมรับข้อเสนอเหล่านี้ของรัฐไทย-ตารางต่อไปนี้จะแสดงให้เห็นการให้เหตุผลในการเข้าร่วมสงครามเกาหลีที่รัฐไทยอ้าง

ภายใน (เอกสารที่เผยแพร่ภายในประเทศ)	ภายนอก (เอกสารที่มีการเผยแพร่ในต่างประเทศ)
1. เนื่องจากเป็นความมุ่งหมายของรัฐบาลนี้ที่จะทำให้โลกได้รู้จักประเทศไทยและประชาชนชาวไทยมากยิ่งขึ้น และนับได้ว่าประเทศไทยนั้นเป็นประเทศที่มีความสำคัญมากที่สุดประเทศหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตลอดจนเป็นศูนย์กลางขององค์การช่วยเหลือกิจการต่างๆ ในภูมิภาค	1. ประเทศไทยอยู่แนวหน้าในการต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ จึงส่งทหารเข้าร่วมสงครามเกาหลี ผลที่ได้รับคือการเสริมกำลังจากสหประชาชาติและสหรัฐอเมริกา
2. เพราะประเทศไทยของเราเป็นประเทศสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ และในกฎบัตรของสหประชาชาติ ... เราจะร่วมกับบรรดาสมาชิกประเทศทั้งหลายเพื่อรักษาไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ	2. รัฐบาลแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีความตั้งใจอย่างหนักแน่นที่จะช่วยเหลือทั้งทางด้านกำลังทหารและอาหารแก่สาธารณรัฐเกาหลีใต้
3. เป็นการยับยั้งลัทธิคอมมิวนิสต์ ซึ่งคุกคามโลกเสรีประชาธิปไตย	3. รัฐไทยมีความประสงค์อันแน่วแน่ที่จะปฏิบัติตามกฎบัตรแห่งองค์การสหประชาชาติในการเข้าช่วยเหลือสาธารณรัฐเกาหลี เพื่อสันติสุขและความมั่นคงของโลก

4. เนื่องจากเป็นบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งอาณาจักรไทย และ ... เป็นงานของรัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแห่งประเทศไทย	4. เพื่อประโยชน์ในการฟื้นฟูประเทศอันเป็นที่รักยิ่งของตน ให้เจริญรุ่งเรืองและประสบสันติสุข
5. เพื่อดำรงรักษาไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์แห่งองค์การสหประชาชาติ	5. ส่งเสริมความก้าวหน้าทางสังคมและทางเศรษฐกิจ
6. เพื่อเห็นแก่สิทธิมนุษยชนและความสันติสุขของโลก	6. เพื่อสกัดกั้นลัทธิคอมมิวนิสต์ที่ตรงข้ามกับการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
7. เป็นการป้องกันและกำจัดศัตรูของประเทศเองเสียแต่ภายนอกประเทศ	
8. เพื่อเผยแพร่ให้ทั่วโลกเสรีประชาธิปไตยได้ประจักษ์ถึงวีรกรรมของทหารไทย ที่ได้ไปปฏิบัติการรบเคียงบ่าเคียงไหล่กับบรรดาทหารสหประชาชาติได้อย่างน่าสรรเสริญ	
9. เพื่อเป็นประโยชน์ในการฟื้นฟูประเทศชาติอันเป็นที่รักยิ่งของตนให้เจริญรุ่งเรืองและประสบแต่ความสันติสุข	

ที่มา: ประวัติทหารไทยฯ วันที่ ไม่ปรากฏวันเดือน 2497. จอมพล ป. ทำเนียบรัฐบาล วันที่ 27 มีนาคม 1950. ส่วนหนึ่งของโทรเลขที่ 26 ของรัฐบาลต่อเลขาธิการฯ วันที่ 23 กรกฎาคม ปี 1950. กระทรวงการต่างประเทศ วันที่ 19 มีนาคม 1951. The Voice of America อัดเสียงเมื่อ 7 มิถุนายน 1950. The Voice of America อัดเสียงเมื่อ 19 มิถุนายน 1950. เทปอัดเสียง The Voice of America วันที่ 1 ตุลาคม 1951. และคำปราศรัยจอมพล ป. วันที่ 11 ตุลาคม 1950.

เมื่อพิจารณาเหตุผลภายในเพื่อทำความเข้าใจการดำเนินนโยบายภายในของรัฐบาลต่อการจัดส่งกำลังทหารเข้าร่วมสงครามเกาหลีจะพบว่ารัฐบาลภายใต้การนำของจอมพล ป. ต้องการแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลมีบทบาทสำคัญในการดำเนินนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์เพื่อปกป้องชาติ ซึ่งวิธีการนี้เป็นการหยิบยกสงครามที่เกิดขึ้นในภูมิภาคขึ้นเป็นข้ออ้างของรัฐบาลในการก่อตั้งกองทัพอาสาสมัครที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปลายทศวรรษที่ 19 หรือราวช่วงรัชกาลที่ 6 ที่สนับสนุนให้กองกำลังทหารไทยไปปฏิบัติการกิจอย่างเข้มแข็งในสมรภูมิ เพื่อสร้างความเป็นใหญ่ทางการเมืองให้แก่ตนเอง³⁴ ในการดำเนิน

³⁴ ธงชัย วินิจจะกุล, กำเนิดสยามจากแผนที่, หน้า 267. ธงชัยได้ยกตัวอย่างการจัดตั้งกองกำลังส่วนพระองค์ในสมัยรัชกาลที่ 6 ใน ค.ศ. 1911 ว่าเป็นการแข่งขันกับกองทัพขณะนั้นและตั้งชื่อกองกำลังว่าเสือป่า ชื่อนี้

จัดตั้งกองกำลังทหารอาสาเพื่อร่วมรบในสงครามเกาหลีมีการเปิดรับทหารอาสาสมัครจากทั่วประเทศ และบางส่วนเป็นกองกำลังทหารราบที่เคยร่วมรบในคราวกรณีพิพาทอินโดจีนในสมัยจอมพล ป. สมัยที่ 1 เห็นได้ว่ารัฐบาลจอมพล ป. พยายามใช้กองกำลังพิเศษในการรื้อฟื้นอำนาจของตนอีกครั้ง

ความขัดแย้งระหว่างฝ่ายทหารและฝ่ายตำรวจ และความตกต่ำของกองทัพหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้รัฐบาลจอมพล ป. ซึ่งเคยเป็นรัฐบาลทหาร และเคยเป็นอดีตเผด็จการทหารมาก่อนหวังใช้ผลประโยชน์จากการนำกองกำลังทหารรื้อฟื้นเกียรติภูมิของทหารกลับมาอีกครั้งหนึ่ง จอมพล ป. เคยประสบความสำเร็จด้วยวิธีดังกล่าวมาแล้วในสงครามอินโดจีน ซึ่งสร้างชื่อเสียงให้แก่จอมพล ป. และกองทัพเป็นอย่างสูง ชัยชนะในสงครามอินโดจีนนอกจากสร้างเกียรติยศให้จอมพล ป. แล้วยังมีส่วนผลักดันให้ลัทธิชาตินิยมของจอมพล ป. ก้าวสู่ลักษณะเผด็จการและ “ลัทธิผู้นำ” มากขึ้น³⁵ อี. บรูซ เรโนลด์ส (E. Bruce Reynolds) เสนอว่า บรรยากาศของการเมืองโลกในทศวรรษ 1930 นั้นส่งอิทธิพลต่อการปกครองแบบเผด็จการของจอมพล ป. อย่างสูง ความสำเร็จของผู้นำเยอรมันส่งผลต่อให้รัฐไทยที่เป็นประเทศเอกราชเพียงแห่งเดียวในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แสวงหายุทธศาสตร์ที่มาพร้อมกับแนวคิดชาตินิยมที่เป็นนโยบายเชิงรุกต่อเพื่อนบ้านอย่างอินโดจีน เมื่ออาณานิคมฝรั่งเศสเสื่อมอำนาจลงใน ค.ศ. 1940 การยึดครองพื้นที่อินโดจีนได้จึงเป็นพลังและเสริมสร้างอำนาจและแผนการเปลี่ยนแปลงสังคมสยามในเวลาต่อมา³⁶

เมื่อรัฐบาลของจอมพล ป. ตกเป็นผู้แพ้สงครามโลกครั้งที่ 2 และเกียรติยศของกองทัพถูกดูแคลนจากการเป็นพันธมิตรกับจักรวรรดินิยมญี่ปุ่น การส่งทหารเข้าร่วมสงครามเกาหลีจึงเท่ากับเป็นการกอบกู้ศักดิ์ศรีของกองทัพอีกครั้ง จอมพล ป. กล่าวสุนทรพจน์แก่ทหารอาสาในวันออกเดินทางไปยังเกาหลีใต้ว่า

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

เข้าใจว่ามีที่มาจากยามเฝ้าระวังเขตแดนสยามในประวัติศาสตร์ ชื่อเสือปามีนัยประวัติถึงชายแดนระหว่างความเป็นกับคนอื่น และภัยคุกคามจากศัตรู เสือป่าจึงเป็นสัญลักษณ์ของกองกำลังที่ปกป้องความเป็นไทยกับศัตรู ซึ่งชื่อที่ใช้ตั้งกลุ่มทหารอาสาไปสงครามเกาหลี ยังคงใช้ชื่อสัญลักษณ์ของเสือ เช่น เสือดำ (Back Tiger) พยัคฆ์น้อย (Litter tiger) เป็นต้น ดู เทพ บุญตานนท์, การเมืองในการทหารสมัยรัชกาลที่ 6 (กรุงเทพฯ: มติชน), หน้า 86-109.

³⁵ สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ, แผนชิงชาติไทย, หน้า 30.

³⁶ E. Bruce Reynolds, “Phibun Songkhram and Thai Nationalism in the Fascist Era”, European Journal of East Asian Studies 3, 1 (2004): .99-134. เรโนลด์ส ได้ยกตัวอย่างเพิ่มเติมว่าการที่รัฐไทยสร้างอนุสาวรีย์ให้แก่จอมพล ป. ในเวลาต่อมาเท่ากับว่าไทยเองยอมรับการปกครองแบบเผด็จการทหารมาโดยตลอด แม้นักวิชาการอย่างกอบเกียรติ สุวรรณทัต-เพียรจะเสนอว่าจอมพล ป. เป็นส่วนหนึ่งของการปฏิวัติ 1932 และเป็นผู้เคารพในรัฐธรรมนูญก็ตาม ศึกษาเพิ่มเติมได้ที่ Kobkua Suwannathat-Pian, Thailand's Durable Premier (Kuala Lumpur Oxford: Oxford University Press, 1995), pp. 103-110.

เราทหารไทยเคยปฏิบัติกรรมากรรมกันมาเป็นเวลาหลายครั้งหลายครา ถึงแม้ว่าประสบเคราะห์ร้ายอยู่บ้าง ซึ่งเป็นไปตามเหตุการณ์ก็ตาม แต่ที่ที่สุดทหารของเราก็ยังเป็นทหารของชาติอย่างสมบูรณ์อย่างทุกวันนี้ ... ประเทศไทยซึ่งได้รับธงสหประชาชาติ ดังนั้น นับเป็นเกียรติของทหารไทยเรา และเกียรติของชาติไทยด้วย และเกียรติอันนี้เราจะต้องรักษาไว้ให้ยั่งยืน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถ และอยู่ในความกล้าหาญของบรรดาพี่น้องทั้งหลายซึ่งยืนอยู่ ณ ที่นี้³⁷

สุนทรพจน์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่าจอมพล ป. เชื่อว่ากองทัพจะยังคงเป็นแกนหลักสำคัญของชาติ สอดคล้องกับนายทหารคนอื่น เช่น จอมพลผิน ชุณหะวัณ ผู้บัญชาการทหารบก ซึ่งกล่าวถึงการเข้าร่วมสงครามเกาหลีว่า “พี่น้องทหารไทยได้พลีทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อนำเกียรติและประโยชน์อันล้ำค่ามาสู่ประเทศชาติอันเป็นที่รักของเรา อันเป็นที่ซาบซึ้งตรึงใจของพี่น้องชาวไทยทั้งหลายอย่างทุกวันนี้ และจะปรากฏสืบต่อไปตลอดกาลนาน”³⁸ หรือคำขวัญของพลอากาศเอกพิน รณนภากาศ ฤทธาคนี ผู้บัญชาการทหารอากาศ ที่ให้แก่ทหารอาสาเหล่านี้ว่า

พี่น้องทหารผ่านศึกทั้งหลาย ให้ถือซึ่งอุดมคติที่ว่า ‘เสียสละเพื่อชาติ’ ... เพื่อความอยู่เย็นเป็นสุขของพี่น้องร่วมโลกและร่วมชาติเป็นจำนวนมาก ... เป็นเกียรติประวัติที่ท่านได้ทำไว้เป็นคุณประโยชน์แก่พี่น้องชาวไทย และแก่ชาติอันเป็นที่รักของเรา ซึ่งจะปรากฏอยู่ในประวัติศาสตร์ของชาติไทย อยู่ชั่วกาลปาวสาน”³⁹

เห็นได้ว่าถึงแม้เหตุผลทางราชการในการส่งทหารเข้าร่วมสงครามเกาหลีของรัฐบาลจอมพล ป. จะอ้างการเป็นประเทศสมาชิกสหประชาชาติและการต่อต้านคอมมิวนิสต์เป็นสำคัญ แต่สิ่งที่ซ่อนอยู่ในเหตุผลข้อใหญ่นั้นกลับเป็นเหตุผลรองที่มีอิทธิพลในการสนับสนุนอำนาจของรัฐบาลทหารของจอมพล ป. นายทหารชั้นผู้ใหญ่ต่างเห็นชอบและชื่นชมการตัดสินใจของจอมพล ป. ต่อการส่งทหารเข้าร่วมสงครามเกาหลีครั้งนี้ว่าเป็นการกระทำที่ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นการตัดสินใจที่มีอุดมทัศน์ และมีสายตาวัดที่กว้างไกลอันเป็นลักษณะที่ดีของผู้นำ⁴⁰ พร้อมทั้งมีการเรียกรับเงินจากคณะรัฐมนตรีเพื่อ

³⁷ หจข., กต.2.1/25 เรื่องคำปราศรัยของจอมพล ป. พิบูลสงคราม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม กล่าวแก่ทหารที่ไปรบในนามกองทหารสหประชาชาติ ณ สาธารณรัฐเกาหลี.

³⁸ จากจดหมายของจอมพลผิน ชุณหะวัณ ถึงนายกสมาคมทหารผ่านศึกเกาหลี ลงวันที่ 21 เมษายน ค.ศ. 1954 ใน อนุสรณ์ทหารผ่านศึกเกาหลี 2493-2497 สมาคมทหารผ่านศึกในพระราชูปถัมภ์, ไม่ปรากฏเลขหน้า.

³⁹ คำขวัญของพลอากาศเอกพิน รณนภากาศ ฤทธาคนี ไม่ปรากฏวันที่ มีนาคม ค.ศ. 2497 ใน อนุสรณ์ทหารผ่านศึกเกาหลี 2493-2497, ไม่ปรากฏเลขหน้า.

⁴⁰ บางส่วนของคำอนุสรณ์ของ พล.อ.เดช เดชประดิษฐ เสนาธิการกลาโหม วันที่ 14 มีนาคม ค.ศ. 2497 ดู เรื่องเดียวกัน, ไม่ปรากฏเลขหน้า. นอกจากนี้ยังมีนายทหารชั้นผู้ใหญ่ที่สนับสนุนการตัดสินใจของจอมพล ป. อีก

ช่วยเหลือทหารที่ไปร่วมรบในสงครามและครอบครัวอีกด้วย⁴¹ ดังนั้น จึงเป็นสาเหตุประการหนึ่งที่รัฐบาลไทยเลือกที่จะส่งกำลังทหารเข้าร่วมนอกเหนือจากการส่งอาหาร เช่น ข้าว เพียงอย่างเดียวตามนโยบายขั้นแรกของรัฐไทย

การยกย่องการตัดสินใจส่งทหารเข้าร่วมสงครามเกาหลีของรัฐบาลแสดงออกชัดเจนเมื่อ-กรมโฆษณาการได้ออกประชาสัมพันธ์ทั้งทางสื่อวิทยุและหนังสือพิมพ์เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1952 เกี่ยวกับจดหมายของนางเมียน เปลี่ยนนิยมที่ได้เขียนขอบคุณมายังนายกรัฐมนตรีที่ดูแลบุตรชายของตนที่ได้รับบาดเจ็บในสงครามเกาหลีว่า “ดิฉันปลื้มปีติยินดีจนน้ำตาไหล เพราะเห็นผู้บัญชาทหารต้อนรับ และเอาใจใส่ในนายทหาร ถือประหนึ่งว่า ผู้บังคับบัญชาทุกชั้นเป็นบิดา ทหารทุกชั้นเป็นบุตร”⁴²

จดหมายข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการส่งทหารไปร่วมรบได้รับความยอมรับจากประชาชนบางส่วน และเห็นได้ว่าความคิดของคนไทยในเรื่องของความผูกพันของกองทัพต่อประชาชนนั้นยังคงรูปแบบความสัมพันธ์แบบผู้น้อยและผู้ใหญ่ในสังคมไทยเอาไว้ ค่านิยมเรื่องบุญคุณในระบบราชการที่เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 ได้ตกทอดและยังคงมีอิทธิพลต่อความคิดในสังคมไทยมาโดยตลอดไม่เฉพาะระบอบราชการเท่านั้น แต่ยังคงผลถึงบุคคลใกล้ชิดของผู้ที่อยู่ระบบราชการอีกด้วย ดังจะเห็นได้ว่าการดำเนินการส่งทหารเข้าร่วมสงครามเกาหลีนั้น รัฐบาลปูนบำเหน็จให้แก่ทหารอาสามากกว่าเงินเดือนตามปกติ แต่มีเงินช่วยเหลือครอบครัว ช่วยเหลือบุตรเข้าเรียนและทำงาน ให้เงินกู้ยืม ที่ดิน และบ้านพักสวัสดิการหลังปลดประจำการ รัฐบาลเน้นย้ำว่าเหล่านี้เป็นเจตนาของนายทหารและข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ที่จะสละเงินช่วยเหลือทหารและครอบครัว⁴³ สิ่งตอบแทนเหล่านี้กลายเป็นเครื่องมือที่สามารถสร้างระบบอุปถัมภ์ภายในองค์กรหรือภายในกองทัพให้เกิดขึ้น

กองทัพเลือกใช้กรมทหารราบที่เคยปฏิบัติหน้าที่ในคราวข้อพิพาทอินโดจีน อันเนื่องมาจากของเครือข่ายของกองทัพเองและต้องการของกำลังพลที่มีความสามารถในการใช้อาวุธแบบตะวันตก และมีทักษะในการใช้ภาษาอังกฤษบ้าง เพราะในขณะนั้นกองทัพยังไม่มีอาวุธแบบอเมริกา และเหล่า

เช่น พลเรือเอกหลวงยุทธศาสตร์โกศ, พลเอกสฤษดิ์ ธนะรัชต์ พลโทสุทธิ สุทธิสารธรรณกร, พลโทหลวงสถิตยุทธการ, พลตรีถนอม กิตติขจร, และพลตรีประภาส จารุเสถียร เป็นต้น นายทหารเหล่านี้มีชื่อเป็นผู้สนับสนุนในสมาคมทหารผ่านศึกเกาหลี แต่บางนายไม่มีหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษรที่สามารถระบุแน่ชัดว่าสนับสนุนการตัดสินใจของจอมพล ป. ในลักษณะแบบไหน

⁴¹ เงินบริจาคจากคณะรัฐมนตรีมียอดรวม 129,050.10 บาท ในจำนวนนี้มาจากนายกรัฐมนตรี 6,159.90 บาท รัฐมนตรีว่าการ 10 คน รวม 55,599 บาท รัฐมนตรีช่วยว่าการ 14 คน รวม 67,897 บาท ดู หจข., สร. 0201.12/10 เรื่อง จำนวนเงินที่รัฐมนตรีแต่ละท่านจะบริจาคเพื่อช่วยเหลือในการส่งทหารไปช่วยรบเกาหลี.

⁴² หจข., สร.0201.12/15 เรื่อง โฆษณาเรื่องหนังสือชมเชยการปฏิบัติต่อทหารป่วยเจ็บจากเกาหลี ณ โรงพยาบาลทหารบก.

⁴³ เรื่องเดียวกัน.

บรรดาหลักนิยมแบบฝัก ดำรับตำราวิชาทหารล้วนแต่ได้รับมาจากกองทัพของทวีปยุโรป อาวุธแบบอเมริกาที่จะใช้กับนายทหาร นายสิบ และพลทหารก็เป็นอาวุธที่เสรีไทยลักลอบส่งเข้ามาเพื่อเตรียมการขับไล่กองทัพญี่ปุ่นตอนปลายสงครามโลกครั้งที่ 2 เท่านั้น⁴⁴ รัฐบาลจึงพยายามคัดเลือกนายทหารที่มีความรู้ความเข้าใจในการใช้อาวุธจากต่างประเทศบ้าง เพื่อให้การลงนามรบของกองกำลังทหารไทยมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนั้นการเปิดรับสมัครทหารอาสา-จึงอาศัยวิธีการสอบคัดเลือกจากผู้สมัครจากกองกำลังส่วนกลาง อยุธยา ลพบุรี อ่างทอง และกรุงเทพฯ เป็นหลัก มีผู้เข้าสมัครราว 15,000 นาย คัดเลือกเหลือเพียง 4,000 นาย การสอบประกอบด้วย ความรู้ภาษาอังกฤษ ความรู้เฉพาะทาง (ตามเหล่าที่ตนสังกัด) และสุขภาพ (รวมถึงอายุ คือพลทหารทั่วไทยอายุ 20-30 ปี นายทหารชั้นผู้ใหญ่ไม่เกิน 35 ปี และต้องเป็นผู้ที่มีบุคลิกดี)⁴⁵

เหตุผลอีกส่วนหนึ่งของการเข้าร่วมสงครามเกาหลีที่เห็นได้ชัดเจนคือกระทรวงการต่างประเทศที่มีข้าราชการฝ่ายอนุรักษ์นิยมอย่างพระองค์วรวงศ์ เป็นแกนหลัก และการติดต่อกับผู้บัญชาการกองทัพสหประชาชาติขึ้นอยู่กับหม่อมเจ้าพิสิษฐดิศพงษ์ ดิศกุล คำอธิบายความเป็นไทยที่ถูกสร้างขึ้นและใช้อย่างกว้างขวางในเอกสารจดหมายราชการของรัฐบาลไทยคือเพื่อต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ที่จะเข้ามาทำลายระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ที่ประกอบด้วยชาติ ศาสน์ และกษัตริย์ หรืออ้างว่าการเข้าร่วมสงครามเกาหลีเป็นงานของรัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ดังเห็นได้จากพระดำรัสของพระองค์วรวงศ์ เอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงวอชิงตัน หรือแม้แต่สุนทรพจน์ของนายพจน์ สารสิน อัครราชทูตไทยประจำญี่ปุ่น ก็เช่นกัน ยุทธศาสตร์นโยบายต่างประเทศและนโยบายการปกครองแบบรัฐบาลทหารของจอมพล ป. จึงกลายเป็นนโยบายที่ต้องดำเนินไปพร้อมกัน

วันที่ 14 ตุลาคม ค.ศ. 1950 มีพิธีสวนสนามของกรมผสมที่ 21 ณ พระบรมมหาราชวัง จอมพล ป. ได้ออกจดหมายเชิญเชิงบังคับข้าราชการทุกหน่วยเข้าร่วมงานเพื่อเป็นกำลังใจให้แก่ทหารที่จะไปร่วมรบในสงครามเกาหลี⁴⁶ เวลา 16.50 น. ทหารกรมผสมที่ 21 ส่วนที่ 1 ได้ทำพิธีรับมอบธงชัยเฉลิมพล มีการพระราชทานเสมาพระนามาภิไธยย่อ และเข้าเฝ้าฯ กราบถวายบังคมลาหน้าพระที่นั่งจักรีมหาปราสาทในพระบรมมหาราชวัง เวลา 17.00 น. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาชัยนาทนเรนทร ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เสด็จพระราชทานธงชัยเฉลิมพลของกรมผสมที่ 21 แก่ผู้บัญชาการกรมผสมที่ 21 พร้อมทั้งพระราชทานเสมาย่อ ฎปร แก่ผู้ไปราชการสงครามทุกคนด้วย

⁴⁴ บันทึกส่วนตัวของพลโท ชาญ อังคุโชติ เมื่อวันที่ 30 กันยายน 2532.

⁴⁵ สัมภาษณ์พลอากาศโทวีระศักดิ์ แก่นมณี อุปนายกสมาคมทหารผ่านศึกเกาหลี ในพระบรมราชูปถัมภ์, 21 พฤศจิกายน 2560.

⁴⁶ หจข., สร.0201.12/23 เรื่อง เชิญไปร่วมเป็นเกียรติยศในพิธีตรวจพลสวนสนาม.

พระหัตถ์ ในเวลากลางคืนพระราชทานเลี้ยงเพื่อเป็นเกียรติ ณ ศาลาสหทัยสมาคมและบริเวณสนามหญ้าในพระบรมมหาราชวัง⁴⁷

ตลอด 4 ชั่วโมงของพิธีถวายสัตย์ปฏิญาณและสวนสนามเพื่อกราบถวายบังคมลาของเหล่าทหาร มีการบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมีจากเหล่าทัพถึง 5 ครั้ง และเพลงชาติ 1 ครั้ง นับเป็นครั้งแรกของการบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมีในงานพิธีกรรมของทหารต่อหน้าพระพักตร์ (ในขณะนั้นคือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์) หลังจากที่รัฐบาลคณะราษฎรได้ยกเลิกพิธีถวายสัตย์ปฏิญาณและพิธีสวนสนามต่อหน้าพระมหากษัตริย์ รวมถึงเพลงสรรเสริญพระบารมีเมื่อครั้งการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ค.ศ. 1932⁴⁸ แต่ในวันที่ 14 ตุลาคม ค.ศ. 1950 พิธีถวายสัตย์ปฏิญาณและสวนสนามต่อหน้าพระพักตร์ถูกเรียกขึ้นอีกครั้งพร้อมกับเสียงบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมีแทนเพลงทหารของชาติที่เคยใช้ในพิธีกรรมทางทหารตั้งแต่ ค.ศ. 1932

พิธีพระราชทานธงชัยเฉลิมพลให้แก่กรมผสมที่ 21 นับเป็นการเน้นย้ำสถานะจอมทัพของพระมหากษัตริย์⁴⁹ ธงชัยเฉลิมพลเป็นธงประจำหน่วยทหารที่ได้รับพระราชทานจากพระมหากษัตริย์ นับเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์สูงสุดของทหารที่ทหารทุกคนจะต้องเคารพสักการะและพิทักษ์รักษาไว้ด้วยชีวิต ความหมายสำคัญของธงชัยเฉลิมพล มี 3 ประการ คือผืนธง หมายถึงชาติ บนยอดธงบรรจุพระพุทธรูปหมายถึงศาสนา และเส้นพระเจ้าของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวหมายถึงองค์พระมหากษัตริย์

กล่าวได้ว่ารัฐบาลพยายามสร้างสำคัญของกองกำลังทหารที่จัดตั้งขึ้นใหม่ให้เป็นที่รับรู้ของประชาชนและข้าราชการโดยทั่วไป กองทัพได้จัดพิธีถวายบังคมลาที่อิงกับพิธีกรรมตามราชประเพณี เช่น การเดินสวนสนามต่อหน้าพระพักตร์ให้แก่เหล่าทหารหน้าพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ท้ายสุดคือการเดินสวนสนามอลาประชาชนตามถนนราชดำเนินไปถึงสะพานผ่านฟ้า

⁴⁷ เรื่องเดียวกัน.

⁴⁸ เทพ บุญदानนท์, “เพลงมาร์ชทหารกับการสร้างภาพลักษณ์กองทัพผู้ปกป้องชาติ และสถาบันพระมหากษัตริย์,” *มนุษยศาสตร์สาร* 17, 2

⁴⁹ ธงชัยเฉลิมพลมีขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1891 ในรัชสมัยสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตรา “พระราชบัญญัติว่าด้วยแบบอย่างธงสยาม ร.ศ. 110” พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดลักษณะของธงชัยเฉลิมพลไว้ว่า “พื้นธงเป็นสีต่างๆ ตามแต่จะเห็นสมควร แต่ที่มุมบนมีแพรแดงเป็นรูปธงใดหนึ่งในหกส่วนมีรูปช้างเผือกทรงเครื่องยืนแท่นที่พื้นธง นอกจากธงช้าง มีมุมมีตราสำหรับกองทหารนั้น เป็นธงสำหรับใช้เมื่อมีการรับเสด็จในเวลาพระราชพิธีใหญ่และสำหรับเกียรติยศตามที่พระโปรดเกล้าฯ ให้รับ และเมื่อกองทหารจะไปปราบศัตรูก็ใช้ธงนี้ไปในกองทัพ”

ภาพวาดของกรมผสมที่ 21
(ที่มา: หนังสือรุ่น กรมผสมที่ 21, ปกด้านใน)

การแสดงออกซึ่งความสำคัญของกองทัพหวนกลับมาใช้พิธีกรรมของราชสำนัก เพื่อเน้นย้ำความชอบธรรม กองทัพได้นำเอาสถาบันพระมหากษัตริย์ขึ้นมาใช้ในการสร้างจิตสำนึกหรืออุดมการณ์ร่วมของประชาชน เพื่อสร้างภาพลักษณ์อันดีของกองทัพต่อประชาชน ใช้วาทกรรมการต่อต้านคอมมิวนิสต์ที่กำลังจะมาเข้ามาทำลายระบอบการเมืองแบบไทย หากแต่ในช่วงแรกเป็นการใช้ภาพของสถาบันโดยรวม ยังไม่เน้นการเคารพในตัวบุคคลของพระมหากษัตริย์เช่นที่จะเป็นในทศวรรษต่อมา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำปฏิญาณของทหาร
CHULALONGKORN UNIVERSITY

- ข้าพเจ้า (ชื่อและนามสกุล) ขอกระทำสัตย์ปฏิญาณว่า
- ข้าพเจ้า จักยอมตาย เพื่ออิสรภาพ และความสงบแห่งประเทศชาติ
- ข้าพเจ้า จักรักษาไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์แห่งรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย
- ข้าพเจ้า จักอยู่ในศีลธรรมของศาสนา
- ข้าพเจ้า จะเชิดชูและรักษาไว้ ซึ่งพระบรมเดชานุภาพ แห่งพระมหากษัตริย์เจ้า
- ข้าพเจ้า จักเชื่อถือผู้บังคับบัญชา และการปฏิบัติตามคำสั่งอย่างเคร่งครัด ทั้งจักปกครองแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาโดยยุติธรรม
- ข้าพเจ้า จะไม่แพร่พรายความลับของราชการทหารเป็นอันขาด⁵⁰

⁵⁰ สันนิษฐานว่าพิธีกระทำสัตย์ปฏิญาณตนต่อธงชัยเฉลิมพล กระทำครั้งแรกเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม ค.ศ. 1928 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ได้เสด็จฯ ไปทรงเป็นประธานในพิธีสวนสนามที่

ความซับซ้อนของพิธีกรรมเป็นเช่นเดียวกับความซับซ้อนของความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์และกองทัพที่เกิดขึ้นในช่วงสงครามเกาหลี พระราชอำนาจของฝ่ายชาวญ้อหรือพม่าและแสดงออกพิธีกรรมที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์และตำแหน่งของอำนาจออกมาอย่างชัดเจน ยิ่งพิธีกรรมมีความซับซ้อนและยิ่งใหญ่มากเพียงใด อำนาจความศักดิ์สิทธิ์ของสถาบันพระมหากษัตริย์ยิ่งมากขึ้นเท่านั้น การแสดงความจงรักภักดีมากเท่าไรความเข้มแข็งของสถาบันก็มากขึ้นเช่นกัน

ในพิธีมีการรับพระราชทานเหรียญเสมาจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจให้แก่ทหารทุกนาย ลักษณะของเหรียญด้านหนึ่งสลัก “ภปร” อีกด้านหนึ่งสลัก “พระราชทาน ผู้ไปสงครามเกาหลี พ.ศ. 2493” ริชาร์ด เอ. รูธ (Richard A. Ruth) อธิบายไว้ว่าทหารไทยในสงครามเวียดนามมีความคลั่งไคล้ในสิ่งบูชา เช่น เหรียญ พระพุทธรูปห้อยคอ และเหรียญพระราชทาน เนื่องจากเชื่อกันว่าสามารถป้องกันภัยที่จะเกิดในสงครามได้ และขนานนามตัวเองว่าเป็น “ทหารชาวพุทธ” (Thai Buddha) เชื่อมั่นในความดีในการต่อสู้กับศัตรูฝ่ายตรงข้ามหรือคอมมิวนิสต์ ที่ถือว่าเป็น “มาร”⁵¹ กล่าวได้ว่าความชัดเจนของความชั่วร้ายจากลัทธิคอมมิวนิสต์ในช่วงสงครามเวียดนามนั้นชัดเจนกว่าคอมมิวนิสต์ที่เกิดในสงครามเกาหลี ข้อเสนอที่รุทยกขึ้นมาอธิบายจึงอธิบายจากระดับล่างที่ไม่ใช่ทัศนคติโดยรวมของรัฐซึ่งเป็นไปในลักษณะคล้ายคลึงกันกับทหารอาสาชาวพุทธในสงครามเกาหลี

วัตถุประสงค์ของการจัดสร้างเหรียญเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจให้แก่ทหารในสงครามเกาหลีนั้น รัฐบาลเห็นว่าทหารอาสาเหล่านี้เป็นคนของรัฐไทยที่เข้าปฏิบัติหน้าที่ในนามของรัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระยาชัยนาทนเรนทรจึงมีพระดำริให้สร้างเหรียญเสมาขึ้นเพื่อเป็นของพระราชทานมากกว่าเป็นเครื่องรางเช่นในสงครามเวียดนาม ทหารที่เข้าร่วมสงครามเกาหลีบางนายมองว่าสงครามครั้งนี้เป็นการปกป้องประเทศจากการเป็นผู้แพ้ในสงครามโลกครั้งที่ 2 ไม่ใช่การต่อสู้กับความชั่วร้ายหรือคอมมิวนิสต์ นายทหารคนหนึ่งกล่าวว่า

ประเทศเรากำลังจะแพ้สงคราม ช่วงสงครามโลกมีทหารอินเดียเข้ามายึดดอนเมืองไว้หมดแล้ว มั่นยึดพม่าได้ มั่นยึดไทยได้ สงครามเกาหลีเกิดขึ้นพอดี ไทยเลยรีบส่งทหารเข้าไปช่วย เพื่อให้

ประกอบด้วยทหารบก ทหารรักษาวัง และทหารเรือที่ประจำอยู่ในกรุงเทพฯ ณ ลานพระราชวังดุสิต ปัจจุบันพิธีกระทำสัตย์ปฏิญาณตน กระทำในวันที่ 25 มกราคมของทุกปี เนื่องในวันกองทัพไทย

⁵¹ Richard A. Ruth, *In Buddha's company: Thai soldiers in the Vietnam War* (Chiang Mai: Silkworm Books, 2012)

เห็นว่า เราเป็นพวกเดียวกันกับพวกที่ชนะสงคราม ประเทศเราเลยไม่ถูกยึด สมัยนั้นทหารอินเดีย โทกหัวอยู่กันเต็ม ตอนนี้องอินเดียก็ยังมี แต่นะ ก็พูดอะไรมาไม่ได้ นานมากแล้ว”⁵²

วันที่ 20 ตุลาคม ทหารกรมผสมที่ 21 ส่วนใหญ่ที่จะเดินทางโดยสารทางเรือในวันรุ่งขึ้น ทำพิธีตรวจพลสวนสนามต่อหน้า ผู้บัญชาการทหารบกที่ถนนหน้าศาลาว่าการกระทรวงกลาโหม เสร็จแล้วเดินแถวอำลาประชาชนตามถนนราชดำเนินสู่สะพานผ่านฟ้า ชาตรี ประกิตนทการเสนอว่าถนนราชดำเนินเป็นพื้นที่เชื่อมต่อระหว่าง “สยามเก่า” คือความศิวิไลซ์ได้เริ่มพระบารมีของรัชกาลที่ 5 ที่นำพาประเทศให้รอดพ้นจากอาณานิคมกับ “สยามใหม่” คือสภาพภายหลังเหตุการณ์การปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองของคณะราษฎร แต่เมื่อจอมพล ป. ชี้นำรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในสมัยที่ 2 และกลุ่มอำนาจจากฝ่ายอนุรักษนิยมกลับขึ้นมา มีบทบาททางการเมืองอีกครั้ง สิ่งก่อสร้างแบบ “สถาปัตยกรรมแบบไทยประยุกต์” ตลอดถนนราชดำเนินจึงเกิดขึ้นภายใต้นโยบายชาตินิยมทางวัฒนธรรมของจอมพล ป. ในยุคหลัง ค.ศ. 1947 ซึ่งเป็นกระแสความคิดที่หวนกลับไปสู่แนวทางที่เป็นอนุรักษนิยมมากขึ้น สอดคล้องเป็นอย่างดีกับแนวคิดของ “กลุ่มนิยมเจ้า” ที่สร้างความทรงจำว่าด้วย “ความเป็นไทย” ที่ต้องยึดโยงความสัมพันธ์กับความเป็นไทยแบบจารีตโบราณ มิใช่ความเป็นไทยใหม่แบบยุคคณะราษฎร⁵³

การเดินสวนสนามเพื่ออำลาประชาชนของกรมผสมที่ 21 เริ่มตั้งแต่ราชดำเนินไปสู่สะพานผ่านฟ้า ซึ่งเป็นหมุดหมายเน้นย้ำความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ เพราะถนนราชดำเนินและสะพานผ่านฟ้าต่างเป็นความทรงจำที่ฝังรากเกี่ยวกับพระปรีชาสามารถของพระมหากษัตริย์ไทย และการเดินสวนสนามของทหารที่ไปรบในสงครามเกาหลีเป็นการสร้างความทรงจำร่วมทางสังคมครั้งใหม่ โดยมีพระมหากษัตริย์พระองค์ใหม่เป็นจอมทัพไทย⁵⁴ เป็นการนำทหารเข้าร่วมรบในสงครามเพื่อนำพาประเทศไทยให้รอดพ้นจากภัยคอมมิวนิสต์ ดำเนินตามรอยบรรพบุรุษชาตรี โดยนายทหารผู้หนึ่งได้อธิบายว่า

การส่งทหารเข้าร่วมกับทหารพันธมิตรในต่างแดนครั้งนี้ มิได้แตกต่างจาก ในสมัยกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระมหาธรรมราชาซึ่งในขณะนั้นเป็นไมตรีกับพม่าก็ได้เคยให้พระนเรศวร นำกองทัพไทย

⁵² สัมภาษณ์ พลอากาศโท วีระศักดิ์ แก่นมณี.

⁵³ ชาตรี ประกิตนทการ, ความทรงจำและอำนาจบนถนนราชดำเนิน (กรุงเทพฯ : การประชุม, 2551), หน้า 7

⁵⁴ อนุสรณ์ทหารผ่านศึกเกาหลี 2493-2497, บทความของ พ.

ไปร่วมรบกับพม่าถึงแดนไทใหญ่ และในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็
ได้เคยส่งทหารไทยไปรบร่วมกับฝ่ายสัมพันธมิตรถึงทวีปยุโรป⁵⁵

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัววชิรมุขี (รัชกาลที่ 9) ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทยในสงครามเกาหลี
(ที่มา: [อนุสรณ์ทหารผ่านศึกเกาหลี 2493-2497](#), ปกด้านใน.)

รัฐธรรมนูญไทยจะระบุไว้เป็นลายลักษณ์อักษรว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็นจอมทัพไทย แต่
ลายลักษณ์อักษรหรือข้อกฎหมายนั้นไม่อยู่ในการรับรู้ของประชาชนส่วนใหญ่ พิธีกรรมจึงเป็นสิ่งที่มิ
ประสิทธิภาพสูงในการแสดงอำนาจของรัฐ เช่นเดียวกับวันสำคัญ อนุสาวรีย์ หรือพิพิธภัณฑที่รัฐ
กำหนดและสร้างขึ้นเพื่อให้ประชาชนระลึกถึงความสำคัญของวันหรือสิ่งก่อสร้างเหล่านั้น ซึ่งเกี่ยวโยง
กับสถาบันพระมหากษัตริย์ไทยภายใต้อุดมการณ์ความเป็นไทย

กองทัพในต้นทศวรรษ 1950 อาศัยเรื่องเล่าความเป็นไทยที่อิงอยู่กับนโยบายของกระทรวง
ต่างประเทศซึ่งอยู่ในอำนาจของกลุ่มอนุรักษนิยม และผลักดันให้ความเป็นไทยแบบเดิมฟื้นขึ้นใน
บริบทสงครามเกาหลี ผู้ที่ทรงเป็นหัวใจของการสื่อสารของฝ่ายอนุรักษนิยมของยุคสงครามเกาหลีก็คือ
พระองค์วรวงศ์ ซึ่งพระราชวงศ์ที่สามารถดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้แม้ในยามที่สถานการณ์ของ
ฝ่ายอนุรักษนิยมจะถดถอย ปัจจัยสำคัญที่สามารถทำให้นักคิดความเป็นไทยเข้ากันได้กับอำนาจ
ทหารคือท่อน้ำเลี้ยงหรือผู้ที่เข้ามาสนับสนุนความเป็นไทยแบบเดิมและอำนาจทางกองทัพต่างเป็น
สหรัฐอเมริกา ประการต่อมานโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ของทั้งสองฝ่ายต่างใช้ประโยชน์จาก
อุดมการณ์ความเป็นไทยที่มีหมายถึงชาติที่เป็นอิสระและปกครองด้วยระบอบกษัตริย์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่ง
ของประวัติศาสตร์ชาติบนพื้นฐานของระบอบสังคมแบบเมืองพุทธ ยูจีน ฟอร์ด (Eugene Ford)

⁵⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 26.

อธิบายว่าพุทธศาสนาของประเทศไทยเป็นดังเช่นอภิปรัชญาที่มีสถาบันพระมหากษัตริย์อยู่บนยอดบนสุด และเป็นกลยุทธ์ตามลมที่ประเทศไทยใช้กับนโยบายต่างประเทศมาโดยตลอด⁵⁶

ดังนั้นแนวคิดเรื่องต่อต้านคอมมิวนิสต์ของประเทศไทยเพื่อปกป้องระบอบการเมืองที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขจึงมีประสิทธิภาพในการเป็นทั้งนโยบายหลักของประเทศไทยทั้งภายนอกและภายใน และสามารถตอบสนองความต้องการของสหรัฐอเมริกาในการหาคู่การเมืองตรงข้ามกับคอมมิวนิสต์ได้ในยุคสงครามเย็น

4.4 “พยัคฆ์น้อย” ทหารไทยในสงครามเกาหลี: จากทหารอาสาสู่ทหารกล้า

เนื้อหาในส่วนนี้ต้องการอธิบายถึงการเปลี่ยนสถานะของทหารอาสาที่เข้าร่วมสงครามว่ามีปัจจัยใดที่ส่งผลให้ทหารอาสาที่หวังเพียงเรียนรู้สิ่งใหม่ในต่างแดนกลายเป็นทหารที่รบเพื่อชาติและนำไปสู่การสร้างตำนานทหารกล้าในสงครามเกาหลี และเหตุการณ์เหล่านี้มีส่งผลต่อภาพลักษณ์ของกองทัพและสถาบันพระมหากษัตริย์ในประเทศไทยอย่างไรบ้าง

4.4.1 จากกรุงเทพฯ สู่กรุงโซล

ก่อนเดินทางเข้าสู่ปูซาน ประเทศเกาหลี ทหารทุกชาติที่เข้าร่วมสงครามต้องเข้าฝึกอบรมการใช้อาวุธและลงทะเลเบียนรายงานตัว เปลี่ยนชุดทหารประจำชาติของตนเป็นเครื่องแบบที่สหประชาชาติเตรียมไว้ให้ มีเครื่องหมายธงชาติติดแขนเสื้อด้านซ้าย ทหารทุกคนต้องเข้าฝึกอบรมที่ค่ายเดรก (Camp Drake) ณ กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่นเป็นเวลา 3 อาทิตย์ก่อนเข้าสนามรบจริง ส่วนหน่วยกาชาดจะประจำค่ายทหารในญี่ปุ่นเป็นหลัก

ในวันที่ 7 พฤศจิกายน ค.ศ. 1950 ทหารอาสากรมผสมที่ 21 ผลัดแรกเดินทางถึงทางเรือปูซาน ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ในกองบัญชาการทหารไทย (บก.ท.ก.) จำนวน 21 คน เจ้าหน้าที่กองบังคับการกรมผสมที่ 21 จำนวน 279 คน กองพันทหารราบที่ 1 จำนวน 873 คน เจ้าหน้าที่หน่วยบรรเทาทุกข์สหประชาชาติไทย 11 คน (อีกส่วนหนึ่งจำนวน 9 คน เดินทางโดยเครื่องบิน) และทหารเรือประจำเรือคุ้มกัน 240 คน หากรวมทั้ง 3 ผลัด ตั้งแต่ ค.ศ. 1950-1953 ไทยส่งเจ้าหน้าที่และทหารรวมทั้งหมดราว 3,960 คน

การเข้าร่วมสงครามเกาหลีของกองกำลังผสมที่ 21 ของนายทหารอาสาไทยนั้นไม่ใช่นักนายทหารท่านหนึ่งได้บันทึกถึงความยากลำบากและความตั้งใจของตนในการสมัครไปรบในครั้งนี้ว่า

⁵⁶ Eugene Ford, *Cold War Monks: Buddhism and America's Secret Strategy in Southeast Asia* (London: Yale, 2017), p. 15.

ก่อนเดินทางไปปฏิบัติราชการ ณ Korea ผมสังกัดพัน ร.จ.ร. ในตำแหน่ง รอง ผบ.ร้อย 1 ได้ อาสาสมัครที่จะไปราชการ ณ Korea ตั้งแต่เริ่มต้น เป็นชื่อที่ 2 ของ จทบ.ลบ. แต่อด เผอิญมา โชคดีได้มาไปในตอนนี้จึงรู้สึกปลื้มปิติเป็นกำลัง ผมไม่บอกใครเลยแม้แต่คุณพ่อ ... ตอนนั้นรู้สึกตัว พองขึ้นเปนกอง เพราะจะได้ไปต่างประเทศ เรื่องตายไม่ต้องพูดถึง เรื่องปิดหูเปิดตาและความรู้ที่จะ ได้รับสำคัญว่า และตนของตนก็ยังนึกไม่ออกว่าอาตมานี้จะได้มีโอกาสออกนอกเมืองไทยกับ เขาบ้างหรือเปล่านั้น ทนส่วนตัว เรื่องนี้ยกให้เลยไม่มีแน่ ทนหลวงมีหวัง 50 เปอร์เซนต์ เพราะ

1. ความรู้อ่อน หรือปานกลาง ในเชิงภาษาอังกฤษ (spoke England)
2. นามสกุลไม่เพราะ
3. ขาดผู้สนับสนุน⁵⁷

บันทึกส่วนตัวข้างต้นของพลตรีวัชชัย นาควานิช ซึ่งขณะนั้นเป็นเพียงร้อยโท เล่าถึงการ เดินทางไปปฏิบัติราชการในเกาหลีเมื่อวันที่ 2 มีนาคม ค.ศ. 1951 เขาเป็นทหารผลัดที่ 2 ปฏิบัติ หน้าที่ในตำแหน่งนายทหารประวัติศาสตร์⁵⁸ พลตรีวัชชัยเป็นนายทหาร 1 ใน 13 นาย (กลุ่ม นายทหาร Lucky Number) ที่รัฐบาลส่งไปเปลี่ยนผลัด เพื่อให้ นายทหารบางนายในกรมผสมที่ 21 ที่ ไปปฏิบัติหน้าที่ในสงครามเกาหลีได้เพียง 4 เดือนกลับมาทำหน้าที่เป็นครูฝึกอาวุธใหม่ทั้งหมด 9 นาย และอีก 4 นาย ต้องเตรียมตัวเดินทางไปเรียนต่อที่สหรัฐอเมริกา เพราะในขณะนั้น สหรัฐอเมริกาได้ให้ ความช่วยเหลือทางด้านกองทัพและการศึกษากับไทย⁵⁹

ในการเดินทางของคณะ พลตรีวัชชัยนั้น เขียนบันทึกในระหว่างเดินทางไปเกาหลีบางส่วนไว้ ว่า

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ช่วงที่เตรียมตัวที่กรุงเทพ พวกเราต้อง ถ่ายรูป ทำบัตรประจำตัว รับจ่ายเสื้อผ้า ทำหลักฐานเกี่ยว ไบโมบอตันทะ ฟินัยกรรม รับจ่ายนาฬิกา (นายทหาร Rolex นายสิบ Tuedor) นายทหาร เงินเดือนเกิน 350 บาท จ่าย 2,550 บาท เงินเดือนต่ำกว่า 350 บาท และประทวนจ่าย 2,187.50 บาท ... นอกจากนั้นทางราชการยังจ่ายเบี้ยเลี้ยงล่วงหน้าเป็นเงินดอลลาร์ให้อีก 1 เดือน ... จนในที่สุดเมืองในความฝันของเราก็เป็นจริงขึ้นแล้ว โดยไม่ได้เคยนึกเลยว่า ชาตินี้ อาตมาจะได้มาเหยียบ Tokyo เพราะไม่มีปัญญาจะมา บุญวาสนาช่วยดอกจึงได้เห็นเมืองหลวง

⁵⁷ บันทึกส่วนตัวของพ.ต. วัชชัย นาควานิช, หน้า 24.

⁵⁸ อ้างอิงตามหลักฐาน.

⁵⁹ รวมทั้งเป็นปีที่รัฐบาลไทยและรัฐบาลญี่ปุ่นเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการ รัฐบาลญี่ปุ่น ได้เปิดสำนักงานด้านการต่างประเทศขึ้นที่กรุงเทพฯ เป็นการเริ่มความสัมพันธ์เป็นครั้งแรกนับตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติ ตามการเจรจาระหว่างนายพลแมกอาร์เธอร์กับพลตรี หม่อมเจ้าพิริยดิศพงษ์ ดิศกุลเกี่ยวกับการส่งทหารไทย เข้าร่วมสงครามเกาหลี

ของญี่ปุ่น ชาตินี้เกิดมาไม่มีเสียชาติแล้วที่ได้มาถึงแดนแห่งซากุระและเกอิชา ... อากาศยังหนาว จึงทำให้สาวญี่ปุ่นสวยขึ้นมากแก้มเป่งแดงโดยไม่ต้องทา⁶⁰

ข้อความที่ยกมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าทัศนคติของนายทหารอาสาที่เข้าร่วมสงครามเกาหลีในช่วงแรก ไม่ได้ให้ความสำคัญอันดับแรกกับอุดมการณ์รัฐและสงครามที่ถูกนิยามว่าเป็นการต่อสู้กับฝ่ายคอมมิวนิสต์ สิ่งสำคัญกว่าสำหรับพวกเขาคือการได้ไปต่างแดนที่น่าตื่นตาตื่นใจ ความสำนึกในความเป็นไทยภายใต้ธงชัยเฉลิมพลของกองผสมที่ 21 ยังไม่ปรากฏ กระทั่งเมื่อทหารอาสาเหล่านี้เข้าสู่พื้นที่สงครามการสื่อสารและบรรยากาศภายในฐานทัพ บรรยากาศของเป็นชาติไทยท่ามกลางนานาชาติถูกสร้างขึ้นในสงครามเกาหลี ร่วมกับพิธีกรรม บรรยากาศของสงครามเข้ามามีส่วนในการสร้างสำนึกของความเป็นชาติให้แก่ทหารเหล่านี้ พ.ต. วัชชัย บันทึกไว้ว่า

ขณะที่เรือจะเข้าเทียบท่าและทหารทยอยๆ ลงนั้น กองแถวทหารบก (นิโกรทั้งนั้น) กับกองแถววงของทหารบก (Korea) ก็แข่งกันบรรเลงเพลงเป็นการใหญ่จนฟังไม่ทราบว่าเป็นเพลงอะไร โดยเฉพาะในเรือเราทหารมาจากหลายชาติ การต้อนรับจึงเป็นการมโหฬารทีเดียว มีพวกข้าราชการเกาหลี และเด็กนักเรียนทั้งชายและหญิงไปเข้าแถวโบกธงชาติ Korea และ ธง U.N. Forces เลยเป็นผลพลอยได้ที่ทำให้ได้รับการต้อนรับอย่างสูงส่ง เช่นนี้ จึงทำให้เรากุมิใจในความเป็นชาติอิสระของเรายิ่งนัก ครั้งนี้ทำให้เรารู้ถึงความสำคัญของชาติมากขึ้น และจะทำให้เราจำเป็นที่จะต้องรักษาแผ่นดินของขวานบินนี้ด้วยชีวิตและจิตต์ มันผู้ใดจะมาย่ำแดนไทย มันผู้นั้นจะต้องข้ามศพเราไปเสียก่อน มิฉะนั้น มันผู้นั้นก็อย่าหวังเลย⁶¹

เมื่อทหารเหล่านี้เดินทางกลับประเทศไทย สำนึกเรื่องชาติของพวกเขาถูกถ่ายทอดสู่สาธารณชน ทั้งในรูปแบบความทรงจำ บันทึก บทความ การเล่าเรื่อง และภาพถ่ายทหารผู้มีประสบการณ์ตรงจากการเข้าสงครามต่อต้านคอมมิวนิสต์สร้างอุดมการณ์ชาตินิยมแบบทหารขึ้นมา เช่น นิราศเกาหลี ของพลเรือโท (ทหารเรือ) จวบ หงสกุล แต่งขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1953 ปีสุดท้ายของสงครามเกาหลี ขณะนั้นพลเรือโท จวบมียศนาวาโท ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้บังคับหมู่เรือปฏิบัติการร่วมกับสหประชาชาติ และผู้บังคับการเรือหลวงบางปะกงรุ่นที่ 2 นิราศเกาหลี ถูกตีพิมพ์ครั้งแรกในนิตยสาร นาวิกศาสตร์ ตั้งแต่ ค.ศ. 1962-1966 และได้รับคัดเลือกให้เป็นหนังสืออ่านนอกเวลาวิชา ท 401-ท 606 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 โดยกระทรวงศึกษาธิการ หนังสือเล่มนี้ได้รับคำชมเชยจาก ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมชว่านอกเหนือจากสำนวนภาษาที่สละสลวยของนิราศแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นถึงภาพของ

⁶⁰ บันทึกส่วนตัวของพ.ต. วัชชัย นาควานิช,

⁶¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 30.

สงครามและสถานการณ์จริงในสงครามได้⁶² พรรณราย ชาญหิรัญเสนอว่า นิราศเกาหลี เป็นส่วนหนึ่งของงานเขียนของพลเรือโทจวบ หงสกุลที่รุ่งเรืองสูงสุดในยุคเผด็จการทหารคือตั้งแต่รัฐบาลจอมพล ป. จนกระทั่งรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร พรรณรายอธิบายว่างานของพลตรีจวบนั้นเขียนเพื่อวิพากษ์วิจารณ์แนวคิดทหารนิยมในขณะนั้น⁶³ ความบางตอนของ นิราศเกาหลี ระบุว่า

ส่วนเรือไทยสมัยเก่าเขาไม่ยอม ให้เอาล่อมวนยิงเพราะกริ่งใจ
กลัวขบวนรวนมากลำบากเขา เพราะเรือเราแล่นช้ากว่าไหนไหน⁶⁴

หากพิจารณาใหม่จะพบว่า นิราศเกาหลี ของพลเรือโทจวบนั้นไม่ได้เป็นการวิพากษ์วิจารณ์แนวคิดแบบทหารนิยม แต่เป็นการค่อนข้างแคะความไม่เอาใจใส่กองทหารเรือเท่ากับทหารบกและทหารอากาศ เนื่องจากในช่วงทศวรรษ 1950 ทหารเรือถูกลดบทบาทลงจากเหตุการณ์เรือศรีอยุธยา ใน ค.ศ. 1951 และนายทหารชั้นผู้ใหญ่ที่มีอำนาจอยู่ในรัฐบาลขณะนั้นล้วนเป็นทหารบก การที่ นิราศเกาหลี ถูกนำมาตีพิมพ์และใช้เป็นแบบเรียนในช่วงทศวรรษ 1960 อาจเป็นไปได้เพื่อสนับสนุนการส่งทหารไปร่วมรบในสงครามเวียดนาม และเพื่อสร้างวีรบุรุษทหารในประวัติศาสตร์ผ่านสื่อการเรียนการสอน

จินตนาการความเป็นชาติที่ผูกพันกับสถาบันพระมหากษัตริย์เกิดขึ้นในสนามรบพร้อมกันไปด้วย นั่นคือความเคารพในตัวบุคคลได้เปลี่ยนจากจอมพล ป. มาสู่พระมหากษัตริย์ หลักฐานหนึ่งที่จะทำให้เข้าใจประเด็นนี้ได้คือหนังสือพิมพ์ สมรภูมิสาร

สมรภูมิสาร เป็นหนังสือพิมพ์ที่ได้รับอนุญาตจาก ผู้บัญชาการกรมผสมที่ 21 ร.พัน 1. (อิสระ) ให้จัดพิมพ์เพื่อแจกจ่ายทหารไทยในสนามรบ หน้าที่ของหนังสือพิมพ์หัวนี้คือการสื่อสารข้อมูลจากเมืองไทยไปยังสมรภูมิต่างและแลกเปลี่ยนข้อมูลกันเองระหว่างนายทหาร สิ่งที่น่าสนใจคือเนื้อหาของหนังสือพิมพ์มักสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์อยู่บ่อยครั้ง เช่น ข่าวการประสูติพระราชโอรสเมื่อคืนวันที่ 28 กรกฎาคม ค.ศ. 1955⁶⁵ หรือข่าววันหยุดเนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษาของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถที่ทางราชการให้มีการชกธงชาติตาม

⁶² จวบ หงสกุล, นิราศเกาหลี (กรุงเทพฯ: คุรุสภา, 2543) หน้า คำนำ.

⁶³ พรรณราย ชาญหิรัญ, จะเก็บเกี่ยวข่าวงามในทุ่งใหม่ : ประวัติวรรณกรรมไทยร่วมสมัยในมุมมองร่วมสมัย (กรุงเทพฯ: ภาควิชาวรรณคดี และคณะกรรมการฝ่ายวิจัย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2557), บทที่ 5.

⁶⁴ จวบ หงสกุล, นิราศเกาหลี (กรุงเทพฯ: บรรณกิจเทรดดิ้ง, 2536), หน้า 44.

⁶⁵ ว. ศรีนารา, “สมรภูมิครวญ” สมรภูมิสาร 5 (วันจันทร์ ที่ 28 กรกฎาคม 2495) ไม่ปรากฏเลขหน้า.

อาคารบ้านเรือนและประกาศให้เป็นวันหยุด 1 วัน⁶⁶ หรือแม้แต่การเขียนกลอนแลกเปลี่ยนภายในหนังสือพิมพ์ที่ยังมีการอ้างถึงพระบารมีของพระมหากษัตริย์ มีการนำเอาสถาบันพระมหากษัตริย์เข้ามาใช้ในสนามรบในฐานะสิ่งเคารพหรือที่พึ่งทางจิตใจนั้นกลับเป็นพระมหากษัตริย์ เช่น พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว หรืออ้างพระสยามเทวาธิราช หรือการใช้รูปวาดพระนเรศวรทรงช้างประดับศาลาไทยประจำฐานทัพ⁶⁷ การใช้พระบรมฉายาลักษณ์เป็นภาพปกหนังสือพิมพ์⁶⁸ เหล่านี้ปรากฏขึ้นในช่วงสงครามเกาหลีเป็นจำนวนหนึ่ง

ภาพนายทหารในสงครามเกาหลี

(ที่มา: Chronicle of Thailand: Headline news since 1946, p.67.)

4.4.2 วันสำคัญราชการที่ปรากฏใน สมรภูมิสาร⁶⁹

กรมผสมที่ 21 จัดพิธีเคารพในวันสำคัญของราชสำนัก เช่น ในวันเฉลิมพระชนมพรรษา สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี 12 สิงหาคม ค.ศ. 1954 ในพิธีดังกล่าว ณ บริเวณศาลาไทย ผู้บังคับการกองพันนำกล่าวถวายชัยมงคล ทหารร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี แตรเดี่ยวเป่าค่านับ 3 จบ แล้วยิงสลุต 21 นัด ตอนค่ำได้จัดงานเลี้ยงรับรอง โดยเชิญนายทหารชาติพันธมิตรจากหน่วยต่างๆ

⁶⁶ เรื่องเดียวกัน.

⁶⁷ กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด, ประวัติการรบของทหารไทยในสงครามเกาหลี, (กรุงเทพฯ: กรม, 2541), หน้า 1009.

⁶⁸ Nicolas Grossman, Chronicle of Thailand: Headline -News Since 1946 (Bangkok: Bangkok Post, 2009), p. 67.

⁶⁹ กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด, ประวัติการรบของทหารไทยในสงครามเกาหลี, กรุงเทพฯ: กรม, 2541., หน้า 375-376.

เข้าร่วมงานและดื่มถวายชัยมงคล ในวันปิยะมหาราช 23 ตุลาคม ค.ศ. 1954 ซึ่งเป็นวันคล้ายสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กองพันทหารราบไทยได้จัดให้มีพิธีถวายบังคมพระบรมฉายาลักษณ์และวางพวงมาลา โดยทูลเชิญพลตรี หม่อมเจ้าปรีดิเทพย์พงษ์ เทวกุล ผู้แทนไทยประจำคณะกรรมการสหประชาชาติเพื่อการรวมและการฟื้นฟูเกาหลี ซึ่งประทับอยู่ ณ สำนักงานที่เมืองปูซาน เสด็จเป็นประธานในพิธีและทรงนำในการวางพวงมาลา ในวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 5 ธันวาคม ค.ศ. 1954 กองพันทหารไทยได้จัดพิธีสวนสนาม ณ สนามของกรมทหารราบที่ 17 สหรัฐ โดยขอวงดุริยางค์ใหญ่และปืนใหญ่จากกองพลทหารราบที่ 7 สหรัฐ ไปบรรเลงและยิงสวดถวาย ทั้งนี้ได้ทูลเชิญพลตรี หม่อมเจ้าปรีดิเทพย์พงษ์ เสด็จเป็นประธานในพิธีพร้อมกับเชิญรองผู้บัญชาการกองพลทหารราบที่ 7 สหรัฐ ผู้บังคับการกรมทหารราบที่ 17 สหรัฐ และนายทหารจากหน่วยต่างๆ ร่วมพิธี หลังจากประธานเสด็จตรวจพลแล้ว กองพันได้อัญเชิญพระบรมฉายาลักษณ์ขึ้นประดิษฐานบนแท่นบูชาซึ่งตั้งอยู่ที่หน้าปะรำพิธี ผู้บังคับกองพันอ่านคำถวายชัยมงคล ในนามกองทัพไทย กองทหารเกียรติยศทำความเคารพ แตรวงบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี เริ่มการสวนสนาม เสร็จแล้วอัญเชิญพระบรมฉายาลักษณ์กลับที่ตั้งกองพัน ผู้ร่วมพิธีได้รับเชิญให้ไปร่วมรับประทานอาหารกลางวันในห้องอาหารนายทหาร พลตรี หม่อมเจ้าปรีดิเทพย์พงษ์ทรงเชิญชวนผู้ร่วมงานดื่มถวายชัยมงคลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

4.4.3 สมรภูมิพอร์กชอป⁷⁰

การต่อสู้ในแนวรบ พอร์กชอป (Pork Chop) ถือเป็นการต่อสู้ของทหารไทยในสงครามเกาหลีที่มีชื่อเสียงที่สุดและได้รับการยอมรับจากกองทัพสหรัฐอเมริกา จนกองทหารไทยได้สมญานามว่า “พยัคฆ์น้อย” (Little Tiger) พอร์กชอปเป็นแนวรบยุทธศาสตร์ที่สำคัญ อยู่ทางด้านตะวันตกของคาบสมุทรเกาหลี และเป็นที่ต้องการและแย่งชิงเปลี่ยนมือกันไปมาระหว่างกองทัพสหประชาชาติและกองทัพฝ่ายคอมมิวนิสต์ ก่อนตกเป็นของสหประชาชาติอย่างถาวรหลังการปฏิบัติงานของทหารไทยในวันที่ 11 พฤศจิกายน ค.ศ. 1952

การรบบริเวณพอร์กชอปใช้เวลาตั้งแต่วันที่ 31 ตุลาคมถึง 11 พฤศจิกายน ค.ศ. 1952 โดยมีพันตรีเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ รักษาการผู้บังคับกองผสมที่ 21 กองกำลังทหารคอมมิวนิสต์เข้าหยั่งกำลังบริเวณนี้ 2 ครั้ง และเข้าโจมตีถึงอีก 3 ครั้ง⁷¹ ทำให้กองกำลังทหารอาสาของไทย เสียชีวิต 25 นาย (เมื่อยอดนายทหารเสียชีวิตสูงที่สุดจากการต่อสู้) บาดเจ็บ 76 นาย (สาหัส 3 นาย) สูญหาย 2 นาย

⁷⁰ ประวัติศาสตร์ทหารไทยในสงครามเกาหลีฯ, หน้า 41-62.

⁷¹ อนุสรณ์งานออกเมรุพระราชทานเพลิงศพ ฯพณฯ พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส วันอาทิตย์ที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ.2549 (กรุงเทพฯ: ม.ป.พ, 2547).

(คาดว่าเสียชีวิต) ทหารไทยโจมตีและสร้างความเสียหายให้แก่กำลังคนและฐานทัพอากาศเป็นจำนวนมาก ข้าศึกที่เสียชีวิตจากการต่อสู้ครั้งนั้นคาดว่าจะสูงถึง 322 นาย หรืออาจจะประมาณคร่าวๆ ได้ว่าทั้งเสียชีวิตและบาดเจ็บราว 1,000 นาย จับกุมทหารฝ่ายตรงข้ามไว้เป็นเฉลยได้ 2 นาย จากการประเมินของกองทัพสหรัฐอเมริกาในครั้งนั้นคาดว่าไม่ถึงว่าทหารไทยจะสามารถสกัดกั้นหรือเอาชนะฝ่ายตรงข้ามในสนามรบครั้งนั้นได้ เนื่องจากมีจำนวนนายทหารน้อยกว่าฝ่ายคอมมิวนิสต์มาก ทางทหารสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นหน่วยบังคับบัญชากองทัพไทยจึงได้มอบเหรียญเพื่อเป็นเกียรติแก่นายทหารไทย (ตามชั้นยศ) ณ บริเวณพอร์คชอป โดยมีผู้บัญชาการกองพลทหารราบประจำหน่วย เป็นประธานในพิธีต่อหน้าทหารกองเกียรติยศผสมไทย-สหรัฐ มีการเชิญธงชัยเฉลิมพลของกองพันทหารไทย และธงชาติสหรัฐอเมริกา⁷² นายทหารไทยได้รับเหรียญเกียรติยศ ดังนี้ เหรียญซิลเวอร์สตาร์ (Silver star medal) 12 เหรียญ เหรียญลิวเจียนออฟเบอร์ริท (Legion of merit medal) 1 เหรียญ เหรียญบรอนซ์สตาร์ (Bronse medal) 26 เหรียญ รวมทั้งสิ้น 39 เหรียญ

วีรกรรมของทหารไทยในการรบ ณ บริเวณพอร์คชอปกลายเป็นสื่อโฆษณาชวนเชื่อที่รัฐบาลใช้ในการสร้างทหารอาสาให้กลายเป็นทหารกล้า รัฐบาลสนับสนุนให้บริษัทไทย-ไท สร้างหนังเรื่อง “ไปเกาหลี” ขึ้น เพื่อประกาศวีรกรรมของกองทัพในการเข้าร่วมสงครามเกาหลี ต่อมาใน ค.ศ. 1980 ไฟล์สตาร์ได้สร้างหนังในเค้าโครงเรื่องคล้ายกันคือ “อารีดัง” (ARIDANG Release) จนกระทั่งมีเพลงที่ได้รับความนิยมอย่าง “เสียงครวญจากอารีดัง” ร้องโดยเบญจมินทร์-สมศรี ม่วงศรเขียว และ “รักแท้จากหนุ่มไทย” ร้องโดยเบญจมินทร์ และ “เสียงครวญจากเกาหลี” ร้องโดยสมศรี ม่วงศรเขียว

โปสเตอร์หนังเรื่องไปเกาหลี

⁷² ประวัติทหารไทยในสงครามเกาหลีฯ, หน้า 253.

4.5 การประดัดเหริยญเกียรตียศและเครื่องราชอิสริยาภรณ์: จากทหารอาสาสู่ทหารกล้า

กรณี-พอร์กขอปไมได้เป็นกรณีแรกทีกองบัญชาการสหรัฐอเมริกาอมอบเหริยญเกียรตียศให้แก่ นายทหารไทย มีการมอบเหริยญในลักษณะนี้ตามระเบียบให้แก่ทหารอาสาทุกประเทศ ทุกครั้งทีเกิดการปะทะระหว่าง 2 ฝ่ายจนทำให้ทหารไทยได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิตหรือสามารถจับเฉลยศึกในสนามรบได้ กองบัญชาการสหรัฐอเมริกาจะทำการมอบเหริยญเกียรตียศให้แก่ นายทหารไทย เมื่อรัฐบาลไทยทราบข่าวเรื่องการรับเหริยญของทหารไทยจากสหรัฐอเมริกาจึงเกิดแนวคิดทีจะเชิดชูเกียรติแก่ทหารไทยขึ้น

การเชิดชูทหารอาสาให้กลายเป็นทหารกล้าโดย โดยการมอบเครื่องราชอิสริยาภรณ์และเหริยญกล้าหาญ (เหริยญสงครามเกาหลี) จึงเกิดขึ้น กระทรวงกลาโหมมีรายงานถึงกระทรวงกลาโหมเกี่ยวกับการมอบเครื่องราชอิสริยาภรณ์ของเยอรมนีและขอให้เอากรณีนั้นมาเป็นแบบอย่างในสำหรับประเทศไทย รายงานฉบับนั้นระบุว่า

การตั้งเครื่องราชฯ ของประเทศเยอรมนี มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นการบำเหน็จความดีความชอบแก่หญิงชายชาวเยอรมนีภายในประเทศและนอกประเทศ ที่ได้แสดงความสามารถเด่น ในงานบูรณะประเทศปิตุภูมิในทางการเมือง การเศรษฐกิจ การสังคม และวิทยาการ รวมทั้งบรรดาคู่ที่มีส่วนสำคัญในการสร้างความเจริญก้าวหน้าโดยสันติ ให้แก่สหพันธรัฐเยอรมัน⁷³

อย่างไรก็ดี ตามระเบียบกระทรวงกลาโหม ค.ศ. 1950 การมอบเครื่องราชอิสริยาภรณ์เป็นพิธีศักดิ์สิทธิ์ ผู้มอบเครื่องราชอิสริยาภรณ์ต้องเป็นพระมหากษัตริย์หรือผู้แทนพระองค์เท่านั้น ข้อกำหนดดังกล่าวระบุไว้ว่า

เครื่องราชฯ เป็นเครื่องเชิดชูเกียรติแก่ผู้ทีได้รับพระราชทานตลอดจนวงศ์ตระกูลเป็นอย่างสูง เมื่อได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานแก่ผู้ใดแล้ว ควรจะได้ทำพิธีมอบเครื่องราชฯ ให้แก่ผู้นั้นอย่างสมเกียรติ เพื่อทีจะได้รับพระราชทานและบุคคลทั้งหลายได้สำนึกถึงเกียรติทีได้รับพระราชทาน ... (6) สถานที่ทำพิธีมอบเครื่องราชฯ ให้เลือกจัดโดยเหมาะสมและให้มีธงชัยเฉลิมพลหรือธงชาติแล้วแต่กรณี มีพระพุทธรูป และพระบรมรูปหรือพระบรมฉายาลักษณ์ของพระมหากษัตริย์ในรัชกาลปัจจุบัน พร้อมด้วยเครื่องสักการะ ประดิษฐานไว้ในที่สมควร⁷⁴

⁷³ หจช., บก.สูงสุด 6.1/22 เรื่อง อีสริยาภรณ์เยอรมัน

⁷⁴ หจช.,บก สูงสุด 6.1/1 เรื่อง ระเบียบกระทรวงกลาโหม ว่าด้วยการทำพิธีมอบเครื่องราชอิสริยาภรณ์ พ.ศ. 2493”

เนื่องด้วยพิธีกรรมตามพระราชประเพณีของไทยมีความซับซ้อนและเพื่อไม่ให้ขัดกับพระราชประเพณี และเป็นการเทิดทูนเกียรติของพระมหากษัตริย์และเกียรติของชาติ⁷⁵ พ.อ.ชาญ อังศุโชติ (เดิมเป็น พ.ท.) จึงเสนอให้ใช้วิธีการเดียวกับรัฐบาลอังกฤษ คือเรียกตัวผู้ที่ทำความดีความชอบในสนามรบเดินทางกลับประเทศเพื่อรับพระราชทานเหรียญจากสมเด็จพระราชินี หรือรัฐบาลอื่นๆ ของต่างประเทศใช้วิธีการประกอบพิธีประดับยศเหรียญกล้าหาญในสนามต่อหน้านายทหารคนอื่นๆ หรือเรียกตัวเข้าประกอบพิธี ณ สถานที่⁷⁶

การเปลี่ยนความหมายจากทหารอาสากลายเป็นทหารกล้าผู้ปกป้องประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเริ่มต้นอย่างจริงจังเมื่อมีการเปิดโอกาสให้นายทหารอาสาที่เข้าร่วมสงครามเกาหลีผลิตแรกทั้งหมดรับพระราชทานเหรียญและเครื่องราชอิสริยาภรณ์จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลฯ รวมถึงการขึ้นเงินเดือนชั้นยศ เลื่อนยศ หรือรับเงินพิเศษเพิ่มจากรัฐบาลเป็นกรณีพิเศษ⁷⁷ หลังจากมีประกาศการมอบเหรียญและเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ออกไป มีนายทหารลงรายชื่อขอเข้ารับเหรียญมีจำนวนมากถึง 1,180 นาย⁷⁸

อีกด้านหนึ่ง ได้เกิดข้อวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมของรัฐมนตรีบางคนในรัฐบาลจอมพล ป. ว่าถือโอกาส-เสนอชื่อให้แก่พวกพ้องของตนในการเลื่อนชั้นเลื่อนตำแหน่งข้ามไปหลายชั้น⁷⁹ หรือแม้กระทั่งนายทหารที่เข้าร่วมรบในสงครามยังต้องพยายามในการได้รับพระราชทานเหรียญมาบันทึกของ พ.ต.ธวัชชัยระบุว่า

ผมได้เปลวระเบิดประดับแพรแถบเหรียญชัยสมรภูมิ อันนี้เขาให้กับบุคคลที่ประกอบคุณงามความดีเป็นศรีแก่...(ต้นฉบับเว้นไว้)... แต่ผมได้จากการได้รับบาดเจ็บสองครั้ง... ซึ่งทางการไม่ยอมรับ ในที่ประชุมหาว่าผมไม่มีหลักฐาน จนกระทั่งพี่ละออ (พ.ต.อำนาจ รัชตะนาวิน) อุดรชน ไม่ไหว ต้องมาช่วยยืนยัน... ผมจึงได้ พ.ส.ร. 5 ชั้น ชั้นละ 10 บาท... ได้ขอพระราชทานเหรียญชัยสมรภูมิด้วย... มันยากเย็นนัก⁸⁰

⁷⁵ หจช., บก.สูงสุด 6.1/22 เรื่อง อีสริยาภรณ์เยอรมัน

⁷⁶ เรื่องเดียวกัน.

⁷⁷ หจช., บก. 6.1/2 สำเนา กลาโหมที่ 22784/97 เรื่อง การขอพระราชทานเครื่องราชฯ ให้แก่ผู้ปฏิบัติราชการสงคราม ณ ประเทศเกาหลี

⁷⁸ เรื่องเดียวกัน.

⁷⁹ สยามรัฐ (27 กันยายน 2493). ไม่ปรากฏเลขหน้า.

⁸⁰ บันทึกส่วนตัวของพลเอกธวัชชัย นาควานิช, หน้า 4

นอกจากนี้พิธีกรรมมอบเหรียญ ทั้งของไทยและต่างประเทศ โดยเฉพาะเหรียญที่ได้รับจาก กองทัพสหรัฐอเมริกา และเครื่องราชราชอิสริยาภรณ์ ได้ถูกให้ความสำคัญอย่างสูงจากกองทัพ มีการ จัดพิธีกรรมอย่างยิ่งใหญ่ มีการเชิญบุคคลสำคัญจากวงการการเมือง จากกองทัพทั้งในและ ต่างประเทศ เพื่อเป็นสักขีพยาน ถ่ายรูป และประกาศคุณงามความดี สร้างความภูมิใจให้แก่ทหาร ที่ได้รับมอบ บ่อยครั้งที่ภาพถ่ายและข่าวการมอบรับเหรียญของนายทหารไทยในสงครามเกาหลีได้ถูก ตีพิมพ์ตามหน้าหนังสือพิมพ์ ตลอดจนงานหนังสือที่ระลึกของกองทัพ ภาพข่าวเหล่านี้เป็นตัวแทนการ ประกาศความสำเร็จของรัฐบาลในการเข้าร่วมสงคราม เพื่อยืนยันความชอบธรรมในการดำเนิน นโยบายต่างประเทศในช่วงสงครามเกาหลี

ความพยายามเหล่านี้เกิดขึ้นเพื่อสนับสนุนผลักดันให้คนของตนได้รับเหรียญพระราชทาน ตลอดจนเครื่องราชอิสริยาภรณ์นอกจากจะเกี่ยวกับผลประโยชน์ทางการเงินและความก้าวหน้าใน อาชีพแล้ว ของพระราชทานได้กลายเป็นเครื่องยืนยันความมั่นคงและอำนาจที่มีนัยสำคัญบางประการ ที่นายทหารเหล่านี้จะได้รับ เมื่ออยู่ในประเทศไทย ทหารกล้าในประเทศไทยไม่จำเป็นต้องถือปืนหรือ ออกใช้อาวุธเพื่อต่อสู้กับฝ่ายคอมมิวนิสต์เช่นในสงคราม แต่เป็นผู้ที่มีเครื่องหมาย สัญลักษณ์ ชั้นยศ และความเชื่อมโยงใกล้ชิดกับอำนาจของที่เหนือกว่าเป็นชั้นบันได หรือที่ทักษ์ เฉลิมเตียรณเรียกว่า ระบอบอุปถัมภ์⁸¹

ระบอบดังกล่าวทำให้มีนายทหารหลายคนจากกองพันผสมที่ 21 เข้าไปมีบทบาทโดดเด่นใน แวดวงทางการเมืองไทยเช่น พันตรีชาติชาย ชุมชะวัณ หนึ่งในคณะทูตทหารชุดแรก, พันโทเกรียง คักดี ชมะนันท์ ผู้บังคับกองพันผสมที่ 21 ขณะเกิดกรณีพอร์กซอป, พันโทเล็ก แนวนมาลี ผู้บังคับกอง พันผสมที่ 21 อดีตรองนายกรัฐมนตรีนในสมัยพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันท์ และอดีตรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงกลาโหม อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และอดีตสมาชิกวุฒิสภาไทย, พลโทอ่อง โปธิกนิษฐ ผู้บังคับกองพันผสมที่ 21 อดีตแม่ทัพภาคที่ 3 และอดีตสมาชิกวุฒิสภา, พันโท เกรียงไกร อัดตะนันท์ ผู้บังคับกองพันผสมที่ 21 อดีตผู้บังคับการกรมทหารราบที่ 1 มหาดเล็กรักษาพระองค์ อดีตผู้บัญชาการกองพลที่ 1 รักษาพระองค์ และอดีตแม่ทัพภาคที่ 1 และเป็นนายทหารที่ได้รับ พระราชทานยศจอมพลเป็นคนสุดท้ายของกองทัพไทยก่อนทำการยกเลิกตำแหน่งนี้ และจอมพลคน สำคัญอย่างจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ที่ไม่ได้เข้าบัญชาการในสงครามเกาหลีโดยตรง แต่มีความสัมพันธ์ อันดีต่อนายทหารในกองกำลังผสมอย่างลึกซึ้ง มีจดหมายที่เขียนโดยจอมพลสฤษดิ์ถึง พลตรี บริบูรณ์ จุลจาริต ผู้บังคับการกรมผสมที่ 21 ความว่า

⁸¹ ทักษ์ เฉลิมเตียรณ, การเมืองระบบพ่อขุนอุปถัมภ์แบบเผด็จการ (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำรา สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2548).

คุณ บริบูรณ์ ที่รัก

ผมมาถึง Jaejon ได้พบกับหน่วยทหารของคุณสองสามคน จะไปต่อก็ไม่ได้ เพราะทางการเขาไม่ยอมและเครื่องบินเขาจะกลับ ผมจึงจนใจ ผมได้สั่งและพูดกับ พ.ต. โชติ ไว้หลายอย่าง บอกเพื่อนฝูงและทหารทุกคนว่า ผมอยากเจอจริง ๆ แค่งั้นใจเหลือเกิน ผมมีนิสัยเป็นทหารอย่างไร รู้จักผมดีแล้ว

ข้อขัดข้องและอุปสรรคต่างๆ ในการดำเนินงานของคุณทางนี้ โปรดทำบ้านที่ถึงผมเป็นส่วนตัว ผมจะจัดการให้ลุล่วงไปทุกอย่าง ผมจะจากโตเกียว วันที่ 13 เดือนนี้ โปรดติดต่อทุกอย่างกับผมๆ เป็นชาวค่ายคนหนึ่งที่ไม่ลืม และรักคุณเสมอ

รักอย่างญาติสนิท

ส.ธนรัตน์ 11 มกราคม 2494⁸²

แม้ในช่วงแรกที่นายทหารเหล่านี้กลับมายังประเทศไทยอาจจะยังไม่สามารถก้าวสู่เส้นทางทางการเมืองได้โดยตรง แต่คงปฏิเสธไม่ได้ว่าสงครามเกาหลีได้สร้างเครือข่ายของนายทหารกลุ่มหนึ่งที่สามารถพัฒนาตัวเองจากทหารสู่นักการเมืองได้สำเร็จภายใต้เงื่อนไขของระบอบอุปถัมภ์และแนวคิดชาติ ศาสน์ กษัตริย์ที่เริ่มเข้มแข็งขึ้น จากการหวนกลับของทิศทางการเมืองของรัฐบาลจอมพล ป. และสถานการณ์การเมืองโลก เครือข่ายนายทหารชั้นรองและพลทหารเหล่านี้ได้กลายเป็นกำลังสำคัญในการสนับสนุนการขึ้นมีอำนาจของจอมพลสฤษดิ์ ในเวลาต่อมา

ต้องตระหนักว่านายทหารภายในกองทัพที่เข้าร่วมในสงครามเกาหลีนั้นประกอบด้วยนายทหารรุ่นเก่าที่ได้รับการศึกษาภายในประเทศ และนายทหารหลังปลดประจำการสงครามเกาหลีนั้นต่างเข้ารับการศึกษาต่อในสหรัฐอเมริกาตามข้อตกลงความร่วมมือของรัฐบาลตั้งแต่ ค.ศ. 1950 เป็นต้นมา ทำให้เห็นว่านายทหารเหล่านี้ได้รับความรู้ที่สนับสนุนรูปแบบการปกครองแบบอนุรักษนิยม อีกทั้งหลังจากสิ้นสุดอำนาจของจอมพล ป. สมัยที่ 2 ไปแล้ว ทายาททางการเมืองของคณะราษฎรที่มีบทบาทสำคัญเด่นชัดนั้นไม่หลงเหลือในแวดวงทางการเมืองอีกเลย จึงทำให้นายทหารและพลทหารจากกรมผสมที่ 21 สามารถสร้างเครือข่ายขึ้นมาใหม่ด้วยการสนับสนุนสหรัฐอเมริกาอีกครั้ง

ความเป็นไทยได้ถูกประกอบสร้างขึ้นผ่านสงครามเกาหลี การเกิดขึ้นของกรมผสมที่ 21 แสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงผ่านของแนวคิดชาตินิยมจากแนวคิดเผด็จการของจอมพล ป. ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 สู่ชาตินิยมแบบไทยตามแนวคิดชาติ ศาสน์ กษัตริย์ภายใต้บริบทการเป็นสมาชิกของสหประชาชาติ กล่าวได้ว่าการรับรองของสหรัฐอเมริกาทำให้รัฐไทยเชื่อมตัวเองเข้ากับความขัดแย้งของอุดมการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศช่วงสงครามเย็นระหว่างฝ่ายโลกเสรีและคอมมิวนิสต์

⁸² หจข., บก. 6.1/14. ไม่ปรากฏชื่อ.

นำไปสู่การหวนกลับไปหาความเป็นไทยแบบเดิม ที่มีรากฐานจากแนวคิดแบบอนุรักษนิยมและยึดโยงกับเครือข่ายของกองทัพ

ความเป็นไทยในสงครามเกาหลีเกิดขึ้นในบริบทที่ลัทธิคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียเข้มแข็งขึ้น ประเทศไทยใช้กองกำลังพิเศษในการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ที่จะเข้ามาทำลายระบอบการปกครองแบบไทยที่ดูผิวเผินคล้ายจะเป็นระบอบการปกครองแบบตะวันตกที่มีรัฐธรรมนูญ แต่เนื่องด้วยรัฐไทยมีการปกครองแบบกษัตริย์ที่มีอำนาจทางการปกครองมาอย่างยาวนาน ทำให้อำนาจทางการปกครองส่วนยังคงอยู่ในมือของกองทัพ ประกอบกับผู้นำทางการเมืองของรัฐไทยอย่างจอมพล ป. ยังเป็นผู้ปกครองยังคงมีบทบาทในกองทัพ ซึ่งเป็นกลุ่มอำนาจเดิมก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่ไม่ประสบความสำเร็จเมื่อสถานการณ์ทางการเมืองโลกเปลี่ยนไป จึงส่งผลให้การเมืองการปกครองของไทย ต้องหวนกลับไปใช้ความเป็นไทยแบบเดิมที่ถูกอธิบายด้วยกลุ่มเจ้านายฝ่ายอนุรักษนิยม ผู้ซึ่งนำเอาคำอธิบาย ของความเป็นไทยที่ประกอบด้วยชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ที่ยาวนานมาตั้งแต่สมัยอาณาจักรสุโขทัยอ้างประวัติศาสตร์ที่ยาวนานเพื่อสร้างความชอบธรรมให้แก่ฝ่ายตน

บทที่ 5

ความทรงจำทางสังคมและวัฒนธรรมการเมืองของสงครามเกาหลี กับการประกอบสร้างแนวคิดความเป็นไทย

ในบทนี้จะอธิบายถึงแนวคิดความเป็นไทยว่าได้ถูกจัดวางและให้ความหมายผ่านพิพิธภัณฑสถานและอนุสรณ์สถานสงครามเกาหลีอย่างไร โดยศึกษาจากอนุสรณ์สถานทหารไทยทั้งในประเทศไทยและประเทศเกาหลีใต้ ที่แสดงให้เห็นถึงเจตนาของรัฐในการถ่ายทอดและกำหนดการรับรู้ของประชาชนต่อสงครามเกาหลี เพื่อหล่อหลอมแนวคิดความเป็นไทย และต่อยอดแนวคิดความเป็นรัฐชาติที่มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบชาติ ศาสน์ กษัตริย์ รัฐไทยพยายามแสดงให้เห็นพัฒนาการของกองทัพ การแสดงอาวุธ ประวัติศาสตร์ไทยและกองทัพไทย โดยเรื่องเล่าหลักคือการต่อสู้ป้องกันรักษาประเทศของเหล่าทหารจากภัยคอมมิวนิสต์ ซึ่งเป็นเครื่องแสดงความจงรักภักดีของรัฐบาลต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ และเป็นการส่งเสริมความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ที่ผูกพันกับกองทัพและประชาชน

5.1 อนุสรณ์สถานสงครามเกาหลีในกรุงโซล

อนุสรณ์สถานสงครามเกาหลี (The War Memorial of Korea) เปิดให้เข้าชมอย่างเป็นทางการใน ค.ศ. 1994 ขณะที่นายคิม ยองซัม (Kim Yong Sam) ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี ตลอด 10 ปีก่อนการเปิดให้เข้าชมและดำเนินก่อสร้างนั้น ประธานาธิบดีคิมถูกวิพากษ์วิจารณ์ถึงเจตนาที่แท้จริงในการสร้างและเปิดอนุสรณ์สถานสงครามเกาหลี เขาถูกตั้งข้อกล่าวหาว่าโครงการสร้างอนุสรณ์สถานนั้น เป็นการผลักดันเพื่อแก้ไขประวัติศาสตร์ สร้างความชอบธรรมทางการเมืองแบบเผด็จการทหารให้แก่ ประธานาธิบดีโร แทวู (Roh Tae Woo) อดีตประธานาธิบดีเผด็จการทหารที่ได้สร้างประวัติศาสตร์ที่โหดร้ายให้กับประวัติศาสตร์การเมืองเกาหลีมากที่สุดในทศวรรษที่ 1980 เพราะประธานาธิบดีคิมถือเป็นผู้สืบทอดทางการเมืองคนสำคัญของประธานาธิบดีโร แทวู

อนุสรณ์สถานสงครามเกาหลีถูกสร้างขึ้นบริเวณใกล้เคียงกับกระทรวงกลาโหมของเกาหลีและศูนย์บัญชาการสหประชาชาติซึ่งเป็นที่ดินของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา (US government property) ในใจกลางกรุงโซลในปัจจุบัน และเคยเป็นที่พักของทหารอเมริกาที่ประจำการในเกาหลีใต้ กินพื้นที่ราว 6,000 ตารางเมตร ห่างออกไปอีกราว 2 กิโลเมตรเป็นแหล่งท่องเที่ยวอันดับหนึ่งของเกาหลีใต้ ไม่ว่า

จะเป็น นัมซานทาวเวอร์ แหล่งช้อปปิ้งยอดฮิต และย่านอีแทวอน ภายในอนุสรณ์สถานประกอบด้วย หอพิพิธภัณฑสถานและหอพิพิธภัณฑ์ขนาดใหญ่หลายห้อง ภายในมีการจัดแสดงประติมากรรมขนาดใหญ่ ทั้งการแสดงด้านยุทธโศภรณ์ทางการทหาร รถถัง รวมถึงเครื่องบินรบ และการจำลองภาพในสงคราม เกาหลี เดเนียล วาย. คิม (Daniel Y. Kim) เปรียบเทียบวิธีการนำเสนอข้อมูลและประติมากรรม ภายในอนุสรณ์สถานสงครามเกาหลีระหว่างอนุสรณ์สงครามเกาหลีในกรุงโซลกับอนุสรณ์สงครามเกาหลีในกรุงวอชิงตันว่าทั้งสองแห่งนั้นให้ความสำคัญกับนำเสนอชาตินิยมแบบเดียวกัน คือเน้นย้ำแนวคิดแบบทหารนิยม นำการเสียสละเลือดเนื้อของทหารในสงคราม ยกทหารเป็นหัวใจสำคัญในการปกป้องประเทศ ซึ่งกลายเป็น เรื่องเล่า (narrative) หลักของทั้งสองอนุสรณ์¹ หากแต่อนุสรณ์สงครามเกาหลีในกรุงโซลนั้นสอดแทรกความยาวนานของประวัติศาสตร์ชาติ 5,000 ปีที่ไม่ได้เริ่มต้นความเป็นชาติที่สงคราม 6.25 (ชื่อสงครามที่ชาวเกาหลีใช้) ความหมายของการไฝ่หาอิสรภาพ เอกราชของชาติ กลายเป็นหัวใจหลักในการเล่าเรื่อง สงครามเกาหลีเป็นจุดเริ่มต้นของการรื้อฟื้นความเป็นชาติ พัฒนาอัตลักษณ์ความเป็นชาติเกาหลี² คิมชี้ให้เห็นว่าปัจจุบันอนุสรณ์สถานสงครามเกาหลีในกรุงโซล นั้นเป็นเครื่องมือให้ผู้เข้าชมนั้นตระหนักถึงเสรีภาพของชาติ สร้างความทรงจำทางวัฒนธรรมทางการเมืองแบบชาตินิยมและเสรีนิยมใหม่ให้แก่ชาวเกาหลีด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปจากเจตนาการสร้างอนุสรณ์สถานในช่วงแรก

การสร้างอนุสรณ์สถานสงครามเกาหลีขึ้นตรงใจกลางเมือง อยู่ในพื้นที่สาธารณะและมีรูปประติมากรรมขนาดใหญ่ด้านหน้านั้น เนื่องด้วยอนุสาวรีย์เป็นสิ่งสร้างที่ต้องการให้ประชาชนเข้าถึงได้มากที่สุด อนุสาวรีย์อาจเป็นเครื่องเตือนใจให้ประชาชนระลึกถึงเรื่องนั้นๆ ด้วยความชอบหรือด้วยความชังก็ได้ อนุสาวรีย์มีความหมายใกล้เคียงรูปเคารพทางศาสนาซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนถือหรือควรถือว่าเป็นสมบัติร่วมกัน แต่อนุสาวรีย์จะเลือกหยิบเอาประวัติศาสตร์ส่วนที่รัฐจะให้ประโยชน์มาสร้างความคิดแบบนามธรรมให้เกิดรูปธรรม เข้าถึงได้ง่าย เร้าอารมณ์ได้ดี³

ลอเรน กีเซอพิต (Laurent Quisefit) เสนอว่าอนุสรณ์สถานสงครามเกาหลีนั้นไม่เพียงสร้างขึ้นเพื่อระลึกถึงทหารผู้เสียสละและผู้เสียชีวิตในสงคราม แต่เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนารัฐชาติเกาหลี

¹ National Museum of American History (NMAH) ในกรุงวอชิงตันเปิดให้บริการเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2004. ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวคิดชาตินิยมทหารในอเมริกาจากกรณี The Price of Freedom exhibit ได้ใน Daniel Y. Kim, "Nationalist Technologies of Cultural Memory and the Korean War: Militarism and Neo-Liberalism in the Price of Freedom and the War Memorial of Korea" *Cross-Currents: East Asian History and Culture Review*; 14 (March 2015): 95-96.

² Ibid., p. 92.

³ นิธิ เอียวศรีวงศ์, *ชาติไทย, เมืองไทย, แบบเรียนและอนุสาวรีย์ : ว่าด้วยวัฒนธรรม, รัฐ และรูปการณ* *จิตสำนึก* (กรุงเทพฯ: มติชน, 2557), หน้า 78-79.

ขึ้น ภายในอนุสรณ์สถานได้กระตุ้นถึงความอภัยจากสงครามเกาหลีและการตกอยู่ภายใต้การปกครองจากญี่ปุ่นควบคู่กันไปด้วย กีเซอพิต อธิบายว่า วิธีการนี้เป็นการสร้างจินตนาการร่วมของผู้เข้าร่วมชมที่มีมโนคติเรื่องชาตินิยมร่วมกันนอกจากการเรียน วรรณคดี หนังสือ และเรื่องเล่า เมื่อผู้เข้าชมได้เจอสิ่งสร้างจากพิพิธภัณฑสถานจึงเป็นการเร้าอารมณ์ร่วมกันได้ง่าย⁴ กล่าวคือความทรงจำถูกกระตุ้นด้วยความทรงจำเทียม ซึ่งหมายถึงความทรงจำส่วนบุคคลที่เกิดหรือได้รับการถ่ายทอดที่กลายเป็นชุดการรับรู้ชุดหนึ่งจะถูกกระตุ้นได้ง่ายเมื่อเจอความทรงจำเทียม เช่น ภาพยนตร์ หรือพิพิธภัณฑสถาน เป็นต้น⁵

หากพิจารณาถึงตัวอนุสรณ์สถานสงครามเกาหลีในปัจจุบันจะพบว่าอนุสรณ์ได้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวอันดับต้นๆ ของกรุงโซล ประติมากรรมที่จัดแสดงส่วนใหญ่กลายเป็นการจารึกประวัติศาสตร์หลายเหตุการณ์เข้าด้วยกัน เช่น เรือเต่าอึซุนชิน และการพัฒนาเศรษฐกิจในทศวรรษที่ 1990 เป็นต้น นักวิชาการข้างต้นทั้งคิมและกีเซอพิตได้เสนอว่าชาตินิยมของเกาหลีใต้ที่ถูกจัดแสดงภายในอนุสรณ์สถานได้เปลี่ยนไปจากช่วง 1990 โดยเฉพาะชุดข้อมูลหลักภายใน จึงทำให้เห็นว่าอนุสรณ์สถานเกาหลีสงครามเกาหลีนั้นเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ปรับเปลี่ยนไปเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายหลักของรัฐในเวลานั้นๆ

5.2 กองทัพไทยในอนุสรณ์สถานสงครามเกาหลี

Thailand, the first Country to Support Korea with Materials⁶

ประโยคข้างต้น ปรากฏอยู่ในอนุสรณ์สถานสงครามเกาหลีในกรุงโซล เป็นการสื่อให้เห็นว่าไทยเป็นประเทศแรกที่ยื่นมือให้ความช่วยเหลือเกาหลีใต้ พร้อมอาวุธยุทโธปกรณ์และอาหาร และได้กลายเป็นบรรทัดฐานของความสัมพันธ์ระหว่างไทยและเกาหลีใต้ตั้งแต่สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตมาจนถึงปัจจุบัน

สิ่งที่น่าสนใจคือข้อความนี้ถูกบันทึกคู่กับชุดทหาร เครื่องหมาย และจดิจิทัลที่อธิบายการสู้รบของกองทัพไทยในสงครามเกาหลี พร้อมทั้งธงประจำกองทัพเรือ กองทัพอากาศ และกองทัพบกซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของเสือ แสดงออกถึงความทรงจำร่วมระหว่างผู้เข้าชมถึงวีรกรรมของกองผสมที่ 21

⁴ Laurent Quisefit, "The French Participation in the Korean War and the Establishment of a "Path of Memory" in South Korea" *Societies* 3 (2013): 436.

⁵ Alison Landsberg, *Prosthetic Memory: The Transformation of American Remembrance in the Age of Mass Culture* (New York: Columbia University Press, 2004).

⁶ ข้อความที่จารึกในอนุสรณ์สถานเกาหลี กรุงโซล ประเทศเกาหลีใต้

หรือ “พยัคฆ์น้อย” ของไทย ณ เทือกเขาพอร์คชอปจัดแสดงไว้ในห้องนิทรรศการสงครามเกาหลีร่วมกับประเทศอื่นๆ ที่เข้าร่วมสงครามเกาหลีอีก 15 ประเทศ สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องมือในการสืบทอดความคิดเรื่องความเป็นมิตรและเสียสละของประเทศไทยที่มีต่อเกาหลีใต้ในภาวะสงคราม

หากอนุสรณ์สถานสามารถทำให้ผู้เข้าชมมีจินตนาการที่ต่างกันไป พิพิธภัณฑสถานสงครามจะทำให้ผู้เข้าชมสัมผัสถึงความรู้สึกเสียสละ, ความตาย, ความทุกข์, ศัตรู, ความเป็นพี่น้อง, เกียรติยศ, และชัยชนะ สามารถทำให้เข้าใจได้ว่าใครเป็นผู้ชนะสงครามและใครเป็นเจ้าของความทรงจำของสงคราม ภาพสะท้อนที่เกิดขึ้นในอนุสรณ์สถานสงครามเกาหลีทำให้เห็นว่าผู้จัดสร้างพิพิธภัณฑสถานมีเจตนาให้ความสำคัญกับทหารมากกว่าเหยื่อหรือประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากสงครามเกาหลี เจ วินเทอร์ (Jay Winter) อธิบายว่าพิพิธภัณฑสถานในช่วงศตวรรษที่ 20 ให้คำอธิบายในการสร้างความชอบธรรมแก่กองทัพหรือทหารมากกว่าผู้เคราะห์ร้ายในสงคราม พิพิธภัณฑสถานทั่วโลกมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันที่เน้นเรื่องราวของตัวบุคคลทางการทหารและเรื่องราวการต่อสู้ของกองทัพ ใช้ความหายนะของสงครามเป็นแกนของการเล่าเรื่อง แต่หลีกเลี่ยงที่จะอธิบายความทุกข์ยากของประชาชน⁷

ดังนั้น เมื่อมองโดยรวมของนิทรรศการทหารไทยในอนุสรณ์สถานสงครามเกาหลี จะเห็นภาพของประเทศเล็กๆ ที่อยู่รวมตัวกัน ประกอบเป็นกองทัพของสหประชาชาติ ตอกย้ำความสำเร็จ สร้างความชอบให้กับสหประชาชาติในการเข้าต่อสู้กับกองทัพคอมมิวนิสต์ในสงครามเกาหลี กองทัพไทยถูกนำเสนอเป็นส่วนหนึ่งของกองทัพสหประชาชาติโดยสมบูรณ์ ไม่ว่าจะเป็ชุดทหาร หรือแม้กระทั่งแสดมภ์ที่ระลึกของสหประชาชาติที่จัดทำเป็นที่ระลึกในวาระที่ประเทศสมาชิกส่งทหารเข้าร่วมรบในสงครามเกาหลี ซึ่งแสดมภ์ที่ระลึกถึงไทยถูกผลิตขึ้น 2 แบบ พื้นหลังแสดมภ์แบบแรกเป็นเทพีสันติภาพของสหรัฐอเมริกา และอีกแบบใช้พื้นหลังเป็นธงสหประชาชาติ แสดมภ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างสามประเทศ คือสหรัฐอเมริกา เกาหลีใต้ และไทย ภายใต้ธงของสหประชาชาติ

stampPoster

(ที่มา <http://theme.archives.go.kr>. Accessed 14 July 2017)

⁷ Jay Winter, “Museums and the Representation of War” *Museum and Society* 10, 3 (November 2012): 150-163.

สิ่งที่ปรากฏในอนุสรณ์สถานสงครามเกาหลีสามารถแสดงให้เห็นว่าความพยายามในการเป็นส่วนหนึ่งของเวทีการเมืองโลกในฝ่ายประเทศเสรีนิยมของไทยนั้นประสบความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับบันทึกในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเกาหลีเกี่ยวกับการเข้าร่วมของกองทัพไว้ว่า

태국 정부가 유엔견의를 지지하고 식량을 지원하기로 결정한 사실에 찬사를 보낸다. 전통적으로 중립을 표방해 왔던 태국의 참전은 단지 서구의 제국주의자들만이 한국에 병력을 파견할 것이라는 소련의 선전을 일축하는 데 좋은 모범이 됐다 [คำแปล: ประเทศไทยประกาศให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนทางด้านอาหารกับสหประชาชาติ แม้ประเทศไทยเป็นประเทศที่ดำเนินนโยบายเป็นกลางมาโดยตลอดจนทำให้สหภาพโซเวียตออกมากล่าวหาว่าประเทศไทยสนับสนุนจักรวรรดินิยมตะวันตกก็ตาม]⁸

5.3 อนุสรณ์ทหารไทยในเกาหลีในเขตอียองบู เกาหลีใต้

ในวันที่ 20 เมษายน ค.ศ. 1973 ประธานาธิบดีปาร์ค จุงฮี (Park Jung-Hee) แห่งสาธารณรัฐเกาหลีใต้มีคำสั่งให้จัดสร้างอนุสาวรีย์เชิดชูวีรกรรมทหารไทยขึ้น เพื่อเป็นเกียรติและรำลึกถึงคุณงามความดีของทหารไทยที่เสียสละเลือดเนื้อและชีวิตในสงครามเกาหลี ซึ่งตรงกับสมัยจอมพลถนอม กิตติขจร ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

กระทรวงกลาโหมเกาหลีใต้ได้กำหนดก่อสร้างอนุสาวรีย์ทหารไทยขึ้นที่ตำบลอุยซอน จังหวัดโพซอน เขตคยองกีโด ทางเหนือของกรุงโซล สาเหตุที่เลือกสร้างอนุสาวรีย์ในบริเวณนี้เนื่องจากเป็นสถานที่ซึ่งกองกำลังทหารไทยหน่วยสุดท้ายตั้งอยู่ และเคยเป็นสมรภูมิที่กองกำลังทหารไทยเข้ารบระหว่างสงคราม นายพยุ่ง ชูติกุล เอกอัครราชทูต ณ กรุงโซล กล่าวว่า

ข้าพเจ้าได้เรียนเรื่องนี้ (สถานที่สร้างอนุสรณ์ – ผู้เขียน) ต่อพลเอกสุรภิจ มัยลาม⁹ เสนาธิการทหารบกทราบเรื่องไว้ก่อนแล้ว ครั้นต่อมาชาวบ้านตำบลอุยซอนซึ่งกองทหารไทยตั้งเป็นเวลานานกว่า 17 ปีนับตั้งแต่มีสงคราม และอ้างว่ารักทหารไทยมาก และบางรายพร้อมที่จะสละที่ดินที่เป็นที่สร้างให้ อีกทั้งจะช่วยดูแลรักษาอนุสาวรีย์ที่จะสร้างขึ้นด้วย ข้าพเจ้าได้เรียนต่อประธานาธิบดีปักจุงฮี จนกระทั่งในที่สุดประธานาธิบดีปักจุงฮีจึงได้สั่งการลงมาให้สร้างขึ้นที่

⁸ ทหารไทย [ออนไลน์], 14 มิถุนายน 2561. แหล่งที่มา www.theme.archives.go.kr (แปลโดยผู้เขียน) ทั้งนี้ ในสงครามเกาหลีไทยประกาศเข้าเป็นฝ่ายเดียวกับสหประชาชาติ

⁹ พลเอกสุรภิจ มัยลาม ได้รับมอบเครื่องอิสริยาภรณ์ Order of Diplomatic Service Merit, Kwangha จากประธานาธิบดีปัก จุงฮีโดยตรงเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน ค.ศ.1972

ตำบลอุษอตามคำเรียกร้องของประชาชน ในที่ดินเดิมซึ่งเป็นของกองทัพไทยและเป็นที่
ทางการ¹⁰

และในวันที่ 21 กันยายน ค.ศ. 1973 ได้มีพิธีเริ่มก่อสร้าง โดยมีนายริว คุณชาง (Ryu Kun Chang) ปลัดกระทรวงกลาโหมเกาหลีใต้เป็นประธานในพิธี พร้อมทั้งนายพยุง ชุตินกุล เอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงโซล พันเอกอรศพล สมรูป ผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารบกประจำเอกอัครราชทูตไทย ข้าราชการสถานเอกอัครราชทูตไทย และข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ของเกาหลีใต้เข้าร่วมพิธี

ตัวของอนุสาวรีย์ประกอบด้วยแท่งคอนกรีตเสริมเหล็กเป็นรูปปีก 3 ปีก สูง 15 เมตร เป็นสัญลักษณ์แสดงถึงพระรัตนตรัย แผ่นทองแดงฉลุลวดลายประดับระหว่างปีกทั้งสาม แสดงถึงวัฒนธรรมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รูปครึ่งวงกลมด้านซ้ายของตัวอนุสาวรีย์ เป็นสัญลักษณ์แห่งดวงอาทิตย์ที่สาดส่อง ให้แสงสว่างเป็นนิรันดร์ หุ่นทหารไทยเคียงข้างประชาชนเกาหลี หล่อด้วยสัมฤทธิ์ แสดงถึงความเป็นมิตรและความร่วมมือระหว่างทหารไทยกับประชาชนเกาหลี แผ่นโลหะผสมรูปธงชาติประดับตราสัญลักษณ์สหประชาชาติ แสดงถึงการที่ประเทศไทยเป็นประเทศสมาชิกของสหประชาชาติ และเข้าร่วมในกองบัญชาการสหประชาชาติปฏิบัติการรบในสงครามเกาหลี

ถึงแม้ทางรัฐบาลไทยต้องการให้รัฐบาลเกาหลีสร้างอนุสาวรีย์แห่งนี้แบบเดียวกับอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิของไทยก็ตาม แต่ทางรัฐบาลเกาหลีให้เหตุผลว่าไม่สามารถสร้างตามที่รัฐบาลไทยคาดหวังไว้ได้เพราะทางเกาหลีไม่มีผู้เชี่ยวชาญที่สามารถทำได้ และต้องใช้เวลาาน ซึ่งหากล่าช้าไปมากกว่านี้อาจสร้างความเข้าใจผิดให้เกิดขึ้นระหว่าง 2 ประเทศ และหากเวลายืดยาวไปมากกว่านี้เกรงว่าจะสร้างไม่เสร็จเพราะสถานการณ์ทางการเมืองเปลี่ยนไป¹¹

การผลักดันให้รัฐบาลเกาหลีสร้างอนุสาวรีย์ในลักษณะเดียวกับอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิในกรุงเทพฯ อาจเป็นเพราะอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิเป็นประติมากรรมที่สร้างขึ้นเพื่อเชิดชูวีรกรรมของทหารผ่านศึกโดยตรง พลเอกพิณภษณ์ สิริวัฒน์ ผู้อำนวยการองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกกล่าวไว้ในหนังสือ 73 ปี อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ ว่า “อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ ... มีความมุ่งหมายเพื่อจะเชิดชูวีรกรรมของบรรพบุรุษไทยที่ได้เสียสละเลือดเนื้อและชีวิตด้วยความกล้าหาญในการปกป้องอธิปไตย ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ แสดงให้เห็นถึงความรักชาติ รักแผ่นดิน และรักพระมหากษัตริย์”¹²

อีกทั้งอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมินั้นสร้างขึ้นเทิดทูนวีรกรรมของทหารที่เสียชีวิตในกรณีพิพาทอินโดจีนซึ่งเป็นสัญลักษณ์แห่ง “ชัย” ที่มีเหนือประเทศมหาอำนาจตะวันตก-อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิสร้างขึ้น

¹⁰ เอกสาร กต. 0208/524 เรื่อง สาธารณรัฐเกาหลีสร้างอนุสาวรีย์เชิดชูวีรกรรมทหารไทย วันที่ 27 กันยายน ปีค.ศ. 1973.

¹¹ เรื่องเดียวกัน.

¹² 73 ปี อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ (กรุงเทพฯ: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, 2558), คำนำ.

ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม พิบูลสงครามเมื่อ ค.ศ. 1941 โดยในครั้งนั้นจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้กล่าวคำปราศรัยแก่ทหารที่ไปปฏิบัติราชการรบว่า “ขอจารึกเกียรติประวัติของท่านทั้งหลายลงเป็นอนุสาวรีย์อันถาวรตรงราฟั่นแผ่นดินไทยไว้ว่า ท่านเหล่านี้คือผู้ที่ได้กู้เกียรติศักดิ์อันสำคัญมาสู่ชาติไทยอันเป็นปิตุภูมิอย่างไม่มีวันลบเลือนไปจากพื้นพิภพนี้”¹³

ดังนั้น รัฐบาลไทยจึงอาจต้องการให้อนุสาวรีย์ทหารไทยในเกาหลีสื่อความหมายเช่นเดียวกับอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิที่เล่าเรื่องชัยชนะในสงครามอินโดจีน การเป็นผู้ปกป้องชาติจากศัตรู (heroism and fighting spirit) และปกป้องอธิปไตยของชาติ-ทั้งนี้ วิรุณ ตั้งเจริญได้ตั้งข้อสังเกตว่าการสร้างอนุสาวรีย์ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม นั้นเป็นเพียงความต้องการเติมของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ที่จะเน้นให้เห็นถึงความสำเร็จของกลุ่มตนเองในการเปลี่ยนแปลงการปกครองหลังการปฏิวัติ 1932¹⁴

อนุสรณ์อนุสาวรีย์ทหารไทย

(ที่มา: ถ่ายโดยผู้เขียน เมื่อวันที่ 14 เมษายน 2561)

การสร้างอนุสาวรีย์เชิดชูทหารไทยในเกาหลีนั้น ผู้เขียนมีข้อสังเกตสำคัญ 2 ประการ ประการแรก รัฐบาลไทยไม่สามารถเข้าแทรกแซงการสร้างอนุสาวรีย์แห่งนี้ได้ เป็นเหตุให้พื้นที่ของอนุสาวรีย์ส่วนหนึ่งถูกแบ่งออกเพื่อก่อสร้างศาลาทรงไทยขึ้น โดยศาลาไทยที่ถูกสร้างขึ้นมีสัญลักษณ์ของสถาบันพระมหากษัตริย์ไทยและพระพุทธรูป นับเป็นสิ่งแปลกตาหากเมื่อเปรียบเทียบกับอนุสาวรีย์ของทหารพันธมิตรชาติอื่นๆ ในเกาหลี ต่อมารัฐบาลไทยได้ใช้อนุสรณ์ทหารไทยในสงครามเกาหลีเป็นสถานที่เพื่อประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และวางพวงมาลาในวาระสำคัญต่าง ๆ

¹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 19.

¹⁴ วิรุณ ตั้งเจริญ, ศิลปะสมัยใหม่ในประเทศไทย ใน มาลินี คุ่มสุภา, อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยกับความหมายที่มองไม่เห็น (กรุงเทพฯ: วิชาษา, 2548), หน้า 91.

อีกประการ สถานการณ์ทางการเมืองอาจมีส่วนผลักดันหรือมีผลต่อการสร้างอนุสาวรีย์ เพราะการสร้างอนุสาวรีย์ไม่ได้มาจากเงื่อนไชทางการทูต รัฐบาลไทยและเกาหลีใต้มีความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการในค.ศ. 1958 ในเบื้องต้น รัฐบาลเกาหลีไม่ได้มีนโยบายสร้างอนุสาวรีย์ให้กับกองทัพไทย ทางเกาหลีใต้มีแผนกำหนดการสร้างอนุสาวรีย์เพียง 3 แห่ง คือสำหรับกองทหารเรือจักรภพ (อังกฤษ แคนาดา ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์) เอธิโอเปีย และฟิลิปปินส์เท่านั้น แต่ทางรัฐบาลไทยได้ทักท้วงไปยังรัฐบาลเกาหลีใต้ว่าไทยมีหน่วยทหารปฏิบัติการติดต่อกันถึง 20 ปี จึงเห็นสมควรว่าทางรัฐบาลเกาหลีต้องสร้างอนุสาวรีย์ให้กับกองกำลังทหารไทยด้วย¹⁵ รัฐบาลเกาหลีจึงตอบตกลงในการสร้างอนุสาวรีย์และต้องการสร้างให้เสร็จภายในรัฐบาลที่ได้ชื่อว่าเป็นรัฐบาลฝ่ายทหารของทั้งสองประเทศ

เมื่อพิจารณาถึงสถานการณ์ทางการเมืองภายในของทั้งสองประเทศจะพบว่าสถานการณ์รัฐบาลทหารของทั้งสองฝ่ายอยู่ในสถานการณ์ที่กำลังเปลี่ยนผ่าน ในฝ่ายไทยเกิดขบวนการนักศึกษาและประชาชนที่ชุมนุมเรียกร้องรัฐธรรมนูญต่อต้านเผด็จการทหารของรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร จนนำไปสู่สถานการณ์ 14 ตุลา และเข้าสู่รัฐบาลพลเรือนใน ค.ศ. 1973-1976 (พ.ศ. 2516-2519) ซึ่งเป็นยุคที่การก่อสร้างอนุสาวรีย์ในประเทศรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก กล่าวคือในสมัยรัฐบาลจอมพลถนอม มีการดำเนินการสร้างอนุสาวรีย์ถึง 13 แห่งทั่วประเทศ¹⁶

ในส่วนเกาหลีนั้น ประธานาธิบดีปาร์ค จองฮี (Park Jung-Hee) ประกาศว่าจะปกครองประเทศแบบเผด็จการทหารเปิดเสรี¹⁷ และเมื่อสถานการณ์สงครามเวียดนามกำลังจะสิ้นสุดลง ประธานาธิบดีปาร์คมีคำสั่งให้สร้างอนุสาวรีย์เชิดชูทหารพันธมิตรในสงครามเกาหลีขึ้นในพื้นที่สาธารณะทั่วประเทศเกาหลีได้ถึง 7 แห่ง ใน ค.ศ. 1973¹⁸ นับได้ว่าเป็นการสร้างความชอบธรรมและ

¹⁵ เรื่องเดียวกัน.

¹⁶ ตั้งแต่ ค.ศ. 1964 รัฐบาลสร้างอนุสาวรีย์วีรชนค่ายบางระจัน ค.ศ. 1965 พระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว และอนุสาวรีย์เจ้าพ่อพระยาแล (พระยาภักดีขุนพล) ค.ศ. 1967 อนุสาวรีย์พระยาพิชัยดาบหัก อนุสาวรีย์ท้าวเทพกษัตรีและท้าวศรีสุนทร พระอนุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้า กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ค.ศ. 1968 พระบรมราชานุสาวรีย์พระเจ้าอู่ทอง อนุสาวรีย์สุนทรภู่ ค.ศ. 1969 พระบรมราชานุสาวรีย์พ่อขุนรามคำแหง ค.ศ. 1970 พระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระปฐมบรมมหาชนกในรัชกาลที่ 1 และพระบรมราชานุสาวรีย์สามกษัตริย์ พ.ศ. 2515 พระอนุสาวรีย์พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ พ.ศ. 2516 พระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก และพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

¹⁷ “Meets Billy Graham Park Cites Patriotism of Religious People,” *Korea Herald* (27 May 1973).

¹⁸ กองกำลังทหารพันธมิตรจาก เครือจักรภพ เอธิโอเปีย ฟิลิปปินส์ ฝรั่งเศส กรีซ ไทยและตุรกี แต่สำหรับฝรั่งเศสนั้นขอเลื่อนไปสร้างในปี ค.ศ. 1974

สนับสนุนรัฐบาลที่มาจากทหาร เพราะอนุสาวรีย์เป็นส่วนหนึ่งของระบบภาษาของสังคม โดยรัฐมีส่วนสำคัญในการให้ความหมายกับอนุสาวรีย์¹⁹

พิบูลย์ หัตถกิจโกศลเสนอว่าอนุสาวรีย์สามารถสะท้อนให้เห็นค่านิยม ความคิด ความเชื่อของผู้มีอำนาจและประชาชนในแต่ละยุคแต่ละสมัยที่อนุสาวรีย์นั้นถูกสร้างขึ้น ทั้งยังสะท้อนให้เห็นภาพความขัดแย้งและการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้บางส่วน²⁰ ดังนั้น จึงสามารถพิจารณาได้ว่าการที่อนุสาวรีย์ทหารถูกสร้างขึ้นในรัฐบาลทหารของทั้งเกาหลีและไทยเป็นเพราะทั้งสองรัฐบาลเป็นรัฐบาลที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง ทั้งสองรัฐบาลต้องการเครื่องมือในการกล่อมเกลาระชาชนในทางการเมืองและสังคม

อีกส่วนหนึ่งของอนุสาวรีย์คือศาลาจตุรมุขซึ่งอยู่ในพื้นที่บริเวณเดียวกัน ศาลาจตุรมุขนั้นกองกำลังทหารไทยได้จัดสร้างไว้แต่เดิมเพื่อประกอบพิธีทางศาสนา พิธีศพ พิธีการทางทหาร โดยปรับปรุงจากห้องประชุมขนาดเล็กที่แต่เดิมมีเพียงพระบรมฉายาลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพียงอย่างเดียวที่เป็นสิ่งเคารพ ต่อมากองกำลังทหารไทยได้ปรับปรุงเป็นศาลาจตุรมุข ใช้ภาพวาดพระนเรศวรทรงช้างบริเวณหน้าจั่วของศาลา หลังคาใช้สีธงชาติและมีพระพุทธรูปประดิษฐานกลางศาลานิธิ เอียวศรีวงศ์อธิบายถึงวัฒนธรรมในการสร้างอนุสาวรีย์แบบไทยว่าคนไทยไม่ได้คิดถึงอนุสาวรีย์เช่นเดียวกับตะวันตก แต่อนุสาวรีย์ของไทยนั้นเป็นรูปเคารพ สิ่งบูชา จะเป็นรูปเคารพในพระพุทธรูปหรือรูปเคารพเรื่องผีสางก็ตามแต่เป็นรูปเคารพ ไม่ใช่อนุสาวรีย์ตามความหมายของคำว่า monument ในภาษาฝรั่ง²¹ ดังนั้นถึงแม้ว่าภาพวาดพระนเรศวรทรงช้างบริเวณหน้าจั่วของศาลาจตุรมุขแม้จะไม่ใช่อนุสาวรีย์ คือเป็นเพียงรูปวาด แต่เท่ากับแสดงให้เห็นว่ากองกำลังทหารไทยได้นำเอาสถาบันพระมหากษัตริย์ขึ้นมาเป็นสิ่งบูชาเพราะอยู่บนจั่วซึ่งถือว่าเป็นส่วนที่อยู่เหนือหัวและสูงสุดของศาลา

ใน ค.ศ. 1995 รัฐบาลของนายชวน หลีกภัยได้ดำเนินการปรับปรุงศาลาไทยด้วยงบประมาณ 9,500,000 บาท ถอดชิ้นส่วนจากตัวศาลาเดิม นำไปประกอบเป็นศาลาหลังใหม่ตรงบริเวณด้านข้างของอนุสาวรีย์ ต่อมามีการนำพระพุทธรูปขนาดหน้าตักกว้างประมาณ 3 ศอก นำไปประดิษฐาน ณ ศาลาไทย สำหรับสักการบูชาในโอกาสไปเยี่ยมชมและวางพวงมาลาอนุสาวรีย์ด้วย²²

¹⁹ มาลินี คุ่มสุภา, อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยกับความหมายที่มองไม่เห็น, หน้า 10.

²⁰ พิบูลย์ หัตถกิจโกศล, “อนุสาวรีย์ไทย: การศึกษาในเชิงการเมือง” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527). หน้า จ.

²¹ นิธิ เอียวศรีวงศ์, ชาติไทย, เมืองไทย, แบบเรียนและอนุสาวรีย์ : ว่าด้วยวัฒนธรรม, รัฐ และรูปการจิตสำนึก, หน้า 77.

²² ประวัติการรบของทหารไทยในสงครามเกาหลี, หน้า 1008.

ศาลาจตุรมุขที่ปรับปรุงขึ้นใช้ชื่อใหม่ว่าศาลาทรงไทยจตุรมุข หน้าจั่วของศาลาใช้ตราสัญลักษณ์งานฉลองสิริราชสมบัติครบ 50 ปีในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9²³ แทนภาพเขียนของพระนเรศวรมหาราช ส่วนพระพุทธรูปยังคงเป็นพระพุทธรูปปางประทานเอหิภิกขุเช่นเดิม

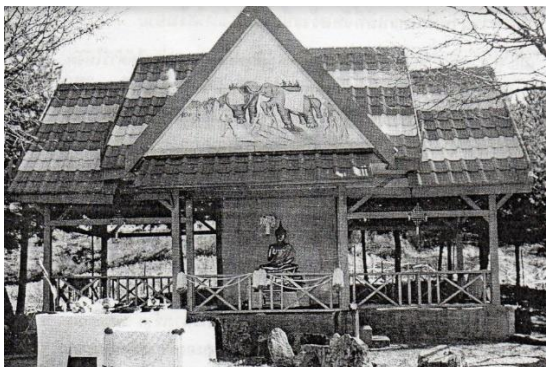

(ที่มา: หนังสือรุ่น ผส.21, ไม่มีเลขหน้า)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²³ ตราพระราชลัญจกรเป็นตราประจำพระองค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 มีตราพระบรมราชวงศ์จักรี และพระมหามงกุฎอยู่ด้านบนเป็นเครื่องหมายแสดงถึงความเป็นพระมหากษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรีมีพานเครื่องสูง 2 ชั้น เทินรัฐธรรมนูญที่เป็นเครื่องหมายแสดงถึงการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยมีช้าง 2 เชือกเทินตราอยู่ภายใต้เศวตฉัตร โดยมีความหมายได้หลายทาง ดังนี้ ความหมายที่ 1 ช้างเป็นพาหนะของพระเจ้าแผ่นดิน เป็นเหมือนข้าช่วงใช้ของพระมหากษัตริย์ จึงเปรียบได้กับประชาชน ซึ่งเป็นเหมือนข้ารับใช้ได้เบื้องพระยุคลบาทในสัญลักษณ์ จึงเสมือนพสกนิกรเทิดทูน และเชิดชูองค์พระมหากษัตริย์และราชวงศ์จักรี ขณะเดียวกันก็ได้อยู่เย็นเป็นสุขภายใต้ร่มฉัตร ความหมายที่ 2 ช้างเผือกเป็นสัตว์คู่บารมีของพระองค์พระมหากษัตริย์ อีกทั้งตามความเชื่อทางพราหมณ์ ช้างเผือกที่มีลักษณะตรงตามตำราจะมีส่วนช่วยหนุนให้เกิดทั้งทางแสนยานุภาพ และปรีชาสามารถ ความรอบรู้แก่องค์พระมหากษัตริย์ จึงแสดงความเป็นผู้มีบุญญาธิการ และทรงพระปรีชาญาณ และความหมายที่ 3 ช้างมีความเป็นมาคู่กับประวัติศาสตร์ของชาติมาโดยตลอด อีกทั้งเป็นสัญลักษณ์ที่เคยใช้ในธงชาติไทยในอดีต และเป็นสัตว์ที่มีอายุยืนยาว จึงเปรียบกับประเทศไทย ซึ่งมีอายุและประวัติศาสตร์ยาวนานเช่นกัน และความหมายอื่นๆ ช้างเป็นหนึ่งในสัตว์ที่ใกล้จะสูญพันธุ์ที่สมควรช่วยกันอนุรักษ์พันธุ์ไว้ ทั้งนี้ งานฉลองสิริราชสมบัติครบ 50 ปีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ตรงกับปี ค.ศ. 1996 (พ.ศ. 2539)

ศาลาจตุรมุขหลังเดิม

(ที่มา: ประวัติการรบของทหารไทยในสงครามเกาหลี, หน้า 1009.)

ศาลาทรงไทยจตุรมุขหลังใหม่ที่ส่งมอบให้เกาหลีใต้เมื่อ ค.ศ. 1995

(ที่มา: ถ่ายโดยผู้เขียน เมื่อวันที่ 14 เมษายน 2561)

พร้อมกันนั้นรัฐบาลไทยยังได้ทำการปรับปรุงฐานของอนุสาวรีย์โดยเพิ่มข้อความจารึกไว้ทั้ง ภาษาเกาหลี ไทย และอังกฤษว่า

ในโอกาสมาเยือนประเทศสาธารณรัฐเกาหลีอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2537 ฯพณฯ นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรีแห่งประเทศไทย มีดำริให้ รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงกลาโหม/นายกสภาทหารผ่านศึก พลเอกวิจิตร สุขมาก ดำเนินการจัดสร้างศาลาไทย จตุรมุขตามแบบมาตรฐานศิลปกรรมไทยทดแทนของเดิม เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติเนื่องในวโรกาสมหามงคลที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เสด็จดำรงสิริราชสมบัติครบ 50 ปี โดยองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกเป็นหน่วยงานรับผิดชอบจนแล้วเสร็จและส่งมอบให้ รัฐบาลเกาหลีสืบต่อไป²⁴

²⁴ ข้อความจากฐานอนุสาวรีย์ทหารไทยบริเวณเขตเมืองอีย็องจู เกาหลีใต้.

อย่างไรก็ดี เป็นที่น่าเสียดายที่อนุสาวรีย์แห่งนี้ไม่ได้มีการจารึกชื่อทหารผู้เสียชีวิตในสงครามไว้ หากแต่ชื่อเหล่านี้ถูกบันทึกไว้ที่อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิในกรุงเทพและอนุสรณ์สถานสงครามเกาหลีในกรุงโซล ข้อความจารึกภาษาไทยไม่มีตอนใดที่แสดงการระลึกถึงทหารไทยที่เข้าร่วมรบในสงครามเกาหลี เหตุผลของการก่อสร้าง ความสำคัญและความหมายของอนุสาวรีย์ที่ผ่านการจารึกถูกเปลี่ยนเพื่อให้ความหมายและความสำคัญกับการเฉลิมฉลองการครองราชครบรอบ 50 ปีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 และความชอบธรรมของรัฐบาลพลเรือนของนายชวน หลีกภัยที่แสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ผ่านอนุสาวรีย์ทหารผ่านศึกในสงครามเกาหลี โดยในปีเดียวกันกองทัพไทยได้จัดพระราชพิธีกาญจนภิเษก เดินสวนสนามสามเหล่าทัพเนื่องในพระราชพิธีกาญจนภิเษกฉลองการครองศิริราชสมบัติครบรอบ 50 ปี เช่นกัน

อนุสาวรีย์ทหารผ่านศึกฟิลิปปินส์ ณ เกาหลีใต้

(ที่มา: http://www.philembassy-seoul.com/anniversary_history. Accessed 14 July 2017)

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าอนุสาวรีย์ไทยในเกาหลี แบ่งออกเป็นสองส่วน ในส่วนของอนุสาวรีย์หลักนั้นเป็นการผลักดันของรัฐบาลเกาหลีใต้เองที่ต้องการสร้างอนุสาวรีย์ให้กองทัพพันธมิตรในสงครามเกาหลี ซึ่งเป็นประติมากรรมในรูปแบบเดียวกันทุกที่ เช่น อนุสาวรีย์กองทัพฟิลิปปินส์ และอีกด้านหนึ่งของอนุสาวรีย์คือศาลาจตุรมุขหรือศาลาทรงไทยในปัจจุบัน ซึ่งถูกผลักดันให้ก่อสร้างโดยรัฐบาลไทย ดังนั้นรูปแบบของศาลาจึงถูกนำเสนอซึ่งสัญลักษณ์ความเป็นไทยที่ยังเน้นสถาบันพระมหากษัตริย์ที่ผูกพันกับกองทัพ แตกต่างไปจากอนุสาวรีย์ชาติอื่นๆ ที่มีเพียงอนุสาวรีย์ส่วนที่รัฐบาลเกาหลีจัดสร้างเพียงเท่านั้น ต่อมาอนุสาวรีย์สงครามเกาหลี ได้กลายเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเพื่อรำลึกถึงบรรพบุรุษที่เสียสละเพื่อชาติ

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันอนุสาวรีย์ทหารไทยอยู่ในความดูแลของรัฐบาลเกาหลี มีการเดินทางไปสักการะของข้าราชการไทยอยู่บ้าง แต่มักเน้นการสักการะ ณ อนุสรณ์สถานสงครามเกาหลีที่กรุงโซลเป็นหลัก เช่น การเดินทางไปวางพวงมาลาของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตรในวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ.

2555 ขณะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี หรือ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีคนปัจจุบัน ได้เดินทางไปวางพวงมาลาที่อนุสรณ์สถาน สหประชาชาติในสงครามเกาหลี ทางตอนใต้ของปูซาน ประเทศเกาหลีใต้ ขณะที่ระหว่างการประชุมอาเซียน-เกาหลี เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2557

นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ณ วังพวงมาลา ณ อนุสรณ์สถานสงครามเกาหลีที่กรุงโซล
(ที่มา: เพชบุ๊ค ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เข้าถึงเมื่อ 12 กรกฎาคม 2561)

พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา วางพวงมาลาที่อนุสรณ์สถานสหประชาชาติในสงครามเกาหลี ณ เมืองปูซาน
(ที่มา: <https://prachatai.com/journal/2014/12/56949> เข้าถึงเมื่อ 12 กรกฎาคม 2561)

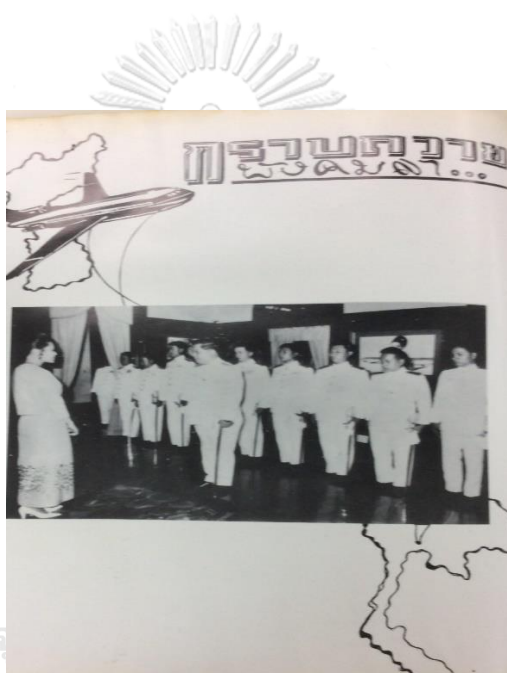
5.4 อนุสาวรีย์ทหารผ่านศึกเกาหลี ค่ายนวมินทรราชินี จังหวัดชลบุรี

เมื่อ ค.ศ. 1987 พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ผู้บัญชาการทหารบก ได้มีคำสั่งให้จัดสร้างอนุสาวรีย์ทหารผ่านศึกเกาหลีขึ้น ที่กรมทหารราบรักษาพระองค์ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ค่ายนวมินทรราชินี²⁵ จังหวัดชลบุรี เพื่อเป็นที่ระลึกและเตือนใจถึงวีรกรรมของทหารไทยที่ไปร่วมรบใน

²⁵ กรมทหารราบที่ 21 รักษาพระองค์ฯ (ร. 21 รอ.) เป็นหน่วยปกติที่แปรสภาพมาจากกรมผสมที่ 21 ที่กระทรวงกลาโหมจัดส่งไปปฏิบัติกรรร่วมกับกองบัญชาการสหประชาชาติในสงครามเกาหลี จนได้รับสมญานามว่า

สงครามเกาหลี รูปแบบอนุสาวรีย์จำลองมาจากอนุสาวรีย์เชิดชูวีรกรรมทหารไทยในสงครามเกาหลีที่เกาหลีใต้ ย่อส่วนลงมาประมาณ 1 ใน 3 จากขนาดจริง

สาเหตุของการจัดตั้งอนุสาวรีย์ทหารผ่านศึกเกาหลีบริเวณค่ายนวมินทรราชินีคือค่ายนวมินทรราชินีเดิมเป็นค่ายฝึกทหารอากาศก่อนไปประจำการในสงครามเกาหลี²⁶ เดิมกรมทหารนี้มีสถานะเป็นกรมผสมที่ 21 ต่อมากระทรวงกลาโหมมีคำสั่งให้เปลี่ยนสถานะหน่วยมาเป็นกรมทหารราบที่ 21 รักษาพระองค์ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ (ร. 21 รอ.) เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม ค.ศ. 1959 ตั้งหน่วยบัญชาการอยู่ที่ค่ายนวมินทรราชินี ตำบลบ้านสวน อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี โดยมีสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถในรัชกาลที่ 9 ทรงดำรงตำแหน่งองค์ผู้บังคับการพิเศษของกรมทหารนี้

กองผสมที่ 21 กราบบังคมทูลลาสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ฯ

(ที่มา: หนังสือรุ่น ผส. 21, ไม่มีเลขหน้า)

“พยัคฆ์น้อย” เข้าร่วมรบสงครามเวียดนาม ในนามกรมทหารอาสาสมัคร “จงอางศึก” ปฏิบัติราชการในการป้องกันและปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ และการช่วยเหลือประชาชนในจังหวัดน่าน จนก่อเกิดวีรกรรมบ้านห้วยโก๋นใน ได้รับพระราชทานเหรียญกล้าหาญและเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดีประดับธงไชยเฉลิมพลจากปฏิบัติการณ์ยับยั้งการรุกรานของเวียดนามทางด้านชายแดนไทย-กัมพูชาที่สมรภูมิมะเขาวงกต อำเภอดงหลวง จังหวัดปราจีนบุรีเมื่อปี ค.ศ. 1983 ดู จอมพลหญิงสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ องค์วีรสตรี คู่พระบารมี พระจอมทัพ / กรมทหารราบที่ 21 รักษาพระองค์ ใน สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ (ชลบุรี: กรมทหารราบที่ 21 รักษาพระองค์ฯ, 2535).

²⁶ หนังสือรุ่น ผส. 21, ไม่มีเลขหน้า.

ภาพด้านบนข้างต้นเป็นภาพของกองผสมที่ 21 กราบบังคมทูลลาสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ฯ เพื่อเดินทางไปปลดปล่อยกองกำลังในสงครามเกาหลี และใน ค.ศ. 1959 มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระยศทหารให้สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ฯ เป็นพันเอกหญิง ผู้บังคับการพิเศษ กรมทหารราบพิเศษที่ 21 รักษาพระองค์ฯ และนายทหารพิเศษประจำกรมทหารราบที่ 1 มหาดเล็ก รักษาพระองค์ฯ²⁷ จึงทำให้นั่งสีอรุ่นของกรมผสมที่ 21 เล่มที่ 2 มีพระฉายาลักษณ์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ฯ แทนที่พระฉายาลักษณ์พระรูปของรัชกาลที่ 6 ซึ่งเคยมีอยู่ในหนังสือรุ่นกรมผสมที่ 21 เล่มที่ 1

หากจะทำความเข้าใจว่าการสร้างอนุสาวรีย์ทหารผ่านศึกเกาหลีนั้น เพียงเพื่อเชิดชูวีรกรรมทหารไทยในสงครามเกาหลี ส่งเสริมอำนาจของกองทัพเพียงประการเดียวนั้นคงไม่เพียงพอ เพราะหากพิจารณาถึงที่มาของการสร้างอนุสาวรีย์ตามที่กล่าวไปข้างต้นและการจัดสร้างพิพิธภัณฑ์ทหารผ่านศึกเกาหลีที่อยู่ในค่ายนวมินทรราชินีจะพบว่า มีการจัดแสดงฉลองพระองค์และเครื่องแบบนายทหารพิเศษกรมทหารราบฯ ประจำพระองค์ เช่นเดียวกับพิพิธภัณฑ์เฉลิมพระเกียรติแห่งอื่น ๆ

ภายในพิพิธภัณฑ์ทหารผ่านศึกเกาหลี ณ ค่ายนวมินทรราชินี

(ที่มา: www.museumthailand.com/Korean_War_Veteran_Museum เข้าถึงเมื่อ 12 กรกฎาคม 2561)

พร้อมกันนี้กองทัพก็ได้ระบุไว้ในหนังสือ จอมพลหญิงสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ องค์วีรสตรี คู่พระบารมี พระจอมทัพ ว่า

ประเทศไทยนั้นกว่าจะเป็นชาติไทยในปัจจุบัน ที่มีขอบเขต มีอธิปไตยเหนือดินแดนสมบูรณ์แน่นอน ... มีรากฐานทางจิตใจที่ฝังแน่นไปด้วยความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์นั้น บรรพชนในอดีตเป็นต้นกำเนิดของเผ่าไทยได้สละหยาดเหงื่อ เลือดเนื้อ และชีวิตมาอย่างมากมาย

... ประการสำคัญ ในบรรดาวีรบุรุษเหล่านั้น มีสตรีไทยซึ่งโดยทั่วไปถือว่าเป็นเพศที่อ่อนแอกลับมีบทบาทในวีรกรรมต่างๆ ด้วยความกล้าหาญ ... อาทิเช่น ท้าวเทพกษัตริย์ตรี ท้าวศรีสุนทร และที่สำคัญคือ สมเด็จพระศรีสุริเยศฯ ซึ่งแม้พระองค์จะเป็นองค์ราชินีที่มีพระวรกายบอบบาง แต่

²⁷ “ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องพระราชทานยศ,” ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 8, ตอนที่ 112 (8 ธันวาคม 2502).

ด้วยน้ำพระทัยที่เด็ดเดี่ยว กล้าหาญของพระองค์ เมื่อทรงเห็นภัยมารุกรานประเทศ พระองค์มิได้
ลังเลพระทัยในการเสด็จเข้าโรมรันกับอริราชศัตรู ...

อย่างไรก็ตามสิ่งหนึ่งที่ไม่เคยเปลี่ยนไปจากอดีตก็คือ คนไทยไม่เคยขาดซึ่งองค์พระประมุขที่
เข้มแข็ง ที่ยังทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนทั้งประเทศ รวมทั้งสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ฯ ที่ทรงมี
น้ำพระทัยเด็ดเดี่ยว ทรงมีความรักและความรับผิดชอบต่อแผ่นดินไทยอย่างสูง เช่นเดียวกับองค์
วีรสตรีไทยในอดีต ...”²⁸

เห็นได้ว่าอนุสาวรีย์ถูกสร้างขึ้นเพื่อแสดงความจงรักภักดีของกองทัพต่อสถาบัน
พระมหากษัตริย์ ตอกย้ำความสำคัญของกองกรมผสมที่ 21 ในสงครามเกาหลีที่ถือกำเนิดขึ้นในสมัย
รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม พิบูลสงคราม ที่ต่อต้านคอมมิวนิสต์ เพื่อปกป้องการปกครองแบบ
ไทยที่อยู่บนแนวคิดของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์-อนุสาวรีย์จึงเป็นการสื่อสารระหว่างรัฐกับ
ประชาชนโดยเน้นย้ำถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างกองทัพและสถาบันพระมหากษัตริย์

ถึงแม้อนุสาวรีย์นี้จะถูกจัดสร้างขึ้นในสมัยพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ หลังจากที่สงครามเกาหลี
สิ้นสุดลงถึง 34 ปี แต่ว่าทหกรรมการต่อต้านคอมมิวนิสต์ในสงครามเกาหลีของกองกรมผสมที่ 21 ยังคง
ถูกนำมาใช้เพื่อสนับสนุนอำนาจของรัฐบาลไทยและรับใช้อุดมการณ์รัฐมาโดยตลอด หรืออาจกล่าวได้
ว่า “ท่อน้ำเลี้ยง” ของกรมผสมที่ 21 ได้สร้างความผูกผันระหว่างรัฐบาลที่มาจากกองทัพและสถาบัน
พระมหากษัตริย์มาตั้งแต่ก่อตั้งกรมผสมที่ 21 ใน ค.ศ. 1950 สู่สงครามเวียดนาม กรมผสมที่ 21
เปลี่ยนสถานะจาก “พยัคฆ์น้อย” ในสงครามเกาหลี เป็น “จงอางศึก” ในสงครามเวียดนาม ปฏิบัติ
หน้าที่เช่นเดียวกับกรมผสมที่ 21 ในสงครามเกาหลี และปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการป้องกันคอมมิวนิสต์
มาตลอดในช่วงสงครามเย็น จนกระทั่งเกิดหลักรัฐธรรมนูญ เพื่อทำการฝึกพิเศษให้แก่กำลังพลกรม
ทหารราบที่ 21 และกลายเป็น “ทหารเสือราชินี” ในที่สุด

ในวันที่ 8 กรกฎาคม ค.ศ. 1987 พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ผู้บัญชาการทหารบกได้ประกอบพิธี
วางศิลาฤกษ์อนุสาวรีย์ การก่อสร้างเริ่มเมื่อวันที่ 4 กันยายน ค.ศ. 1987 แล้วเสร็จสิ้นเมื่อวันที่ 1
มีนาคม ค.ศ. 1988 ต่อจากนั้นกองทัพบกจึงได้กราบบังคมทูลเชิญสมเด็จพระนางเจ้าฯ
พระบรมราชินีนาถในรัชกาลที่ 9 องค์ผู้บังคับการพิเศษกรมทหารราบที่ 21 รักษาพระองค์ฯ เสด็จ
พระราชดำเนินทรงเปิดอนุสาวรีย์ ซึ่งได้โปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยาม
มกุฎราชกุมาร (สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน) เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์ไปทรง
ประกอบพิธีเปิดอนุสาวรีย์ทหารผ่านศึกเกาหลี เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม ค.ศ. 1988

²⁸ จอมพลหญิงสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ องค์วีรสตรี คู่พระบารมี พระจอมทัพ / กรม
ทหารราบที่ 21 รักษาพระองค์ ใน สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ (ชลบุรี: กรมทหารราบที่ 21 รักษา
พระองค์ฯ, 2535), บทนำ.

นับตั้งแต่ ค.ศ. 1993 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมได้อนุมัติให้สมาคมทหารผ่านศึกเกาหลีในพระบรมราชูปถัมภ์จัดพิธีวางพวงมาลาเนื่องในวันที่ระลึกทหารผ่านศึกเกาหลีในวันที่ 22 ตุลาคมของทุกปี ณ อนุสาวรีย์ที่กองทัพบกจัดสร้างขึ้น ซึ่งแต่เดิมสมาคมทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์ได้จัดพิธีวางพวงมาลาในวันที่ระลึกสมาคม 22 ตุลาคม ณ อนุสรณ์ศิลาจารึก ที่สร้างขึ้นภายในบริเวณสมาคม เขตดุสิต กรุงเทพฯ ต่อมาได้พิจารณาเห็นสมควรย้ายสถานที่ประกอบพิธีวางพวงมาลาไปยังกรมทหารราบที่ 21 รักษาพระองค์ฯ แทน ซึ่งสมาคมทหารผ่านศึกเกาหลีฯ ได้กราบบังคมทูลอัญเชิญพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินทรงวางพวงมาลาทุกปี ในครั้งนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พลเอกพิจิตร กุลละวณิชย์ องคมนตรี เป็นผู้แทนพระองค์ในการวางพวงมาลา²⁹ พร้อมทั้งยังมีการวางพวงมาลาและพานพุ่มประจำทุกปี คือ

1. วันที่เกิดสงครามเกาหลี ตรงกับวันที่ 25 มิถุนายนของทุกปี สถานเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐเกาหลีประจำประเทศไทยขออนุญาติต่อกองทัพบก จัดพิธีวางพวงมาลา ณ อนุสาวรีย์ทหารผ่านศึกเกาหลี ค่ายนวมินทราชินี อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี โดยทางสถานทูตฯ ทำหนังสือเชิญส่วนกลางและสมาคมฯ ร่วมพิธี จำนวน 12 หน่วยงาน
2. วันทหารผ่านศึก ตรงกับวันที่ 3 กุมภาพันธ์ ของทุกปี มณฑลทหารบกที่ 14 จัดให้มีพิธีวางพวงมาลาโดยเชิญส่วนราชการเป็นแขกในพิธี
3. วันสถาปนากรมทหารราบที่ 21 รักษาพระองค์ ตรงกับวันที่ 21 สิงหาคมของทุกปี
4. วันที่ระลึกทหารผ่านศึกเกาหลี 22 ตุลาคมของทุกปี

เห็นได้ว่าอนุสาวรีย์ทหารผ่านศึกเกาหลี ได้ถูกให้ความสำคัญเป็นพิเศษเมื่อกองกำลังทหารอาสาในสงครามเกาหลีกลายเป็นทหารราบรักษาพระองค์ที่ 21 ซึ่งสะท้อนให้เห็นแนวคิดของรัฐบาลผู้จัดสร้างว่ามีเจตนาการสร้างเป็นเช่นไร อนุสาวรีย์ทหารผ่านศึกเกาหลี ดำเนินการสร้างด้วยรัฐบาลทหาร ในพื้นที่ของค่ายทหาร ดังนั้น จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะสรุปว่าอนุสาวรีย์นี้สร้างขึ้นเพื่อสร้างภาพลักษณ์ความจงรักภักดีของรัฐบาลของพลเอกชวลิตต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ และถูกยกสถานะให้สูงขึ้นด้วยพิธีกรรมที่เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์และอนุสาวรีย์ได้กลายเป็นเครื่องมือเชื่อมระหว่างเหตุการณ์ในอดีตกับปัจจุบัน แต่ข้อสังเกตของการสร้างอนุสาวรีย์ทหารผ่านศึกเกาหลีของ泰 นั้น คือไม่ได้สร้างในพื้นที่สาธารณะเช่นเดียวกับลักษณะทั่วไปของอนุสาวรีย์อื่นๆ ในประเทศไทย แต่กลับสร้างขึ้นในพื้นที่ของเขตทหาร พิธีกรรมต่างๆ ถูกสร้างให้เป็นพิธีภายในของกองทัพเท่านั้น แต่กลับแสดงให้เห็นถึงความเข้มข้นของบทบาทความหมายของอนุสาวรีย์ที่เห็นได้จากพิธีกรรมอีกด้วย

²⁹ กองทัพไทย, ประวัติการรบของทหารไทยในสงครามเกาหลี, หน้า 1010.

พิธีกรรมเหล่านี้ต่างส่งผลต่อความคิดของประชาชนในแง่ของความจงรักภักดีของกองทัพที่มีต่อพระมหากษัตริย์

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งคือ ใน ค.ศ. 1987 ปีที่มีคำสั่งสร้างอนุสาวรีย์ทหารผ่านศึกเกาหลีในค่ายนวมินทรราชินีนั้น กองทัพบกประกาศนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อส่งเสริมมาตรการเพิ่มรายได้ของภาครัฐ โดยกองทัพก็ได้จัดตั้งหน่วยงาน เพื่อรับผิดชอบและดำเนินการโดยเฉพาะ มีการเปลี่ยน “เขตทหารห้ามเข้า” ให้เป็น “เขตทหารยินดีต้อนรับ” ซึ่งตั้งแต่ปี ค.ศ. 1987 จนถึงปัจจุบันประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวในเขตทหารทั้งสิ้น 166 แห่ง³⁰

ตฤณณา โสรัจจ์เสนอว่าอนุสาวรีย์หรือพิพิธภัณฑสถานทหารเหล่านี้ ได้ส่งเสริมภาพลักษณ์ของกองทัพที่เด่นชัดขึ้น คือความจงรักภักดี เทิดทูน และพิทักษ์สถาบันพระมหากษัตริย์อันเป็นสถาบันหลักของชาติ เพราะสิ่งถูกนำเสนอภายในพิพิธภัณฑสถานเป็นส่วนหนึ่งของอนุสาวรีย์ กลับนำเสนอภาพของประวัติศาสตร์ทางการทหาร เครื่องแบบทหาร เครื่องราชอิสริยาภรณ์ เกียรติประวัติ และวีรกรรมของกองทัพ ฉะนั้นพิพิธภัณฑสถานและอนุสาวรีย์ทหารผ่านศึกเกาหลีจึงกลายเป็นแหล่งบอกเล่าเรื่องราวและแหล่งบันทึกความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์และกองทัพเพียงเท่านั้น³¹

ความหมายของความเป็นไทยที่เกิดขึ้นจากวาทกรรมต่อต้านคอมมิวนิสต์ในสงครามเกาหลี ที่หลงเหลือในปัจจุบันถูกให้ความหมายเพียงเพื่อทำหน้าที่รับใช้รัฐในการสร้างวาทกรรมความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสำคัญ อีกทั้งความหมายของความเป็นไทยที่อยู่บนแนวคิดชาติ ศาสน์ กษัตริย์ นั้นเป็นชุดความคิดที่มีพลวัต ความหมายไม่หยุดนิ่งสามารถเปลี่ยนแปลงไปได้ตามบริบทของสังคมและผู้ที่ดึงมาใช้จะสร้างคำอธิบายว่าอย่างไร ทำให้ปัจจุบันคุณค่าและความทรงจำของทหารอาสาในสงครามเกาหลีถูกให้คำอธิบายใหม่จากบริบททางสังคมชุดใหม่ ความทรงจำของผู้ที่เข้าร่วมรบสงครามเพื่อต่อต้านคอมมิวนิสต์ กลายเป็นผู้ที่จงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสน์ กษัตริย์

อนุสาวรีย์ทหารผ่านศึกเกาหลีทั้งในเกาหลีและในไทยต่างเป็นความทรงจำในอดีต แต่ความหมายที่ซ่อนอยู่ภายใน (deep meaning) คือการสร้างความชอบธรรมให้แก่รัฐบาลทหารที่เน้นย้ำวาทกรรม (discourse) ตอกย้ำการเป็นผู้ปกป้องรักษาอธิปไตยของชาติ ทหารมีหน้าที่ต้องปกป้องชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซึ่งจะเห็นว่าทหารไทยในสงครามเกาหลียังคงถูกใช้เป็นเครื่องมือของรัฐในการสร้างความทรงจำร่วมถึงวีรกรรมในช่วงสงครามเย็น การต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ในคาบสมุทรเกาหลีกลายเป็นส่วนหนึ่งในประวัติศาสตร์การรบของทหารไทยมาจนถึงปัจจุบัน อนุสาวรีย์ทหารผ่านศึกเกาหลีและพิพิธภัณฑสถานเกาหลีที่ถูกจัดสร้างในประเทศไทย จึงยังคงถูกจัดวางให้ความรู้ที่ยังคง

³⁰ ศุภโชค นิจสุนกิจ, เขตทหารน่าเที่ยว (กรุงเทพฯ : น้าฝน, 2546).

³¹ ตฤณณา โสรัจจ์, “เรื่อง ภาพลักษณ์ด้านการพัฒนาประเทศของทหารผ่านศึกพิพิธภัณฑสถานกองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล, 2555), หน้า 56-57.

เน้นความชอบธรรมของการปกครองของผู้มีอำนาจ แสดงพัฒนาการของกองทัพมากกว่าของชาติ
สร้างชุดความรู้ทางประวัติศาสตร์ที่ยังคงให้ความสำคัญกับทหารในการป้องกันรักษาประเทศ และ
ความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ที่ยังผูกพันกับกองทัพ

บทที่ 6

บทสรุป

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ต้องการนำเสนอให้เห็นว่าความสำเร็จของวาทกรรมชาติ ศาสน์ กษัตริย์ที่สืบทอดจนถึงปัจจุบันนั้นเกิดจากธรรมชาติของการเมืองการปกครองแบบไทย แนวคิดชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ไม่เคยถูกล้มล้างและไม่เคยสูญสลายไปจากการเมืองการปกครองของไทย แม้ว่าการปฏิวัติ 1932 จะลดบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ลงได้ภายในช่วงเวลาสั้นๆ แต่ไม่ได้หมายความว่าอำนาจของสถาบันพระมหากษัตริย์จะหายไปจากการเมืองของไทย หากแต่จะคงอยู่ในรูปแบบของเครือข่าย กองทัพ และเครือข่ายข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ที่ยังคงหวงแหนอำนาจและยึดมั่นในความเป็นชาติที่พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

งานศึกษาประวัติศาสตร์ก่อนหน้าพยายามเน้นให้เห็นว่าหลังการปฏิวัติ 1932 คณะราษฎรพยายามลดบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ลง จอมพล ป. พิบูลสงครามดำเนินการปกครองแบบชาตินิยมและยกตนขึ้นเป็นผู้นำของชาติ แต่เมื่อทำการศึกษาต่อมาถึงท่าทีของจอมพล ป. ต่อนโยบายการต่างประเทศในสงครามเกาหลีจะให้เห็นความพยายามในการปรับตัวและทัศนคติ รวมถึงจุดยืนทางการเมือง-ยุคหลังสงครามโลก เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลกและอิทธิพลของอภิมหาอำนาจใหม่ที่เข้ามาใกล้ขีดไทยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 อย่างสหรัฐอเมริกา การปรับเปลี่ยนจุดยืนและทัศนคติทางการเมืองนี้เป็นไปเพื่อความอยู่รอดของจอมพล ป. ในฐานะผู้นำทางการเมืองและความอยู่รอดของประเทศในบรรยากาศการเมืองที่กำลังดิ้นรนดิ้นรน ในระยะต้นของสงครามเย็นมีความพยายามของรัฐบาลจอมพล ป. ที่จะแสดงออกทางการเมืองเพื่อสร้างความมั่นใจให้สหรัฐอเมริกาเห็นว่า แม้ประเทศไทยจะมีรัฐบาลที่อยู่ภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรีนายกรัฐมนตรีที่เคยร่วมสงครามโลกครั้งที่ 2 กับฝ่ายอักษะ แต่ก็สามารถเป็นพันธมิตรที่หนักแน่นมั่นคงและสนับสนุนนโยบายของสหรัฐอเมริกาในสงครามเย็นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ การเข้าร่วมสงครามเกาหลีเป็นบทพิสูจน์สำคัญของความมุ่งมั่นในการต่อต้านการขยายตัวของภัยคอมมิวนิสต์ซึ่งสหรัฐอเมริกาเชื่อว่าเป็นศัตรูสำคัญในยุคสงครามเย็น

การสนับสนุนและจงรักภักดีต่อนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ของสหรัฐอเมริกาทำให้รัฐบาลจอมพล ป. ยุคหลังสงครามโลกต้องปรับเปลี่ยนจุดยืนและอุดมการณ์ทางการเมืองจากยุคก่อนและระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ไปพอสมควร ความเปลี่ยนแปลงที่เด่นชัดที่สุดคือการให้ความสำคัญและยกสถาบันพระมหากษัตริย์ขึ้นเป็นสัญลักษณ์ของชาติและเป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญของความเป็นไทยท่ามกลางกระแสความเป็นคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

งานวิชาการชิ้นสำคัญของทักษ์ เฉลิมเตียรณอธิบายว่าวาทกรรมชาติ ศาสน์ กษัตริย์ประสบความสำเร็จสูงสุดเมื่อจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เนื่องจากจอมพลสฤษดิ์เป็นนายทหารที่เติบโต ผ่านการศึกษาในประเทศไทย และเป็นผู้ที่ศรัทธาและเคารพสามสถาบัน อีกทั้งการปกครองแบบชาติ ศาสน์ กษัตริย์ถือเป็นแกนหลักของชาตินิยม หยั่งลึกลงในวิถีชีวิตของคนไทย ด้วยแนวคิดแบบศาสนาพุทธ ซึ่งอย่างน้อยก็ปรากฏในช่วงรัชกาลที่ 6 ที่พระองค์ทรงนำมาใช้เพื่อรักษาพระราชอำนาจในการปกครองของพระองค์ การมีสัญลักษณ์ความเป็นชาติที่เข้มแข็งทำให้สยามสามารถผ่านสถานการณ์สงครามโลกครั้งที่ 1 และรอดพ้นจากการขยายตัวของอาณานิคมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาได้

แนวคิดชาติ ศาสน์ กษัตริย์ของสยามตั้งแต่โบราณให้ความสำคัญกับความเป็นชาติ ความเป็นเอกราช อิสระของชาติ และอัตลักษณ์ความเป็นชาติ ความเป็นชาติที่แตกต่างและโดดเด่นกว่าชาติเพื่อนบ้านอื่นๆ นั้นเกิดจากการมีผู้ปกครองเป็นพระมหากษัตริย์ที่ปฏิบัติตามหลักพุทธศาสนาแบบเถรวาท พระองค์วรรณฯ ทรงใช้ความเป็นไทยที่อ้างอิงกลับไปถึงอาณาจักรสุโขทัยเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับสถาบันพระมหากษัตริย์ ทรงอธิบายว่าประเทศไทยมีเอกราชและร่มเย็นเป็นสุขมาโดยตลอด เพราะมีพระมหากษัตริย์ที่อยู่ภายใต้หลักคำสอนของพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักทศพิธราชธรรม หลักคำสอนของศาสนาพุทธแบบเถรวาทเป็นคล้ายกับบทสนทนาระหว่างผู้นำกับประชาชนตามวิถีของชาวพุทธในประเทศไทย ดังจะเห็นได้ว่าหลักคำสอนหรือข้อปฏิบัติของเถรวาทนั้น ชี้้นำให้คนไทยตระหนักในเรื่องบาปกรรม ที่ต่ำที่สูง และเกรงกลัวต่อการกระทำหรือบาปหากล่วงเกินเบื้องสูง ระบบความคิดของบ่าวไพร่ทั้งหลายต่างถูกสร้างจากหลักการทางศาสนาทั้งสิ้น ดังนั้นความเป็นไทยที่ดีคือการปฏิบัติตามศีลธรรมที่บัญญัติไว้ในหลักธรรมคำสอนของศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองที่ต้องการสถาปนาชุดความคิดเรื่องความเป็นไทยที่ดี

เมื่อรัฐบาลต้องการเน้นย้ำความเป็นไทยให้เข้มข้นขึ้นเพื่อรักษาอำนาจของตนและผลประโยชน์ของชาติในเวลาต่อมาจึงสร้างศัตรูฝ่ายตรงข้ามให้เกิดขึ้นรัฐบาลได้นั้นย้ำว่าความเป็นจีนและความเป็นคอมมิวนิสต์คือศัตรูคู่ตรงข้ามกับความเป็นไทย โดยอ้างว่าหลักการของคอมมิวนิสต์นั้นขัดต่อแนวทางพุทธศาสนาและขัดต่อแนวทางการปกครองที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกับที่สหรัฐอเมริกาต้องการกำจัดอำนาจของจีนให้หมดไปจากภูมิภาคเอเชีย ภาพของฝีมุขมิวนิสต์จึงค่อยๆ ชัดเจนขึ้นในประเทศไทยตามกระแสคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ความเป็นฝีมุขมิวนิสต์รุนแรงขึ้นในช่วงสงครามเวียดนาม และเมื่อกองทัพของสหรัฐอเมริกาอ่อนแอลง รัฐบาลไทยและสหรัฐอเมริกาจึงต้องหันมาใช้สงครามจิตวิทยาสับสนุนความเป็นไทย เพื่อขับเน้นความเป็นคอมมิวนิสต์ให้ชัดเจน

ศาสนาพุทธจึงกลายเป็นเสมือนเครื่องมือหนึ่งที่กำหนดวิถีชีวิตของคนไทยมายาวนาน ความเป็นชาติของไทยเกาะเกี่ยวกับความหมายและความเข้มแข็งของสถาบันทั้งสามเรื่อยมา แนวคิดชาติ

ศาสน์ กษัตริย์ตามหลักอเนกนิกรสโมสรสมมุติไม่เคยหายไปจากสังคม วิทยานิพนธ์ฉบับนี้พบว่าผู้ที่ตั้งเอาแนวคิดมาใช้นั้นมีอยู่สองฝ่ายด้วยกัน ฝ่ายหนึ่งคือเครือข่ายของราชวงศ์เดิมหรือที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เรียกว่าฝ่ายอนุรักษ์นิยมที่สามารถถือครองอำนาจในกระทรวงการต่างประเทศไว้ได้ และอีกฝ่ายหนึ่งคือเครือข่ายของกองทัพซึ่งครองอำนาจทางการทหารไว้ได้ การดำเนินนโยบายทางการเมืองของทั้งสองดำเนินไปในทิศทางเดียวกันอย่างเลี่ยงไม่ได้ เมื่อเป้าหมายของทั้งสองฝ่ายคือสหรัฐอเมริกา

วิทยานิพนธ์เล่มนี้เสนอว่าการที่สถาบันพระมหากษัตริย์กลายเป็นหัวใจสำคัญทางการเมืองในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์นั้นได้ถูกปูทางมาเป็นอย่างดีก่อนแล้วในทศวรรษหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อจอมพล ป. กลับมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง งานวิชาการก่อนหน้านี้มักอธิบายว่าในช่วงเวลาดังกล่าวสถาบันพระมหากษัตริย์ถูกทำให้ตกต่ำลงที่สุด วิทยานิพนธ์เล่มนี้ขอเสนอใหม่ว่า นโยบายต่างประเทศในบริบทของสงครามเกาหลีได้ทำให้รัฐบาลของจอมพล ป. หันกลับมาอาศัยและรื้อฟื้นความเป็นไทยแบบดั้งเดิม เพื่อให้ประเทศไทยมีสถานะในโลกการเมืองสมัยใหม่ สหรัฐอเมริกาต้องการให้ประเทศต่างๆ มีรูปแบบทางการเมืองที่ชัดเจน เช่น การผลักดันให้รัฐธรรมนูญของญี่ปุ่นยังคงดำรงสถาบันพระมหากษัตริย์ไว้ เพื่อเป็นสัญลักษณ์ทางการเมือง เป็นการวางโครงสร้างทางการเมืองให้แก่ประเทศที่มีการปกครองแบบมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

การรื้อฟื้นแนวคิดแบบชาติ ศาสน์ กษัตริย์จากการเข้าร่วมสงครามเกาหลีของประเทศไทยนั้น เป็นไปเพื่อที่จะรักษาพื้นที่ทางการเมืองของตนให้มากที่สุด และเป็นการนำเสนอความเป็นไทยที่มีอัตลักษณ์ความเป็นชาติอิสระที่ชัดเจนที่สุดในภูมิภาค เพื่อให้ได้รับผลประโยชน์มากที่สุดหรือพึงพิงตนเองให้มากที่สุด ซึ่งอาจจะถือว่าเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดของไทยในขณะนั้น ไทยไม่ได้ถือความเป็นกลางแบบชาติอื่น เช่น อินเดีย หรือกัมพูชา เป็นต้น นโยบายของไทยคล้ายคลึงกับญี่ปุ่น ทั้งนี้ เพราะไทยยังคงต้องพึ่งพิงสหรัฐอเมริกา เป็นภาวะจำเป็นต่อการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทย

หากประเทศไทยเอาตัวออกห่างจากประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกา ประเทศไทยอาจจะยังไม่พร้อมทั้งด้านกำลังทหารที่จะเพียงพอต่อการป้องกันตนเองได้ถ้าภัยนั้นมาจากภายนอก และไทยยังอยู่ในระยะการพัฒนาทางเศรษฐกิจจำเป็นต้องรับความช่วยเหลือจากภายนอก เพราะประสบการณ์จากบทเรียนของสงครามโลกครั้งที่ 2 ไม่ว่าจะจากระบบการปกครองหรือการเป็นฐานทัพให้ญี่ปุ่นเข้ามาตั้งฐานทัพ ซึ่งหมายถึงการเปิดพื้นที่ของไทยให้กลายเป็นสนามรบไม่ใช่ทางเลือกที่ดีของไทยอีกต่อไป หรือการถือนโยบายเป็นกลางอย่างประเทศอื่นๆ ในที่สุดก็ไม่สามารถหลุดพ้นจากรุกรานของประเทศมหาอำนาจได้

การที่ประเทศไทยเป็นสมาชิกสหประชาชาติ มีการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ ส่งทหารเข้าร่วมในสงครามเกาหลี และการได้รับความช่วยเหลือทางการทหารจากสหรัฐอเมริกานั้น หมายถึงการที่รัฐบาลไทยยังสามารถคงสภาพภาพของกองทัพเอาไว้ได้ ถึงแม้คำอธิบายในงานวิชาการก่อนหน้านี้จะเน้นย้ำว่าความช่วยเหลือ

ทางการทหารจากสหรัฐอเมริกาช่วยรักษาอำนาจของรัฐบาลจอมพล ป. แต่อีกด้านหนึ่งก็เพื่อรักษาความมั่นคงของชาติ เพราะที่ตั้งของไทยอยู่ในใจกลางของภูมิภาคที่ยังเต็มไปด้วยการก่อวินาศกรรมและการแทรกซึมจากชายแดน มีความจำเป็นต้องคงสถานภาพของกองทัพไว้ การจัดตั้งกรมผสมที่ 21 ขึ้นเป็นกรณีพิเศษและเชื่อมโยงกับสถาบันพระมหากษัตริย์น่าจะเป็นข้ออ้างอย่างดีและมีประสิทธิภาพมากที่สุดในการต่อรองกับสหรัฐอเมริกาเพื่อคงกองทัพของไทยเอาไว้เช่นเดียวกับสถานการณ์ของญี่ปุ่นในขณะนั้นที่กำลังขอแก้รัฐธรรมนูญเพื่อให้มีกองทัพเพื่อป้องกันตนเองเช่นกัน

จากเหตุผลข้างต้น ประเทศไทยจึงไม่อาจหลีกเลี่ยงการเข้าร่วมสงครามเกาหลีได้ เพื่อเปลี่ยนภาพลักษณ์ของตนในการเมืองระหว่างประเทศ-ขณะเดียวกัน การขึ้นมาใช้อำนาจของหม่อมเจ้าอดุลย์เดชเสนาบดีในประเศไทยที่ได้รับอิทธิพลอย่างยิ่งจากจีนหลังการประกาศสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนใน ค.ศ. 1949 ยิ่งผลักดันให้รัฐไทยประกาศส่งทหารเข้าร่วมรบในสงครามเกาหลีและพยายามลดบทบาทและอิทธิพลของชาวจีนในประเทศไทยลง สงครามเกาหลีจึงเป็นการเปิดความสัมพันธ์กับชาติตะวันตกชาติใหม่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 การส่งทหารเข้าร่วมสงครามเกาหลีเป็นฐานให้รัฐบาลไทยสร้างโฆษณาชวนเชื่อต่อต้านคอมมิวนิสต์ในยุคสงครามเย็น การส่งกองกรมผสมที่ 21 กองกำลังพิเศษเข้าร่วมสงครามยังทำให้เห็นถึงการประสานกันระหว่างนโยบายการต่างประเทศความเป็นไทย และกองทัพ นโยบายต่างประเทศส่งเสริมให้ระบอบการปกครองแบบกษัตริย์ดำรงต่อไป และระบอบกษัตริย์เป็นส่วนสำคัญของความเป็นไทยที่สามารถใช้ต่อรองกับสหรัฐอเมริกาได้ เป็นผลให้กองทัพยกบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ขึ้นเป็นจอมทัพอีกครั้ง

แม้สงครามเกาหลีและสงครามเย็นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้สิ้นสุดลงแล้ว แต่ความสำเร็จของการเข้าร่วมสงครามในครั้งนั้นยังคงถูกใช้เป็นโฆษณาชวนเชื่อสร้างความชอบธรรมให้แก่รัฐบาลทหารที่เน้นย้ำว่าทหกรรมการเป็นผู้ปกป้องรักษาอธิปไตยของชาติและนำเสนอความเป็นไทยที่ผูกติดกับอุดมการณ์ชาติ ศาสน์ กษัตริย์ อันเป็นแนวคิดการปกครองที่มีพระมหากษัตริย์เป็นทรงประมุขและกองทัพมีหน้าที่ต้องปกป้อง เห็นได้ว่าทหารไทยในสงครามเกาหลียังคงถูกใช้เป็นเครื่องมือของรัฐในการสร้างความทรงจำร่วมถึงวีรกรรมของกองทัพในช่วงสงครามเย็น การต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ในคาบสมุทรเกาหลีกลายเป็นส่วนหนึ่งในประวัติศาสตร์การรบของทหารไทย อนุสาวรีย์ทหารผ่านศึกเกาหลีและพิพิธภัณฑสถานเกาหลีที่ถูกจัดสร้างทั้งในประเทศไทยและเกาหลีถูกใช้เพื่อสื่อถึงความชอบธรรมในการปกครองของผู้มีอำนาจ แสดงพัฒนาการของกองทัพมากกว่าการพัฒนาของชาติ สร้างชุดความรู้ทางประวัติศาสตร์ที่ยังคงให้ความสำคัญกับทหารในการป้องกันรักษาประเทศและความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ที่ยังผูกพันกับกองทัพ

บรรณานุกรม

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ (หจช.)

หจช., เอกสารกระทรวงการต่างประเทศ, กต. 0208/524 เรื่อง สาธารณรัฐเกาหลีสร้างอนุสาวรีย์เชิดชู

วีรกรรมทหารไทย วันที่ 27 กันยายน ค.ศ. 1973.

____, กต.2.1/25 เรื่องคำปราศรัยของจอมพล ป. พิบูลสงคราม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
กล่าวแก่ทหารที่ไปรบในนามกองทัพสหประชาชาติ ณ สาธารณรัฐเกาหลี.

____, กต. 2.1/254 สุนทรพจน์ของนายกรัฐมนตรี

____, กต. 2.1/254, คำปราศรัยของจอมพล ป. พิบูลสงคราม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
กล่าวแก่ทหารที่ไปรบในนามกองทัพสหประชาชาติ ณ สาธารณรัฐเกาหลี ในวันเสาร์ ที่ 7
ตุลาคม 1950.

____, กต. 2.1/254, สุนทรพจน์ของท่านนายกรัฐมนตรี

____, กต. 2.1/246 เรื่อง พระราชทานธงชาติไทย

____, กต. 2.1/244 เรื่อง หนังสือ The March of Thailand.

____, กต. 0208/524 เรื่อง สาธารณรัฐเกาหลีสร้างอนุสาวรีย์เชิดชูวีรกรรมทหารไทย วันที่ 27
กันยายน ค.ศ. 1973.

หจช., เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, สร. 201.7/149 งาน
ฉลองวันอิสรภาพเกาหลี

____, สร. 0201.85/7, ข่าวรับฟังจากสถานีวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศที่เกี่ยวกับประเทศไทย
ประจำวันวันที่ 18 พฤษภาคม 1951.

____, สร.0201.85/7, บทความจากสถานีวิทยุกระจายเสียงปักกิ่ง ประจำวันที่ 18 พฤษภาคม
1951 เรื่อง รัฐบาลหลวงพิบูลเตรียมสงครามอย่างเร่งรีบ.

____, สร.0201.85/7, ข่าวเกี่ยวกับเงินคอมมิวนิสต์ 22 ตุลาคม 1951.

____, สร 0201.85/7 เรื่อง บทความในหนังสือพิมพ์ลอนดอนไทมส์

____, สร 0201.85/7 เรื่อง ผู้สื่อข่าวพิเศษประจำประเทศไทยของหนังสือพิมพ์รายวันอังกฤษ The
Times วันที่ 30 เมษายน ปี 1953.

____, สร. 0201.89/2, เรือสินค้าและโดยสารที่เคลื่อนไปมาในอ่าวไทยมีพฤติกรรมไม่ดี.

____, สร. 0201.89/3, เผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์.

____, สร. (3) 0261.12/1 ส่วนหนึ่งของคำปราศรัยทางวิทยุเกี่ยวกับปัญหาเกาหลี ของ หลวงภัทร
วาทิ อัครราชทูตไทยประจำฟิลิปปินส์ ค.ศ. 1950.

- ____, สร. 0201.12/1 เรื่อง สงครามกลางเมืองระหว่างเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้.
- ____, สร. 0201.12/2 เรื่อง Korean National Association.
- ____, สร 0121.12/3 เรื่องการรับรองรัฐบาลสาธารณรัฐเกาหลี.
- ____, สร.0201.12/10, พ่อค้าคหบดีและเงินเพื่อช่วยเหลือทหารและครอบครัวที่ไปช่วยสหประชาชาติทำการรบ ณ ประเทศเกาหลี.
- ____, สร. 0201.12/10, การบริจาคเงินช่วยเหลือทหารในการรบที่ประเทศเกาหลี
- ____, สร. 0201.12/10 เรื่อง จำนวนเงินที่รัฐมนตรีแต่ละท่านจะบริจาคเพื่อช่วยเหลือในการส่งทหารไปช่วยรบเกาหลี.
- ____, สร สร. 0201.12/15 เรื่อง บทความในหนังสือพิมพ์ลอนดอนไทมส์
- ____, สร.0201.12/15 เรื่อง โฆษณาเรื่องหนังสือชมเชยการปฏิบัติต่อทหารป่วยเจ็บจากเกาหลี ณ โรงพยาบาลทหารบก.
- ____, สร.0201.12/23 เรื่อง เชิญไปร่วมเป็นเกียรติยศในพิธีตรวงพลสวนสนาม.
- หจช., กองบัญชาการ ทหารสูงสุด, 6.1/1 เรื่อง ระเบียบกระทรวงกลาโหม ว่าด้วยการทำพิธีมอบเครื่องราชอิสริยาภรณ์ พ.ศ. 2493.
- ____, บก. 6.1/2 สำเนา กลาโหมที่ 22784/97 เรื่อง การขอพระราชทานเครื่องราชฯ ให้แก่ผู้ปฏิบัติราชการสงคราม ณ ประเทศเกาหลี.
- ____, บก.สูงสุด 6.1/22 เรื่อง อีสริยาภรณ์เยอรมัน.
- หจช., เอกสารส่วนบุคคล พระองค์เจ้าวรรณไวทยากรณ์, หจช., สบ. 19.2/16, สคริปต์รายการวิทยุเสียงของอเมริกา
- ____, สบ.19.2/17 nited...Or NOT Flushing meadow, New York, 27 August 1951.
- ____, สบ. 19.2/18 เรื่อง สคริปต์อัดเสียง วันที่ 1 ตุลาคม ปี 1951.
- ____, สบ. 19.2/20 เรื่อง Address to the Rotary Club of Pikesville.
- ____, สบ. 19.2/20 เรื่อง Thailand Today.
- ____, สบ. 19.3/3 Address to the Convention of the Patriotic Order Son of America Asheville, N.C., 18 May 1950.
- ____, สบ. 19.3/3 Speech เรื่อง Coronation in Thailand ในงาน Foundation for Rheumatic Diseases วันที่ 6 พฤษภาคม – 22 มิถุนายน 1950.
- ____, สบ.19.3/ 17 United or Not? United Nations Correspondents Association, America Broadcasting, 11 December 1950.
- ____, สบ 19.2/8 Address to the Calvin Bullock Forum, New York, 9 March 1950.
- ____, สบ. 19.2/8 เรื่อง Address to the Calvin Bullock Forum.

____, สบ. 19.2/11 เรื่อง Address to the Foundation for Rheumatic Diseases.

อนุสรณ์สถาน

อนุสรณ์สถาน., เอกสาร ความตกลงว่าด้วยความช่วยเหลือ ระหว่างรัฐบาลแห่งประเทศไทยและ
รัฐบาลสหรัฐอเมริกา.

____, หนังสือรันทหารผ่านศึก รุ่นที่ 2.

____, หนังสืออนุสรณ์ทหารผ่านศึกเกาหลี 2493-2497.

____, ราชกิจจานุเบกษา, พระราชโองการประกาศให้ใช้กำลังทหารเพื่อการรบ วันที่ 22 กันยายน
ค.ศ. 1950.

บันทึกส่วนบุคคล

บันทึกส่วนตัวของ พลเอก ธวัชชัย นาควานิช

บันทึกส่วนตัวของ พลโท ชาญ อังศุโชติ

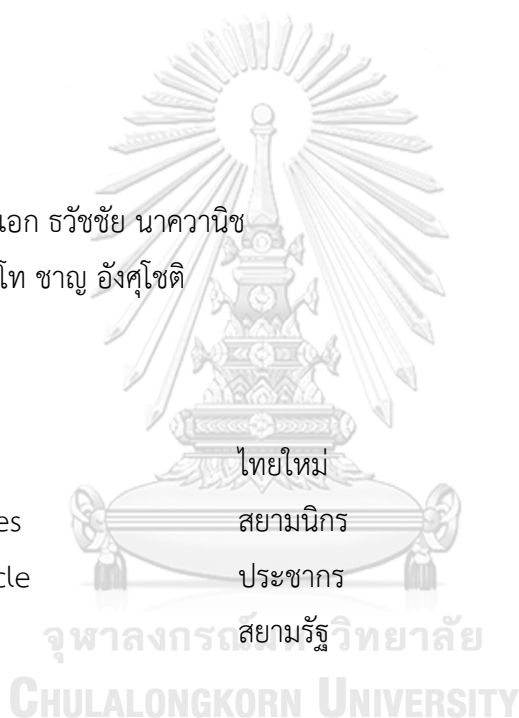
หนังสือพิมพ์

BangKok Post

The New York Times

The Manila Chronicle

Korea Herald

วารสาร

สมรภูมิสาร

Foreign Relation of The United States East Asia and The Pacific, volume VI.

No.611.92/10-1550.

หนังสือ

Bruce Cumings. The Origins of The Korean War. Princeton: University Press, 1981.

Chen Jian. Mao's China and The Cold War . London: The University of North Carolina
press, 2001.

- Daniel Fineman. Phibun, the Cold war and The Thailand's Foreign Policy Revolution of 1950, Connecting Histories: Decolonization and the Cold war in Southeast Asia, 1945-1962. Washington DC: Woodrow Wilson center, 2009.
- . The United States and Military Government in Thailand, 1947-1958. New Haven: Yale University, 1993.
- Eugene Ford. Cold War Monks: Buddhism and America's Secret Strategy in Southeast Asia. London: Yale University, 2017.
- Grossmn Nicholas. Chronicle of Thailand: Headline news since 1946. Bangkok: Bangkok Post, 2009.
- H.R.H. Prince Wan Waithayakon: centenary exhibition . Bangkok: Office of the National Culture Commision, Ministry of Education, 1991.
- Hans-Dieter Ever. Modernization in South-esat Asia. Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1973.
- Jame I. Matray. The Reluctant Crusade: American Foreign Policy inn Korea 1941-1950. Honolulu: University of Hawaii, 1985.
- John Lewis Gaddis. Strategies of Containment: A critical Appraisal of Postwar American National Security Policy . New York: Oxford University Press, 1982.
- John Merill. Korean: The Peninsula Origins of The War. New York: University of Delaware Press, 1972.
- Joyce Kolko and Gabriel Kolko. The limits of Power: The World and United States Foreign Policy 1945-1954. New York: Harper & Row, 1972.
- Kobkua Suwannathat-Pain. King, Coustitutions: Thailand's political Development 1932-2000. London : Routledge Curzon, 2003.
- Kobkua Suwannathat-Pain. Thailand's durable premier: Phibun trough three decades 1932-1957. Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1995.
- Kullada Kesboonchoo Mead. Southeast Asia and the Cold War. London: Routledge, 2012.
- __. Thai Democratization: Historical and Theoretical Perspppectives. London: Unniversity of London, 1993.
- Landsberg Alison. Prosthetic Memory: The Transformation of American Remembrance in the Age of Mass Culture . New York: Columbia University Press, 2004.
- Lee Joon Keum. Korean War 1129. Seoul: WooJung, 2015.

Micheal Yahuda. International Politics of the Asia-Pacific 1945-1950. London: Routledge, 2011.

Nicholas Tarling. Britain, Southeast Asia and the impact of the Korean War. Singapore: Singapore University Press, 2005.

Pasuk Phongpaichit Chir Baker. A history Thailand. Australia: Cambridge University, 2014.

Richard A. Ruth. In Buddha's company: Thai Soldiers in The Vietnam War. Chaing Mai: Silkworm, 2013.

T.F. Stone. The Hidden Story of the Korean War. New York: Monthly Review Press, 1952.

Tillman Durdin. Southeast Asia. New York: Atheneum, 1966.

Wales H.G. Quaritch. Siamess state ceremonies: their history and function: with supplementary notes. Surrey: Curzon Press, 1992.

Wasana Wongsurawat. From Yaowaraj to Plabplachai: The transformation of Thai State progaganda and public opion toward the overseasiness during the cold war era . New York: Palagrava Macmillan, 2009.

William Whitney Stueck. Jr. The Road to Confrontation. Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 1981.

กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. ประวัติการรบของทหารไทยในสงครามเกาหลี. กรุงเทพฯ: กรม, 2541.

กองจดหมายเหตุแห่งชาติ. บันทึกผลงานของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ระหว่าง พ.ศ. 2491-2499. ม.ป.ป.

โกวิท วงศ์สุวรรณ, วาสนา วงศ์สุวรรณ. องค์การความร่วมมือเชียงใหม่: การก่อตัวของอภิมาหาอำนาจใหม่. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557.

โกวิท วงศ์สุวรรณ. การเมืองการปกครองไทย: หลายมิติ. กรุงเทพฯ: ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2547.

จวบ หงสกุล. นิราศเกาหลี. กรุงเทพฯ: บรรณกิจเทรตติ้ง, 2536.

จอมพลหญิงสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ องค์วีรสตรี คู่พระบารมี พระจอมทัพ/ กรมทหารราบที่ 21 รักษาพระองค์ใน สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ. ชลบุรี: กรมทหารราบที่ 21 รักษาพระองค์ฯ, 2535.

- ชาญ อังศุโชติ, บรรณาธิการ. จอมพล ป. พิบูลสงคราม ครบรอบศตวรรษ 14 กรกฎาคม 2540.
กรุงเทพฯ: มูลนิธิอมพล ป. พิบูลสงคราม, 2540.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. ประวัติการเมืองสยาม พ.ศ.2475-2500. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำรา
สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2559.
- ชาติรี ประภิตนทการ. ความทรงจำและอำนาจบนถนนราชดำเนิน. กรุงเทพฯ: การประชุม, 2551.
- ทภีพร สุพร. ความสัมพันธ์ฟิลิปปินส์-สหรัฐ ใน "ทศวรรษที่สูญหาย" (1991-2001). กรุงเทพฯ:
สถาบันพระปกเกล้า, 2557.
- ดิเรก ชัยนาม. ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ 2. นนทบุรี: ศรีปัญญา, 2560.
- ที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงพระศพหม่อมเจ้า วงศานุวัตร เทวกุล ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยา
ภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส 25 เมษายน 2534. กรุงเทพฯ: จันวาณิชย์, 2534.
- ทักษ์ เฉลิมเตียรณ (เขียน) พรรณี ฉัตรพลรักษ์ และคณะ (แปล). การเมืองระบบพ่อขุนอุปถัมภ์แบบ
เผด็จการ. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2559.
- เทพ บุญตานนท์. การเมืองในการทหาร สมัยรัชกาลที่ 6. กรุงเทพฯ: มติชน, 2559.
- ธงชัย วินิจจะกุล (เขียน) พวงทอง ภาวครพันธุ์และคณะ (แปล) . กำเนิดสยามจากแผนที่ :
ประวัติศาสตร์ภูมิกายาของชาติ. กรุงเทพฯ: คปไฟ, 2536.
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. ความคิด ความรู้ และอำนาจการเมืองในการปฏิวัติสยาม 2475. กรุงเทพฯ: ฟา
เดียวกัน, 2560.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. ชาติไทย,เมืองไทย,แบบเรียนและอนุสาวรีย์ ว่าด้วยวัฒนธรรม, รัฐ และรูปการ
จิตสำนึก. กรุงเทพฯ: มติชน, 2557.
- . เบี้ยไล่ขุน. กรุงเทพฯ: มติชน, 2554.
- เบน แอนเดอร์สัน (เขียน) ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (บรรณาธิการ). ชุมชนจินตกรรม: บทสะท้อนवादด้วย
กำเนิดและการแพร่ขยายของชาตินิยม. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และ
มนุษยศาสตร์, 2560.
- ประภัสสร เทพชาตรี. ยุทธศาสตร์สหรัฐต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. กรุงเทพฯ: เสมารธรรม, 2554.
- พวงทอง ภาวครพันธุ์. การต่างประเทศไทยในยุคสงครามเย็น. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2561.
- เพ็ญศรี ติก. การต่างประเทศกับเอกราชและอธิปไตย (ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 จนถึงสิ้นสมัย จอมพล ป.
พิบูลสงคราม. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน, 2554.
- มาลินี คุ่มสุภา. อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยกับความหมายที่มองไม่เห็น. กรุงเทพฯ: วิชาษา, 2548.
- รอง ศยามานนท์. ประวัติศาสตร์ไทยในระบอบรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช,
2520.
- วิมลวรรณ ภัทโรดม. ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของอินเดียสมัยใหม่และ
สหรัฐอเมริกา (ค.ศ. 1947-1980). กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช, 2532.

วิวัฒน์ คติธรรม. กบฏสันติภาพ. กรุงเทพฯ: คบไฟ, 2535.

วิวัฒน์ มุ่งการดี. นโยบายต่างประเทศสหรัฐอเมริกา: โครงสร้าง กระบวนการ และรูปแบบ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.

ศุภโชค นิจสุนกิจ. เขตทหารนาเทียว. กรุงเทพฯ: น้ำฝน, 2546.

สกลเนอ์ วิลเลียม (เชียน) พรณัณ ฉัตรพลรักษ์และคนอื่นๆ (แปล). สังคมนิยมในประเทศไทย:

ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2548.

สายชล สัตยานุรักษ์. ความเปลี่ยนแปลงในการสร้าง "ชาติไทย" และ "ความเป็นไทย" โดย หลวงวิจิตรวาทการ. กรุงเทพฯ: มติชน, 2545.

—. คึกฤทธิ์กับประดิษฐ์กรรม "ความเป็นไทย". กรุงเทพฯ: มติชน, 2550.

—. พระยานุমানราชชน: ปราชญ์สามัญชนผู้ริเริ่มความเป็นไทย. กรุงเทพฯ: มติชน, 2556.

สิทธิพล เครือรัฐติกาล. ประวัติศาสตร์จีนสมัยใหม่. กรุงเทพฯ: ชวนอ่าน, 2555.

สุชิน ตันติกุล. รัฐประหาร พ.ศ. 2490. กรุงเทพฯ: มติชน, 2557.

สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ. แผนชิงชาติไทย: ว่าด้วยรัฐและการต่อต้านรัฐ สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2491-2500). กรุงเทพฯ: พีเพรส, 2553.

โสภา ชานะกุล. "ชาติไทย" ในทัศนะปัญญาชนหัวก้าวหน้า (กรุงเทพฯ: มติชน, 2550)

อนุสรณ์งานออกเมรุพระราชทานเพลิงศพ ฯพลฯ พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส วันอาทิตย์ที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ.2549. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ, 2547).

องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก. 73 ปี อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ. กรุงเทพฯ, 2558.

บทความ

Daniel Y.Kim. "Nationalist Technologies of Cultural Memory and the Koreann War: Militarism and Neo-Liberalism in The Price of Freedom and the War Memorial of Korea." Cross-Currents: Esat Asian History and Culture Review, No.14 (2015).

"East Asia The Modern Tranformation." A History of East Asia Civilization, Vol.2 (ม.ป.ป.).

E.Bruce Reynolds. "Phibun Songkram and Thai nationalism in the fascist era." European Journal of East Asian Studies, Vol.3 (2004).

Jack Fong. "Sacred Nationalism: The Thai Monarch and Primordial Nation Construction." Journal of Contemporary Asia, 6 (August 2009).

Jay Winter. "Museums and the Representation of War." Museum and Society, 10(3) (November 2012).

Laurent Quisefit. "The french Participarion in the KoreanWar and the Establishment of a Wpath of Memory" in South Korea." *Societies*, 3, doi: 10.3390/soc3040427 (2013).

Robert H. Johnson. "Exggerating America's Stakes in the Third Word Conflicts." *Internatinal Security*, 10 (2003).

Walter F. Vella. "Vajjiravudh of Thailand: Traditional Monarch and Modern Nationalist .” ม.ป.ป.

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. “แนวคิดชาติบ้านเมือง: กำเนิด พัฒนาการ และอำนาจการเมือง.” *วารสาร ธรรมศาสตร์*, ปีที่ 27 ฉบับที่ 2 (มิถุนายน 2549).

เพท บุญตานนท์. “เพลงมาร์ชทหารกับการสร้างภาพลักษณ์กองทัพผู้ปกป้องชาติ และสถาบันพระมหากษัตริย์.” *มนุษยศาสตร์สาร*, ปีที่ 17 ฉบับที่ 2 (2016).

วิทยานิพนธ์

กীরติ กล่อมดี. “ความคิดทางการเมืองของเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์,” วิทยานิพนธ์ระดับปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552.

ฉลองรัฐ เจริญศรี .“บทบาทของ พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ในการต่างประเทศของไทยระหว่างปี พ.ศ. 2460-2501,” วิทยานิพนธ์ระดับปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.

ชาติรี ฤทธารมย์. “นโยบายต่างประเทศ (2488-2497),” วิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิตสาขาวิชาการต่างประเทศและการทูต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2511.

ณัฐพล ใจจริง. “การเมืองไทยสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ภายใต้ระเบียบโลกของสหรัฐอเมริกา (พ.ศ. 2491-2500),” วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต, คณะรัฐศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552.

ตฤชณา ไสร์จัจ. “เรื่อง ภาพลักษณ์ด้านการพัฒนาประเทศของทหารผ่านพิภพรัตนโกสินทร์ กษัตริย์,” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล, 2555.

นที เจียมเจริญ. “การเข้าร่วมเป็นพันธมิตรของไทยกับสหรัฐอเมริกาในสงครามเกาหลี (พ.ศ. 2493),” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตสาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ, “การเคลื่อนไหวทางการเมืองที่ต่อต้านรัฐบาลสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม (พ.ศ. 2491-2500)” (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต, ภาควิชาประวัติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532),

สุวิมล รุ่งเจริญ. “บทบาทของนักหนังสือพิมพ์ในการเมืองไทย ระหว่าง พ.ศ.2490-2501.”
 วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
 2526.

เอกสารออนไลน์

<https://history.state.gov/historicaldocuments>. (President Eisenhower to the President of the Republic of Korea No, 795.00/07-2853)

http://www.siameseheritage.org/jsspdf/1941/JSS_036_2b_PrinceDhani_OldSiameseConceptionOfMonarchy.pdf

<https://history.state.gov/milestones/1945-1952/truman-doctrine> (The Truman Doctrine, 1947, office of the history, Department of state, United states of America)

<https://history.state.gov/milestones/1945-1952/truman-doctrine> (Memorandum by the Director of the Policy Planning Staff (Kennan) for the Secretary and Under Secretary of State [Washington,] May 24, 1948)

www.pearsonschoolsandfecolleges.co.uk (The line of the US ‘Defensive Perimeter’ Military bases)

<http://econ.tu.ac.th/archan/RANGSUN/>.pdf (เมื่อหมอผีครองเมือง: จากโจเซฟ แมกคาร์ธี ถึง จอห์น แพตตัน เดวิส)

<http://fitnessforlife.org/AcuCustom/Sitename/Documents/DocumentItem/7783.pdf> (Anthony Moretti, New York Times Coverage of the Soviet Union’s Entrance into the Olympic Games)

<http://theme.archives.go.kr> (Stamp DH20000104/DH20000105)

บรรณานุกรม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล

เกษราภรณ์ หาญแก้ว

วุฒิการศึกษา

จบการศึกษาชั้นมัธยมจากโรงเรียนวิเชียรมาตุ จ.ตรัง แผนกศิลป์-ฝรั่งเศส และจบปริญญาตรีสาขาภาษาเกาหลี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เข้าศึกษาต่อในระดับมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเมื่อ พ.ศ. 2558

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY